

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Περίοδος Β' , τεύχος 336, Παρασκευή 2 Ιανουαρίου 1987

Δρχ. 100

1987: Τρα-λα-λά χαρούμενα!

- Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΟ ΜΑΚΡΥ ΤΟΥΝΕΛ
- Η ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΡΙΓΙΟ — ΙΓΚΛΕΣΙΑΣ — ΚΑΣΤΙΓΙΑΝΟ
- Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

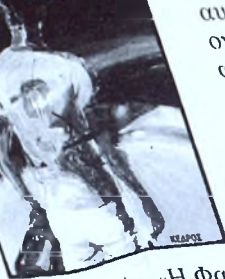
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

Μένης Κουμανταρέας

Η ΦΑΝΕΛΑ ΜΕ ΤΟ ΕΝΝΙΑ

ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ

Ο Βασίλης Σερέτης – αυτός που αργότερα ονόμασαν Μπιλ – φεύγει μια ζωή κυνηγημένος από τη μια πόλη στην άλλη. Ατίθασος, άπιστος, εγωιστής. Ένας άνθρωπος μέσα στο πλήθος και γι' αυτό μοναχικός. «Η Φανέλα με το εννιά» – ιστορία ενός ανθρώπου που απ' τα είκοσι ως τα είκοσι τρία του μεσουρανάει μέσα κι έξω από τα γήπεδα – είναι το ένατο διδύλιο του συγγραφέα της «Βιοτεχνίας Υαλινών».

Μαρία Παπαδημητρίου

ΜΑΡΙΑ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ειρήνη

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

«Ειρήνη», ένα μυθιστόρημα, στην Ανατολική Μεσόγειο, το μεσαίωνα. Η ζωή, ο έρωτας, ο θάνατος και ο έρωτας, ο έρωτας και η ελευθερία: μια πορεία παλιά όσο και ο κόσμος, σύγχρονη όσο και ο καυτός ήλιος.

ΕΙΡΗΝΗ

Αντρέας Φραγκιάς

ΑΝΤΡΕΑΣ ΦΡΑΓΚΙΑΣ

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ

2

Το πλήθος των ανθρώπων και των καθημερινών καταστάσεων είναι ο πρωταγωνιστής. Ίσως αυτό που παρακολουθούμε και μετέχουμε να είναι μέρος μιας γιγαντιαίας παράστασης. Όσοι όμως ζουν μέσα σ' αυτή πάσχουν αληθινά. Οι παράδοξες και ταυτόχρονα οικείες καταστάσεις που περιέχονται σ' αυτό το διδύλιο συνοψίζουν τον παραλογισμό της τελευταίας τριακονταετίας στη χώρα μας. Και όχι μόνον.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ 2

Το πλήθος των ανθρώπων και των καθημερινών καταστάσεων είναι ο πρωταγωνιστής. Ίσως αυτό που παρακολουθούμε και μετέχουμε να είναι μέρος μιας γιγαντιαίας παράστασης. Όσοι όμως ζουν μέσα σ' αυτή

Μίκης Θεοδωράκης

ΜΙΚΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ

ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ

Η πορεία του Μίκη προς τη Μουσική. Μια συναρπαστική κατάδυση στο χρόνο και στις μνήμες του.

Παιδικά χρόνια, εφηβεία, Κατοχή. Γεγονότα και συναισθήματα που τον συγκλόνισαν και τον διαμόρφωσαν σ' αυτό που είναι σήμερα στον κόσμο της Μουσικής.

Κωστούλα Μητροπούλου

ΚΩΣΤΟΥΛΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

διαδρομή 35 και κατι

ΔΙΑΔΡΟΜΗ 35 ΚΑΙ ΚΑΤΙ

Ολόκληρο το μυθιστόρημα, είναι μια παράλληλη διαδρομή, ανάμεσα στο πραγματικό γεγονός μιας εκδρομής δυο ανθρώπων, και στην καταγραφή μιας επιθυμίας για μια «ιστορία αγάπης».

Ένα γυμνό πτώμα γυναίκας στην παραλία της διομηχανικής περιοχής που σταθμεύουν, δημιουργεί μian έντονη αισθησιακή ανάγκη στη Γυναίκα να ταυτιστεί μαζί της. Ο «δολοφόνος» είναι ο Άντρας.

Δήμητρα Πέτρουλα

ΔΗΜΗΤΡΑ ΣΩΤΗΡΗ ΠΕΤΡΟΥΛΑ

ΠΟΥ ΉΝΑΙ Η ΜΑΝΑ ΣΟΥ ΜΩΡΗ;

Η φοβερή εποχή της προετοιμασίας ενός εμφύλιου πολέμου, όπως ακριβώς την έζησε ένα παιδί τριάντισι χρόνων

Το παιδί αυτό δεν είχε συναίσθηση της πραγματικότητας. Για χρόνια κρατούσε τις εικόνες χωριστά από τις έννοιες. Ώσπου κάποτε τις ένωσε για να συνειδητοποιήσει με φρίκη πως ήτανε αυτόπτης μάρτυρας της δολοφονίας της ιδίας του της μάνας, των αδερφάδων του και άλλων συγγενών του.

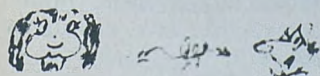
Περίοδος Β'
• Χρόνος 14ος
• Τεύχος 336
Παρασκευή 2 Ιανουαρίου 1987
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Οι «λεοπαρδάλεις» ξέφυγαν...	9
Κ. ΔΕΔΕΣ	
Οικονομική κρίση	10
Δ. ΠΕΡΙΠΟΛΑΡΧΗΣ	
Τα λάθη των περιπόλων και των διπλωματών	12
ΑΛΚΗΣ ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΣ	
Το μεθοριακό επεισόδιο και οι τουρκικές θέσεις	15
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ	
Αλλαγές στη συμπεριφορά του τουρκικού στρατού	16
ΑΜΑΛΙΑ ΒΑΝ ΧΕΝΤ	
Ήχοι και απόηχοι μιας συναυλίας	18
Κ. ΑΛΗ	
Ελληνοτουρκική φιλία και λωτοφαγία	20
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Οι επιτροπές της 20ης συνόδου της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ	24
Β. ΖΗΣΗΣ	
Ισπανία: Ο αδιέξοδος σοσιαλισμός	27
Σ. ΚΑΡΙΓΙΟ	
Δεν ήμουν «κριτικός» του λενινισμού	30
Χ. ΙΓΚΛΕΣΙΑΣ	
Το Ιταλικό Κ.Κ. μπόρεσε να ανανεωθεί εγκαίρως	31
Π. ΚΑΣΤΙΓΙΑΝΟ	
Το Σοσιαλιστικό κόμμα είναι σήμερα ένα «ακατανόητο τέρας»	32
ΤΕΤΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ	
Ζαχάρωφ: Η κορυφή του παγόβουνου	34
Α. ΛΟΒΕΡΔΟΣ - ΑΡ. ΠΑΣΣΑΣ	
Η Ευρωπαϊκή σύμβαση για την καταστολή της τρομοκρατίας	36
ΕΜΜ. ΚΡΙΑΡΑΣ	
Κάτι ακόμη για το μονοτονικό	44
Α. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ	
Αρχαία ελληνικά χωρίς δάκρυα	45
Γ. Η. ΧΑΡΗΣ	
Φύλακες, και γρηγορούν	49
Δ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ	
Φροντίδα για την αρχιτεκτονική κληρονομιά	50
Β. ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ	
Για την κοινωνική σκέψη στην Ελλάδα	55

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ

1987: Όλα παίζονται	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	8
ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ	26
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	52
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	56

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: ΧΕΡΜΑΝ ΜΠΛΑΟΥΤ

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ, ΚΑΛΟ ΚΟΥΡΑΓΙΟ...

ΑΚΟΜΗ, κι ένας μη προληπτικός θα παραδεχθεί πως τα χιόνια, οι βροχές, οι θύελλες και οι καταιγίδες που συνοδεύουν την άφιξη τούτης της νέας χρονιάς αποτελούν κακά σημάδια. Ακόμη κι ένας αισιόδοξος οιωνοσκόπος δεν θα δίσταζε ν' αποφανθεί πως τα μελλούμενα δεν προβλέπονται ρόδινα, πως οι ημέρες του 1987 αναμένονται χειρότερες απ' αυτές του 1986.

ΖΟΥΜΕ σ' έναν κόσμο που οι μητροπόλεις του προετοιμάζουν το 2.000 σύμφωνα με τα δικά τους μέτρα και σταθμά· ζούμε σε μια χώρα που έχει καθηλωθεί στα επίπεδα ανάπτυξης της δεκαετίας του '60. Από τα παγκόσμια κέντρα δύναμης εκπορεύονται πλήθος πολιτικές, οικονομικές, πολιτιστικές, τεχνολογικές προκλήσεις· αδιαφορούμε γι' αυτές χωρίς να συνειδητοποιούμε πως δεν θ' αργήσουν να μετατραπούν σε δυσάρεστες εκπλήξεις. Ο δυτικός κόσμος, φαίνεται να ξεπέρασε, τις δυσκολίες της δεκαετίας του '70 και να περνά σε μια νέα φάση επέκτασης· η Ελλάδα αντιμετωπίζει τέτοια κρίση που η περασμένη δεκαετία αντιστοιχεί με εποχή παχειών αγελάδων.

ΚΑΙ ΔΕΝ είναι μόνο η καθήλωση του βιοτικού επιπέδου και το διψήφιο ποσοστό ανεργίας που μας υπόσχεται το 1987· ούτε μόνο η διαδικασία αποβιομηχάνισης και αποσάθρωσης της υποδομής που ανέδειξαν τα χιόνια με την παράλυση των συγκοινωνιών και την παταγώδη ανεπάρκεια της ΔΕΗ. Η ένοπλη σύγκρουση στον Έβρο μας θύμιζε πως τα αδιέξοδα δεν είναι μόνο εσωτερικά— ίσως αυτά να είναι και λιγότερο επικίνδυνα σε σύγκριση με τα αδιέξοδα των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Τόσο οι στρατιωτικοί όσο και οι διπλωματικοί χειρισμοί της ελληνικής πλευράς ανέδειξαν πλήθος αδυναμίες και παλινωδίες. Απέδειξαν πως άδικα ελπίζουμε ότι οι ιθύνοντες ίσως τα καταφέρουν καλύτερα στα «εθνικά θέματα» σε σύγκριση με τα κοινωνικά - οικονομικά.

ΑΝ ΣΤΑ παραπάνω προσθέσουμε και την έρπουσα πολιτική κρίση που δημιουργεί η φθίνουσα πορεία του κυβερνώντος κόμματος αλλά και την έλλειψη πειστικής (για τον ανορθωτικό της χαρακτήρα) πρότασης εξουσίας είναι δικαιολογημένη κάθε απαισιόδοξη σκέψη για το 1987— και ίσως όχι μόνο γι' αυτό. Η πορεία της χώρας εμφανίζεται πια σαν γλίστρημα σε όλο και στενότερες «στενωπούς».

ΤΟ ΚΛΙΜΑ λοιπόν είναι εντελώς ακατάλληλο για να «γιορτάσουμε» εφέτος τα 20 χρόνια από την 21η Απριλίου 1967. Η καταδίκη της θα εξασφαλίσει βέβαια προσωρινή εθνική ομοψυχία και εύκολες θριαμβολογίες για το «δημοκρατικό φρόνημα του λαού» που δεν την ανέχτηκε και την ανέτρεψε. Όμως οι εικοσάρηδες του 1987 ούτε έζησαν ούτε θυμούνται τις μαύρες ημέρες της δικτατορίας· υφίστανται τις σημερινές μελανές καταστάσεις και αδιαφορούν για τα αντιστασιακά κλέη της περασμένης γενιάς. Η «απολιτικότητά» τους δεν είναι παρά το αποτέλεσμα της κραυγαλέας αποτυχίας των ανθρώπων αλλά και των οραμάτων της αντίστασης.

ΑΡΑΓΕ έχουν εκλείψει, απ' αυτόν τον τόπο, οι ταξικές και πολιτικές συνιστώσες που θα μπορούσαν να αποτελέσουν την προωστική δύναμη για άλλου τύπου πορεία— για μια πορεία αναπτυξιακή, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά· Έχει στερέψει η αριστερά από ιδέες, προτάσεις, πρακτικές, πολιτικές που θα υφάνουν το μέτο για την έξοδο από το λαβύρινθο των αδιεξόδων· Είναι μοιραίο, να δούμε κι εδώ το έργο που κι αλλού παίχτηκε— την εφαρμογή δηλαδή της νεοφιλελεύθερης πολιτικής από τους δεξιούς δημιουργούς της που θα αντικαταστήσουν τους όψιμους, σοσιαλιστές, οπαδούς της· Στην επιθετική πολιτική της σύγχρονης δεξιάς η αριστερά δεν έχει ν' αντιπαρατάξει παρά την αμυντική διεκδίκηση των «κεκτημένων» τού, ψυχωραγούντος πλέον, κράτους πρόνοιας·

ΔΥΣΤΥΧΩΣ το γεγονός είναι πως, ανεξάρτητα από την άποψη που έχει κανείς για αυτές, οι νέες ιδέες και προτάσεις για την οικονομία και την κοινωνία έρχονται από τη δεξιά και όχι από την αριστερά. Η τελευταία επιμένει να επαναλαμβάνει τα παλαιά και (αποτυχημένα στην πράξη) κλισέ της που δεν πείθουν όσους αυτήν τη στιγμή υφίστανται την κρίση. Κι έτσι εμφανίζονται οι ρόλοι αντεστραμμένοι: η αριστερά συντηρητική, η δεξιά εκσυγχρονιστική. Κι επομένως απωθητικοί και ελκτικοί αντίστοιχα.

Θ' ανατραπεί στο 1987 αυτή η κατάσταση; Το «νέο ξεκίνημα» του ΠΑΣΟΚ, το «νέο κόμμα» της ανανεωτικής αριστεράς, το 12ο συνέδριό του ΚΚΕ αυτό υπόσχονται. Υποσχέσεις όμως έχουμε ακούσει κι άλλες.

αντί

1987: Όλα παίζονται...

ΑΥΤΟ ΓΙΝΕΤΑΙ πάντα: Επίσημοι και ανεπίσημοι να υποδέχονται τον Καινούργιο Χρόνο με ευχές και ελπίδες. Και αυτό, ακριβώς, έγινε και φέτος.

ΦΥΣΙΚΑ οι ευχές, ανάλογα με την τοποθέτηση του ευχέτη, διέφεραν. Για την κυβέρνηση λ.χ. και τον κόσμο του ΠΑΣΟΚ, η υπ. αρ. 1 ευχή ήταν μία: Να μη γνωρίσει το ΠΑΣΟΚ την οδύνη μιας άλλης ήττας: (Ιδιαίτερα, όταν η πληγή των δημοτικών εκλογών παραμένει χαιούσα). Και να καρπίσει η προσπάθεια για το «νέο, αναγεννημένο —και βέβαια, αυτοδύναμο— ΠΑΣΟΚ»... Για την αξιωματική αντιπολίτευση, η κύρια ευχή εντοπίζεται στην εικασία ότι, μέσα στο 1987, θα ωριμάσουν οι συνθήκες που θα επιτρέψουν στη Νέα Δημοκρατία να αναλάβει και πάλι τη διακυβέρνηση της χώρας... Για το ΚΚΕ, το πρόβλημα (που γίνεται, ταυτόχρονα, ευχή) είναι πώς η προεκλογική συμπαράταξη, με επικεφαλής τον Θ. Κατριβάνο, θα αποκτήσει «συνέχεια και βάθος» (εν ανάγκη και χωρίς τον Κατριβάνο...), ενώ, για το ΚΚΕ Εσωτερικού, η μεγάλη προσδοκία ταυτίζεται με το συνέδριο της άνοιξης και το νέο κόμμα της ευρύτερης ανανεωτικής Αριστεράς.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ελπίδες, όμως, για ένα νέο «καλύτερο» ή «αναγεννημένο» ΠΑΣΟΚ; Για μια σειρά αναλυτές (που δεν ανήκουν στον αντιπολιτευτικό χώρο), μια τέτοια προοπτική δεν υπάρχει πλέον. Η αποτυχία του ΠΑΣΟΚ —υποστηρίζουν— δεν είναι διαισθηση ή προφητεία, αλλά καιούσα εμπειρία. Για τα στελέχη, όμως, του Εκτελεστικού Γραφείου (ή τουλάχιστον, για τα περισσότερα από αυτά) το ΠΑΣΟΚ μπορεί να «αναγεννηθεί», όπως ο φοίνικας από την τέφρα του. Αρκεί η κομματική ηγεσία να μην ενδώσει σε ορισμένους πειρασμούς (όπως θα ήταν λ.χ. η αποδοχή της... απλής αναλογικής), να οργανώσει μια σειρά περιφερειακά ή διεθνή φόρουμ, να «ανανεώσει» τη διακήρυξη της 3 του Σεπτέμβρη (χωρίς, όμως, και να απομακρυνθεί από αυτήν...) και να προχωρήσει, με πίστη και αισιοδοξία, στην οργάνωση του 2ου συνεδρίου του κόμματος.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ, όμως, ότι υπάρχουν και μερικές άλλες «προϋποθέσεις», για να αναγεννηθεί το ΠΑΣΟΚ. Και μια από αυτές —όπως ανέφερε, από την ΕΡΤ, το περασμένο Σάββατο, ο Κ. Σκανδαλίδης— είναι η ορθή διαφώτιση του λαού για «όλα όσα επέτυχε το ΠΑΣΟΚ» κατά την πεντάχρονη κυβερνητική θητεία του. Ο λαός, επί παραδείγματι, είπε ο Κ. Σκανδαλίδης, δεν εξετίμησε, όσο έπρεπε —διότι η «διαφώτιση δεν ήταν επαρκής»...— τη «ρήξη» της 9ης Μαρτίου, που όχι μόνον ανέδειξε τον κ. Σαρτζετάκη πρόεδρο της Δημοκρατίας, αλλά —προπαντός αυτό— οδήγησε στην αναθεώρηση ορισμένων διατάξεων του Συντάγματος, η οποία ενίσχυσε την εξουσία του Κοινοβουλίου —και όχι της πρωθυπουργίας, όπως υποστηρίζουν κάποιοι εκ συστήματος αρνητές! Ο λαός δεν κατανόησε, επίσης, κάποιες άλλες «ρήξεις», με αποτέλεσμα η Νέα Δημοκρατία να εμφανίζεται, σήμερα, ως υπέρμαχος της «συμφιλίωσης» (και να κερδίσει ψήφους στις δημοτικές εκλογές), ενώ τη συμφιλίωση —χωρίς εισαγωγικά— την έκανε πράξη το ΠΑΣΟΚ, που έφερε, στον πολιτικό μας βίο, έναν άλλο αέρα —της ελευθερίας, της δημοκρατίας, κ.ά.

ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ αυτά, όμως, εμπίπτουν στην τρέχουσα —καθημερινή— επικαιρότητα, ενώ ο αναγνώστης είναι φυσικό ν' αναμένει, από το πρώτο ρεπορτάζ ενός Καινούργιου Χρόνου, πράγματα καινούργια. Τι θα κάνει λοιπόν, το ΠΑΣΟΚ, μέ-

σα στο 1987; Και πώς θα κινηθεί η Νέα Δημοκρατία, μέσα στον ίδιο αυτόν χρόνο;

ΣΤΟ ΒΑΘΜΟ που μπορεί να βασίζεται κανείς στα κείμενα (ή και στις «διαρροές») της τελευταίας συνόδου της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, φαίνεται ότι ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου έχει καταλήξει σε ορισμένες επιλογές:

α) ΝΑ ΜΗΝ επιχειρήσει το «άλμα» στην προεδρία της Δημοκρατίας,

β) ΝΑ ΜΗΝ αντιμετωπίσει περίπτωση πρόωρων εκλογών (μέσα στο 1987), αλλά να επιδιώξει, στο μέτρο του δυνατού, την εξάντληση της τετραετίας,

γ) ΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΕΙ, μέσα στην άνοιξη, την επίσκεψή του στην Ουάσιγκτον (που, κατά τον κ. Παπούλια, θα πρέπει να θεωρηθεί «δεδομένη») και, φυσικά, ν' αποδεχθεί —η «φόρμουλα» είναι μια άλλη ιστορία— την παράταση της εδώ αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας (διάβαζε των βάσεων).

Το «όχι» στις πρόωρες εκλογές

ΣΤΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ αυτές ο πρωθυπουργός δεν κατέληξε εική και ως έτυχε. Είναι κοινός τόπος ότι ο κ. Α. Παπανδρέου αντιμετώπισε, προς στιγμή —όσο και αν οι συνεργάτες του υποστηρίζουν ότι «επρόκειτο για μια εφήμερη, ενστικτώδη αντίδραση»...— την περίπτωση διενέργειας βουλευτικών εκλογών, ευθύς μετά το δυσμενές αποτέλεσμα των δημοτικών εκλογών. Ωστόσο, και πέρα από την «ενστικτώδη» αυτή αντίδραση, γεγονός παραμένει ότι ο πρωθυπουργός εξέτασε και την περίπτωση διενέργειας εκλογών, μέσα στην άνοιξη ή το φθινόπωρο του 1987. Μια τέτοια επιλογή όμως, όπως παρατηρεί και ο Πάνος Λουκάκος, στην «Ελευθεροτυπία», κρίθηκε, τελικά, «παρακινδυνευμένη». Και διότι, ήταν νωπή η αποδοκιμασία του εκλογικού σώματος και διότι, εκ των πραγμάτων, η κυβέρνηση θα ήταν υποχρεωμένη να προβεί σε ορισμένες προεκλογικές παροχές, κάθε άλλο παρά σύμφωνες με τη διαβόητη γραμμή «σταθεροποίησης» της οικονομίας.

ΤΟ «ΟΧΙ» στις πρόωρες εκλογές ενίσχυσε —μεταξύ άλλων— και η στάση των Αμερικανών, οι οποίοι έχουν λόγους να θέλουν η νέα συμφωνία για τις βάσεις να υπογραφεί από το ΠΑΣΟΚ και όχι από «συμμαχική κυβέρνηση» ή κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας. Άλλωστε, για τους παροικούντες την Ιερουσαλήμ, είναι γνωστή η κάποια «ανευσυχία» στελεχών της εδώ αμερικανικής πρεσβείας, οι οποίοι, την επομένη των δημοτικών εκλογών, ενδιαφέρονταν να μάθουν αν ο Ανδρέας Παπανδρέου θα προχωρούσε σε πρόωρες εκλογές, «ενώ εκκρεμούν σοβαρότατα εσωτερικά και εξωτερικά θέματα». Σχετικά επισημαίνεται ότι για το Στέιτ Νητπάρτμεντ, δυο είναι τα «πολύ σοβαρά» εξωτερικά θέματα: η ανανέωση της συμφωνίας για τις βάσεις και η αποκατάσταση διαλόγου ανάμεσα στην Αθήνα και την Άγκυρα. Και η ρύθμιση των θεμάτων αυτών, είναι προτιμότερο —κατά τους Αμερικανούς— να γίνει από τη σημερινή κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ.

(Αναφέρεται ότι το Στέιτ Νητπάρτμεντ έχει λόγους δυσαρέσκειας κατά του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας, Κ. Μητσοτάκη, διότι «επιμένει να προκαλεί τον πρωθυπουργό Παπανδρέου στο θέμα των βάσεων, αντί να τον διευκο-

λύνει». Λέγεται, επίσης, ότι η πρόσφατη συνάντηση του Αμερικανού πρέσβη Μπομπ Κήλυ με τον πρώην πρόεδρο της Δημοκρατίας, Κ. Καραμανλή, περιέκλειε —μεταξύ άλλων— και κάποιο «μήνυμα» προς τον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας, ότι, δηλαδή, συνομιλητής των Αμερικανών, από πλευράς συντηρητικού χώρου, δεν είναι μόνο ο Κ. Μητσοτάκης).

Πώς θα κινηθεί η «ΝΔ»;

ΑΛΛΑ ΑΝ ΥΠΟΤΕΘΕΙ ότι έτσι θα κυλήσουν τα πράγματα από πλευράς Α. Παπανδρέου, το ερώτημα που τίθεται είναι: Πώς θα κινηθεί ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας;

Ο Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ εξακολουθεί να πιστεύει ότι δεν χρειάζεται υπέρμετρη σπουδή. Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ —υποστηρίζει— είναι ήδη κυβέρνηση μειοψηφίας. Και ο χρόνος δουλεύει, έτσι είτε αλλιώς, υπέρ της Νέας Δημοκρατίας. Την άποψη αυτή, ωστόσο, δεν φαίνεται να συμμερίζονται άλλα στελέχη του κόμματος (ανάμεσά τους και ο νέος δήμαρχος Μ. Έβερετ) που επισημαίνουν ότι ο αρχηγός δεν αξιοποίησε ούτε το κλίμα που δημιουργήθηκε μετά τις δημοτικές εκλογές, υπέρ της Νέας Δημοκρατίας, ούτε την υπόθεση των σκανδάλων. Μερικά στελέχη, μάλιστα, έφθασαν ως το σημείο να υπαινίσσονται την ύπαρξη κάποιας σιωπηρής «συναίνεσης» μεταξύ της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ και της ηγεσίας της Νέας Δημοκρατίας, η οποία (συναίνεση) δεν αποκλείεται, τελικά, να αποβεί —λέγουν— υπέρ του ΠΑΣΟΚ.

ΣΤΙΣ ΕΠΙΚΡΙΣΕΙΣ αυτές ο Κ. Μητσοτάκης απαντά λέγοντας ότι η πτώση του ΠΑΣΟΚ είναι αναπόδραστη και ότι, όσο το ΠΑΣΟΚ παραμένει στην εξουσία, τόσο η φθορά του μεγαλώνει και τόσο —κατά συνέπεια— η διαδοχή του από τη Νέα Δημοκρατία, καθίσταται ευχερέστερη. Ωστόσο, φαίνεται ότι και ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας δεν αποκλείει ενδεχόμενη —με την πάροδο του χρόνου— οικονομική ανάκαμψη του ΠΑΣΟΚ, ως αποτέλεσμα ευνοϊκών διεθνών συνθηκών (πτώση της τιμής του δολαρίου, των καυσίμων, ορισμένων πρώτων υλών, κ.ά. Αλλά, ακριβώς γι' αυτό, προγραμματίζει τη μετωπική επίθεσή του κατά ΠΑΣΟΚ, γύρω στα τέλη του 1987, με κύριο αίτημα τη διενέργεια πρόωγων εκλογών.

(Ορισμένοι παρατηρητές πιστεύουν ότι, υπό την πίεση των δικών του στελεχών, ο Κ. Μητσοτάκης θα υποχρεωθεί, τελικά, να κηρύξει την έναρξη της εκστρατείας για πρόωρες εκλογές, ενωρίτερα, αλλά καθώς «όλα παίζονται», κανείς δεν μπορεί να προεξοφλήσει ή να αποκλείσει τίποτε).

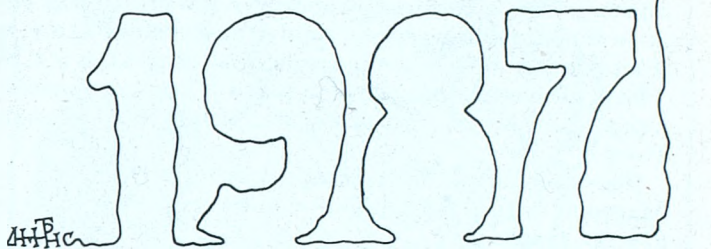
ΠΑΝΤΩΣ, ΟΠΩΣ διαγράφονται, μέχρι αυτή τη στιγμή, τα πράγματα, δεν φαίνεται ότι θα μπορούσε σε «προεκλογικό κλίμα» πριν από το φθινόπωρο του 1987, ανεξάρτητα από το πότε το ΠΑΣΟΚ επιθυμεί ή προγραμματίζει τις βουλευτικές εκλογές.

Αρχίζει με πανελλαδικές απεργίες

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, το 1987 δεν αρχίζει, για το ΠΑΣΟΚ, με καλούς καιρούς, καθώς από πουθενά δεν προκύπτει ότι το περίφημο «σταθεροποιητικό πρόγραμμα» θα αποδώσει, οι σχέσεις κυβέρνησης - ΣΕΒ οξύνονται ξανά και η μάχη των εργαζομένων κατά της λιτότητας, παίρνει ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις. Ήδη έχει εξαγγελθεί, για τις 15 Ιανουαρίου, η πρώτη, μέσα στον Καινούργιο Χρόνο, μεγάλη πανεργατική και πανελλαδική απεργία, ενώ μέσα στην ίδια την Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ ακούονται φωνές απόγνωσης τόσο για τον αυταρχισμό της ηγεσίας όσο και για τον αλληλοσπαραγμό μεταξύ κεντρικών στελεχών («Δεν ξέρεις από πού θα σου έρθει» —είπε

ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΩ ΤΙΠΟΤΑ
ΔΕΝ ΕΛΠΙΖΩ ΤΙΠΟΤΑ
ΕΙΜΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ...

...ΚΑΙ ΣΑΝ ΕΛΛΗΝΑΣ
ΕΙΜΑΙ ΚΑΙ... ΨΕΥΤΗΣ

χαρακτηριστικά, στην τελευταία σύνοδο του ΠΑΣΟΚ, η Βάσω Παπανδρέου).

ΑΛΛΑ ΣΤΗΝ τελευταία σύνοδο του ΠΑΣΟΚ δεν έλειψαν και οι αριστερές «ένδον φωνές», που ζήτησαν, καθαρά, συνεργασία με όλες τις αριστερές - προοδευτικές δυνάμεις της χώρας, με την έννοια ότι, μόνο έτσι μπορούν να αντιμετωπισθούν και τα προβλήματα, και η κρίση, κατά τρόπο αποτελεσματικό. Οι ίδιες αυτές φωνές, παρά τη δήλωση του πρωθυπουργού ότι «είμαστε κίνημα και όχι κόμμα διαχείρισης» (και συνεπώς πρέπει να απορρίψουμε την απλή αναλογική...) επέμεναν στην ανάγκη αλλαγής του εκλογικού συστήματος και καθιέρωσης της απλής αναλογικής.

ΠΟΙΑ ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ δύναμη, όμως, μπορεί να έχει η «αριστερή φωνή» σ' ένα κόμμα καθαρά αρχηγικό, που, σε πείσμα των καιρών, δεν συνειδητοποιεί ότι, στην εποχή του τέλους της αυτοδυναμίας, είναι χωρίς διέξοδο η εμμονή στις μονοκομματικές κυβερνήσεις; Και συμβιβάζονται, άραγε, όλα τα ηχηρά περί «ριζικής αλλαγής», «μη διαχείρισης της εξουσίας», κτλ., με τις πληροφορίες ότι το ΠΑΣΟΚ τότε μόνο θα αποδεχθεί την απλή αναλογική, όταν πεισθεί ότι έτσι θα φράξει το δρόμο στη Νέα Δημοκρατία;

ΟΜΩΣ ΑΝ το 1986 ήταν «Διεθνές έτος ειρήνης» (έτσι είχε ανακηρυχθεί από τα Ηνωμένα Έθνη, ενώ μαινόταν ο πόλεμος Ιράν - Ιράκ...), το 1987 ανακηρύχθηκε, από την ΕΟΚ «Έτος Περιβάλλοντος». Ήταν καιρός —και ας δεν έπαυσε ούτε στιγμή να μας πνίγει το νέφος και η ρύπανση! Πάντως, αν θα πιστέψουμε τις διακηρύξεις της εθνικής επιτροπής που ορίστηκε για να προωθήσει στην Ελλάδα το δικό μας πρόγραμμα δραστηριοτήτων, βασικοί μας στόχοι παραμένουν η προστασία των μνημείων, η προστασία των ακτών και της θάλασσας από τη ρύπανση, η καταστολή πυρκαγιών στα δάση, η προστασία οικοσυστημάτων που κινδυνεύουν να εκλείψουν, η διασφάλιση μεγάλων περιοχών πρασίνου, ο έλεγχος και ο περιορισμός της ρύπανσης από βιομηχανίες, κ.ά. Να και κάτι πάνω στο οποίο θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε όλοι οι Έλληνες! Άντε και Καλή Χρονιά!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

ΟΙ ΕΠΕΡΧΟΜΕΝΟΙ

Εγκαταστάθηκαν ήδη οι νέες δημαρχιακές αρχές. Με το καλό! Καλή επιτυχία σε όλους για δικές μας καλύτερες μέρες... Στο κλεινόν άστυ, επέρχεται ο κ. Μιλτιάδης Έβερτ. Και θα έχει να παραλάβει μια Αθήνα γεμάτη σκουπίδια. Δεν είχε την τύχη να αξιοποιήσει το πρόβλημα και το θέαμα κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του καμπάνιας. Αλλά η Ιστορία διδάσκει...

Όταν το συγκρότημα Λαμπράκη ανεκάλυψε στο Δήμο Ζωγράφου τον κ. Μπέη και τον προώθησε στο Δήμο της Αθήνας, το πρόβλημα της εποχής ήταν η περισυλλογή των απορριμμάτων και εκεί είχε αποτύχει ο προηγούμενος δήμαρχος της Αθήνας Γιάννης Παπαθεοδώρου. Ήρθε λοιπόν ο κ. Δ. Μπέης και καθάρισε την πόλη. Είναι ατύχημα που η αποχώρησή του —έλεω κυβερνητικών μέτρων— συνοδεύεται και πάλι με το «πρόβλημα σκουπιδιά». Λέτε να πάθει κάποτε κι ο κ. Μ. Έβερτ το ίδιο πάθημα —για ατυχία όλων μας; Αλλά ο κ. Μ. Έβερτ κληρονομεί πολλά προβλήματα. Εμείς ένα μικρό θέλουμε να τονίσουμε: Έχουμε και μεις γράψει και ο υπόλοιπος Τύπος.

Πρόκειται για τις ζαρντινιέρες - φρούρια που με άδεια της δημοτικής αρχής εγκατέστησαν οι αμερικανοί φίλοι μας γύρω από την πρεσβεία.

Κανείς από όσους έθιξαν το θέμα δεν πήρε απάντηση ούτε από την αμερικανική πρεσβεία, ούτε από το Δήμο, ούτε από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Δεν βρήκαμε τον κ. Έβερτ αλλά κάπως έτσι θα ήταν ο διάλογος που δεν έγινε:

— Κύριε Έβερτ, τι σκοπεύετε να κάμετε, τώρα που αναλαμβάνετε Δήμαρχος στην Αθήνα, με τις παράνομες (βλ. και άρθρο 19 του ΓΟΚ) ζαρντινιέρες γύρω από την αμερικανική πρεσβεία; — Κοιτάξτε! Εμείς παραλαβαίνουμε «καμένη γη» από την «επάρατο Αλλαγή». Τι θέλετε να κάνουμε αφού ξεπούλησαν τα πεζοδρόμιά μας στους Αμερικανούς; Ξέρετε, εξάλλου οι αμερικανοί είναι και δικοί μας φίλοι.

Επιμύθιο και σύσταση προς τους συμπολίτες Αθηναίους:

«Φτιάξτε και σεις ζαρντινιέρες στα πεζοδρόμιά σας. Μπορείτε!».

Σύμφωνα με την αρχή της ισονομίας, αν το πεζοδρόμιο έξω από το σπίτι σας είναι πάνω από 1,50 μέτρο μπορείτε να κατασκευάσετε «ζαρντινιέρες» από μπετόν ύψους έως ένα μέτρο. Αν μαραθούν τα γεράνια, μπορείτε να αδειάζετε μέσα τα σκουπίδια σας!

ΧΕΙΜΑΖΟΜΕΝΗ ΧΩΡΑ

Ημέρες τέσσερις μετά τις χιονοπτώσεις, και διακόσια τόσα χωριά στον ορεινό όγκο της Κεντρικής και Βόρειας Ελλάδας εξακολουθούν να είναι αποκλεισμένα. Πλάι σ' αυτή την αποκοπή των πληθυσμών αυτών από τον εθνικό κορμό τους, θα πρέπει να θυμηθούμε:

— τον αποκλεισμό, επί σειρά ημερών, ολόκληρων οικιστικών συμπλεγμάτων,

— τις πολώρες ή ημερήσιες διακοπές ηλεκτρικού ρεύματος σε μικρά ή μεγάλα αστικά κέντρα (βλ. Ιωάννινα): φαίνεται πως γι' αυτό και ο κ. Πεπονής αποφάσισε να ξανατεθεί σε λειτουργία ο σταθμός Κερατσινίου της ΔΕΗ (!),

— τους πολώρους αποκλεισμούς αυτοκινήτων σε κεντρικές αρτηρίες του εθνικού οδικού δικτύου (για να μη μιλήσουμε για το «επαρχιακό»): κάποια «γρένηντερ» που στάλθηκαν για εκχιονισμό δεν ήταν εφοδιασμένα με αλυσίδες, με αποτέλεσμα οι οδηγοί τους να προσφέρουν τη μόνη κοινωνική υπηρεσία που μπορούσαν, κι αυτό από δική τους πρωτοβουλία: να παρηγορούν τους «γιωταχήδες»...,

— τη φυσική απουσία, ή την τακτική υπεκφυγής, που γι' άλλη μια φορά παρατηρήθηκε (κατά τύχη... σε ώρα ανάγκης) από την πλευρά των κατά τόπους αρμοδίων (δηλαδή υπευθύνων),

— την πολυήμερη διακοπή των τηλεπικοινωνιών, σε ευρύτατη ακτίνα του επαρχιακού ιστού της χώρας,

— τα έως και οριακά προβλήματα τροφοδοσίας ορεινών περιοχών.

Όλα τα παραπάνω, περισσότερο από την εικόνα μιας κυριολεκτικά χειμαζόμενης χώρας, δίνουν την αίσθηση μιας πάνδημης διοικητικής παραλυσίας, που δεν είναι άλλο από το σύμπτωμα ενός κάθετου πολιτικού αλληλοαποκλεισμού μεταξύ πάσης φύσεως ανευθυνούπευθύνων: αρχής γενομένης εκ των κορυφών της κυβερνητικής ηγεσίας.

Και να σκεφτεί κανείς ότι ο κ. Παπανδρέου μέσα στο μωσαϊκό της αντιπολιτευτικής του τακτικής, έφτανε να ζητάει παραίτηση της κυβέρνησης της Ν.Δ. λόγω της ανικανότητάς της να αντιμετωπίσει... τις πυρκαγιές.

Τώρα, ο κ. Πρωθυπουργός, αντί να στοχεύει σε ένα νεφελώδες «νέο πρόσωπο εξουσίας για το 1987» θα ήταν προτιμότερο να βρεί τρόπους ώστε να μην επιστρέψουμε στην εποχή του σιδήρου και του χαλκού.

ΝΕΟΛΑΪ'ΙΣΤΙΚΑ ΓΚΕΤΟ

Την περασμένη Κυριακή 21/12/86:

● για πρώτη φορά μετά από «πέντε αγωνιστικές» οι φίλαθλοι στα γήπεδα ξεπέρασαν τις 100.000 σε σχέση με την αμέσως προηγούμενη Κυριακή 14/12/86 πήγαν στα ματς 35.000 περισσότεροι φίλαθλοι —δηλαδή 55% περισσότεροι.

Κι όμως, όλες οι πολιτικές νεολαίες (ΑΔΗΝ, ΚΝΕ, Νεολαία ΠΑΣΟΚ, ΟΝΝΕΔ, «Ρήγας Φεραίος») σε μια σπάνια εκδήλωση σύμπνοιας είχαν καλέσει τους φιλάθλους να «μπούκοτάρουν» τα ματς της περασμένης Κυριακής —για να διαμαρτυρηθούν για το χουλιγκανισμό και τη βία των γηπέδων. Αντ' αυτού οι φίλαθλοι προτίμησαν να μπούκοτάρουν τη «γραμμή» των νεολαίων και να δείξουν πως δεν σηκώνουν «καπελώματα» από αυτόκλητους σωτήρες. Με τον ίδιο άλλωστε τρόπο θα είχαν αντιδράσει και οι φοιτητές (που κυρίως στελεχώνουν τις κομματικές νεολαίες) αν οι διάφορες ενώσεις φιλάθλων τους καλούσαν να μπούκοτάρουν τις Γενικές Συνελεύσεις των Σχολών τους —για να σταματήσουν και εκεί να πασίγνωστα κρούσματα κομματικού χουλιγκανισμού και αμφιθεατρικής βίας. Το γκέτο των γηπέδων δεν ανέχεται επεμβάσεις από το γκέτο των αμφιθεάτρων —και αντιστρόφως.

Θα προβληματίσει άραγε τις κομματικές νεολαίες (αλλά και το υφυπουργείο Νέας Γενιάς) το φιάσκο της περασμένης Κυριακής; Θα αναρωτηθούν για την εμβέλεια του πολιτικού τους λόγου, για το είδος και την ποιότητα των προτάσεων και των αιτημάτων που ενσωματώνει; Είναι σε θέση να αυτοαναλυθούν και να

ΚΟΥΤ'Ζ

Γρίκαλα ή Καρδίτσα; Διαλέγετε. Εμείς νομίζουμε ότι μάλλον είναι η Λάρισα.

Ο κεντρικός δρόμος των Τρικάλων που έγινε αδιάβατος από το χιόνι.

ΕΘΝΟΣ: Κυριακή 28-12-86

Η Καρδίτσα έρημη πόλη. Όλα λευκά και τίποτα δεν ανέχεται.

ελέγξουν μήπως και εκφράζουν στρώματα της νεολαίας προνομιακά με τα οποία δεν μπορούν να ταυτιστούν οι νέοι των γηπέδων, της συνοικίας, της επαρχίας, της καφετέριας —η τεράστια πλειοψηφία των νέων δηλαδή; Αξίζει άραγε ν' αναλογιστούν μήπως και το συντεχνιακό πνεύμα εισέβαλε από τα συνδικάτα και στις πολιτικές οργανώσεις;

Δυστυχώς, η πείρα διδάσκει πως μάλλον, αντί για προβληματισμό, θα έχουμε ξανά φεστιβάλ, μεγαλόστομες διακηρύξεις, δεκαλόγους και μπιενάλε —που θα απευθύνονται σε προνομιακές μειοψηφίες ενώ ο κόσμος των γηπέδων θα τραβά το δρόμο του...

Το κόστος των θορύβων

Αντιγράφουμε από το ρεπορτάζ του Β. Νιάκα στην «Πρώτη» της 18/12/86, (σελ. 13):

Με καθυστέρηση αρκετών μηνών και κάτω από το βάρος των συνεχών διαμαρτυριών η κυβέρνηση αποφάσισε να αποζημιώσει εν μέρει τους αγρότες για τις ζημιές που υπέστησαν από το θόρυβο που προκλήθηκε γύρω από το πυρηνικό ατύχημα στο Τσερνομπίλ τον περασμένο Μάη.

Μας κούφανε...

ΦΠΑ και ενοίκια: Γόρδιοι δεσμοί

Φόρος Προστιθέμενης Αξίας και ενοίκια, όπως φαίνεται, είναι οι δύο πρώτες εκπλήξεις που μας φέρνει το 1987. Και ενώ η σύγχυση για το ΦΠΑ γίνεται ακόμη μεγαλύτερη, αναζητούνται εκ των υστέρων τρόποι για να λυθούν τα προβλήματα που προκύπτουν με την εφαρμογή του, διοίκηση και επιχειρηματίες ψάχνονται για το τι θα γίνει στο θέμα των ενοικίων φαίνεται να αποφασίζεται επιτέλους κάποια λύση, άγνωστη όμως ακόμα. Όμως ούτε αυτό είναι βέβαιο γιατί η έλλειψη στεγαστικής πολιτικής έχει διαμορφώσει τέτοιες και τόσες αντιφάσεις οι οποίες έχουν μετατρέψει το πρόβλημα σε γόρδιο δεσμό.

Η κυβέρνηση μέχρι τώρα διοχετεύει κατά καιρούς διάφορες λύσεις μετρώντας τις αντιδράσεις και στη συνέχεια άλλες αφού δεν ικανοποιούνται με τις πρώτες ορισμένοι και δεν δίδονται πειστικές απαντήσεις σε υπαρκτά προβλήματα. Αυτό όμως επιτείνει τις αντιφάσεις, δημιουργεί νέες πιέσεις και βέβαια η όποια λύση απλώς θα εκτονώσει την υπάρχουσα κατάσταση. Και αυτό γιατί οι έως τώρα διοχετευόμενες λύσεις κάθε άλλο παρά λαμβάνουν υπόψη τις αιτίες που οδήγησαν στο πρόβλημα και ας κόπτεται η «Εξόρμηση» ότι «το θέμα θα πρέπει πολύ σύντομα να βρει τη λύση του, χωρίς να δημιουργηθούν κοινωνικές εντάσεις και ανεξέλεγκτες εξελίξεις».

Και τα δύο υπάρχουν. Απλώς η σπουδή των κυβερνητικών το μόνο που επιδιώκει να σώσει είναι να μη μετατραπούν και πάρουν άλλες μορφές. Γιατί τότε ο γόρδιος δεσμός δε λύνεται με παρεμβάσεις του όποιου υπουργείου Εμπορίου...

Ό,τι συμφέρει το λαό...

Με μόνο σχόλιο δικό μας την υπογράμμιση κάποιων λέξεων, αντιγράφουμε από το «Ριζοσπάστη» της 24/12/86 το πλήρες κείμενο ενός μονόστηλου στις τελευταίες σελίδες.

Στη Μόσχα ο Ζαχάροφ

ΜΟΣΧΑ. —Ο Αντρέι Ζαχάροφ έφτασε χτες στη Μόσχα από την πόλη Γκόρκι, όπου πέρασε τα τελευταία 7 χρόνια. Στο πλήθος των —Δυτικών βασικά— δημοσιογράφων που τον υποδέχτηκαν στο σιδηροδρομικό σταθμό, ο Ζαχάροφ δήλωσε ότι σκοπεύει να εργαστεί και πάλι στο Ινστιτούτο Φυσικής της Ακαδημίας Επιστημών, σαν ερευνητής. Ταυτόχρονα επανέλαβε τη διαφωνία του με τη διεθνιστική βοήθεια της ΕΣΣΔ τη ΛΔ Αφγανιστάν και υποστήριξε ότι θα αγωνιστεί για... «Την ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα».

BBC ENGLISH VIDEO COURSES

ΣΕΙΡΕΣ για: αρχαρίους προχωρημένους, ειδικά θέματα

ΝΕΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

“MUZZY IN CONDOLAND”

Για παιδιά 5-9 ετών Μαθαίνουν Αγγλικά διασκεδάζοντας — Μόνιμη έκθεση — Τηλ. 36.45.608

ΑΓΓΛΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

ΟΔΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ 11
τηλ. 36.23.673

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΑ

ΠΛΟΥΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΕ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ & ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΕΠΙΣΗΣ: BBC ENGLISH COURSES
Σ' όλο τον κόσμο η επιτυχία του BBC στη
διδασκαλία Αγγλικών είναι αναγνωρισμένη

BBC ENGLISH COURSES HELLAS
ΑΜΕΡΙΚΗΣ 9 - ΑΘΗΝΑ 106 72

BBC ENGLISH AUDIO COURSES

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ “FINANCIAL ENGLISH”

Ειδικοί Επιστήμονες
ετοίμασαν αυτή τη σειρά με
τη συνεργασία του
περιοδικού “ECONOMIST”.
Ένα βιβλίο και δύο
κασσέτες, εξηγούν την
Οικονομική Ορολογία με
ζωντανά παραδείγματα.

29.12.86

ΙΩΑΝΝΟΥ

του Γιάννη Ιωάννου

Οι «λεοπαρδάλεις» ξέφυγαν από τα καλά σφαλι σμένα κλουβιά τους

του Ρεπόρτερ

Το «πόρισμα Φωτάκη» για το σκάνδαλο των «Λεοπαρντ» δικαιώνει τις αποκαλύψεις του ANTI— μετά από τρία χρόνια.

Τελικά στην Ελλάδα όλα μπορούν να γίνουν. Εκεί που είχαμε πειστεί ότι όσα κι αν γράφαμε για το περιβόητο πλέον «σκάνδαλο Λεοπαρντ» η υπόθεση θα παρέμενε για πάντα στο αρχείο, ο αρχηγός της στρατιωτικής δικαιοσύνης, αντιστράτηγος Φωτάκης, έκανε την έκπληξη. Καθυστερημένα μιν, αλλά την έκανε. Χαρακτήρισε την αγορά των 106 αρμάτων μάχης από τη Νέα Δημοκρατία «ουσιαστικά παράνομη» με αποτέλεσμα να αναλάβει την υπόθεση η πολιτική δικαιοσύνη για να «αξιολογήσει ποινικά» τις πράξεις που περιγράφει στο πόρισμά του ο κ. Φωτάκης και για «τυχόν άσκηση ποινικής δίωξης κατά παντός υπευθύνου».

Πολλοί— και πρώτη ανάμεσά τους η «Νέα Δημοκρατία»— έσπευσαν να επικρίνουν την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ για τις «μεθοδεύσεις» της, υποστηρίζοντας ότι το «σκάνδαλο Λεοπαρντ» παραπέμπεται στην πολιτική δικαιοσύνη για να αποπροσανατολιστεί η κοινή γνώμη από τα άλλα σκάνδαλα που έγιναν επί των ημερών του ΠΑΣΟΚ. Ίσως να είναι κι έτσι. Όσοι όμως εμμένουν στην εκδοχή αυτή αγνοούν ή θέλουν να αγνοούν τα στοιχεία που οδηγούν τον αντιστράτηγο Φωτάκη να χαρακτηρίσει παράνομη την αγορά, ελπίζοντας ότι η υπόθεση δεν θα φτάσει τελικά στο ακροατήριο.

Το σημαντικότερο από τα στοιχεία αυτά είναι ο φάκελος με τις καταθέσεις του εμπόρου όπλων Βασίλη Τσάκου και μερικών Ελλήνων στρατηγών στο δικαστήριο του Μόναχου που επιλήφθηκε της υπόθεσης. Ο φάκελος αυτός περιήλθε στα χέρια του ANTI τον περασμένο Μάιο και τα βασικότερα στοιχεία του δημοσιεύτηκαν σε σειρά τεύχων του περιοδικού. Μέχρι τότε η έρευνα για το σκάνδαλο είχε περιέλθει σε αδιέξοδο, όσοι είχαν αναμειχθεί είχαν «κουμπωθεί» και δεν μιλούσαν και «υψηλά ιστάμενοι κύκλοι» είχαν καταφέρει να ρίξουν πέπλο σιγής επάνω από την υπόθεση.

Η δημοσίευση όμως του περιεχομένου του φακέλου στο ANTI άλλαξε το σκηνικό και με τη βοήθεια των αντιδράσεων που προκάλεσε επέτρεψε στη στρατιωτική δικαιοσύνη να ολοκληρώσει την έρευνα που άρχισε πριν από τρία χρόνια.

Αυτά για το ιστορικό του πορίσματος. Πρέπει όμως τώρα να δώσουμε άλλο ένα στοιχείο:

Λόγω της δημοσίευσης του περιεχομένου του φακέλου, το ANTI εισέπραξε από τον κ. Θωμά Λιακουνάκο μια αγωγή για «συκοφαντική δυσφήμιση», με την οποία ο ιδιοκτήτης του «Κέρδους» ζητά για τον εαυτό του και την εταιρεία του

«ΑΧΧΟΝ» ικανοποίηση ύψους τριάντα εκατομμυρίων δραχμών! Σίγουρος για τις επαφές του και την ισχύ του, ο «δυναμικός» κ. Θ. Λιακουνάκος μας κατηγορεί ότι «εξυπηρετώντας» τα συμφέροντα των αντιπάλων του τον «συκοφαντήσαμε» για την υπόθεση των Λεοπαρντ.

• Ήδη το ANTI καταθέτει μηνυτήρια αναφορά εναντίον του κ. Θ. Λιακουνάκου και το δικαστήριο αυτό θα γίνει οπωσδήποτε.

Μετά το «πόρισμα Φωτάκη» τι να ισχυρίζεται άραγε; Μήπως ότι και ο αρχηγός της στρατιωτικής δικαιοσύνης «εξυπηρετεί τα συμφέροντα των αντιπάλων του»;

Το «πόρισμα Φωτάκη» δεν δόθηκε στη δημοσιότητα. Αλλά από όσα ανακοίνωσε ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Γιάννης Χαραλαμπίδης μπορούμε να κάνουμε μερικές παρατηρήσεις:

Πρώτον: Γιατί δεν διευκρινίζονται οι λόγοι της «υπόπτης σπουδής» που επέδειξε η τότε κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας στην αγορά των Λεοπαρντ; Είναι γνωστό ότι η αγορά των αρμάτων μάχης έγινε πέντε μόνο μήνες πριν από τις εκλογές του 1981. Αυτό που δεν είναι γνωστό είναι το γεγονός ότι εκείνη την εποχή η Νέα Δημοκρατία ζήτησε από τους Γερμανούς Χριστιανοδημοκράτες οικονομική βοήθεια για τις εκλογές και αυτοί απάντησαν ότι δεν θα είχαν καμιά αντίρρηση αν οι Έλληνες ομοιόδεάτες τους «έκαναν κάτι για να δικαιολογηθεί αυτή η ενίσχυση». Μήπως αυτό το «κάτι» ήταν η αγορά των «λεοπαρντ»;

Δεύτερον: Αναφέρεται στο πόρισμα ότι η σύμβαση που υπέγραψε η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας με την «Κράους Μαφά» δεν περιείχε λεπτομερείς καταλόγους ανταλλακτικών με τις τιμές τους, με αποτέλεσμα τα ανταλλακτικά να συμφωνηθούν αργότερα με πολύ αυξημένες τιμές κατά 50%-100%.

Αυτό το «πολύ αργότερα» εντοπίζεται ανάμεσα στο 1982-83 όταν το ΓΕΣ αγόρασε με «πολύ αυξημένες τιμές» τα ανταλλακτικά των Λεοπαρντ. Και το ερώτημα είναι φυσικά γιατί τα αγόρασε; Γιατί, αντίθετα δεν προτίμησε, τόσο το ΓΕΣ όσο και η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ που ήταν τότε στην εξουσία να καταγγείλουν τη σύμβαση και να αρχίσουν νέα διαπραγματεύσεις; Σημειώνουμε μόνο ότι τα ανταλλακτικά αγοράστηκαν μέσω του κ. Θωμά Λιακουνάκου. Αλλά αυτό το σημείο αποτελεί ίσως

ένα άλλο σκάνδαλο μέσα στο σκάνδαλο των «Λεοπαρντ».

Τρίτον: Γιατί ο κ. Χαραλαμπίδης δεν δημοσίευσε τις «φράσεις και τα γεγονότα που ακούστηκαν στην ακροαματική διαδικασία του Μόναχου και έπληξαν το κύρος του ελληνικού στρατού»; Θα το κάνουμε εμείς αντι αυτών, αναδημοσιεύοντας μερικά από όσα γράφαμε σε προηγούμενα τεύχη μας:

• «Επειδή οι θέσεις κλειδιά των ασκούντων επιρροήν αξιωματικών, ανέρχονται στους 18, υπόκειντο εις αντικατάστασιν, κατά τη διάρκεια αυτών των ετών ανελήφθησαν δεσμευτικές γραπτές συμφωνίες, ισχύουσες και / για μέχρι την πραγματοποίηση της σχετικής παραγγελίας, (και) για μερικές από αυτές ενώ ήταν ακόμη στην υπηρεσία εν γνώσει σας και ύστερα από αίτησή σας».

«Για να αποκτήσει τα παραπάνω η «Κράους - Μαφά» πλήρωσε χρήματα για δωροδοκίες τα οποία συμπεριλήφθηκαν στο λογαριασμό της διαφήμισης του έτους 1981».

«Όταν σχεδιάζονταν η προσφορά για την προμήθεια (των αρμάτων) η πρόσκληση (προς τους ενδιαφερομένους) για την αγορά ήταν στην κατοχή σας (δηλαδή της Κράους Μαφά) πριν από την επίσημη ανακοίνωσή της. Αργότερα ήταν στη διάθεσή σας και αντίγραφα των προσφορών των ανταγωνιστών καθώς και η αξιολόγησή τους...».

• «Όπως κατατέθηκε το Γενικό Επιτελείο Στρατού λεηλατήθηκε και η «Κράους Μαφά» πλήρωσε μετρητά γι' αυτό» (απόσπασμα από την υποστήριξη της αγωγής Γ. Τσάκου).

• «Σε αυτά και άλλα διαβαθμισμένα ως απόρρητα έγγραφα βάσισε την προσφορά της η Κ.Μ. (εννοεί την προσφορά που κατέθεσε ο κ. Θ. Λιακουνάκος το 1980) και εν απουσία συναγωνισμού ο οποίος, αντίθετως, θα απέβαινε προς όφελος της ελληνικής κυβέρνησης» (στο ίδιο).

• «Στην πραγματικότητα, η κατάταξη του «Λεοπαρντ» ως πρώτου στη λίστα της αξιολόγησης επιτελέστηκε αποκλειστικά και μόνο χάρις στις δικές μας (σσ. εννοεί την εταιρεία του Β. Τσάκου UGE) προσπάθειες και πρωτοβουλίες, μέσω εμπιστευτικής τεκμηρίωσης, η οποία είναι στην κατοχή της «Κράους - Μαφά».

Τα ερωτήματα λοιπόν στα οποία πρέπει να δίνει απάντηση το «πόρισμα Φωτάκη» είναι σαφή:

• Ποιοι ήταν οι 18 αξιωματικοί που δωροδοκήθηκαν;

• Ποιοι «λεηλατούσαν» το Γενικό Επιτελείο Στρατού παραδίδοντας απόρρητα έγγραφα στην «Κράους Μαφά» για να προλαβαίνει τους ανταγωνιστές της;

• Ποιο το ύψος της προμήθειας που πήρε ο κ. Λιακουνάκος;

Αν το πόρισμα δεν διευκρινίζει τα τρία αυτά σημεία τότε φοβούμαστε ότι βρισκόμαστε πάλι εκεί από όπου ξεκινήσαμε.

Τούνελ μακρύ και θεοσκότεινο

του Κώστα Δέδε

Η αβεβαιότητα, η απογοήτευση και η αγωνία, σχετικά με την πορεία της ελληνικής οικονομίας, είναι τα κύρια χαρακτηριστικά των προβλέψεων και εκτιμήσεων για το 1987. Ο καινούργιος χρόνος προμηνύεται έτος σκληρής δοκιμασίας για την ήδη χειμαζόμενη οικονομία και μεγαλύτερης αποψίλωσης του διαθέσιμου πραγματικού εισοδήματος. Το 1987 αναμένεται έτος δυναμικών και αποφασιστικών συνδικαλιστικών και αγροτικών κινητοποιήσεων, αρχής γενομένης την 15η Ιανουαρίου 1987, με τη μεγάλη απεργία των εργαζομένων, που έχει ήδη προγραμματισθεί. Είναι χαρακτηριστική, στην προκειμένη περίπτωση η άποψη που πρόσφατα διατύπωσε οικονομικός υπουργός ότι «η εισοδηματική πολιτική του '87 δεν θα περάσει εύκολα...». Καλά σημάδια στον ορίζοντα, τα οποία θα επέτρεπαν ένα μήνυμα αισιοδοξίας ή κάποια ακτίνα ελπίδας, για τα επόμενα χρόνια δεν διακρίνονται. Έτσι, για αρκετό χρονικό διάστημα, η ελληνική οικονομία θα βαδίζει «κουτσά-στραβά» στο τούνελ της ύφεσης, της λιτότητας και της υποανάπτυξης χωρίς κανέναν μέχρι στιγμής, να γνωρίζει το πότε και το αν θα εξέλθει τελικά από αυτό. Η όξυνση των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων και οι προβλέψεις για τις μεσοπρόθεσμες τουλάχιστον οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις σηματοδοτούν την πορεία των πολιτικών μας πραγμάτων, σε συνδυασμό, φυσικά με την επίδραση του «εξωτερικού παράγοντα». Το 1987 θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, εν ολίγοις, «κομβικός χρόνος» για τον προσδιορισμό του χρόνου των εκλογών και για τις κυβερνητικές μεταβολές, ή ανακατατάξεις που ακολουθούν.

Το δεδομένο για την κυβερνητική οικονομική πολιτική '87 είναι η εμμονή στο πρόγραμμα ύφεσης της οικονομίας (το λεγόμενο πρόγραμμα σταθεροποίησης). Και η εμμονή αυτή σημαίνει ότι θα χρησιμοποιηθούν τα ίδια μέσα, που χρησιμοποιήθηκαν το 1986, για να πέσει η οικονομία σε κώμα, προκειμένου να αντιμετωπισθεί ο πληθωρισμός και το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (εμπορικό ισοζύγιο συν ισοζύγιο αδήλων συναλλαγών). Φυσικά, οι εργαζόμενοι δεν θα είχαν αντίρρηση, να υποστούν θυσίες, ώστε με την εφαρμογή καταλλήλου προγράμματος σταθεροποίησης— που θα συμβάλει συγκρότως στην ανάπτυξη— να αντιμετωπισθούν σύντομα τα οικονομικά προβλήματα. Όταν, όμως, ο λαός βλέπει ότι η κυβέρνηση εργάζεται προς την αντίθετη κατεύθυνση (αυξάνοντας π.χ. τα καταναλωτικά ελλείμματα του Δημοσίου) σκοπεύοντας να διατηρήσει «εσασει» τη λιτότητα, τότε γιατί να επιδοκιμάσει ένα αμφιβόλου αποτελεσματικότητας και εκτός των άλλων, ελλειπές «πρόγραμμα σταθεροποίησης»; Γιατί οι εργαζόμενοι πρέπει να έχουν εμπιστοσύνη στις κυβερνητικές προθέσεις και ενέργειες;

Και στα δύο «μέτωπα» δηλαδή του πληθωρισμού και του συναλλαγματικού ελλείμματος δεν αναμένονται ικανοποιητικά αποτελέσματα τουλάχιστον, στο βαθμό που δικαιολογούν τέτοιες «εισοδηματικές θυσίες» πράγματι:

- ο πληθωρισμός δεν προβλέπεται να «πιάνει» το στόχο του 10% για το 1987. Όπως εξάλλου δεν τον «έπιασε» το 1986 α-

ναγκαζόμενη να επιβάλει «πάγωμα τιμών». Και τούτο γιατί:

Πρώτον ο φετινός προϋπολογισμός επιτρέπει το σχηματισμό αντιπαραγωγικών (καταναλωτικών) ελλειμμάτων τα οποία αποτελούν πηγή πληθωριστικών πιέσεων.

Δεύτερον δρα η παραοικονομία, που εξαφανίζει την αποτελεσματικότητα οποιουδήποτε ορθόδοξου μέτρου.

Τρίτον η εφαρμοζόμενη και κατά το 1987 διολίσθηση (υποτίμηση) της δραχμής επιτείνει τον εισαγόμενο πληθωρισμό.

Τέταρτον η εφαρμογή του ΦΠΑ θα επιτρέψει αύξηση του τιμαριθμού τουλάχιστον κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες το 1987.

Πέμπτον οι δυσμορφίες, δυσπλασίες και γενικά ότι αποκαλούμε κακοδαιμονίες της εγχώριας αγοράς και της παραγωγικής μηχανής, αντί να περιορίζονται δραστικά, μακροημερεύουν...

- Σε ό,τι αφορά στο έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών δεν αναμένεται να παρουσιάσει αξιόλογη βελτίωση και να φθάσει τον κυβερνητικό στόχο 1,25 δις δολάρια. Ειδικότερα:

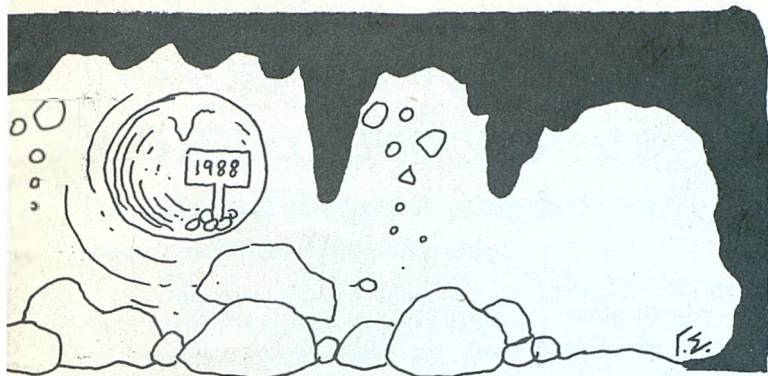
Δεν εκτιμάται ικανοποιητική αύξηση των εξαγωγών και μείωση των εισαγωγών ώστε να σμικρυνθεί αρκετά το εμπορικό έλλειμμα. Δεν αναμένεται, επίσης, ουσιαστική βελτίωση στο πλεόνασμα του ισοζυγίου αδήλων συναλλαγών. Επιπλέον φέτος δεν φαίνεται να συντρέχουν οι ευνοϊκές συνθήκες που παρατηρήθηκαν πέρσι (χαμηλές τιμές πετρελαίου, αυξημένες εισπράξεις από ΕΟΚ λόγω του δανείου 1,5 δις δολάρια, χαμηλά διεθνή επιτόκια, πτώση τιμής πρώτων υλών κτλ.). Εκτός τούτου το έλλειμμα θα επηρεασθεί από τις δαπάνες για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους, που θα είναι διπλάσιες απ' αυτές του 1986.

ΓΙΑ ΑΚΟΜΑ ΧΕΙΡΟΤΕΡΕΣ ΜΕΡΕΣ...

Για τη «νίκη» λοιπόν στα δύο αυτά «μέτωπα» η κυβέρνηση θα εφαρμόσει τα ίδια (και ενδεχομένως σκληρότερα) μέτρα, για... «ακόμα καλύτερες μέρες»... Θα παρατηρηθεί επομένως:

1 Δραστική περικοπή των αποδοχών, χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της φαλκιδευμένης ΑΤΑ. Προτίθεται, και μελετά μάλιστα, να συνδέσει—σε περίοδο πτώσης της παραγωγικότητας— την αναπροσαρμογή της αποδοχής με τη φαλκιδευμένη Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή ΚΑΙ τη μειούμενη παραγωγικότητα. Αυτό για το 1988. (Σ.Σ. Σχετικά με το μέτρο αυτό θα αναφερθούμε σε προσεχές άρθρο).

2 Διολίσθηση της δραχμής, ώστε να ευνοηθούν οι εξαγωγές και να μειωθούν οι εισαγωγές. Διολίσθηση, όμως, της δραχμής σημαίνει επιδείνωση του εισαγόμενου πληθωρισμού. Σημαίνει ακόμα περισσότερο «τσεκούρεμα» της ΑΤΑ, αφού αυτή υπολογίζεται από τον προβλεπόμενο πληθωρισμό του τετραμήνου μείον τον εισαγόμενο, που έχει παρατηρηθεί. Επιπλέον επιτρέπει αύξηση της δαπάνης για υγρά καύσιμα, την οποία θα κλειθεί να καταβάλει στο ακέραιο ο καταναλωτής. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ΟΠΕΚ θα ανεβάσει τις τιμές του πε-

τρελαίου σε 18 δολάρια το βαρέλι φέτος.

- «Παγώματα τιμών», τα οποία χρησιμοποιούνται ως «ασφαλιστική δικλείδα» για να «παρακολουθεί» ο τιμάρριθμος τον κυβερνητικό στόχο.

- Σφικτή νομισματική και πιστωτική, κυρίως, πολιτική με σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στη βιομηχανική και αγροτική δραστηριότητα. Και αυτό γίνεται προκειμένου να ατονίσει η παραγωγική μηχανή και να μη χρειάζεται ενδιάμεσα προϊόντα και πρώτες ύλες που εισάγονται από το εξωτερικό.

Οι προοπτικές και τα δεδομένα, που αναφέρθηκαν οδηγούν στο εξής συμπέρασμα:

Σχετικά με τους εργαζόμενους το διαθέσιμο πραγματικό εισόδημά τους θα υποστεί μέσα στα δύο χρόνια (1986-1987) εντυπωσιακή συμπίεση εξαιτίας της φалκιδευμένης ΑΤΑ, του πληθωρισμού και της φορολογίας. Εκτιμήσεις από τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες αναφέρουν ότι οι πραγματικές αποδοχές (κατά κεφαλή) του εργαζόμενου θα μειωθούν το '87 κατά 2,6%, σε σχέση με 7,2% το 1986.

Η μείωση των αποδοχών θα δημιουργήσει μεγαλύτερη υποτονία και υποκατανάλωση στην εγχώρια αγορά, παρά την ύπαρξη των παραοικονομικών εισοδημάτων. Η ΕΟΚ εκτιμά ότι το 1987 η πτώση της εγχώριας ζήτησης θα είναι 1,2%.

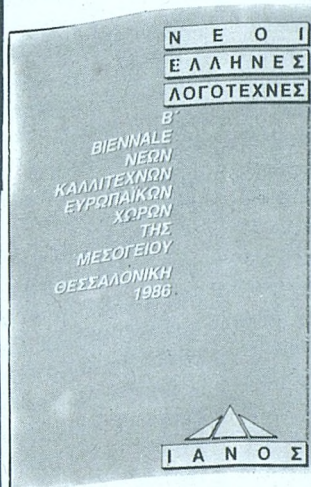
Σε ό,τι αφορά τώρα στον επιχειρηματικό κόσμο, μπορεί κανένας να ισχυρισθεί ότι η υποκατανάλωση θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγική δραστηριότητα της βιομηχανίας —της οποίας τα προϊόντα διοχετεύονται στην ελληνική αγορά— και βιοτεχνίας, οι οποίες θα εξαναγκασθούν σε απολύσεις προσωπικού. Υπολογίζεται ότι το 1987 η ανεργία θα ξεπεράσει το 10%.

Η συσταλτική πιστωτική πολιτική, σε συνδυασμό με την απουσία κατάλληλου επιχειρηματικού κλίματος και ευνοϊκών προσδοκιών, αντιστρατεύεται τον προγραμματισμό και την υλοποίηση παραγωγικών επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα. Φυσικά, η σημερινή ελληνική ιδιωτική πρωτοβουλία —που τη χαρακτηρίζει η διστακτικότητα και η έλλειψη επιχειρηματικών οραματισμών— χρειάζεται να είναι εξασφαλισμένη από όλα τα σημεία του «οικονομικού ορίζοντα», για να επενδύσει. Και, επιπλέον, υπογραμμίζει την άρση αντικινήτρων (π.χ. πάγωμα τιμών, διάφορα νομοθετήματα κτλ.) που τερπνίζουν την επιχειρηματική δράση.

Καλώς ή κακώς έτσι σκέφτονται οι ιδιώτες επιχειρηματίες με τους οποίους, όμως, η κυβέρνηση είναι εκ των πραγμάτων υποχρεωμένη να συνεργασθεί, για την καταπολέμηση του πληθωρισμού μέσω αύξησης της παραγωγής και παραγωγικότητας. Την πολιτική όμως αυτή —της αύξησης δηλαδή των επενδύσεων και της προσφοράς— δεν φαίνεται να ενστερνίζεται το οικονομικό κυβερνητικό επιτελείο, που εμμένει στην πολιτική μακροχρόνιας λιτότητας. Και το οποίο, όπως δείχνουν τα γεγονότα, πιστεύει ότι ο καλύτερος τρόπος για να μην αφήσεις τον ατμό να βγει από το καζάνι είναι να... κάθεται μονίμως πάνω στο τέντζερι...

ΙΑΝΟΣ

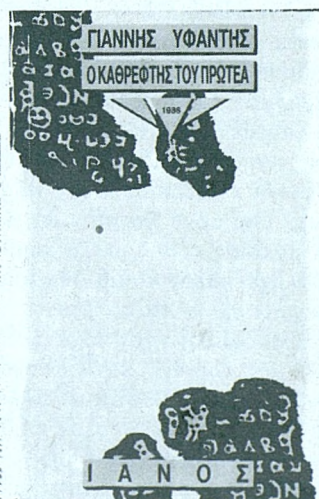
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΓΚΑΛΕΡΙ

Γ. ΘΕΜΕΛΗ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΙΑΝΟΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τι έγινε τελικά στο Δέλτα του Έβρου το πρωί της 19ης Δεκεμβρίου;

- Για όλα φταίει ένα πακέτο «Μάλμπορο»;

- Το επεισόδιο άρχισε όταν, όπως μετέδωσε ξένο πρακτορείο και υποστηρίζει ο βουλγαρικός Τύπος, μια ομάδα Ιρανών φυγάδων επιχείρησε να περάσει τα ελληνικά σύνορα —με δική τους ή των Τούρκων πρωτοβουλία— και οι Έλληνες άνοιξαν πυρ;

- Οι Έλληνες και Τούρκοι ήρωες του επεισοδίου προσπαθούσαν να λύσουν κάποια «διαφορά» τους, όταν «κάποιος» με τις οδηγίες «κάποιου άλλου» εκνευρίστηκε και άρχισε να ρίχνει;

- Μια από τις περιπόλους έκανε λάθος και μπήκε στο αντίπαλο έδαφος;

Εννέα μέρες μετά το επεισόδιο και τη στιγμή που γράφονταν αυτές οι γραμμές τα πραγματικά περιστατικά του επεισοδίου παρέμεναν ομιχλώδη, σαν το πρωινό της 19ης Δεκεμβρίου. Από τη μεριά μας δεν θα επιχειρήσουμε να τα αναπλάσουμε. Όχι μόνο επειδή κάτι τέτοιο θα ήταν μάταιος κόπος, αλλά κυρίως επειδή δεν έχει πλέον καμία σημασία. Είναι σαφές ότι όποια και αν ήταν η αφορμή, το επεισόδιο δεν ήταν τυχαίο. Στην ανταπόκρισή του από την Κωνσταντινούπολη, που δημοσιεύεται σε άλλες σελίδες, ο Άλκης Κούρκουλας επισημαίνει την εκτίμηση «αναλυτών της τουρκικής πολιτικής σκηνής» σύμφωνα με τους οποίους το επεισόδιο στον Έβρο προκλήθηκε από «τοπικά κέντρα εξουσίας» του τουρκικού στρατού με σκοπό «να πάρουν το πάνω χέρι» στην ελληνοτουρκική μεθόριο. Η εκτίμηση αυτή συμπίπτει με άλλη («Ποντίκι» 23/12) σύμφωνα με την οποία το τελευταίο επεισόδιο εντάσσεται στο ευρύτερο τουρκικό σχέδιο για τη «νέκρωση» της παραμεθόριας περιοχής.

Φαίνεται λοιπόν ότι οι Τούρκοι στρα-

Τα λάθη των περιπόλων και των διπλωματών οδηγούν στην «εθνικά επιζήμια» πολιτική Καραμανλή

Γράφει ο Διπλωματικός Περιπολάρχης

τοκράτες εκμεταλλεύτηκαν τα «εθίμα» που επικρατούν μεταξύ των Τούρκων και Ελλήνων στρατιωτών της περιοχής και έστησαν μια πρόκληση για να υπονομεύσουν κάποιες «θετικές εξελίξεις» που διαφαινόταν στον ελληνοτουρκικό ορίζοντα. (Το ότι η πρόκληση οργανώθηκε στα πλαίσια των «συνοριακών εθίμων» εξηγεί και γιατί ο Έλληνας στρατιώτης βρέθηκε χωρίς το όπλο και την εξάρτησή του. Όσοι εξ ημών υπηρέτησαν στις παραμεθόριες περιοχές γνωρίζουν ότι υφίσταται πάγια οδηγία προς τους Έλληνες στρατιώτες να δίνουν τρόφιμα και τσιγάρα στους «απέναντι» για «ψυχολογικούς λόγους», αφού προηγουμένως βγάλουν την εξάρτησή τους για να μην υπάρχουν τεκμήρια σε περίπτωση που πιαστούν από τους Τούρκους).

Η ερμηνεία αυτή εξηγεί ίσως γιατί τόσο η Αθήνα, όσο και η Άγκυρα αιφνιδιάστηκαν στην αρχή από το επεισόδιο και τις πρώτες ώρες προσπαθούσαν να υποβαθμίσουν τη σημασία του.

Διαφορετικές ήταν φαίνεται οι εξελίξεις που ανέμεναν. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Τούρκος κυβερνητικός εκπρόσωπος Χασάν Γκιουζέλ δήλωσε στις 20/12: «Αποτελεί σημείο που χρειάζεται περίσκεψη το γεγονός ότι χωρίς κανένα λόγο η συμπλοκή στα σύνορα με τους Έλληνες συνέπεσε με τις ημέρες που θα γινότουσαν ορισμένες συμφωνίες». Ποιες συμφωνίες να εννοούσε άραγε; Αρμόδιος κυβερνητικός παράγοντας μας διαβεβαίωσε ότι εννοούσε κάποιες συμφωνίες της Τουρκίας με την ΕΟΚ ή άλλες. Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε αν είναι έτσι. Γνωρίζουμε όμως ότι η δήλωση του Γκιουζέλ προκάλεσε τις διαμαρτυρίες της ελληνικής πλευράς και η Άγκυρα έσπευσε να καλύψει τον εκπρόσωπό της λέγοντας ότι «δεν ήταν καλά ενημερωμένος».

Το ίδιο χαρακτηριστικό είναι ότι την ίδια μέρα ο υφυπουργός Εξωτερικών κ. Γιάννης Καψής απαντούσε ως εξής σε σχετικό ερώτημα δημοσιογράφου: «Σε καμιά περίπτωση δεν σκεφτόμαστε ότι αυτό μπορεί να είναι μέρος ευρύτερου σχεδίου· τίποτα από όλα αυτά».

Αλλά ύστερα από οκτώ ημέρες ο Έλληνας κυβερνητικός εκπρόσωπος ανακοίνωσε ότι «μοναδικός σκοπός και της τελευταίας πρόκλησης (...) ήταν να συρ-

θεί η Ελλάδα, υπό το πρόσχημα ενός απατηλού διαλόγου, σε επαναδιαπραγμάτευση της εδαφικής της ακεραιότητας και των κυριαρχικών της δικαιωμάτων».

Αυτά, σε συνδυασμό με το ύφος και το περιεχόμενο των τελευταίων δηλώσεων και των δύο πλευρών, δίνουν την εντύπωση ότι και η Αθήνα και η Άγκυρα ήταν σε γνώση κάποιων άλλων —και θετικών για το κλίμα μεταξύ των δύο χωρών— διαδικασιών, όταν οι σκληροί της αντιπαλής όχθης επιχειρήσαν να επιβάλλουν τη δική τους άποψη για τις εξελίξεις.

Αλλά από το σημείο αυτό και πέρα, φάνηκε η διαφορά ποιότητας στον τρόπο με τον οποίο δουλεύουν οι δύο κυβερνήσεις. Η Άγκυρα ξεπέρασε γρήγορα τη σύγχυσή της και αξιοποίησε το επεισόδιο για να προβάλει τις γνωστές θέσεις της με κάποιες σημαντικές διαφοροποιήσεις όπως θα δούμε στη συνέχεια. Αντίθετα, η Αθήνα περιέπεσε σε μια σειρά παραλήψεις, λάθη και ασάφειες που κάθε άλλο παρά αύξησαν το γόητρο της χώρας μας στο εξωτερικό, όπως θέλουν να πιστεύουν ορισμένοι κύκλοι του υπουργείου Εξωτερικών και καταγράφουν ακριβώς τις ικανότητες του ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών στην «διαχείριση κρίσεων».

Να μερικά από αυτά τα λάθη:

- Στις 20/12 ο κ. Καψής δήλωσε στους Έλληνες και ξένους δημοσιογράφους ότι ο αγροφύλακας Σωτήρης Ζαμπάρτας «που παρεβρίσκετο τυχαία στον τόπο του επεισοδίου (...) πήρε το όπλο του τραυματία και προσπάθησε να βοηθήσει. Δεν ήξερε βεβαίως τον χειρισμό (...) τελικά έφυγε για να ζητήσει βοήθεια».

- Στις 22/12 ο ίδιος ο αγροφύλακας διέψευσε τον ισχυρισμό αυτό, δηλώνοντας ότι αυτός σκότωσε τον έναν από τους Τούρκους στρατιώτες. Η αντίφαση αυτή επισημάνθηκε αμέσως από τον τουρκικό Τύπο που έγραψε ότι «ο αγροφύλακας διέψευσε τον Έλληνα υπουργό Εξωτερικών».

- Χάσαμε την ευκαιρία να ζητήσουμε πρώτοι τη συνάντηση για τη διευκρίνηση των συνθηκών κάτω από τις οποίες έγινε το επεισόδιο και επιπλέον δεν πήγαμε στην πρώτη συνάντηση των επιτροπών που είχε οριστεί για τις 22 του μήνα στη γέφυρα των Κήπων. Η

Τουρκία αξιοποίησε κι αυτό το λάθος και τα διεθνή πρακτορεία ειδήσεων έδωσαν την εικόνα στο εξωτερικό ότι «η Ελλάδα δεν συμμετείχε στην επιτροπή για τη διερεύνηση των συνθηκών του επεισοδίου».

● Θέσαμε δυο σκληρούς όρους για την Τουρκία ως προϋπόθεση για να γίνει η συνάντηση των δύο επιτροπών: Να τι δήλωσε σχετικά ο κ. Καψής στις 21/12: «Η συνάντηση θα γίνει κάτω από δύο προϋποθέσεις: πρώτον η τουρκική πλευρά να ζητήσει συγγνώμη για την κατάφορη παραβίαση των συνόρων μας, και δεύτερον να αποδεχθεί την καταβολή αποζημιώσεως προς τις οικογένειες των Ελλήνων θυμάτων».

Τελικά η συνάντηση έγινε στις 23/12 χωρίς βεβαίως οι Τούρκοι να ικανοποιήσουν το ελληνικό αίτημα. Κι αυτή η ελληνική υπαναχώρηση αξιοποιήθηκε από τον τουρκικό Τύπο με τίτλους όπως «ένα βήμα πίσω της Ελλάδας».

● Υποστηρίζουμε ότι το επεισόδιο σημειώθηκε μέσα στο ελληνικό έδαφος. Αλλά αυτό που δεν διευκρινίζεται στις επίσημες ανακοινώσεις είναι τι έγιναν ο Τούρκος τραυματίας και ο νεκρός. Καλά ο τραυματίας μπόρεσε να «συρθεί» προς τους δικούς του παρά τη λάσπη, αλλά ο νεκρός; Καμιά ελληνική ανακοίνωση δεν διευκρινίζει τι έγινε με το πτώμα. Και η πιο πιθανή εξήγηση που δίνεται είναι ότι τελικά παραδώσαμε το πτώμα χωρίς να υπογραφεί το σχετικό πρωτόκολλο όπως επιβάλλουν οι συνθήκες, με αποτέλεσμα να χάσουμε το μοναδικό ακλόνητο τεκμήριο που είχαμε. Εξάλλου, αν οι Τούρκοι είχαν τη δυνατότητα να περισυλλέξουν μόνοι τους το πτώμα τότε γιατί ο ταγματάρχης τους ζήτησε από τον Έλληνα ομόλογό του την άδεια να μπουν μέσα στο ελληνικό έδαφος για να πάρουν τον δικό τους;

● Αφού λοιπόν χάσαμε το μοναδικό πειστήριο που είχαμε στα χέρια μας, αναγκαστήκαμε να ανακοινώσουμε στη συνέχεια κάποια «νέα στοιχεία» που απεδείκνυν την ευθύνη των Τούρκων. Μεταξύ αυτών των στοιχείων το σημαντικότερο για την ελληνική πλευρά ήταν η ανακάλυψη μεγάλων κηλίδων αίματος στο σημείο όπου έπεσε ο Τούρκος στρατιώτης παρά το γεγονός ότι είχαν προηγηθεί τέσσερις μέρες καταρρακτωδών βροχών. Αν είναι ποτέ δυνατόν! Είναι περιττό να αναφέρουμε ότι το σημείο αυτό σχολιάστηκε δυσμενώς και από τον ελληνικό Τύπο.

● Τον αιφνδιασμό, αλλά και την ελλειψη συνεννόησης των αρμόδιων αρχών αποδεικνύει και το γεγονός ότι αρχικά ανακοινώθηκε πως «ο Έλληνας στρατιώτης πυροβολήθηκε ενώ ουρούσε» και στη συνέχεια ανασκευάστηκε κι αυτό με

την ιστορία για τα «Μάλμπορο».

● Δεν έχουμε επίσης κατανοήσει ακόμα γιατί οι Τούρκοι επιχειρήσαν «κυκλωτική κίνηση» εναντίον της ελληνικής περιπόλου, μπαινοντας μάλιστα μέσα στο ελληνικό έδαφος μια ώρα ολόκληρη μετά την έναρξη του επεισοδίου. Τόσο «ανόητοι» είναι επιτέλους οι Τούρκοι ώστε να μην φοβούνται μήπως σκοτωθεί κάποιος και προσφέρουν ακαταμάχητα τεκμήρια στην ελληνική πλευρά;

Και έπειτα τι είναι τα ελληνικά σύνορα; Τόσο εύκολα μπορεί να αποφασίσει ένας Τούρκος αποσπασματάρχης να διατάξει επέλαση μέσα στο ελληνικό έδαφος;

● Γιατί η επιθετική ενέργεια των Τούρκων «κράτησε τέσσερις ολόκληρες ώρες;

● Έπειτα τίθεται το θέμα της ταχύτητας αντίδρασης. Γιατί η Νομαρχία δεν γνώριζε τι συνέβαινε ώρες ολόκληρες μετά την έναρξη του επεισοδίου; Πότε ενημερώθηκε η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία της χώρας; Γιατί η ΕΡΤ μετέδωσε το επεισόδιο οκτώ ώρες μετά την έναρξή του; Αν η ελληνική πλευρά ήταν σωστά ενημερωμένη για όσα συνέβησαν και ήταν σίγουρη για το δικό μας τι είχε να φοβηθεί κρύβοντας το επεισόδιο από την ελληνική και διεθνή κοινή γνώμη;

Το ΑΝΤΙ έθεσε υπόψιν αρμόδιων αξιωματούχων όλες αυτές τις αντιφάσεις και λάθη, αλλά η απάντηση που πήρε ήταν ότι «δεν υπήρξε καμία παράλειψη και κανένα λάθος» από ελληνικής πλευράς. Αντίθετα «η Τουρκία υπέστη μια μεγάλη διπλωματική ήττα». Ίσως να είναι κι έτσι. Αφήνουμε στον αναγνώστη του ΑΝΤΙ να βγάλει μόνος τα συμπεράσματά του. Εμείς πάντως έχουμε βγάλει τα δικά μας.

Όλα αυτά εικονογραφούν σε μεγάλο βαθμό τις αδυναμίες της ελληνικής διπλωματίας που μπορούσε να διαφωτίσει τα γεγονότα και να αποδείξει την επιθετικότητα των στρατοκρατών της Άγκυρας. Αντίθετα, λόγω της έλλειψης συντονισμού, της αδράνειας και της αναποφασιστικότητας, βρεθήκαμε τελικά από τη θέση του θύματος, στην εξίσωση «θύματος και θύτη» από τους «συμμάχους και προστάτες» μας. Οι πρέσβεις των μεγάλων δυνάμεων έσπευσαν να «νίψουν τις χείρας των» και να μας συστήσουν «ηρεμία» και «διάλογο», εντεινοντας μάλιστα τις πιέσεις τους για τον τελευταίο. Αν δεν είναι έτσι τότε γιατί η κυβέρνηση αναγκάστηκε να δώσει για πρώτη φορά στη δημοσιότητα τη διακοίνωση που επιδόθηκε στον πρεσβευτή της Τουρκίας κ. Ακιμάν στις 14.11.85;

Καλά ενημερωμένοι διπλωματικοί κύκλοι σχολίαζαν τη δημοσίευση αυτής

της διακοίνωσης ως αποτέλεσμα της δύσκολης θέσης στην οποία βρέθηκε η ελληνική κυβέρνηση λόγω της προβολής του θέματος του διαλόγου από την Άγκυρα αλλά και των έντονων και αφόρητων πιέσεων που δέχεται στο θέμα αυτό από τους «συμμάχους» μας.

Στο σημείο αυτό ανακύπτει μια νέα σειρά ερωτηματικών.

● Με ποια ευκαιρία επέδωσε η κυβέρνηση τη διακοίνωση για το status quo στο Αιγαίο; Αρμόδια κυβερνητική πηγή μας δήλωσε ότι επιδόθηκε με αφορμή και ως απάντηση στην «επίθεση ειρήνης» που είχε εξαπολύσει την εποχή εκείνη —τέλος του 1985— ο κ. Οζάλ. Δεν γνωρίζουμε αν ήταν μόνο αυτή η αφορμή. Σημειώνουμε πάντως ότι η επιδοση της διακοίνωσης έπεται μιας σειράς προκλήσεων στο Αιγαίο και των αλληπάλληλων επισκέψεων αμερικανών και νατοϊκών αξιωματούχων στη χώρα μας. Και προηγείται χρονικά της συνάντησης Παπανδρέου - Οζάλ στο Νταβός της Ελβετίας.

● Αποτελέσει ή αποτελεί αυτή η διακοίνωση ένα είδος «πλατφόρμας» για διάλογο. Αρμόδιος αξιωματούχος του υπουργείου Εξωτερικών μας διευκρίνισε ότι δεν πρόκειται για κάτι τέτοιο αλλά απλά για επισημάνση των θεμάτων που «δεν είναι διαπραγματεύσιμα» από την πλευρά μας.

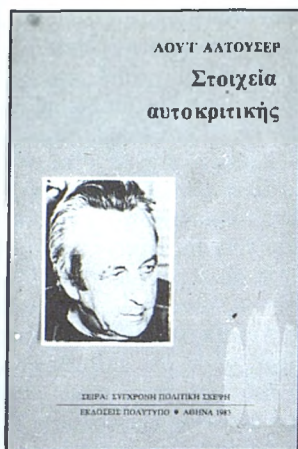
Αλλά αν δεν πρόκειται για πλατφόρμα διαλόγου τότε γιατί ο κυβερνητικός εκπρόσωπος συνόδευσε στις 22.12 τη δημοσίευση της διακοίνωσης με την εξής δήλωση:

«Η Ελλάδα επιθυμεί ειλικρινά το διάλογο. Ήταν η πρώτη που έθεσε το πρόβλημα στην τουρκική πλευρά, όχι διαπροπαγανδιστικών συνθημάτων, αλλά δια της διπλωματικής οδού, προσδιορίζοντας σαφώς τους όρους και τις προϋποθέσεις που θα ήταν δυνατόν ένας διάλογος. Και σύμφωνα με το κείμενο που ακολουθεί οι όροι αυτοί αφορούν μόνον το status quo στο Αιγαίο, οιαδήποτε μεταβολή του οποίου θα έθιγε την εδαφική της ακεραιότητα και την εθνική της κυριαρχία».

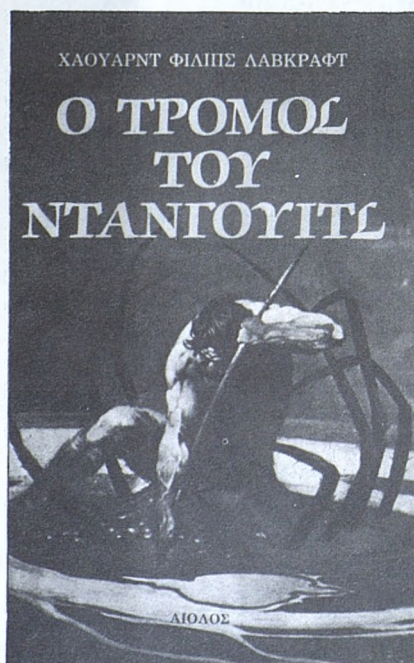
Σημειώνουμε ότι οι όροι αφορούν «μόνο» το Αιγαίο επειδή διατηρούμε έντονες αμφιβολίες για το αν περιελήφθηκε σαν δεύτερος όρος και σύμφωνα με τη μέχρι τώρα πάγια θέση της κυβέρνησης, η αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο. Οι αμφιβολίες μας αυτές πηγάζουν από τα εξής γεγονότα:

Πρώτον: στη φωτοτυπία της διακοίνωσης που επιδόθηκε στους δημοσιογράφους ο όρος που αναφέρεται στην αποχώρηση των τουρκικών στρατευμά-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΟΥ
ΕΛΤΟ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

των κατοχής από την Κύπρο είναι τυπωμένος με άλλα στοιχεία. Και μετά τα σημεία που αφορούν στο στάτους του Αιγαίου. Πρόκειται για κάποιο τεχνικό λάθος ή μήπως ως μοναδικό όρο θέσαμε το σεβασμό του «στάτους» του Αιγαίου;

Δεύτερον: Στην ελληνική απάντηση της 26ης Ιανουαρίου στη δήλωση του Τούρκου πρωθυπουργού δεν αναφέρεται καθόλου ο προηγούμενος όρος για την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο πριν την έναρξη οποιουδήποτε διαλόγου. Τονίζει αντίθετα ότι «δεν είναι διαπραγματεύσιμα τα ελληνικά σύνορα». Αυτό σημαίνει ότι όλα τα άλλα θέματα και μαζί με αυτά η παραμονή του τουρκικού στρατού στην Κύπρο είναι διαπραγματεύσιμα σε έναν διάλογο;

Τρίτον: Η «Μεσημβρινή» έγραψε τη Δευτέρα 22 Δεκεμβρίου ότι «η θέση της ελληνικής πλευράς σχετικά με την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από την Κύπρο γίνεται ασαφέστερη. Κυβερνητικές πηγές δήλωσαν ότι το θέμα αυτό παραμένει ανοικτό». Το δημοσίευμα αυτό δεν διαψεύστηκε.

Βρισκόμαστε συνεπώς ενώπιον μιας αποφασιστικής καμπής στο θέμα της ελληνικής πολιτικής στο κυπριακό και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις; Νομίζουμε ότι είναι καιρός η κυβέρνηση να διευκρινίσει πλήρως τις θέσεις της.

Αλλά αν η στροφή της ελληνικής κυβέρνησης δεν είναι ακόμα σαφής, η υποχωρητικότητα της τουρκικής είναι έκδηλη: Με τις γνωστές δηλώσεις του της 26.12 ο Τούρκος πρωθυπουργός:

- Περιορίζει τη διενεξή για το Αιγαίο μόνο στην υφαλοκρηπίδα και στον εναέριο χώρο και δεν επαναλαμβάνει τις παλιότερες αιτιάσεις της Τουρκίας για τον εξοπλισμό των νησιών και το εύρος των χωρικών υδάτων.

- Δεν αμφισβητεί τα σύνορα μεταξύ των δύο χωρών και ζητά μάλιστα εκατέρωθεν εγγυήσεις τις οποίες φαίνεται να αποδέχεται η ελληνική πλευρά με τη διαφορά ότι πρέπει να προέλθουν από το ΝΑΤΟ κι όχι από μια διμερή συμφωνία.

Πρόκειται λοιπόν για μια σαφή υποχώρηση των Τούρκων. Το ερώτημα βέβαια είναι γιατί την κάνουν. Αξιωματούχος του υπουργείου Εξωτερικών ισχυρίστηκε στο ANTI ότι η νέα στάση του Οζάλ είναι αποτέλεσμα της «αδιάλλακτης στάσης της ελληνικής κυβέρνησης». Θα μας επιτρέψει να μη συμφωνήσουμε μαζί του επειδή όλες οι υπάρχουσες ενδείξεις υποδεικνύουν αντίθετα ότι η Τουρκία ενισχύει συνεχώς τη διεθνή θέση της ενώ μειώνεται η αξιοπιστία της δικής μας πλευράς.

Και έπειτα γιατί ο Οζάλ να κάνει μια τέτοια υποχώρηση; Τόσο ισχυρή έχει

καταστεί η θέση της Ελλάδας και δεν το έχουμε αντιληφθεί; Ή μήπως υπάρχει κάποια αμοιβαιότητα που κρύβεται καλά πίσω από τους φραστικούς διαξιφισμούς;

Μια ένδειξη του στοιχείου της αμοιβαιότητας φαίνεται να αποτελεί η πρόταση της ελληνικής κυβέρνησης για την παραπομπή του θέματος της υφαλοκρηπίδας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, «το οποίο δεν μπορεί παρά να μας δικαιώσει» σύμφωνα με δήλωση κυβερνητικού αξιωματούχου στο ANTI.

Δεν θέλουμε να έχουμε καμιά αντίρρηση στο ότι η Χάγη θα μας δικαιώσει αν τελικά πάμε εκεί για την υφαλοκρηπίδα. Το ερώτημα είναι πώς δικαιώνεται η στροφή της πολιτικής της κυβέρνησης στο θέμα αυτό. Καλώντας την Τουρκία να αποδεχθεί «εδώ και τώρα» την επίλυση του προβλήματος στο Διεθνές Δικαστήριο, ο πρωθυπουργός πραγματοποίησε κατά τον Τύπο της αντιπολίτευσης μια ακόμα «θεαματική μεταστροφή» επαναλαμβάνοντας τη γνωστή πρόταση που έκανε ο κ. Κ. Καραμανλής το 1975 και την οποία ο κ. Α. Παπανδρέου είχε επικρίνει τότε ως «εθνικά επιζήμια».

Απαντώντας στα δημοσιεύματα του αντιπολιτευόμενου Τύπου η κυβέρνηση έσπευσε να ανακοινώσει ότι «δεν ζητά διαιτησία» αλλά εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου και προσφεύγει στο Διεθνές Δικαστήριο για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, βάσει αυτού του δικαίου. «Συνεπώς», συνεχίζει η κυβερνητική ανακοίνωση «δεν υπάρχει μεταστροφή της κυβερνητικής πολιτικής, αλλά αντίθετα συνεπής εμμονή σε μια πολιτική σύμφωνη με τη διεθνή πρακτική, μια πολιτική που με την πρόοδο του χρόνου δικαιώνεται».

Έγκυρος πανεπιστημιακός που ρωτήθηκε από το ANTI σχετικά με το πρόβλημα αυτό δήλωσε ότι «μάλλον κάποιο λάθος πρέπει να έκανε η κυβέρνηση με την απάντησή της αυτή». Επειδή η διαφορά διαιτησίας και Διεθνούς Δικαστηρίου έγκειται μόνο στο ότι ενώ στην πρώτη περίπτωση «δικάζει» ένας επιδιαιτητής που έχει οριστεί από τους αντιπροσώπους των διαδίκων (ένας για κάθε πλευρά), στην περίπτωση του Διεθνούς Δικαστηρίου η σύνθεση είναι μόνιμη. Και αυτό που έχει σημασία σε τελευταία ανάλυση δεν είναι ποιο δικαστήριο θα κρίνει αλλά με ποιο Δίκαιο θα κρίνει.

Προστίθεται συνεπώς ένα ακόμα λάθος στα τόσα που έκανε τις τελευταίες ημέρες το υπουργείο Εξωτερικών. Να μη ρώτησαν άραγε το νομικό σύμβουλο του υπουργείου πριν βγάλουν την ανακοίνωση περί διαιτησίας ή να ήθελαν μόνο να πείσουν την κοινή γνώμη ότι «καμιά στροφή δεν έχει γίνει»; □

Όταν λαλούν πολλά κοκόρια, σύντομα ξημερώνει...

του Άλκη Κούρκουλα

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ, 27 Δεκεμβρίου —Αναλυτές της τουρκικής πολιτικής σκηνής πιστεύουν πως το μεθοριακό επεισόδιο της περασμένης εβδομάδας και ο τρόπος που το αντιμετώπισε η Άγκυρα φέρνει στην επιφάνεια αντιφάσεις και συγκρούσεις μέσα στον τουρκικό μηχανισμό λήψης των αποφάσεων.

«Τρία κέντρα εξουσίας —το υπουργείο των εξωτερικών, το περιβάλλον του πρωθυπουργού και το στρατιωτικό - πληροφοριακό συγκρότημα— έδρασαν με διαφορετικό τρόπο», υποστηρίζουν.

Οι συγκρούσεις και οι αντιφάσεις αυτές «δεν είναι στρατηγικού χαρακτήρα αλλά οφείλονται σε διαφορετικές προτεραιότητες και σε έλλειψη επαρκούς συντονισμού σε θέματα που η παραμικρή κίνηση και η παραμικρή δήλωση μπορεί να δημιουργήσουν εκρηκτικές καταστάσεις», πιστεύουν οι ίδιες πηγές.

Οι ίδιοι αναλυτές θεωρούν πως το επεισόδιο στον Έβρο προκλήθηκε από «τοπικά κέντρα εξουσίας» του στρατού και των υπηρεσιών πληροφοριών, στην προσπάθεια που καταβάλλουν «να αποκτήσουν το πάνω χέρι» στην ελληνοτουρκική μεθόριο.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η Άγκυρα, πέρα από την αρχική, εντελώς αφηρημένη, εξήγηση για το πώς δημιουργήθηκε το επεισόδιο, περιορίστηκε στο να αντικρούει τις εξηγήσεις που έδινε η Αθήνα και δεν πρόσθεσε καμιά —έστω και ελάχιστα πειστική— δική της εξήγηση. Αντίθετα επιστρατεύθηκαν διάφορα ευρήματα που δημιουργούσαν δραματικούς τόνους στον τουρκικό Τύπο. (Από τα ευρήματα αυτά ας σημειώσουμε τον χαρακτηρισμό του Έλληνα πρωθυπουργού ως «Νεο-Ναζί» (26/12/86), όχι γιατί ξεπερνάει σε πρωτοτυπία τα υπόλοιπα αλλά γιατί την πατρότητά του τη διεκδικεί ένας από τους Τούρκους ιδρυτές της επιτροπής «Ελληνοτουρκικής φιλίας» ο Ali Sirmen).

Το ποιος έχει το πάνω χέρι στον Έβρο έχει μεγάλη σημασία για τη διεξαγωγή μακροπρόθεσμων διαβρωτικών επιχειρήσεων που έχουν σχέση με τη συλλογή πληροφοριών και τον «ψυχολογικό πόλεμο» στον οποίο δίνουν ιδιαίτερη σημασία οι τουρκικές υπηρεσίες εν όψει της ανάληψης μιας επιθετικότερης πολιτικής προς τη μουσουλμανική μειονότητα της δυτικής Θράκης.

Το τουρκικό υπουργείο των εξωτερικών προσπάθησε να «αξιοποιήσει» το επεισόδιο για να αυξήσει την πίεσή του προς την Ελλάδα «για διάλογο» και ταυτόχρονα να ελαχιστοποιήσει τη φθορά που συνεπάγεται για τις τουρκικές θέσεις και για την τουρκική «εικόνα» η πρόκληση τέτοιων αιματηρών επεισο-

δίων, σύμφωνα με τους ίδιους αναλυτές.

Ο πρωθυπουργός Οζάλ —που πραγματοποίησε την προγραμματισμένη επίσκεψή του στην Υεμένη το Σαββατοκύριακο του επεισοδίου— είπε ευθύς εξ αρχής ότι «το επεισόδιο δεν είναι σημαντικό» και κάλεσε «και τις δυο πλευρές να δείξουν προσοχή». Ο Τούρκος κυβερνητικός εκπρόσωπος, που δεν έκανε καμιά απολύτως δήλωση, περιορίστηκε να πει σε ομιλία που έδωσε με άλλη ευκαιρία (20/12) ότι «είναι αξιοπρόσεκτο ότι συνέβη χωρίς λόγο μεθοριακό επεισόδιο με την Ελλάδα τις μέρες που περιμένουμε να γίνουν μεγάλες συμφωνίες».

Το υπουργείο Εξωτερικών πέτυχε σταδιακά να επιβάλει τις θέσεις του στο περιβάλλον του πρωθυπουργού. Κορύφωση της «επιτυχίας αυτής» ήταν οι δηλώσεις Οζάλ της περασμένης Παρασκευής με τις οποίες τίθενται οι θέσεις - διεκδικήσεις της Τουρκίας στο Αιγαίο.

Το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών υποστηρίζει πως ο τρόπος με τον οποίο χειρίζεται τα ελληνοτουρκικά ο κ. Οζάλ «δεν βοηθάει την Τουρκία να θέσει τα πραγματικά προβλήματα (βλέπε διεκδικήσεις) στο Αιγαίο και αφήνει το χρόνο να εργάζεται υπέρ της Αθήνας». Το τουρκικό υπουργείο θέλει μια ψύχραιμη μεν αλλά «επιθετική πολιτική που θα προβάλλει τις τουρκικές θέσεις στο Αιγαίο». Με εξαίρεση την περίοδο Μαΐου -Ιουλίου 1986 όπου η ξαφνική και αδέξια σκλήρυνση του Τούρκου πρωθυπουργού (έφτασε να αναφερθεί στα νησιά του Αιγαίου ως «πάτρια τουρκικά εδάφη») δημιούργησε προβλήματα και στο υπουργείο Εξωτερικών, η τουρκική διπλωματία ήθελε πάντα μια σκληρότερη στάση προς την Ελλάδα.

Η ανάλυση αυτή φαίνεται να επιβεβαιώνεται και από διπλωματικές πηγές που επιμένουν πως «με το επεισόδιο στον Έβρο υπήρξαν έντονες αμερικανικές παρεμβάσεις όχι μόνο για να μην κλιμακωθεί το επεισόδιο —ο τοπικός χαρακτήρας δεν δημιουργούσε υπερβολικούς φόβους κλιμάκωσής του— αλλά για να συγκρατηθούν οι αντιδράσεις στην ανταλλαγή ανακοινώσεων ανάμεσα στην Αθήνα και την Άγκυρα και να εξασφαλιστεί κάποιο περιθώριο που να μην αποκλείει τελείως το διάλογο».

Στις παρεμβάσεις αυτές αποδίδεται και η αντίθεση ανάμεσα στο προσεκτικό ύψος των επίσημων ανακοινώσεων και τους δραματικούς τόνους με τους οποίους προέβαλε το επεισόδιο ο Τύπος. Οι δηλώσεις όμως του πρωθυπουργού Οζάλ περί «δήθεν STATUS QUO» στο Αιγαίο αφήνουν περιθώριο για διάλογο. Η ανταπάντηση του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών που δεν είχε κυκλοφορήσει όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές θα το δείξει.

ΠΕΡΕΛΑΝΤΡΑ

• Πλεκτά χειροποίητα
έτοιμα και επί παραγγελία

Στην οδό Ηρακλείτου 1 και Σόλωνος άνοιξε ένα πολύ ζεστό και κομψό κατάστημα με πλεκτά (μπλουζες, ζακέτες, κάπες) που πλέκονται όλα στο χέρι σε πρωτότυπα σχέδια.

Παραγγελίες κ. Σοφία Πανταζή. Τηλ: 36.16.822

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:
(βιβλία τέχνης)

ΤΟ
ΚΟΥΤΙ
ΤΗΣ
ΠΑΝΔΩΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ και
ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΠΑΙΔΙΚΑ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ
ΘΕΑΤΡΟ
ΞΕΝΟΛΩΣΣΑ
ΤΕΧΝΕΣ
ΥΚΡΑΘΟΥΡΕΣ
ΛΙΘΟΓΡΑΦΙΕΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ
ΑΦΙΣΣΕΣ

Αλλαγές στη συμπεριφορά του τουρκικού στρατού

της Κατερίνας Μυστακίδου

ΑΓΚΥΡΑ — Αν οι αλλαγές και οι τυχόν εσωτερικές ρωγμές δεν γίνονται αισθητές στον έξω κόσμο η δημοσίευση του βιβλίου «Στις διαταγές σου αρχηγέ μου» που είναι η πρώτη μελέτη και έντεχνη κριτική των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων δεν χνει ότι τα στρατιωτικά θέματα έπαψαν για πρώτη φορά να είναι ταμπού στην Τουρκία.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ του δημοσιογράφου Μεχμέτ Αλί Μπιράντ «Στις διαταγές σου αρχηγέ μου» έγινε αμέσως μπεστ σέλερ γιατί τόλμησε να παράβει και να διασχίσει την οριακή γραμμή που σέβονταν μέχρι σήμερα οι Τούρκοι όσον αφορά τα στρατιωτικά θέματα.

«ΥΠΑΡΧΕΙ μια ριζική διαφορά στις σχέσεις μεταξύ των πολιτικών και των στρατιωτικών στη χώρα μας σε σχέση με αυτή που υπάρχει στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρώπη. Εκείνοι (οι στρατιωτικοί της Ευρώπης και Αμερικής) έχουν δεχθεί την ανωτερότητα της πολιτικής κυβέρνησης και έχουν συμφωνήσει στο γεγονός ότι πρέπει να έχουν τον τελευταίο λόγο για όλα τα πράγματα ακόμα και όταν αυτό δεν τους αρέσει ως ένα σημείο ή το κριτικάρουν. Επειδή ακριβώς εμείς δεν έχουμε φθάσει ακόμα σε αυτό το επίπεδο στην Τουρκία γι' αυτό το λόγο αυτές οι σχέσεις δημιουργούν μια δυσχέρεια», σχολιάζει ο συγγραφέας.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ είναι ότι ο Αλί Μπιράντ έντεχνα κάνει κριτική στις σχέσεις του στρατού με τους πολιτικούς και θέτοντάς το σε άμεση αντιπαράθεση με τη Δύση αποδεικνύει την έλλειψη ευελιξίας του τουρκικού συστήματος. Η ανάλυση της κατάστασης που δίνει στους στρατιωτικούς τη δυνατότητα να παρεμβαίνουν στην πολιτική πιστεύοντας ότι γίνεται για το καλό της χώρας διαφαίνεται μέσα από την παιδεία που δίνεται στους στρατιωτικούς.

«ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ να βγάλω από το μυαλό μου αυτό που είπε στις συμβουλές του ο αρχηγός μου ότι δεν πρέπει να αναμει-

χθούμε στην πολιτική», τονίζει ένας νεαρός λοχαγός στο βιβλίο αλλά τολμά να συμπληρώσει ότι «Αν η χώρα μου αντικρύζει τον κίνδυνο διαμελισμού ή μιας κατάστασης παρόμοιας με αυτήν πριν από τις 12 Σεπτεμβρίου (πραξικόπημα της 12ης Σεπτεμβρίου 1980, του Κεβάν Εβρέν) ή απειλείται από τον κομμουνισμό και η χώρα δεν μπορεί να ανταπεξέλθει με συνταγματικό τρόπο τότε θεωρώ καθήκον μου να προστατεύσω αυτή τη χώρα». Η παράθεση είναι αντιπροσωπευτική του τρόπου με τον οποίο εκπαιδεύονται οι Τούρκοι αξιωματικοί.

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ εξασφαλίζει ένα εξαιρετικά υψηλό επίπεδο σπουδών στα πέντε στρατιωτικά γυμνάσια και τις τρεις στρατιωτικές ακαδημίες που έχουν συνολικά 9.137 μαθητές. Δεν υπάρχει καμιά σύγκριση με το επίπεδο της παιδείας που εφαρμόζεται στα δημόσια γυμνάσια και πανεπιστήμια όχι μόνο γιατί οι δαπάνες των στρατιωτικών σχολών είναι κατά 14 φορές υψηλότερες από τα κανονικά σχολεία αλλά και γιατί υπάρχει πολύ μεγάλος συναγωνισμός. Στα περασμένα 17 χρόνια μόνο 5.100 άτομα έγιναν δεκτά από τα 35.000 που έδωσαν εξετάσεις για τη σχολή πολέμου (Harbiye) της Άγκυρας. Σύμφωνα με τον Μπιράντ το 1990 δεν θα υπάρχουν μαθητές που προέρχονται από κανονικά γυμνάσια αλλά μόνο από στρατιωτικά με αποτέλεσμα μια τέλεια αποξένωση από τον τρόπο σκέψης του κανονικού πολίτη.

ΙΣΩΣ αυτό που είναι πιο μεγάλης σημασίας πέρα από την ευκαιρία που μας δίνει το βιβλίο να μελετήσουμε τα μειονεκτήματα των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων είναι η αλλαγή προσέγγισης. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας οι Τούρκοι θα παράγουν έναν στρατιωτικό άνδρα χωρίς καμιά αντιστοιχία αυτού του είδους στη Δύση.

«ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΣ ποτέ ότι είσαι πάνω από όλους και από κάθε τι γιατί δέχεσαι μια εκπαίδευση που θα σε καταστήσει ανώτερο

σε γνώση και ανώτερο σε χαρακτήρα» λέει στην αρχή του ακαδημαϊκού έτους ο αρχηγός ενός στρατιωτικού Λυκείου.

ΜΕ ΜΙΑ εξαιρετικά λεπτομερή και ασυνήθιστα φλύαρη ανακοίνωση 2.000 λέξεων το γενικό αρχηγείο στρατού απέρριψε τις θέσεις του κ. Μπιράντ και τον κατηγορήσε ότι είχε προκαταλήψεις για τις ενοπλες δυνάμεις και «έγραψε αυτό το βιβλίο για να δώσει σχήμα σε μια προκαθορισμένη αντίληψη που είχε στο μυαλό του».

Η ΑΠΟΨΗ του συγγραφέα ότι οι στρατιωτικοί δεν θεωρούν τους πολιτικούς σαν εμπιστούς και υπεύθυνους βρήκε τους στρατιωτικούς στο πιο ευαίσθητο σημείο τους γιατί «μια τέτοια αξιολόγηση είναι μια εξαιρετικά επικίνδυνη προκατάληψη όσον αφορά την εθνική μας ενότητα».

ΜΕΤΑ ΑΠΟ χιλιάδες συνεντεύξεις που έγιναν με την άδεια του γενικού Επιτελείου Στρατού ο κ. Μπιράντ κατάφερε να μαζέψει το υλικό για το βιβλίο «στις διαταγές σου αρχηγέ μου». Η μεθόδευση και τα μη ύματα που πήρε ο κ. Μπιράντ καθώς και η αξιολόγησή τους δεν ήταν η αναμενόμενη.

«Ο μεγαλύτερος κίνδυνος στο μέλλον για τις Ένοπλες Δυνάμεις είναι η επανάληψη της στρατιωτικής ανάμιξης στα πολιτικά και ένας ανεπαρκής διάλογος με τον πολιτικό τομέα της κοινωνίας. Το αναπόφευκτο γεγονός είναι ότι κάθε πραξικόπημα δημιουργεί καινούργιες πληγές τόσο μέσα στο στρατό και αντικρούεται με διάφορες κοινωνικές μερίδες». Τον κίνδυνο αυτόν τον είχαν επισημάνει όλοι οι πολιτικοί παρατηρητές στην Τουρκία αλλά μέχρι σήμερα κανείς δεν μπόρεσε να το δημοσιεύσει ανοιχτά και επώνυμα.

Ο ΜΕΧΜΕΤ Αλί Μπιράντ που είναι και ο ανταποκριτής της «Μίλλιέτ» στις Βρυξέλλες και τη Μόσχα δημοσίευσε μια σειρά άρθρα τον Οκτώβριο και Νοέμβριο πριν κυκλοφορήσει το βιβλίο του. Η απάντηση

μεσα στο στρατό». Σε μια μικρή ανακοίνωση που δημοσιεύθηκε στον Τύπο, ο αρχηγός του τουρκικού Γενικού Επιτελείου στρατηγός Νέτζντετ Ουρούγ, γνωστοποίησε την εθελοντική παραίτησή του για το τέλος του Ιουνίου 1987. Οι κανονικές όμως μεταβολές στον τουρκικό στρατό γίνονται στο τέλος Αυγούστου κάθε χρόνου. Φυσικός διάδοχος του Ουρούγ είναι ο αρχηγός του Στρατού Ξηράς ο στρατηγός Οζτουρούν. Μετά την παραίτηση του Υπουργού ο τελευταίος, που είναι «αγαπημένο παιδί» του Εβρέν και θεωρείται «σπλάχνο» της «12ης Σεπτεμβρίου 1980», θα μείνει στην αρχηγία

«Πραξικόπημα» στον τουρκικό στρατό;

Τα γεγονότα στον Έβρο ήταν μόνο ένα «τοπικό παραμεθόριο επεισόδιο», πρωτοβουλία ενός αξιωματικού μικρής βαθμίδας ή αποτελούν έκφραση ενός αμείλικτου αγώνα επικράτησης ανάμεσα σε ισχυρές δυνάμεις στο εσωτερικό του τουρκικού στρατού που επιδιώκουν η κάθε μία για λογαριασμό της την επιρροή και τον έλεγχο σε ένα θεσμό, που έχει αποδειχθεί κρίσιμος για τις όποιες εξελίξεις στην Τουρκία;

Οι πληροφορίες που υπάρχουν δεν

είναι ικανές να στοιχειοθετήσουν ένα οριστικό συμπέρασμα. Και τούτο γιατί ο τουρκικός στρατός σε αντίθεση με τις ένοπλες δυνάμεις στη Δυτική Ευρώπη έχει διαμορφώσει αδιαπέραστα στεγανά για όλους, όσους δεν συμμετέχουν σ' αυτόν και όπως έχει φανεί είναι αδύνατος ο έλεγχός του από την όποια κυβέρνηση της Άγκυρας. Τις εξελίξεις σ' αυτό το σώμα η τουρκική κοινωνία τις πληροφορείται μόνο περιστασιακά και πολλές φορές συμπωματικά.

Από σύμπτωση π.χ. έμαθαν οι πολίτες της Τουρκίας αυτό που οι ίδιοι αποκάλεσαν πρόσφατα «πραξικόπημα

των στρατιωτικών που δημοσιεύτηκε στη «Μιλλιέτ» ήρθε όταν το βιβλίο σημείωσε σημαντική επιτυχία αμέσως μετά την έκδοσή του στις αρχές Δεκεμβρίου. Το άνοιγμα των στρατιωτικών και η άδεια που έδωσαν στον Μεχμέτ Αλί Μπιράντ να επισκεφθεί απαγορευμένες στρατιωτικές περιοχές και να μιλήσει με μαθητές και αξιωματικούς εκπυρσοκρότησε χωρίς όμως αυτό να αναιρεί το γεγονός ότι το βήμα έχει γίνει. Το ταμπού του στρατού παραβιάστηκε «πιστεύαμε ότι μια νέα περίοδος ήρθε όπου όλοι οι θεσμοί θα είναι αναπόσπαστο μέρος της δημοκρατίας όπως στη Δύση και θα μπορούμε ανοιχτά να τους συζητήσουμε και ότι έχουμε απομακρυνθεί από το σημείο όπου ο στρατός θεωρείται ταμπού», σχολίασε ο κ. Μπιράντ στην ανταπάντηση που έδωσε στην ανακοίνωση του στρατού στην καθημερινή στήλη που διατρεί στη «Μιλλιέτ».

ΜΟΝΟ Ο Αλί Μπιράντ επωμίστηκε το βάρος να συζητήσει τα θέματα του στρατού και να κάνει κριτική όσο καλυμμένη και αν ήταν σπάζοντας την ομοφωνία του τούρκου Τύπου για το ταμπού του στρατού.

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ που αφορούσαν τις Ένοπλες Δυνάμεις και την εξωτερική πολιτική δεν συζητούνται αλλά διέπονται από μια κατευθυνόμενη ομοφωνία γιατί θεωρούνταν σαν ευαίσθητα σημεία για την εθνική ασφάλεια και τις εθνικές θέσεις. Πολύ δειλά πρόσφατα ο Τύπος άγγιξε την εξωτερική πολιτική χωρίς να έχει παραβιάσει ποτέ τις θέσεις του υπουργείου Εξωτερικών αλλά με πολύ μεγαλύτερο θάρρος από άλλοτε. Τώρα σαν ένα ακόμη βήμα ήρθε η σειρά των στρατιωτικών χωρίς όμως να διαφύγει από το συγγραφέα η ευαισθησία του θέματος.

ΕΜΜΕΣΑ η ανακοίνωση επιβεβαίωσε με τη διάφυσή της ορισμένους κοινούς τόπους όπως η ανυπαρξία του υπουργείου Άμυνας το οποίο έχει συρρικνωθεί σε «υπόλογο λογιστικών υποθέσεων». Η ανακοίνωση δήλωσε ότι το Γενικό Επιτελείο συνεργάζεται με το υπουργείο Άμυνας. Είναι γνωστό ότι οι πολιτικοί παρατηρητές το γνωρίζουν ότι το γενικό Επιτελείο Στρατού παίρνει μόνο του τις αποφάσεις για τα σημαντικά θέματα. Με τον ίδιο τρόπο η ανακοίνωση αντικρούει τη θέση ότι ο τούρκικος στρατός είναι απομακρυσμέ-

νος από το λαό «γιατί αφιερώνει τον εαυτό του στο καλό και την ευτυχία του τούρκικου έθνους». Ίσως μέσα σ' αυτή την αντίληψη οι στρατιωτικοί έκαναν ένα πραξικόπημα κάθε δεκαετία.

Ο ΚΕΜΑΛ Ατατούρκ ήταν ο στρατιωτικός που παρέδωσε τη διακυβέρνηση στους πολιτικούς. Ποτέ κανείς δεν τόλμησε να απομυθοποιήσει τη φυσιογνωμία του και να αξιολογήσει τα λάθη του σαν στρατιωτικού και σαν μέλλοντος πολιτικού που σήμερα βρήκε τον μιμητή του στο πρόσωπο του Κενάν Εβρέν. Από εκείνον παρέλαβαν οι στρατιωτικοί την παράδοση να σώζουν τη δημοκρατία με παρεμβάσεις όπως δηλώνει ένας λοχαγός στο βιβλίο ότι «θεωρώ καθήκον μου να υπερασπίσω αυτή τη χώρα που μου εμπιστεύτηκε ο Ατατούρκ». Είναι η αντίληψη των στρατιωτικών ότι αυτοί μπορούν να κρίνουν πότε είναι η κατάλληλη στιγμή να την ξαναδώσουν πίσω στα χέρια των πολιτικών.

«ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ να διαβάσει την ομιλία του Ατατούρκ στους νέους για να ξεκαθαρίσει στο μυαλό του τις αμφιβολίες του για το τι προστατεύει και τι υπερασπίζει ο τούρκικος στρατός» συμβουλεύει τον Μεχμέτ Αλί Μπιράντ ο αντιστράτηγος Γιουβέν Εργκέντς που υπογράφει την ανακοίνωση.

ΜΙΑ ΣΕΙΡΑ από πραξικοπήματα από τον Μάη του 1960, το Μάρτη του 1971 και το Σεπτέμβριο του 1980 αποδεικνύουν ότι η πίστη των στρατιωτικών στις δυνατότητες των πολιτικών δεν είναι πολύ βαθιά.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ στη σειρά ο στρατηγός Κενάν Εβρέν έβαλε για πρώτη φορά τα θρησκευτικά στα σχολεία με νόμο στο σύνταγμα του 1982 παραβιάζοντας τη βασική αρχή του Ατατούρκ για λαϊκισμό ή διαχωρισμό της πολιτείας από την εκκλησία. Ο ίδιος δεν παρενέβει ούτε και όταν ο Τουργκούτ Οζάλ έδειχνε ανοχή για τους Ισλαμιστές, γεγονός που δείχνει ότι οι στρατιωτικοί το δέχτηκαν.

Ο ΚΕΝΑΝ Εβρέν σαν τον Κεμάλ Ατατούρκ δεν κατάφερε να φύγει από τα πράγματα και από στρατηγός έγινε πρόεδρος αλλά αντίθετα με τον Ατατούρκ δεν είναι πεφωτισμένος αλλά απλά ένας στρατιωτικός που δεν ήθελε να φύγει από την εξουσία. Όπως λέει και ο Μπιράντ «ο στρατός είναι τρόπος ζωής».

του Γενικού Επιτελείου μόνο για δύο μήνες. Και τούτο γιατί τέλος Αυγούστου με τις κανονικές μεταβολές θα πρέπει να παραχωρήσει τη θέση του σε άλλον. Σύμφωνα όμως με εκτιμήσεις πολλών παρατηρητών που ασχολούνται με τις εξελίξεις στον τούρκικο στρατό ο διάδοχός του θα είναι όπως και ο Ουρούγ οπαδός του πρώην πρωθυπουργού και ανερχόμενου τώρα στην Τουρκία Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ.

Πολλοί ετοιμ στην Τουρκία θεωρούν τώρα σίγουρο, ότι το «μήνυμα» για την προβοκάτσια στον Έβρο που οδήγησε στα αιματηρά γεγονότα έχει δοθεί από την Κωνσταντινούπολη. Συμ-

φωνα με αυτούς τους κύκλους στην Τουρκία, τα γεγονότα ήταν η εκδίκηση και η τελευταία προσπάθεια επιβίωσης του στρατηγού Ουρούγ. Ανεξάρτητα πάντως από το κατά πόσον ισχύουν αυτές οι εκτιμήσεις μπορούμε να διαπιστώσουμε:

Πρώτον: ότι ο στρατός στην Τουρκία παραμένει αναμφισβήτητα κύριος ελεγκτής των εξελίξεων και

Δεύτερον: ότι οι αντιθέσεις στον τούρκικο στρατό για τον έλεγχο του φαίνεται να διαδραματίζουν σοβαρό ρόλο στις εξελίξεις στη γείτονα, αλλά επηρεάζουν και το, φορτισμένο και ήδη επικίνδυνο κλίμα που δημιουργείται.

A.B.

Κυκλοφορούν ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΑ

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

* ΚΝΙΤΙΚΑ
* ΝΕΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ
* ΠΑΣΟΚΙΚΑ
* ΡΩΣΙΚΑ

250
ΔΡΧ.

* ΑΝΑΡΧΙΚΑ
και πολλά άλλα

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

ΓΕΛΑΜΕ ΜΕ ΤΟΥΣ ΡΩΣΟΥΣ

Για τη
* ΣΟΒ. ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ
και ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑ
* ΚΑ-ΓΚΕ-ΜΠΕ-ΣΤΑΛΙΝ
* ΜΠΕΡΕΖΝΕΦ

250
ΔΡΧ.

* ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΟΦ
και πολλά άλλα

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ

ΠΑΤΗΣΙΩΝ 306
111 41 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.
22.84.013
22.36.442

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ

Ήχοι και απόηχοι μιας συναυλίας

της Αμαλίας Βαν Χεντ

Μεταξύ 26 και 30 του Νοέμβρη ο Μίκης Θεοδωράκης και ο Τούρκος συνθέτης τραγουδιστής Ζουλφού Λιβανελλί έδωσαν στην Κωνσταντινούπολη, τέσσερις κοινές συναυλίες. Τις δύο πρώτες σ' ένα τεράστιο υγρό και κρύο στάδιο, «κατάλληλο για ματς του μποξ ή για αγώνες παλαιστών, όχι όμως για μουσική», όπως είπε ένας Τούρκος συνάδελφος. Είχε άλλωστε οργανωθεί «μόνο» για τους φτωχούς φοιτητές, για τους εργάτες και υπαλλήλους που κατόρθωσαν αν εξοικονομήσουν τις πέντε ως έξι χιλιάδες τουρκικές λίρες για το εισιτήριο, (αντιστοιχεί σήμερα στο ένα πέμπτο του κατώτατου μηνιαίου μισθού στην Τουρκία). Ήταν μια συναυλία για το λαουτζικό, που δεν έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις καλής μουσικής.

Εκεί μέσα Έλληνες μουσικοί και Τούρκοι ακροατές κατόρθωσαν να επικοινωνήσουν. Τέσσερις με πέντε χιλιάδες —όσες είναι και οι θέσεις του σταδίου— «έγιναν τη δεύτερη μέρα κάτι σαν μια πνοή, σαν ένα πρόσωπο» —θα πει η τραγουδίστρια, Αλίκη Καγιαλόγλου. Ο Μίκης, μια μέρα αργότερα, θα σχολιάσει: «Έδωσα μέχρι τώρα, γύρω στις 2.000 συναυλίες. Αυτή της Παρασκευής είναι ανάμεσα στις δέκα καλύτερες της ζωής μου».

Αντίθετα, οι συναυλίες του Σαββατοκύριακου ήταν προορισμένες εξ αρχής για την «καλή κοινωνία» της Τουρκίας. Γι' αυτό το σκοπό προφανώς επιλέχτηκε και η όπερα της Κωνσταντινούπολης, το πολιτιστικό κέντρο Ατατούρκ —τόπος - όραμα κάθε Τούρκου καλλιτέχνη. Το Σάββατο ήταν παρόντες όλοι όσοι διαθέτουν «ένα όνομα». Ο Νομάρχης της Κωνσταντινούπολης Νεβζάτ Αγιάζ, και ο δήμαρχος Νταλάν, πρόσφεραν στεφάνια λουλουδιών. Στην πρώτη σειρά των καθισμάτων, ακριβώς στη μέση, ο Αντνάν Καφετζί, κύριος σύμβουλος του πρωθυπουργού Οζάλ. Πίσω του οι συγγραφείς Αζίζ Νεσίν και Γιασάρ Κεμάλ. Ανάμεσά τους γνωστοί δημοσιογράφοι, καλλιτέχνες και τα μέλη της αριστερής «Επιτροπής Ειρήνης».

Στην αρχή η ατμόσφαιρα ήταν μουδιασμένη. Μέχρι τη στιγμή που ο Μίκης Θεοδωράκης άρχισε να τραγουδά «σκότωσαν οι φασίστες το γελαστό παιδί», «σου είπαν ψέμματα πολλά

«Και στα δικά σας! Σίγουρα θα θυμηθούν ότι κι εσείς είστε καλλιτέχνες» λέει ο Θεοδωράκης στους Τούρκους καλλιτέχνες (Αζίζ Νεζίν, κ.ά.) που κάθονται παράμερα στην άκρη ενώ ο ίδιος παρακολουθείται από τον Οζάλ που του προσφέρει αγάπες και λουλούδια.

Το σκίτσο δημοσιεύτηκε στη σατυρική εφημερίδα GİR-GİR με τη σημείωση: «Ο Οζάλ αγαπήσε στα ξαφνικά τον Θεοδωράκη που έδωσε συναυλίες για την ελληνο-τουρκική φιλία στην Τουρκία και του άνοιξε τις κρατικές αίθουσες συναυλιών».

καιρός να σταματήσεις», «και τούτοι μες στα σίδερα και κείνοι μεσ' το χώμα». Πώς άλλαξε έτσι η ατμόσφαιρα, ώστε οι τέσσερις χιλιάδες της όπερας να τραγουδούν «είμαστε δυο, είμαστε τρεις είμαστε χίλιοι δεκατρείς»; Παράξενο. Η συναυλία της 29 του Νοέμβρη δεν διέφερε καθόλου από εκείνη της Κυριακής του '73 (ή ήταν αρχές του '74;), όταν είχαμε μαζευτεί οι Έλληνες για να ακούσουμε μια φωνή ενάντια στους συνταγματατάρχες. Στις σκάλες της όπερας δίπλα μου ένας νεαρός έκλαιγε. Να του θυμίξε το «Μαουτχάουζεν» άραγε την αιματοβαμμένη πρωτομαγιά του 1977; Όταν Τούρκοι φοιτητές και εργάτες το τραγουδούσαν στην κεντρική πλατεία «Ταξίμ» της Κωνσταντινούπολης λίγο πριν στρατιώτες, ακροδεξιοί και αστυνομικοί πυροβολήσουν το πλήθος;

Στην Ελλάδα, η επίσκεψη του Θεοδωράκη στην Τουρκία καταδικάστηκε, υποστηρίχθηκε, πως μ' αυτό τον τρόπο προσφέρεται στην Άγκυρα ένα επιπλέον άλλοθι, που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί προς τα έξω για το «δημοκρατικό της» κα-

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟ ΓΙΑΣΑΡ ΚΕΜΑΛ:

ΕΡ.: Πιστεύετε ότι αυτή η πρωτοβουλία θα έχει επιτυχία, πως ο αντίκτυπός της θα φτάσει πράγματι στον τουρκικό λαό;

ΑΠ.: Ξέρετε έχω αρκετά μεγάλη πείρα από πρωτοβουλίες στη χώρα μου. Συνήθως δεν πρέπει να ελπίζουμε πολλά. Αυτή τη φορά όμως είμαι αισιόδοξος. Άλλωστε ο τρόπος που έγινε δεκτός ο Μίκης Θεοδωράκης στην Τουρκία, ο ενθουσιασμός του απλού ανθρώπου, ήταν για μένα, για όλους εμάς, ένα σημαντικό γεγονός. Και η καλύτερη απόδειξη.

ΕΡ.: Στην Ελλάδα οι αντιδράσεις δεν ήταν πολύ θετικές.

Προβλήθηκε κυρίως το επιχείρημα, πως ο Θεοδωράκης δίνοντας τις συναυλίες στην Κωνσταντινούπολη πρόσφερε στην κυβέρνηση της Άγκυρας ένα επιπλέον άλλοθι για τη 'σημειν

«δημοκρατία» στην Τουρκία.

ΑΠ.: Οποσδήποτε στη χώρα μας δεν υπάρχει η δημοκρατία που επιθυμούμε. Σιγά σιγά όμως μπορούμε να αναπνέουμε ξανά. Έχουμε τη δυνατότητα για παράδειγμα να ιδρύσουμε κάτι σαν κι αυτό (Επιτροπή). Στην Ελλάδα ο Τύπος και οι πολιτικοί δεν είπαν την αλήθεια. Οι απόψεις του Θεοδωράκη δεν συμπίπτουν με αυτές της τουρκικής κυβέρνησης. Το ξέρουμε όλοι. Ε μ ε ι ς στοχεύουμε στη φιλία των δύο λαών. Στο παράδειγμα που άρχισαν ο Βενιζέλος και ο Ατατούρκ. Οι δύο ισχυρότατοι πολιτικοί των χωρών μας κατόρθωσαν τότε να εδραιώσουν τη φιλία. Παρ' όλο που είχε μόλις προηγηθεί ο τρομερός πόλεμος μεταξύ τους, όπου έχασαν τη ζωή τους τόσο Έλληνες και τόσο Τούρκοι. Α-

Οι πτέρυγες του ΝΑΤΟ

ρα υπήρχε στους λαούς μας κατάλληλο έδαφος για μια τέτοια φιλία. Και τώρα; Αν κοιτάξουμε την ιστορία της Κύπρου τα 30 τελευταία χρόνια το πρόβλημα, πιστεύω, δεν ξεκίνησε ούτε από τους Έλληνες ούτε από τους Τούρκους. Ξένες δυνάμεις το ανακίνησαν. Ποιος άραγε δεν το γνωρίζει;

Άλλο παράδειγμα: Στη Μεσόγειο δεν γυροφέρνει ούτε ο ελληνικός ούτε ο τουρκικός στόλος. Άλλοι είναι αυτοί. Στόλος αμερικάνικος, στόλος ρωσικός, βρετανικός στόλος. Συμπεριφέρονται σαν να 'ναι η Μεσόγειος χωράφι του πατέρα τους. Τι δουλειά έχουν αυτοί στη Μεσόγειο και ξοδεύουν τόση βενζίνη; Τι γυρεύουν; Τα πλοία τριγυρνούν γύρω απ' την Κύπρο. Αυστηρά από στρατηγική άποψη, η Κύπρος

δεν χρησιμεύει ούτε σ' εμένα τον Τούρκο ούτε στους Έλληνες.

Σήμερα η Μεσόγειος δεν ανήκει στους Μεσογείους. Μας παραχώρησαν απλώς το δικαίωμα να τη μολύνουμε με τα απόβλητά μας. Γι' αυτό το λόγο δημιουργήσαμε το μικρό φορέα της ελληνο-τουρκικής φιλίας. Δεν ξέρω ποιο θα 'ναι το μέλλον του. Είμαι όμως αισιόδοξος. Και πεπεισμένος, ότι τα κοινά μας προβλήματα δεν είναι άλυτα. Είναι τεχνητά. Δεν είναι τεχνητά μόνο για τα «πλοία».

ΕΡ.: Είναι όμως μια κατάσταση γνωστή από παλιά. Γιατί επιλέξατε ακριβώς αυτή τη στιγμή για τη δημιουργία του μικρού σας φορέα;

ΑΠ.: Πρώτον, γιατί τώρα «λάσκαρε» ο κλοιός γύρω μας. Γιατί τώρα μπορούμε να συζητήσουμε

θεστώ, που σαφώς δεν υπάρχει. Τούρκοι αριστεροί όμως απορρίπτουν κατηγορηματικά αυτό το επιχείρημα. Ο γνωστός δημοσιογράφος Εμίλ Γκαλίπ Σανταλσί είπε: «Η Άγκυρα θα χρειαζόταν ένα άλλοθι κύρια έναντι των χωρών της δυτικής Ευρώπης. Αυτές όμως δέχτηκαν την Τουρκία σαν πρόεδρο του «Συμβουλίου Ευρώπης», κύριου οργάνου για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αρκετά πριν την επίσκεψη του Έλληνα συνθέτη».

Η τουρκική κυβέρνηση θα μπορούσε να εκμεταλλευθεί το γεγονός και για εσωτερική κατανάλωση: κάτι που ο πρωθυπουργός Οζάλ έσπευσε άλλωστε να κάνει, χαιρετίζοντας τις συναυλίες. Μόνο που ο Οζάλ δεν έπεισε. Λίγες μέρες μετά την επίσημη ανακοίνωση ο δημοσιογράφος Ουγούρ Μουτσού σχολίαζε στην «Τζουμχουριέτ»: Θα χαιρέτιζε άραγε ο πρωθυπουργός με τον ίδιο ενθουσιασμό μια πρωτοβουλία, αν προηγούμενος ένας Τούρκος πολίτης κριτίκαρε την τουρκική κυβέρνηση το ίδιο σφοδρά όπως έκανε και ο Μίκης Θεοδωράκης;

Πιθανότατα η πρωτοβουλία της «φιλίας των Λαών» να μην ξεπεράσει τα στενά πλαίσια των καλλιτεχνικών ανταλλαγών, να μην φτάσει ποτέ στα κέντρα των πολιτικών αποφάσεων. Επíteυγμά της είναι αναμφισβήτητο, πως λειτούργησε σαν καταλύτης μιας σειράς δημοσίων συζητήσεων —στην Τουρκία— για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις: πως συσπείρωσε κύρια τους αριστερούς σε μέτωπο εναντίον μιας κυβέρνησης που προβάλλει προς τα έξω την «καλή της θέληση για διάλογο και για ειρηνική λύση της ελληνοτουρκικής διένεξης», αντικαθιστώντας συγχρόνως στην εκπαίδευση και στα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης τον όρο «εχθρό» με την έννοια «Έλληνας».

Επíteυγμα της πρωτοβουλίας είναι επίσης, ότι για πρώτη φορά μετά το 1980 έσπασε τη βαθιά πεποίθηση των Τούρκων αντικαθεστωτικών, πως «Η Ελλάδα χρησιμοποιεί την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία μόνο σαν πολιτικό χαρτί. Χωρίς πράγματι να ενδιαφέρεται γι' αυτούς τους ανθρώπους». Στην τελευταία συναυλία ο ηλικιωμένος, πρώην αριστερός δήμαρχος της Κωνσταντινούπολης, Αχμέτ Ισβάν, —κατηγορούμενος στη δική της ριζοσπαστικής συνομοσπονδίας Disk— δεν μπορούσε να αρθρώσει απ' τη συγκίνησή του ούτε μια λέξη. Λίγο πιο ψύχραιμη η σύζυγός του, Ρέχα Ισβάν, έδινε συγχαρητήρια στους Έλληνες μουσικούς. Η κυρία Ισβάν είναι η μόνη γυναίκα στην πολύκροτη δική εναντίον της «Επιτροπής Ειρήνης I».

είναι μόνο τυπικά όργανα

αυτά τα θέματα δημόσια. Και είναι ακόμη η προοπτική ενός νέου κοινού πολέμου. Ας διανοηθούμε λίγο ένα θεωρητικό ελληνοτουρκικό πόλεμο, διάρκειας όχι μεγαλύτερης από μιας εβδομάδας. Και από δω αμερικανικά όπλα και από κει αμερικανικά. Ποιος ξέρει πόσοι άνθρωποι θα σκοτωθούν. Νικητές και νικημένοι δεν πρόκειται να υπάρχουν. Μόνο μια τρομερή οικονομική καταστροφή και για τις δύο χώρες. Από κει και πέρα, καταχρεωμένοι για το πολεμικό υλικό στην Αμερική οι λαοί μας δεν θα μπορέσουν να σηκώσουν κεφάλι για τα επόμενα τουλάχιστον 30 χρόνια. Ποιον θα ωφελήσει; Όμως, δυνάμεις που θέλουν τον πόλεμο αυτό υπάρχουν. Είμαι απόλυτα σίγουρος γι' αυτό.

ΕΡ.: Ένας πόλεμος θα

αποδυναμώνει ταυτόχρονα και τη νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ, μέλη του οποίου είναι και η Ελλάδα και η Τουρκία. Κάτι που δεν είναι υπέρ των συμφερόντων της Ατλαντικής Συμμαχίας στην περιοχή.

ΑΠ: Αναμφισβήτητο η εμπλοκή των χωρών μας σ' έναν πόλεμο δεν είναι απλή, δεν είναι όμως ούτε αδύνατη. Γιατί αυτό που αποκαλούμε νοτιοανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ, για μένα, δεν υπάρχει. Στην εποχή των πυρηνικών όπλων, πιστεύω, ότι οι πτέρυγες του ΝΑΤΟ είναι μόνο τυπικά όργανα. Τι ρόλο παίζει άραγε για το ΝΑΤΟ, αν η Τουρκία αποδυναμωθεί ή ισχυροποιηθεί; Ελάχιστο, αφού τώρα πια στη χώρα μου υπάρχει η βάση πυρηνικών όπλων του Ινσντρίκ. Και όχι μόνον αυτή.

ΓΙΑΣΑΡ ΚΕΜΑΛ:

Δάσκαλοι που διαβάζουν τα έργα του στα καφενεία και ραφωδοί που γυρίζουν από χωριό σε χωριό και από τζαμί σε τζαμί διηγώντας τα, ανέδειξαν το Γιασάρ Κεμάλ σ' έναν από τους γνωστότερους συγγραφείς στο κατώτερο στρώμα της τουρκικής κοινωνίας: Στους κατά το πλείστον αναλφάβητους αγρότες και νομάδες των νοτιοανατολικών περιοχών. Το δικό τους αγώνα για επιβίωση αφορούν άλλωστε κύρια και τα μυθιστορήματά του, την καθημερινότητα της κορδικής νοτιοανατολικής Τουρκίας, της πατρίδας του.

Γεννήθηκε το 1923 σ' ένα χωριό της πεδιάδας της Τσουκούροβα. Ο πατέρας του καταγόταν από μια πλούσια, ημινομαδική τουρκμενική οικογένεια. Η μητέρα του ήταν απόγονος κούρδων ληστών. Στα πέντε του χρόνια είδε να δολοφονούν τον πατέρα του. Στα εννιά του αποφάσισε να μάθει γράμματα. Στα 15 του άρχισε να δουλεύει κολλίγος σε βαμβακοφυτείες, αναδείχτηκε σε οδηγό αλωνιστικής μηχανής, έκανε το δάσκαλο και τέλος, ιδιοκτήτης μιας γραφομηχανής, έγινε δημόσιος γραφιάς στην κωμόπολη Καντιρλί. Το 1958 μόνιμος κάτοικος της Κωνσταντινούπολης και ήδη γνωστός δημοσιογράφος της Τζουμχουριέτ, κυκλοφορεί το πρώτο του μυθιστόρημα, «Μεχμέτ, γεράκι μου». Είναι η ιστορία ενός νεαρού κολλίγου στην κορδική νοτιοανατολία, που εναντιώνεται στον Αγά και καταφεύγει με το όπλο στο βουνό. Ίσως επειδή η ιστορία αυτή επαναλαμβάνεται από τότε μέχρι σήμερα, ίσως ακόμη επειδή οι φεουδαρχικοί δεσμοί λειτουργούν στην περιοχή ακόμη και 30 χρόνια αργότερα αφήνοντας τις πλατιές λαϊκές μάζες το ίδιο εξαθλιωμένες όπως και πριν, το βιβλίο γνώρισε μια ανεπανάληπτη επιτυχία. Πούλησε πάνω από 600.000 αντίτυπα. «Υπάρχουν άραγε στην Τουρκία τόσα άτομα που διαβάζουν συστηματικά;» θα αναρωτηθεί ο ίδιος. Η ιστορία του «Μεχμέτ, γεράκι μου», όπως και ο «Θρύλος του Αραράτ», ή «Ο θρύλος των χιλίων ταύρων» ξεπέρασαν τα στενά πλαίσια του μυθιστορήματος και έγιναν ζωντανό λαϊκό έπος.

Ο ίδιος είναι γνωστός στην Τουρκία και για τα πολιτικά του φρονήματα. Σαν ανώτερο στέλεχος του «Εργατικού Κόμματος της Τουρκίας» (ΤΙΚ) —κάτι αντίστοιχο με την ελληνική ΕΔΑ— ήταν περίπου σαν αυτονόητο ότι με κάθε στρατιωτικό πραξικόπημα ο Γιασάρ Κεμάλ έπρεπε να βρίσκεται στη φυλακή. Για την αντίληψη που επικρατεί θα πει ο ίδιος: «Το '71 βρισκόμασταν πάλι στα κελιά. Ανάμεσα στους άλλους και ένας εγκάρδιος φίλος μου, καθηγητής πανεπιστημίου. 20 χρόνια φίλοι. Ερχόταν καθημερινά στο κελί μου, μ' άρπαζε απ' το μπράτσο και με ρωτούσε: Γιασάρ Κεμάλ εσείς είσθε ό,τι είσθε, εγώ είμαι κεμαλιστής. Γιατί να με φυλακίσουν;». Ήταν σαν να μου έλεγε: «Καλά σ' εσάς (τους αριστερούς) άξιζε η φυλακή».

Η πρωτοβουλία «ελληνοτουρκικής φιλίας των λαών» του Μίκης Θεοδωράκη κινητοποίησε δίπλα στο άλλο τέρας της τουρκικής λογοτεχνίας, τον Αζίζ Νεσίν, και τον ίδιο. Είναι μέλος της τουρκικής επιτροπής, αν και η σύσταση της επίσημα δεν έχει ανακοινωθεί ακόμη. Ο λόγος: «Μαζευθήκαμε 30-40 επώνυμοι αριστεροί. Εκτός από τον καθηγητή Πανεπιστημίου της Αρχαιολογίας, Εκρέμ Ακουργκάλ, γνωστό σαν φιλελεύθερο συντηρητικό, δεν υπήρχε ούτε καν δείγμα των άλλων κινημάτων. Και εμείς φοβόμασταν το επιχείρημα που θα μπορούσε να πιπλίζει κάθε στιγμή η κυβέρνηση ή οι ακροδεξιές ομάδες: «Βγήκαν στο προσκήνιο και πάλι τα κομμούνια».

Ελληνοτουρκική φιλία και λωτοφαγία

του Κ. Αλή
Κούρδου ιστορικού

Δεν είναι Κύπρος το 1974. Είναι Κουρδιστάν το 1986...

Το άρθρο που δημοσιεύεται στη συνέχεια είναι του Κούρδου ιστορικού Κ. Αλή. Με αφορμή την πρόσφατη πρωτοβουλία του Μ. Θεοδωράκη για την ελληνοτουρκική φιλία διατυπώνει μια διαφορετική προβληματική. Στο κείμενο παρουσιάζονται ακόμη ενδιαφέροντα στοιχεία, άγνωστα στην ελληνική κοινή γνώμη, για τη δραστηριότητα του τουρκικού στρατού στο Κουρδιστάν.

Διεθνιστές ή φανατικοί σωβινιστές οι υπέρμαχοι της «ελληνοτουρκικής φιλίας» στην άλλη πλευρά του λόφου; Γνωστά ονόματα με άγνωστη δραστηριότητα.

Για να τοποθετηθεί κανείς σωστά απέναντι στην ελληνοτουρκική φιλία πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη του τρία θεμελιώδη ζητήματα:

- τη θέση του τουρκικού κράτους για τον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα των Κούρδων·
- τη θέση του τουρκικού κράτους για την Κύπρο·
- τις σχέσεις της ΕΟΚ με την Τουρκία σε συνδυασμό με την τουρκική οικονομία.

Όμως, μια ακόμη βασική προϋπόθεση για την ανάλυση είναι η γνώση του τουρκικού επεκτατισμού.

Τουρκική αποικιοκρατία και κουρδικό απελευθερωτικό κίνημα

Στις 15 Αυγούστου 1984 ξεκίνησε το ένοπλο Κουρδικό Απελευθερωτικό Κίνημα. Από τότε αποτελεί το σοβαρότερο πρόβλημα που απασχολεί την τουρκική εξουσία τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Ιρανο-τουρκικές, τουρκο-ιρακινές και συρο-τουρκικές συνομιλίες έγιναν με πρωτοβουλία της Τουρκίας για το επίμαχο κουρδικό ζήτημα. Οι Τούρκοι απείλησαν τη Συρία ότι στην περίπτωση που δεν θα παραδώσει τους Κούρδους αγωνιστές, αυτοί θα περιορίζαν με φράγμα τη ροή των νερών του Ευφράτη που αποτελεί για τη Συρία πηγή ζωής.

Από το Ιράκ πάλι, ζήτησαν το δικαίωμα να βομβαρδίζουν όποτε θέλουν κουρδικές θέσεις μέσα στο έδαφός του, με το επιχείρημα ότι αυτού του είδους η επέμβαση συμφέρει και τις δύο χώρες. Μετά το βομβαρδισμό του 1986 (15 Αυγούστου), ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών πήγε στο Ιράν για να πει «εμείς δεν είμαστε υπέρ του Σαντάμ Χουσεϊν που βρίσκεται σε πόλεμο μαζί σας, αλλά απλώς αντιμετωπίζουμε μαζί ένα κοινό πρόβλημα που είναι απειλή και για σας».

Η θέση λοιπόν της Τουρκίας απέναντι στον πόλεμο Ιράν - Ιράκ υπαγορεύεται από το κουρδικό ζήτημα. Οι Πέρσες ενισχύουν το κουρδικό κίνημα του Ιράκ και αντίστροφα οι Ιρακινοί ενισχύουν

το κουρδικό κίνημα του Ιράν. Η Τουρκία παρουσιάζεται ουδέτερη γιατί ξέρει ότι αν υποστηρίξει τον ένα από τους δύο αντιπάλους, ο άλλος θα ενισχύσει το κουρδικό κίνημα στα εδάφη της. Απειλεί έτσι και τους δύο να μην «παίζουν παιχνίδια στις πλάτες των μειονοτήτων». Αλλά και οι τρεις μαζί να φροντίσουν για την εξόντωση του κουρδικού λαού. Επίσης η «ουδέτερη» θέση της, υπαγορεύεται και από οικονομικούς λόγους. Το 23% του Έξαγωγικού της εμπορίου πραγματοποιείται με το Ιράν και το Ιράκ.

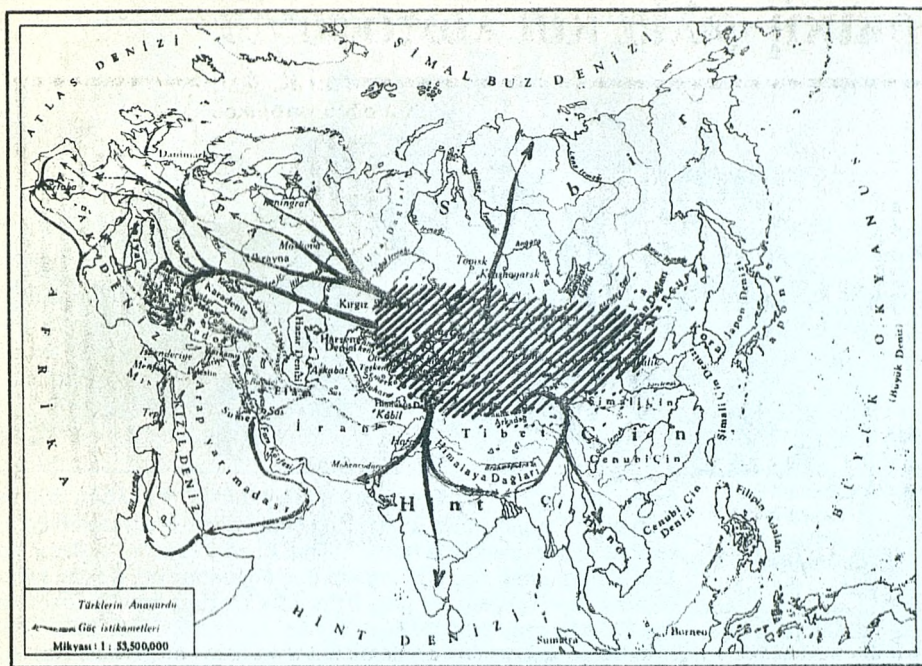
Ο ιρανο-ιρακινός πόλεμος εξυπηρετεί πάντως και τον τουρκικό επεκτατισμό που έχει βλέψεις πρώτιστα στο Ιρακινό Κουρδιστάν και τα πετρέλαια του Κιρκούκ και της Μοσούλης.

Χωρίς να εξαντλούμε τις συνολικές θέσεις της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής σχετικά με το κουρδικό, θα ήταν σκόπιμο να εξετάσουμε ορισμένες πλευρές της εσωτερικής πολιτικής της Τουρκίας σχετικά με το πρόβλημα αυτό.

Μερικές από τις πλευρές αυτές φωτίζει το βιβλίο ενός Τούρκου φαντάρου του Γιαβούζ Ερκάλ, που εκδόθηκε πρόσφατα (Μάιος 1986) στη Γερμανία. Ο Ερκάλ υπηρέτησε σε τάγμα που πολεμούσε εναντίον των Κούρδων. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά δύο σημεία από το βιβλίο του: Στη σ. 13, αναφέρεται ότι ο Τούρκος ταγματάρχης Χαλίλ Σιζμάζ ανακοίνωσε στους φαντάρους του ότι «αυτούς τους ανθρώπους (τους Κούρδους), πρέπει, όπως έκανε κι ο Χίτλερ στη Γερμανία, να τους μαζεύεις σε στρατόπεδα, συγκέντρωσης και να τους βάζεις να δουλεύουν σαν σκλάβοι για να τους ελέγχεις, ή να τους κάνεις στείρωση για να εξαφανιστεί το γένος τους».

Με αυτή τη λογική αποφάσισαν την εκκένωση του κουρδικού χωριού Agacyurdu. Για να το πετύχουν βασάνισαν όλους τους κατοίκους και σκότωσαν 7 άτομα και στη συνέχεια τους υποχρέωσαν να αδειάσουν το χωριό.

Στη σ. 41, αναφέρεται ότι οι Τούρκοι δηλητηρίασαν τα νερά για να προκαλέσουν το θάνατο των χωρικών. Στους Τούρκους στρατιώτες έδωσαν ειδικά χάπια να τα ρίχνουν στο νερό πριν πίνουν

Χάρτης «αποδεικτικός» της θεωρίας του Κεμάλ για την εξάπλωση του τουρκικού πολιτισμού... Πάνω, ο Ακουργάλ με μαθητές του στη Σμύρνη: «Με διαταγή του Κεμάλ έγινα αρχαιολόγος...».

χωρίς να τους ενημερώσουν ότι είναι δηλητηριασμένο. Ένας στρατιώτης που παρέβηκε τη διαταγή στο χωριό Τσελίκ του Ερούχ πέθανε από δηλητηρίαση. Οι Τούρκοι φαντάροι τότε αγανακτισμένοι είπαν: «Μα τι είμαστε και δεν μας ενημερώνουν, Έλληνες είμαστε και θέλουν να πεθάνουμε;». Μετά απ' αυτό κατάλαβαν γιατί, είχαν βρεθεί νεκρά στην περιοχή ζώα, πουλιά και άνθρωποι. Όπως είναι γνωστό στις 15 Αυγούστου του '86 βομβάρδισαν κυρίως το τουρκοκρατούμενο Κουρδιστάν καθώς και το ιρακινό τμήμα με αποτέλεσμα να σκοτωθούν γύρω στους 1.400 άοπλους πολίτες.

Η τουρκική αποικιοκρατία δεν τσιγκουνεύεται το χρήμα για να καταπνίξει το κουρδικό κίνημα. Έδωσαν 26 χιλιάδες όπλα μαζί με ασύρματος στους εκπροσώπους της κουρδικής συντηρητικής φεουδαρχίας, και επικήρυξαν με 2,5-10 εκατομμύρια λίρες το κεφάλι κάθε Κούρδου αντάρτη.

Το αποτέλεσμα ήταν να δολοφονηθούν απλοί και ανυποψίαστοι βοσκοί μόνο και μόνο για να εισπράξει ο θύτης το ποθητό χρήμα.

Σύμφωνα με δημοσίευση της εφημερίδας Milliyet (23-9-1986) ο υπουργός των Εσωτερικών ενέκρινε κονδύλι 2,5 δισεκατομμυρίων λιρών για τον πιο σύγχρονο εξοπλισμό ειδικών «αντιτρομοκρατικών μονάδων».

Χωρίς να επιμένουμε περισσότερο σε άλλα στοιχεία, με όσα αναφέρθηκαν προηγουμένως, αποδεικνύεται η λυσσαλέα αντίδραση της τουρκικής αποικιοκρατίας απέναντι στο κίνημα του κουρδικού λαού.

Η τουρκική διοίκηση έχει εμπειρία από τους ξεσηκωμούς των Κούρδων: Από τις αρχές του 20ου αιώνα ως σήμερα σημειώθηκαν 5 μεγάλες και άλλες 23 μικρότερες εξεγέρσεις σε διάφορες κουρδικές περιοχές.

Η τουρκική χούντα για να μειώσει τη δυναμική του ένοπλου κουρδικού αγώνα που θα δώσει ίσως παράδειγμα και στους τούρκους αγωνιστές, προσπαθεί να σπρώξει τον κουρδικό λαό σε μια μορφή κοινοβουλευτικών διεκδικήσεων τάζοντας αμνηστεία και φορώντας το δημοκρατικό προσώπείο. Πριν την τελευταία γενοκτονία το 1938, η τουρκική κυβέρνηση είχε δώσει αμνηστεία στους Τούρκους πολιτικούς πρόσφυγες στο εξωτερικό: λίγους μήνες μετά, ακολούθησε η μεγαλύτερη σφαγή των Κούρδων στον 20ο αιώνα. Κάποιες διαδηλώσεις που έγιναν με άδεια της κυβέρνησης και κάποια περιορισμένη αμνηστεία που δόθηκε πρέπει να εξεταστούν μέσα από το πρίσμα των πολιτικών ελιγμών της τουρκικής χούντας.

Όταν μια χούντα μιλάει για εκδημοκρατισμό είναι φανερό ότι θέλει κάτι να κρύψει. Στην τακτική της εκτός από το να χωρίσει τον τουρκικό από τον κουρδικό λαό, είναι επίσης να εμποδίσει κά-

θε είδους επαφή και προσέγγιση του ελληνικού και του κουρδικού λαού. Γι' αυτό πρέπει να κατασκευάσει μια ελληνοτουρκική φιλία που θα αγνοεί τελείως τα 14 εκατομμύρια των Κούρδων, θα αποκοιμίζει τον ελληνικό λαό, για να μπορεί ανενόχλητα να δηλητηριάζει νερά, να βομβαρδίζει άμαχους και να ολοκληρώνει τη γενοκτονία των Κούρδων.

Η τουρκοποίηση της Κύπρου

Κλειδί για την κατανόηση της τακτικής για την τουρκοποίηση της Κύπρου και το τι σημαίνει για τους Τούρκους η ελληνοτουρκική φιλία, είναι η περίπτωση της περιοχής της Αντιόχειας. Το 1938 η Αντιόχεια μετά από προσπάθειες του τουρκικού επεκτατισμού αποσπάστηκε από τη Συρία. Μέχρι τότε είχε πλειοψηφία αραβικού πληθυσμού και μικρό αριθμό Τούρκων. Μετά την «ανεξαρτησία» οι Τούρκοι μετέφεραν τουρκικούς πληθυσμούς, αντιπροσωπευτικούς από κάθε επάγγελμα. Αλλοίωσαν τη σύσταση του πληθυσμού και σε 10 μήνες η «ανεξάρτητη» κυβέρνηση της Αντιόχειας αποφάσισε να ενωθεί με την Τουρκία.

Το 1963 τύπωσαν ένα φυλλάδιο με το οποίο εξηγούσαν το πόσο στρατηγική είναι η θέση της Κύπρου για την Αν. Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή. Αυτή ήταν η αρχή που οδήγησε στη σημερινή κατάσταση. Εδώ είναι δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς τα συμφέροντα του τουρκικού επεκτατισμού και του διεθνούς ιμπεριαλισμού.

Εδώ και δύο χρόνια οι Τούρκοι μιλούν για διάλογο και για «κλαδί ελιάς» με τελικό στόχο να αποδεχτούν οι Έλληνες την ύπαρξη της «ανεξάρτητης βόρειας Κύπρου» και τότε (όχι σε 10 μήνες όπως άλλοτε η Αντιόχεια) αλλά σε 10 ώρες, ο Ντενκτάς θ' αποφασίσει την ένωση του ψευδοκράτους του με την Τουρκία. Γι' αυτό πιστεύω ότι όποιος υποστηρίζει το διάλογο ανοίγει το δρόμο στον τουρκικό επεκτατισμό. Αν η Ελλάδα καθίσει στο τραπέζι του διαλόγου οι Τούρκοι θα πουν στον κόσμο ότι οι Έλληνες αποδέχονται το σημερινό status quo άρα η Ελλάδα δεν είναι πια εγγυήτρια δύναμη, πράγμα που επιδιώκεται από την τουρκική πλευρά. Το δεύτερο βήμα, θα ακολουθήσει: η κατάκτηση και του υπόλοιπου τμήματος της Κύπρου.

Το 1974, όταν η Ελλάδα βρισκόταν σε πολιτικό κλυδωνισμό η Τουρκία επικαλούμενη το ότι ήταν εγγυήτρια δύναμη εισέβαλε στην Κύπρο. Τώρα φοβάται ότι ίσως, οι Κούρδοι θα προκαλέσουν τέτοιο εσωτερικό κλυδωνισμό στην Τουρκία ώστε αυτή τη φορά να είναι η σειρά της Ελλάδας να επωφεληθεί. Μέσα στις προσπάθειες αποτροπής αυτής της εξέλιξης οι Τούρκοι εποικίζονται συνεχώς τη Βόρεια Κύπρο και εκσυγχρονίζουν τα εκεί σταθμευμένα στρατεύματά τους.

Η Ελλάδα δέχεται το διάλογο θέτοντας σαν βασικό όρο την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων και των εποίκων. Αυτό όμως τινάζει στον αέρα τα σχέδια του τουρκικού επεκτατισμού

Επάνω: το τουρκικό κράτος εξοπλίζει και ρούσους αντιπαναστατες. Αριστερά, από τη Μιλλιέτ (24/8/86). Η φωτογραφία δείχνει την καθημερινή ζωή στο Κουρδιστάν* η λεζάντα αναφέρει ότι όλο το εικοσιτετράωρο περιμένουν «τους ληστές» με τα όπλα με τα οποία τους εξόπλισε το τουρκικό κράτος.

και γι' αυτό η Τουρκία παρουσιάζει την Ελλάδα στον έξω κόσμο να αρνείται το διάλογο. Αντίθετα η Τουρκία προτείνει να συζητηθεί η καινούργια κατάσταση και τα τετελεσμένα στην Κύπρο.

Γι' αυτό η ΗΠΑ, η Αγγλία, ο Οζάλ, ο κ. Μητσοτάκης μιλούν για διάλογο. Ειδικά ο αρχιτέκτονας της «ελληνοτουρκικής φιλίας» από ελληνικής πλευράς, κ. Ανδρέας Πολιτάκης έγραψε δύο άρθρα στην «Ελευθεροτυπία» υποστηρίζοντας ότι ο Κεμαλισμός (βλέπε τουρκικός επεκτατισμός) είναι προοδευτική ιδεολογία και ότι «καμία λύση ΔΕΝ υπάρχει· χρειάζεται ΔΙΑΛΟΓΟΣ» και συνεχίζει λέγοντας ότι η πρώτη εισβολή στην Κύπρο έγινε από τους Έλληνες και οι Τούρκοι ακολούθησαν στη συνέχεια. («Ελευθεροτυπία» 8/9/86).

Απαντώντας σ' αυτό το άρθρο, τον ρωτούσα:

«Βρε τουρκο-τσολιά πέρασ στο Βόσπορο, στην ειδική συνάντησή που είχες με τον Οζάλ, τι είπατε;».

Σ' αυτό βέβαια δεν απάντησε στη συνέντευξη Τύπου που έδωσε. Ο Α. Πολιτάκης κατάφερε να πείσει για το καλό της «ελληνοτουρκικής φιλίας» το Μίκη Θεοδωράκη. Και εμείς ρωτάμε: από πότε οι δεξιόι έγιναν διεθνιστές και ο Οζάλ από πότε έγινε διεθνιστής να υποστηρίζει την «ελληνοτουρκική φιλία» σας;

Όπως φαίνεται, η ελληνοτουρκική φιλία είναι ο ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΙΠΠΟΣ του Οζάλ για να αποκτήσει ερείσματα στην ελληνική κοινή γνώμη και να προχωρήσει ανενόχλητος στα σχέδιά του για την πλήρη τουρκοποίηση της Κύπρου και την παράλληλη γενοκτονία των Κούρδων.

ΕΟΚ, Τουρκία και οικονομία

Η τουρκική οικονομία περνά μια βαθιά κρίση. Σαν έξοδο απ' αυτή την κρίση βλέπει την αναβάθμιση των σχέσεων με την ΕΟΚ σαν μια εξασφάλιση που θα οδηγήσει σε επίλυση των οικονομικών της προβλημάτων. Πιστεύει ότι με την ΕΟΚ θα γίνει, εισροή ξένου κεφαλαίου, θα περιοριστεί η ανεργία και θα διευρύνει την εξωτερική της αγορά. Για να τα πετύχει αυτά, η Τουρκία πρέπει να απο-

δείξει ότι είναι τουλάχιστον αστική δημοκρατία. Η Ελλάδα που τονίζει ότι η Τουρκία κάθε άλλο παρά δημοκρατία είναι εμποδίζει τα σχέδια της τουρκικής αστικής τάξης. Κι εδώ έρχεται ο Μίκης και λέει: «Είμαι υπέρ της ΕΟΚ για λόγους δημοκρατίας. Κακώς εμποδίζουμε την Τουρκία να μπει στην ΕΟΚ γιατί με την Τουρκία και την Ελλάδα στην ΕΟΚ πόλεμος δεν θα γίνει ποτέ». (ΝΕΑ 29/9/1986).

Ο Μίκης μαζί με όλα τα άλλα, θέλει να λύσει όπως φαίνεται, και τα οικονομικά προβλήματα του Οζάλ. Έτσι, ο αρχηγός, ο Οδυσσέας του Δούρειου Ίππου του Οζάλ δεν φαίνεται να είναι άλλος από τον Μίκη.

Ο Μίκης ανέφερε (ΝΕΑ 29/9/1986) ότι κάτι αλλάζει προς το καλό στην Τουρκία. Αυτό που άλλαξε ήταν τα νέα μέτρα του Οζάλ για τους Κούρδους.

Δεκαπέντε μέρες μετά τη δεύτερη επίσκεψη του Μίκη Θεοδωράκη στην Πόλη συνέπεσε η ανακοίνωση ότι σκοτώθηκαν 15 Κούρδοι. Βλέπουμε, λοιπόν ο «αριστερός» μουσικός συμφωνεί με τον Οζάλ για το θέμα του «εκδημοκρατισμού» της χώρας*.

Ο τουρκικός επεκτατισμός...

Η Τουρκία αποτελεί συνέχεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που εξουσίαζε για αιώνες ξένες χώρες και λαούς. Αυτοί οι λαοί, εμπνευσμένοι από τις ιδέες της γαλλικής επανάστασης αποσπάστηκαν από την Αυτοκρατορία. Πρέπει εδώ να σημειώσουμε ότι οι Τούρκοι ιστοριογράφοι και «διανοούμενοι» μισούν τους Έλληνες γιατί ήταν οι πρώτοι που ανεξαρτοποιήθηκαν. Τελευταίο κομμάτι της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας απέμεινε η Μικρασία που μεγάλες περιοχές της διεκδίκησαν οι Έλληνες, οι Κούρδοι, οι Αρμένιοι και οι Άραβες. Τότε η τουρκική αστική τάξη κατάλαβε πως δεν έχει ζωτικό χώρο. Έτσι οι Τούρκοι προσανατολίστηκαν να φτιάξουν μια χώρα με ένα μόνο έθνος ώστε να μπορέσει η αστική τάξη να ελέγχει την αγορά της.

Για να φτιαχτεί όμως ένα έθνος, χρειάζεται έδαφος, γλώσσα, ιστορία και οικονομία. Αυτό είναι ο κεμαλισμός. Γι' αυτό και μετά το 1910 ξεριζώθηκαν βίαια οι Αρμένιοι και οι Έλληνες και αργότερα εκκενώθηκαν αρκετές κούρδικες περιοχές. Για όσους έμειναν, άρχισε η κεμαλιστική αφομοίωση. Ο Κεμάλ το 1930, αφού έκανε σε 8 περιοχές της Μικρασίας «ανθρωπολογικές παρατηρήσεις» ανακοίνωσε ότι όλες ανήκαν στον ίδιο ανθρωπολογικό τύπο, άρα ήταν όλοι Τούρκοι. Με κάποιο τρόπο αποδείχθηκε πρόδρομος του Χίτλερ. Για να έχει ισχύ ένα έθνος πρέπει να αποκτήσει νέα γλώσσα και ιστορία. Μ' αυτό το σκεπτικό ο Κεμάλ αντικατέστησε το αραβικό αλφάβητο με το λατινικό, και έκανε εκκαθάριση των αραβικών και περσικών λέξεων από την οθωμανική γλώσσα και απ' παγόρευσε την κουρδική γλώσσα**.

Επίσης ο Κεμάλ έγραψε μια ψευδοιστορία. Ας πούμε δυο λόγια γι' αυτήν, κυρίως στα σημεία που ενδιαφέρουν τους Έλληνες και τους Κούρδους.

Ισχυρίζονταν ότι οι Τούρκοι από την Κεντρική Ασία πολλά χρό-

* Διεξοδικότερα θα αναλυθούν όλα αυτά σε βιβλία που θα εκδοθεί σύντομα με τον τίτλο: «Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ. Ο ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΦΑΓΑΝ ΛΩΤΟ ΑΠ' ΤΟ ΧΕΡΙ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ».

** Η κουρδική γλώσσα είναι κλάδος της ινδοευρωπαϊκής και δεν έχει καμιά σχέση με την τουρκική γλώσσα.

για πριν από το Χριστό σκόρπισαν σ' όλο τον κόσμο και όλοι οι μεγάλοι πολιτισμοί κι όλες οι γλώσσες προέρχονται από τους Τούρκους.

- Αναφέρει ότι οι Αχαιοί και οι Αρκάδες είναι Τούρκοι!
- Η Κνωσός φτιάχτηκε από Τούρκους!
- Τα ονόματα Αχαιοί, Εύβοια, Αιγαίο, Αττική, είναι τουρκικά!
- Ο Όμηρος είναι τούρκος (Omer)!
- Οι Κούρδοι είναι «καθαροί» αλλά «ορεσίβιοι Τούρκοι»!
- Οι Χετταίοι είναι Τούρκοι κ.ά...

Αυτή η ιστορία διδάσκεται στα τουρκικά σχολεία. Γι' αυτό όποιος περνάει την κεμαλιστική εκπαίδευση στην Τουρκία ακόμα κι αν είναι διανοούμενος και αριστερός είναι σοβινιστής.

Έτσι ο κεμαλισμός, έγινε επίσημη ιδεολογία του τουρκικού κράτους.

... και οι συμπαράστατες του

Όταν ο Κεμάλ το 1931 τύπωσε την ιστορία του, ένας Τούρκος φοιτητής της Νομικής την αποδέχθηκε, συμφώνησε και έκανε μια σειρά από σεμινάρια στους φοιτητές. Ο Κεμάλ φρόντισε να τον στείλει στην Ευρώπη για να σπουδάσει Αρχαιολογία να αποδείξει αυτά που διδασκε. Από τότε είναι αρχαιολόγος και κύριος εκφραστής της αντίληψης, ότι οι Χετταίοι, οι Κούρδοι κτλ., είναι Τούρκοι. Είναι ο 76χρονος Ekrem Akurgal εγκέφαλος της ελληνοτουρκικής φιλίας από την τουρκική πλευρά.

Στις 15 Αυγούστου 1985 στην εφημερίδα Cumhuriyet δημοσιεύτηκε ένα άρθρο του που αναφέρει ότι με οδηγία του Κεμάλ πήγε στην Ευρώπη και πιστοποιεί και ο ίδιος όσα προαναφέραμε.

Γιατί άραγε, στις 15 Αυγούστου δημοσιεύτηκε αυτό το άρθρο; Επειδή στις 15 Αυγούστου 1984 άρχισε ο ένοπλος κουρδικός αγώνας. Ο κουρδικός λαός λέει «υπάρχω και αγωνίζομαι για την ανεξαρτησία μου». Με τη δημοσίευση του άρθρου του ο Akurgal προσπαθεί να πει στους Κούρδους: «54 χρόνια αρχαιολόγος λέει ότι είστε Τούρκοι και εσείς το απορρίπτετε; Πηγαίνετε ενάντια στον κεμαλισμό».

Στις 15 Αυγούστου 1986 έγινε ο γνωστός βομβαρδισμός στο Κουρδιστάν. Αυτός ο άνθρωπος —ο Akurgal— που αρνείται την ύπαρξη ελληνικού πολιτισμού και έθνους και αρνείται την ύπαρξη του κουρδικού έθνους ο ίδιος που δηλώνει τον Αύγουστο του 1985 ότι υποστηρίζει τις ιδέες του Κεμάλ και γι' αυτό είναι περήφανος, μπορεί λοιπόν να θέλει την ελληνοτουρκική φιλία; Ας τον ρωτήσει ο Μίκης: «οι Αχαιοί, οι Χετταίοι και οι Κούρδοι είναι Τούρκοι»;

Ας μην τον κουράζει όμως. Ο Akurgal έχει πολλή δουλειά: πρέπει ν' αφομοιώσει έναν ολόκληρο λαό.

Ας κάνουμε λόγο και για έναν άλλο Τούρκο διανοούμενο, υπέρμαχο της ελληνοτουρκικής φιλίας, τον Güneri Cınaoğlu. Έγραψε στην εφημερίδα «Günes» μετά το βομβαρδισμό του 1986, ότι «ο τουρκικός λαός ενωμένος σαν μία γροθιά και μια καρδιά τοποθετείται για τον βομβαρδισμό» και καταλήγει: «Ζήτηω ο στρατός μας κι η Νίκη του». Γι' αυτόν λοιπόν το φίλο του Μίκη Θεοδωράκη τι να πούμε; Είδε κουρδικό αίμα και χάρηκε. Φανταστείτε αν δει και ελληνικό αίμα πόσο θα χαρεί!

Τέλος, ας πούμε δυο λόγια και για τον προοδευτικό δημοκράτη Ali Sirmen. Όταν μετά το 1980 δικάστηκε, είπε στο δικαστή ότι «δεν ήμουν ποτέ στο πλευρό των διαμελιστών (Κούρδων) και ποτέ δεν γύρισα την πλάτη μου σε εθνικά συμφέροντα». Ανέφερε σαν απόδειξη ότι το 1978, σε μια διάσκεψη Αφροασιατικών χωρών στην Αιθιοπία που λάμβανε μέρος κι η Κύπρος ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών του έδωσε χρήματα και τον έστειλε εκεί να υπερασπιστεί τις τουρκικές επεκτατικές θέσεις. Οι Έλληνες δημοσιογράφοι ας βρουν τι έγραψε το 1974 για την εισβολή στην Κύπρο.

Οι Τούρκοι διανοούμενοι δεν γύρισαν λοιπόν την πλάτη τους στα εθνικά τους συμφέροντα. Αν και οι Έλληνες δεν γύριζαν την πλάτη τους στα πατριωτικά τους συμφέροντα δεν θα είμασταν υποχρεωμένοι να γράψουμε όλα αυτά.

Μέχρις εδώ έχουμε ένα ψευδοκράτος, μια ψευτοϊστορία, μερικούς ψευτοδιανοούμενους, μια ψευτοφιλία, έναν ψευδοδιεθνισμό που προσπαθεί να ενσωματώσει την Κύπρο και να αφανίσει τους Κούρδους. Ποια όμως φιλία λαών βοηθά στον αφανισμό τρίτων λαών; Φιλία είναι να βοηθάς αυτούς που αγωνίζονται ενάντια στον ιμπεριαλισμό και το φασισμό.

«Πάλης ξεκίνημα, νέοι αγώνες...»

Αξίζει να αναφέρουμε εδώ πως η ιδέα της ελληνοτουρκικής φιλίας πέρασε μέσω του Ανδρέα Πολιτάκη στο Μίκη Θεοδωράκη. Σε συνέντευξη που παραχώρησε στον Α. Δελη, στο περιοδικό «ΕΝΑ» ο Μίκης είπε: «Με το στρατό στην Τουρκία γίνεται νομιζω ένα βασικό λάθος. Δεν κατανοούμε ότι ο στρατός εκεί δεν ήταν όπως εδώ ο Παπαδόπουλος. Εκεί είναι η ραχοκοκαλιά της πολιτικής ζωής, ο στρατός υπήρξε ο άξονας της μεγάλης αλλαγής ενάντια στην οθωμανική αυτοκρατορία και επί Ατατούρκ υπήρξε το προοδευτικότερο κομμάτι της χώρας».

Επίσης ο ίδιος αναφέρει: «Δεν μίλησα άμεσα εναντίον της χούντας γιατί κατ' αρχήν εκεί δεν έχουν χούντα. Όταν ήμουν εκεί εγώ, έκαναν εκλογές». Επειδή αυτές οι δηλώσεις εξόργισαν πολύ κόσμο, σε δυο επόμενες συνεντεύξεις του, ο Μίκης μίλησε για «πολύ σκληρή δικτατορία». Επίσης τόνισε ότι με την είσοδο της Τουρκίας στην ΕΟΚ αποφεύγεται ο ελληνοτουρκικός πόλεμος. («ΝΕΑ» 29/9/86), και ότι για την Κύπρο χρειάζεται διάλογος. Αλήθεια, τι συνέβη στην Κύπρο όπου μια χώρα - μέλος του ΝΑΤΟ, άλλη κοινότητα που ανήκει και η Ελλάδα και η Τουρκία — επετέθη σε σύμμαχη και φίλη και γείτονα χώρα; Εκτός και αν θεωρείται ότι μια επίθεση εναντίον της Κύπρου δεν θίγει και την Ελλάδα.

Έτσι λοιπόν! Η Κύπρος είναι απλώς «ένα χρυσοπράσινο φύλλο, ριγμένο στο πέλαγος...».

Όποιος υποστηρίζει ότι ο στρατός είναι η ραχοκοκαλιά της πολιτικής ζωής και προοδευτικό κομμάτι της χώρας ενώ ανήκει σε ένα κομμουνιστικό κόμμα πρέπει να εισηγηθεί στο κόμμα του ότι έχει καθήκον ν' αρχίσει σεμινάρια για το Αλφάβητο του Μαρξισμού και ειδικά με το κεφάλαιο του Λένιν για το Κράτος.

Ακόμη ο Μίκης υποστηρίζει ότι οι Τούρκοι δεν έχουν επεκτατικές διαθέσεις, επειδή «Μου έφεραν χάρτες και εγχειρίδια γεωγραφίας και ιστορίας για να δω με τα μάτια μου ότι δεν διεκδικούν τα ελληνικά νησιά. Πράγματι στο χάρτη η Τουρκία ήταν άσπρη κι όλα τα νησιά μας μαύρα».

Όποιος τα πιστεύει όλα αυτά είναι ή παιδί ή τρελός ή χαφίεζ του Εβρέν. Εγώ πιστεύω ότι δεν είναι χαφίεζ του Εβρέν. Άλλωστε το είπε κι ο ίδιος: «σας βεβαιώνω ότι δεν είμαι πράκτορας του Εβρέν». Είπε ακόμα: «Ο Οζάλ δεν ήρθε στη συναυλία μου αλλιώς θα τον ρωτούσα για τους αγνοούμενους».

Απορώ πώς πήρε μέρος σ' αυτή την επιτροπή ο Γιάννης Ρίτσος ενώ εγώ περίμενα να πει «η καρδιά μου κάθε μέρα στο Κουρδιστάν τουφεκίζεται και βομβαρδίζεται».

Η τουρκική χούντα θέλει να παρουσιάσει στο εξωτερικό ότι ο κεμαλισμός είναι προοδευτικός. Αφού ο Εβρέν τον ακολουθεί άρα και ο Εβρέν είναι προοδευτικός. Για να πείσουν τη διεθνή κοινή γνώμη εκδίδουν την αγγλόφωνη εφημερίδα Newsport και τη στέλνουν σ' όλες τις εφημερίδες ανά τον κόσμο δωρεάν. Σ' αυτήν γίνεται προσπάθεια να καλυφθεί το αιματηρό πρόσωπο της χούντας και να παρουσιαστεί ο Εβρέν σαν κεμαλιστής, άρα προοδευτικός! Αλλά ο κεμαλισμός είναι έκτυπο του φασισμού. Σε κάθε χώρα ο φασισμός έχει το δικό του πρόσωπο ανάλογα, με την κατά τρόπους ιστορία και κοινωνία. Στην Τουρκία έχει τη μορφή του Κεμαλισμού.

Ο τουρκικός λαός δεν είναι εχθρός για τον κουρδικό λαό. Θέλουμε κουρδοτουρκική, κουρδο-ελληνο-τουρκική φιλία, όχι όμως φιλία κατασκευασμένη από τον Οζάλ. Σε μια τέτοια προοπτική δεν θα είμαι μόνο εγώ που θα αγωνιστώ υπέρ αυτής. Αυτό όμως προϋποθέτει να φύγει η χούντα του Εβρέν, να αποχωρήσουν τα τουρκικά στρατεύματα κατοχής από την Κύπρο να απελευθερωθούν οι Κύπριοι αγνοούμενοι, να σταματήσει η γενοκτονία των Κούρδων και να πάψουν να χρησιμοποιούν οι στυλοβάτες του καθεστώτος στην Τουρκία τις μουσουλμανικές μειονότητες στα Βαλκάνια (Βουλγαρία, Ελλάδα) για να στηρίζουν τον τουρκικό επεκτατισμό. Ο «κλάδος ελαιάς» του Οζάλ θα πρέπει να προβληματίσει αρκετά Έλληνες, Τούρκους και Κούρδους που αγωνίζονται για τη φιλία των λαών...

**Γραφτείτε συνδρομητές
στο **αντί**
θα έρχεται στο σπίτι σας και θα
ενισχύεται και το περιοδικό**

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΜΕΤΑ ΤΗΝ 20η ΣΥΝΟΔΟ ΤΗΣ ΚΕ

του Δ. Μιχαήλ

ΟΙ ΕΝΝΕΑ ειδικές επιτροπές «επεξεργασίας προτάσεων» για την 21η Σύνοδο τον ερχόμενο Φεβρουάριο (ίσως και Μάρτιο) ήταν το κύριο οργανωτικό μέτρο της «μεταβατικής» 20ης Συνόδου της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ στις 13-14 Δεκεμβρίου.

ΤΑ ΠΟΛΛΑ και πολλαπλά εσωκομματικά προβλήματα του ΠΑΣΟΚ μετατέθηκαν για τρεις μήνες αργότερα και μέσα από συλλογικές προτάσεις και διαδικασίες, που φιλοδοξούν να δώσουν την εντύπωση μιας «στρατηγικής ανασυγκρότησης» με ορίζοντα και προοπτικές. Προς το παρόν δεν φαίνεται να είναι κάτι περισσότερο από «τακτική εργασιοθεραπεία». Στις επιτροπές αυτές επενδύονται όλες οι ελπίδες για βαθύτατη εσωτερική αλλαγή του ΠΑΣΟΚ στο σύνολό του και σε όλα τα επίπεδα με μεθόδους «απογείωσης». Τούτη η «στρατηγική ανασυγκρότηση», που θα προκύψει από τις προτάσεις των εννέα επιτροπών της ΚΕ ελπίζεται ότι θα αποτελέσει «τη σταθερή και μακροπρόθεσμη εγγύηση για την πορεία της Αλλαγής στη χώρα μας», γιατί όπως τόνισε με έμφαση ο κ. Α. Παπανδρέου «ο λαός ελπίζει και προσδοκά το ΑΝΑΓΕΝΝΗΜΕΝΟ ΠΑΣΟΚ, γνωρίζει ότι μέσα από το Κίνημά μας θα γεννηθούν οι προσπάθειες μιας νέας πορείας».

ΑΝ ΤΟ παρελθόν δικαιολογεί τουλάχιστον επιφυλακτικότητα απέναντι σε παρόμοιες διαβεβαιώσεις και οργανωτικές πρωτοβουλίες, τα πρώτα βήματα των εννέα επιτροπών δεν εξάπτουν τον ενθουσιασμό. Οι επιτροπές θα επεξεργασθούν έως τον Φεβρουάριο προτάσεις από το νέο «Ιδεολογικο-πολιτικό Μανιφέστο» και το «νέο Πενταετές 1988-1992» έως την ένταξη «νέων —και παλαιών— μελών» και τα διάφορα διεθνή «φόρουμ».

Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥΣ ανακοινώθηκε την Κυριακή 21 Δεκεμβρίου από την «Εξόρμηση» και δημιούργησε αρκετούς προβληματισμούς. Τις συγκροτούν 124 από τα 140 μέλη της ΚΕ και 7 μέλη από τα 9 του Πειθαρχικού Συμβουλίου. Όσοι δεν έχουν περιληφθεί στις επιτροπές οφείλεται ή στο ότι δεν δήλωσαν προτίμηση να λάβουν μέρος σε κάποια επιτροπή είτε γιατί απουσίαζαν από τις εργασίες της 20ης Συνόδου. Οι περισσότεροι πάντως από τον κ. Ιωάννη Αλευρά και τον κ. Αντώνη Τρίτση έως τον κ. Δημ. Βουνάτσο και τον κ. Γιάννη Σκουλαρίκη δεν φαίνεται, κατ' αρχήν να ενθουσιάστηκαν, από τις επιδιώξεις καμιάς επιτροπής.

ΟΠΩΣ ΓΙΝΕΤΑΙ σαφές από τον πίνακα που παρατίθεται είναι πολύ δύσκολο να βρει κανείς αντικειμενικά κριτήρια για τη σύνθεση των επιτροπών αυτών. Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στον αριθμό των μελών της μιας από την άλλη, στην κατανομή, στον αριθμό συμμετοχών ορισμένων μελών από άλλα κτλ. Μάλιστα θα μπορούσε να πει κανείς ότι σχεδόν δεν υπάρχουν κριτήρια, δηλαδή σαφείς αρχές και διαδικασίες, που οδήγησαν στη συγκρότησή τους. Στην επιτροπή λ.χ. για την επιστροφή των παλαιών και την «ένταξη νέων μελών» πλειοψηφούν πρόσωπα τα οποία ως μέλη του Πειθαρχικού Συμβουλίου ή της κυβέρνησης έχουν συνδεθεί με διαγραφές και «φυγόκεντρες» τάσεις μελών και στελεχών. Στην επιτροπή για το «δεύτερο Πενταετές» απουσιάζουν στελέχη με πείρα στα θέματα αυτά, ενώ στην επιτροπή για το «διεθνές φόρουμ» περιλαμβάνονται πρόσωπα που δεν γνωρίζουν κάποια ξένη γλώσσα. Στην επιτροπή για το Ιδεολογικό Συμπόσιο περιλαμβάνονται μέλη της ΚΕ που κάθε άλλο παρά έχουν γίνει γνωστά για τους ιδεολογικούς προβληματισμούς τους.

ΣΥΜΦΩΝΑ με άποψη στελεχών του ΕΓ η σύνθεση των επιτροπών έγινε κατά το μεγαλύτερο μέρος της με βάση τις προτιμήσεις, που εξέδηλωσαν τα μέλη της ΚΕ. Από την άποψη αυτή ο πίνακας που παρατίθεται έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον τρόπο με τον οποίο ορισμένα στελέχη του ΠΑΣΟΚ αξιολογούν την καταλληλότητα του «κομματικού εαυτού» τους. Η ίδια υπερεκτίμηση —που άρχισε να αποτελεί ήδη στοιχείο προβληματισμού στο Εκτελεστικό Γραφείο του ΠΑΣΟΚ— χαρακτηρίζει την πολλαπλή παρουσία ορισμένων μελών σε διάφορες επιτροπές, οι οποίες —όπως συνέβη στις πρώτες συναντήσεις της 22ης και 23ης Δεκεμβρίου— συνεδρίαζαν σχεδόν ταυτόχρονα! Σ' αυτές τις πρώτες συνεδριάσεις υπήρχαν 25 κωλυόμενοι γι' αυτό το λόγο και μόνο!

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ, οι εννέα επιτροπές για τη «στρατηγική ανασυγκρότηση» του ΠΑΣΟΚ αποτελούν μια φιλόδοξη προσπάθεια πρωτοβουλιών σε θέματα πολιτικής, ιδεολογίας και πολιτικής στρατηγικής. Έχουν στόχους μεγαλεπήβολους (από τις διεθνείς συμμετοχές προσωπικοτήτων έως την ένταξη επώνυμων «ανέντακτων») και με την προσδοκία ότι μόνο έτσι θα ξεπεραστούν οι παθογένειες με πρώτη τη φαντασμαγορική «εξωστρέφεια» και τα προβλήματα της «καθημερινής αλλαγής» του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης. Αποτελούν φιλοδοξίες ηγεμόνευσης και «πρωτοβουλιών σε όλα τα επίπεδα» μάλλον, παρά αφετηρίες αυτογνωσίας και αυτοπροσδιορισμού. □

α/α	Μέλη Κ.Ε.	Β' Πενταετούς	Κέντρ. Σοσιαλ. Μελετών	Ιδεολογ. Συμπόσιου	Διαλόγου - Συνεργ.	Ιδεολογ. Μανιφέστου	Διεθνούς Φόρουμ	Υλικοτεχν. Υποδομής	Σχολής Στελεχών	Εντάξιος Νέων Μελών
1	Αθανασούλης Αθανάσιος							●		
2	Ακριτά Σύλβα						●			
3	Ακριτίδης Νίκος				●					●
4	Αλεξανδρίδης Μιχάλης					●				
5	Αλεξανδρής Στάθης								●	
6	Αλευράς Γιάννης (Ε.Γ.)									
7	Άραλος Τάσος				●					
8	Ασλάνης Κων/νος					●	●			
9	Αρσένη Μαρία									●
10	Αυγερινός Παρασκευάς						●			
11	Βαϊνάς Γιάννης	●								
12	Βαλυράκης Σήφης				●					
13	Βουνάτσος Δημήτρης									
14	Γαϊτανίδης Δημήτρης									
15	Γείτονας Κώστας	●								
16	Γεννηματάς Γιώργος					●				
17	Γεωργακάκης Χαρ.									●
18	Γεωργιάδης Αθαν.						●			
19	Γιαννόπουλος Ευάγγελος								●	
20	Γιώτας Στάθης						●			●
21	Γκίβαλος Μενέλαος (Ε.Γ.)				●	●				
22	Δασκαλάκης Γιώργος				●	●				
23	Δασκαλάκης Μανώλης				●					
24	Δροσογιάννης Αντώνης									●
25	Δωρής Μιχάλης		●	●				●		
26	Ζακολίκος Πausανίας				●					
27	Ζάρρας Λάμπρος							●		●
28	Ζιάγκας Γιάννης	●					●			
29	Θερμός Παναγιώτης									●
30	Θωμάς Γιώργος	●							●	
31	Ιντζές Βασίλης									
32	Κακλαμάνης Απόστολος				●					●
33	Καλούδης Σπύρος					●				
34	Καπετανάκης Θόδωρος							●		●
35	Καραβέλη Τζέννη (Ε.Γ.)		●			●				
36	Καρακωνσταντάκης Μαν.	●								
37	Καρράς Αντώνης				●	●				●
38	Καστανίδης Χαράλ.				●	●				
39	Κατσανέβας Θεόδωρος								●	
40	Κατσιμπάρδης Γιώργος	●								
41	Κασιφάρας Γιώργος									●
42	Καφίρης Βασίλης		●							
43	Κηπουρός Χρήστος			●						
44	Κίσσοντας Γεώργιος									●
45	Κλάδης Διονύσης	●								
46	Κοτσακάς Αντώνιος					●			●	●
47	Κουλούρης Κίμωνας						●			●
48	Κουματζής Αθανάσιος		●						●	

		Β' Πενταεταίους	Κέντρ. Σοσιαλ. Μελετών	Ιδεολογ. Συμμοσίου	Διαλόγου - Συνεργ.	Ιδεολογ. Μανιφέστου	Διεθνούς Φόρουμ	Υλικατεχν. Υποδομής	Σχολής Στελεχών	Εντάξως Νέων Μελών
49	Κουτσιλέου Μίκα	●				●				
50	Κουτσόγιωργας Αγαμ.	●								●
51	Κρητικός Παναγιώτης									
52	Κυπριωτάκη Μαρία (Ε.Γ.)									●
53	Κυριόπουλος Γιώργος	●			●	●				
54	Κωνσταντίνου Φλώρος		●		●					
55	Κωστόπουλος Σωτήρης		●			●				
56	Λαίου-Αντωνίου Χρυσάνθη			●						
57	Λαλιώτης Κώστας									
58	Λαμπράκη Ειρήνη						●			
59	Λάμπρου Πέτρος	●						●		
60	Λασκαράκης Γιάννης	●			●					
61	Μαλέσιος Ευάγγελος					●				
62	Μαμαλάκης Ευάγγελος (Ε.Γ.)							●		
63	Μανίκας Στέφανος					●				
64	Μαντέλης Τάσος	●		●						
65	Μαρκόπουλος Χρήστος	●					●			
66	Ματράγκας Ηρακλής	●								
67	Μαυράκης Δημήτρης	●								
68	Μερκούρη Μελίνα						●			
69	Μιχαλόπουλος Νικόλαος			●						●
70	Μπαζιάνας Στέλιος	●								
71	Μπιρδιμήρης Γιώργος							●		●
72	Μπριστογιάννης Γερ.	●								
73	Μωραίτης Γιώργος			●						
74	Μώραλης Πέτρος			●						
75	Νάος Γιάννης		●							
76	Νεονάκης Μιχάλης			●					●	
77	Νικολάου Γιάννης			●		●				
78	Ντούτσας Ανδρέας									
79	Ξαρχής Γιώργος					●				
80	Οικονόμου Παντελής			●		●			●	
81	Πάγκαλος Θεόδωρος		●	●						
82	Παιδακάκης Γιάννης									●
83	Παίπουτλίδης Κων.				●	●				
84	Παλαιοδόδωρος Δημ.								●	
85	Παπαγεωργίου Αθαν.			●						
86	Παναγιωτόπουλος Γ.									
87	Παπαγιάννης Βασ.					●				
88	Παπαδάτος Γιάννης					●			●	
89	Παπαδιονυσίου Βασίλης	●								
90	Παπαθανασόπουλος Αντ.	●								
91	Παπαϊωάννου Μιλτ.	●								
92	Παπαναγιώτου Κώστας	●								
93	Παπανδρέου Βάσω			●		●				
94	Παπανδρέου Γιώργος								●	
95	Παπασπύρου Γιάννης	●					●			
96	Παπασταύρου Μάκης							●		●
97	Παπούλιας Κάρολος									
98	Παπουτσής Χρήστος (Ε.Γ.)	●				●		●		

		Β' Πενταεταίους	Κέντρ. Σοσιαλ. Μελετών	Ιδεολογ. Συμμοσίου	Διαλόγου - Συνεργ.	Ιδεολογ. Μανιφέστου	Διεθνούς Φόρουμ	Υλικατεχν. Υποδομής	Σχολής Στελεχών	Εντάξως Νέων Μελών
99	Ποττάκης Γιάννης									
100	Πριόβολος Βασίλης							●		
101	Ραμπαβίλας Παναγ.	●								
102	Ράπτη Σουλβάνα						●			
103	Ραυτόπουλος Γεώργιος					●				
104	Ρέππας Δημήτριος				●	●				●
105	Ριζόπουλος Αναστ.								●	●
106	Ρόκκος Δημήτριος		●		●					
107	Ρώσιος Αλέξανδρος									●
108	Σακελλάρης Λυκούργος	●								
109	Σαπουντζής Δημήτριος									
110	Σημίτης Κων/νος									
111	Σιάκαρης Ντίνος					●				
120	Σκανδαλίδης Κ. (Ε.Γ.)		●	●		●				
113	Σκουλαρίκης Γιάννης									
114	Σμυρλής Χρήστος								●	
115	Σουλαδάκης Γιάννης (Ε.Γ.)	●						●		
116	Σταυρακάκης Μηνάς	●				●				
117	Στρατής Αντώνης				●		●			
118	Σφάγγος Κώστας					●				
119	Σωτηρήλης Δημ. (Ε.Γ.)				●			●	●	
120	Ταυλαρίδης Μηνάς									●
121	Τζουμάκας Στ. (Ε.Γ.)		●			●				
122	Τρικούκης Μανώλης				●				●	
123	Τρίτσης Αντώνης									
124	Τσανακάκης Γιώργος									●
125	Τσίμας Κων/νος									
126	Τσοβόλας Δημήτριος	●								
127	Τσούρας Αθανάσιος	●								●
128	Τσοχατζόπουλος Α. (Ε.Γ.)	●			●					
129	Φλώρος Γιάννης									●
130	Φούρας Ανδρέας				●					●
131	Χαλάτσας Θεόδωρος					●				
132	Χαραλαμπίδης Μιχάλης			●			●			●
133	Χαραλαμπίδης Γ.									
134	Χαραλάμπους Γιάννης					●				
135	Χαρδαλιάς Γιάννης				●					
136	Χατζημιχάλης Φώτης						●		●	
137	Χατζηνάκης Μαν.				●				●	
138	Χατζής Φοίβος									
139	Χατζόπουλος Γ. (Ε.Γ.)				●					●
140	Χριστοφορίδης Λίλα						●			

Β' ΜΕΛΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

1	Αθανασάκης Νίκος				●					
2	Κανελλόπουλος Λάμπρος				●					
3	Κουλαξής Γιάννης							●		
4	Κεδίκογλου Βασίλης								●	●
5	Πανοπούλου Ιωάννα									●
6	Παγορόπουλος Δημ.									●
7	Κωνσταντινίδης Γιάννης									●

Στα Πλαίσια της Διεύρυνσης του Γεγονότου*

ΔΙΕΥΡΥΝΣΕΙΣ I. Διευρύνθηκαν τελευταία οι θάνατοι των πρωταγωνιστών της διαβόητης υπόθεσης ΠΟΛΚ.

Ελάχιστες μέρες ύστερα από το δημοσιογράφο Κώστα Χατζηαργύρη —παρολίγο κατηγορούμενο και τελικά μάρτυρα στη δίκη— αναχώρησε και ο επικεφαλής της ανάκρισης Χρήστος Μουστάκης συνταξιούχος, από καιρό, αντισταγγελέας του Αρείου Πάγου. Μπροστά ο Χατζηαργύρης, πίσω ο Μουστάκης. Η μοίρα παίζει. Η καταδίωξη δε λέει να τελειώσει, αν και πέρασαν 38 χρόνια.

Η τελευταία έγνοια του Χατζηαργύρη για την υπόθεση ΠΟΛΚ ήταν —απ' ό,τι ξέρουμε— η συμβολή του στην ταινία «Ο Φάκελος ΠΟΛΚ στον αέρα» που ετοιμάζει ο Διονύσης Γρηγοράτος. Η τελευταία γνωστή έγνοια του Χρήστου Μουστάκη σχετική με την υπόθεση ΠΟΛΚ ήταν —απ' ό,τι θυμόμαστε— μια έφεσή του εναντίον ενός παραπεμπτικού βουλευματος. Πράξη σπάνια για εισαγγελέα.

Είχαν περάσει 20 χρόνια από το φόνο και τη δίκη. Καλοκαίρι 1967. Ο Χρήστος Μουστάκης ήταν προϊστάμενος της εισαγγελίας εφετών Αθηνών. Υπέβαλε έφεση εναντίον του βουλευματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών που είχε παραπέμψει πέντε καθηγητές της Ιατρικής και τον εκδότη και βιβλιοπώλη Παρισιάνο σε δίκη με την κατηγορία της «εκβιαστικής πώλησης των συγγραμμάτων τους στους φοιτητές».

Η έφεση του Μουστάκη έγινε δεκτή. Οι πέντε καθηγητές και ο βιβλιοπώλης απεδόθησαν λευκοί στην κοινωνία.

Ένας από τους πέντε —ο Κωνσταντίνος Ηλιάκης— ήταν ο ιατροδικαστής στην υπόθεση ΠΟΛΚ.

ΔΙΕΥΡΥΝΣΕΙΣ II. Στα πλαίσια της διεύρυνσης του στόχου για δημοσίευση στο Ριζοσπάστη «μόνο των ειδήσεων που συμφέρουν στο λαό» ο Αντρέι Ζαχάρωφ «πέρασε τα 7 τελευταία χρόνια στην πόλη Γκόρκι».

Η περίκομψη αυτή διατύπωση μιας πασίγνωστης και πολύχρονης εξορίας —που αποτυπώθηκε στο φύλλο της παραμονής των Χριστουγέννων— αποτελεί ασφαλώς εφημεριδογραφικό προηγούμενο. Ας μη θυμώσει επομένως κανείς ευέξαπτος αν αύριο ή μεθαύριο

θα γραφτεί για τον Χαρίλαο Φλωράκη —ας πούμε— ότι:

— Τα τελευταία 10 χρόνια, πριν τη δικτατορία, τα πέρασε στην πόλη της νήσου Αίγινας. Στο γνωστό αυτό τουριστικό θέρετρο συνηθίζουν όχι μόνο να κάνουν τις διακοπές τους αλλά και να περνούν τα σαββατοκύριακά τους γνωστοί άνθρωποι της Τέχνης όπως ο ζωγράφος Γιάννης Μόραλης, της επιστήμης όπως ο καθηγητής Σκαρπαλέζος ή της πολιτικής όπως ο Γιάγκος Πεσμαζόγλου.

ΔΙΕΥΡΥΝΣΕΙΣ III. Στα πλαίσια της διεύρυνσης του στόχου να γνωρίσει —προφανώς— ο ελληνικός λαός τους παλιούς και τους νέους τουριστικούς παραδείσους του τόπου του, τα χριστουγεννιάτικα τηλεοπτικά «νέα από τη Βόρειο Ελλάδα» αναφέρθηκαν ύστερα από την κακοκαιρία και στα χιονοδρομικά κέντρα της Μακεδονίας. Ας μου επιτραπεί μια μικρή προσθήκη. Το χιονοδρομικό κέντρο Πισοδεριού —που ανέφερε η γλαφυρή τηλεπαρουσιάστρια— βρίσκεται στο πολύκροτο Βίτσι.

Οι εκδρομείς που κινούνται από την πόλη της Φλώρινας προς τις Πρέσπες συναντούν το Πισοδέρι στο δρόμο τους. Πρώτα τη χιονοδρομική πίστα. Ύστερα το χωριό. Πάνω δεξιά κρέμεται ο ορεινός όγκος. Ο έσχατος κρανίου τόπος του εμφυλίου. Είχε παρακολουθήσει τα γιγαντιαία όνειρα. Τώρα παρακολουθεί τα γιγαντιαία σλάλομ.

ΔΙΕΥΡΥΝΣΕΙΣ IV. Στα πλαίσια της διεύρυνσης της μελέτης της μοίρας που караδοκει, πρέπει να μνημονευθεί ότι τελευταία οι λειτουργίες των μειζονων οργάνων του ΚΚΕ Εσωτερικού συνοδεύονται με θανάτους μελών της Κεντρικής του Επιτροπής. Της «προσυνεδριακής παναθηναϊκής» με το θάνατο του Άγγελου Διαμαντόπουλου. Της τελευταίας «συνόδου» της Κεντρικής Επιτροπής με το θάνατο του Παναγιώτη Γκάζγκα. Κι ακόμη ότι οι αντιδήμαρχοι του κόμματος χτυπιούνται σε τροχαία ατυχήματα ενώ βαδίζουν σε πεζοδρόμια της πόλης που υπηρετούν.

Χρόνια πριν τον Παναγιώτη Γκάζγκα, φοιτητής και παράνομος στη δικτατορία της χούντας, τραυματίζεται στο πεζοδρόμιο τυχαία αλλά σοβαρά —και έτσι συλλαμβάνεται— ο Φώτης Προβατάς.

Ο Παναγιώτης Γκάζγκας ήταν γνωστός στους πολλούς ως αντιδήμαρχος και ως μέλος της Κ.Ε. του κόμματός του.

Οι πολλοί δεν ήξεραν ότι υπήρξε γενναίος ΕΠΟΝίτης. «Αμετανόητος» Μακρονησιώτης. Ασύλληπτο στέλεχος του ηγετικού πυρήνα του ΚΚΕ Εσωτερικού στα χρόνια της χούντας. Ασυνήθιστα φλογερός ομιλητής και ασυνήθιστα άτυχος στις αρρώστιες.

Πριν 10 χρόνια παρολίγο να πεθάνει ύστερα από μια συνηθισμένη εγχείριση. Στην τελευταία και μοιραία περιπέτεια της υγείας του έπαιξε τον κακό της ρόλο και η επιμονή καλών του φίλων να ενθαρρύνουν την «αυτοδιαχείριση» της νευροχειρουργικής.

Ο Παναγιώτης Γκάζγκας υπήρξε όσο λίγοι χιουμορίστας. Παρήγαγε ενσυνείδητο χιούμορ (επί χούντας άλλωστε κυκλοφόρησε το «Μίνι» που έγραφε μόνος του), αλλά εισέπραττε με κατανόηση και το χιούμορ που παρήγαγαν άλλοι ασυνείδητα.

Στα εγκαίνια μιας «παιδικής χαράς» στο λόφο του Στρέφη —προ ετών— πήρε το λόγο κάποιος παράγοντας της αυτοδιαχείρισης από άλλο —σύμμαχο όμως τότε— κόμμα και είπε με μεγαλοπρέπεια —όπως είχε συνηθίσει— και στόμφο:

— Πατεράδες και μητεράδες του Στρέφη...

Η Ξανθίππη, που ως μητέρα είχε σπεύσει στα εγκαίνια κοίταζε τον αντιδήμαρχο με απόγνωση.

— Σώπασε κοριτσάκι μου —της είπε ο Παναγιώτης— και μόνο τέσσερις το πήρανε χαμπάρι...

Διεύρυνσεις

* Πασοκισμός της εποχής μας.

ΙΣΠΑΝΙΑ: Ο ΑΔΙΕΞΟΔΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Ο ρεαλισμός μπροστά από την πραγματικότητα

του Βασίλη Ζήση

Η Ισπανία είναι σήμερα μια χώρα «πλήρους σχιζοφρένειας». Αν πάει κανείς στη Βουλή της μπορεί να ακούσει τον εκπρόσωπο του Σοσιαλιστικού Κόμματος (PSOE) να υποστηρίζει με άνεση φιλελεύθερου ένα δεξιότατο μέτρο και τον εκπρόσωπο της δεξιάς να μην μπορεί να «πει κουβέντα», επειδή δεν έχει τίποτα πιο συντηρητικό να προτείνει.

Αυτή η εικόνα εκφράζει πλήρως την πραγματικότητα στη χώρα αυτή. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα εφαρμόζει μια πολιτική από την οποία δεν έχει τίποτα να ζηλέψουν οι Θάτσερ και Κολ. Μια πολιτική «περισσότερο από φιλελεύθερη» άξονες της οποίας είναι η αυστηρή λιτότητα, ο ατλαντισμός και «ευρωπαϊσμός», η ενίσχυση της λεγόμενης ιδιωτικής πρωτοβουλίας και —δεν λείπει κι αυτό από την πολιτική του Φελίπε Γκονθάλεθ— οι «νεοαποικιοκρατικές» βλέψεις στη Λατινική Αμερική και τη Μέση Ανατολή, του νέου οικονομικού κατεστημένου, δημιούργημα των δέκα χρόνων του «μεταφρανκισμού».

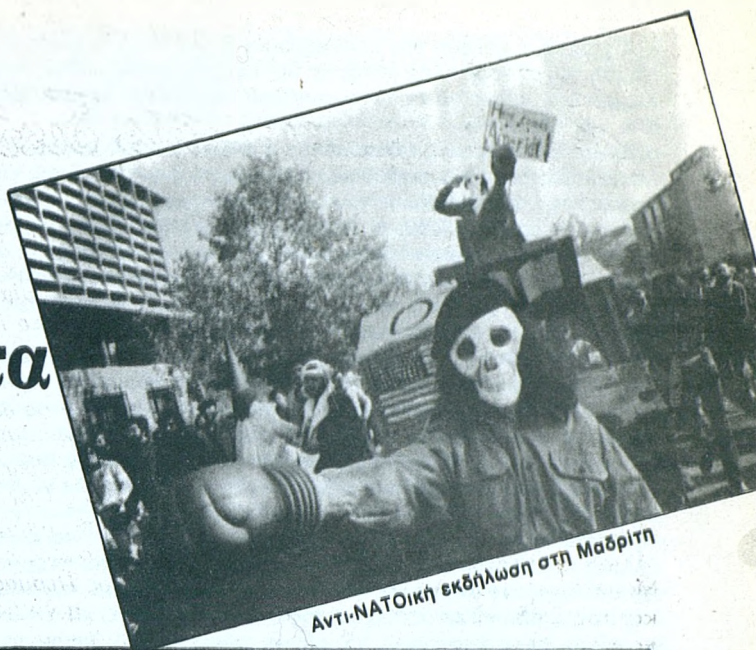
Βέβαια, από την άλλη μεριά υπάρχουν οι «ελευθερίες», η αποκατάστασή τους και η εμπέδωσή τους, που όμως αν τις δεις από τη σκοπιά αυτού που έχει γευθεί για πολλά χρόνια την «τυπικότητά» τους είναι κάτι το «σημαντικό» μόνο για τη δεκάχρονη Ισπανική Δημοκρατία.

Τέσσερα χρόνια μετά την άνοδό τους στην εξουσία το μόνο «σοσιαλιστικό» έργο που εγγράφεται στην πίστωση των σοσιαλιστών είναι η «αποσυντεχνικοποίηση» του ισπανικού κράτους, όπως έγραψε και η «Μοντ». Αλλά μήπως κι αυτό το μέτρο δεν εντάσσεται στα άλλα που κάνουν πιο «φέαρ» το παιχνίδι για το νέο οικονομικό κατεστημένο;

Από οικονομετρική άποψη το PSOE είναι το μόνο από τα αδελφά του κόμματα της νότιας Ευρώπης που πέτυχε στην εφαρμογή μιας μονεταριστικής πολιτικής. Αυτό βέβαια δεν ήταν το αποτέλεσμα μιας «μετριοπαθούς» τακτικής, ούτε της «χαρισματικής προσωπικότητας» του Φελίπε. Ήταν το αποτέλεσμα της πλήρους ιδεολογικής μεταστροφής του, που του επέτρεψε να δημιουργήσει μια πολύ αποδοτική εικόνα γι' αυτό στο οικονομικό, ντόπιο και διεθνές, κατεστημένο.

Στα τέσσερα χρόνια «σοσιαλιστικής» διακυβέρνησης της Ισπανίας, ο πληθωρισμός μειώθηκε από το 14 στο 8%, το ισοζύγιο των πληρωμών έγινε από ελλειμματικό της τάξης των τεσσάρων δις δολαρίων σε πλεονασματικό των τριών δις δολαρίων και παρά τις έντονες κοινωνικές συγκρούσεις, ανασυγκροτήθηκε η βαριά βιομηχανία της χώρας (σιδηροουργία, ναυπηγεία, κτλ.). Τα κέρδη πριν από τη φορολογία των τραπεζών —μόνο μια είναι κρατική— αυξήθηκαν κατά 37% το 1985 (πηγή «Μοντ») ενώ τα καθαρά κέρδη των άλλων επιχειρήσεων αυξήθηκαν κατά μέσο όρο με ρυθμό μεγαλύτερο του πληθωρισμού. Τι καλύτερο θα μπορούσε να προτείνει ένα παραδοσιακά δεξιό κόμμα;

Αν όμως εκτιμήσουμε αυτή την πολιτική από τη σκοπιά των πέντε και περισσότερων εκατομμυρίων ανέργων, που ζουν κάτω από το επίπεδο της φτώχειας, τότε τα συμπεράσματα είναι άλλα. Το ένα τρίτο από τους άνεργους είναι νέοι που ψάχνουν για την πρώτη δουλειά τους ενώ οι μισοί είναι κάτω των 25 ετών. Από την

Αντι-ΝΑΤΟική εκδήλωση στη Μαδρίτη

Αντρέας - Φελίπε του είπα, μου είπε...

Μετέφερε άραγε κάτι από τη σοφία του πνευματικού του πατέρα Βίλυ Μπραντ ο ηγέτης των Ισπανών σοσιαλιστών στο δικό μας;

Του είπα άραγε πως οι Ισπανοί, όπως και οι Γερμανοί, σοσιαλδημοκράτες «φρόντισαν» να ξεκαθαρίσουν τις σχέσεις τους με τον μαρξισμό πολύ πριν έρθουν στην εξουσία —κι έτσι ανέλαβαν με συνέπεια το διαχειριστικό / εκσυγχρονιστικό έργο τους; Τον προειδοποίησαν μήπως πως η καθυστερημένη ανακάλυψη της σοσιαλδημοκρατίας και της Β' Διεθνούς ίσως αποδειχθεί πλάνη χείρων της πρώτης τριτοκοσμο - τριτοδρομικής; Του συνέστησε άραγε να αφήσει τα διαβάσματα των Φουριέ και Σαιν - Σιμόν και να εντρυφήσει στους Ζωρές και Κάουτσκι; Τον μάλαωσε που δεν μπορεί να τα βρει μ' έναν εκλεγμένο πρόεδρο όταν ο ίδιος συνυπάρχει μ' έναν κληρονομικό μονάρχη; Τον καθησύχασε να μην ανησυχεί για όσους πέραν του δέοντος αριστερούς έχουν ξεμείνει στο ΠΑΣΟΚ —ας τους αναγνωρίσει ως τάση και θα ξεθυμάνουν;

Και ο δικός μας; Του παραπονέθηκε που, παρέα με τον Κράζι και τον Μιτερράν, τον κάνουν άκρη στη «Μεσογειακή Πρωτοβουλία» τους;

Του αντέτεινε πως η γενική σοσιαλιστική θολούρα μπορεί μακροπρόθεσμα να μην αποδίδει αλλά βραχυπρόθεσμα σου λύνει τα χέρια, έστω κι αν δεν γνωρίζει το αριστερό τι ποιεί το δεξιό; Του αντιπρότεινε να ανταλλάξουν τον Χουάν Κάρλος (που είναι και συγγενής) με τον κ. Σαρτζετάκη; Τον διαβεβαίωσε πως στο ΠΑΣΟΚ το πρόβλημα δεν είναι οι αριστεροδεξιές τάσεις αλλά οι κακές παρέες και συναναστροφές;

Δεν θα το μάθουμε ποτέ γιατί γι' αυτά δεν μιλούν τα επίσημα ανακοινωθέντα. Ελπίζουμε πάντως να διαλύθηκαν όλες οι παλιές παρεξηγήσεις σε σχέση με το τι είναι και τι θέλει η Β' Διεθνής κι απρόσκοπτα και σύντομα, ως ωφείλει από καιρό, να τα λένε τακτικά στο πλαίσιο της.

άλλη μεριά, η μείωση του πληθωρισμού έγινε δυνατή χάρις στην πτώση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων, καθώς το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού παραμένει ακόμα υψηλό (6% του ΑΕΠ).

Δυστυχώς για τους σοσιαλιστές η ανεργία αποδεικνύεται τελευταία ότι δεν είναι παροδικό αλλά δομικό φαινόμενο της νέας φάσης στην οποία εισήλθε το δυτικό οικονομικό σύστημα. Και τα πέντε εκατομμύρια Ισπανοί άνεργοι είναι μια βραδυφλεγής βόμβα στην καρέκλα που κάθεται ο Φελίπε. Αυτό το κατανοούν ορισμένα από τα στελέχη του κόμματός του —δεν ανήκουν στην «επίσημη» αριστερή τάση αλλά στον «φελιπισμό»— γι' αυτό και τελευταία βάζουν το θέμα του «κράτους της ευημερίας».

Σύμφωνα με τα στελέχη του PSOE και τους διανοούμενους του, που συγκεντρώθηκαν το Σεπτέμβριο σε μια πόλη της Βαλάνς, «οι σοσιαλδημοκρατίες του Βορρά ολοκλήρωσαν το κράτος της ευημερίας (Welfare state) στις χώρες τους. Ο τύπος αυτού του κράτους, όμως, δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα στην Ευρώπη του Νότου. Στην Ισπανία αυτό δεν το επιτρέπει η νεοφιλελεύθερη πολιτική που ακολουθεί σήμερα το PSOE». Με άλλα λόγια, η λιτότητα πρέπει να δώσει τη θέση της και σε λίγο «κράτος παροχών» αλλιώς «την πατήσαμε». Με τη λιτότητα διαφωνούν και τα εργατικά στελέχη του κόμματος όπως ο Νίκολας Ρετόντο, πρόεδρος της συνμοσπονδίας UGT, ο οποίος υποστηρίζει, μαζί με τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης, Γκερά και τον υπουργό Οικονομικών Σορτοόγκα ότι «πρέπει να γίνει κάποια αναδιανομή των κερδών» της τάξης, ας πούμε, του... 1% (για να μην τρομάζουν και πολύ οι επενδυτές). Στην τάση αυτή αντιπαράθεται έντονα η τάση που πρόσκειται στον πρώην υπουργό Οικονομικών Μπόγιερ που «όπως και ο Ρήγκαν» δεν θέλει καμιά αναδιανομή των κερδών «και είναι υπέρ της ακόμα πιο άκρατης ιδιωτικοποίησης του δημόσιου τομέα και τη μείωση της φορολογίας των επιχειρήσεων».

Αυτά και άλλα παραδείγματα πείθουν και τον πιο δύσπιστο ότι η σημερινή συντηρητική πολιτική του PSOE δεν είναι το αποτέλεσμα μιας «μετριοπάθειας» ή μιας «ευλύγιστης τακτικής» όπως θέλουν μερικοί να πιστεύουν. Είναι το αποτέλεσμα της πλήρους ιδεολογικής μεταστροφής του.

Αφού επί πολλά χρόνια η PSOE παρέμενε «ένα κόμμα σαφώς μαρξιστικό», που θεωρούσε εαυτόν «πολιτική έκφραση της εργατικής τάξης» άρχισε στην προηγούμενη δεκαετία, κάτω από την καθοδήγηση της σοσιαλιστικής διεθνούς και ιδιαίτερα του Βίλλυ Μπραντ —του «πνευματικού πατέρα» του Φελίπε— να γίνεται σιγά σιγά ένα δεξιό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Σήμερα δεν είναι ούτε καν τέτοιο. Είναι μάλλον ένα πολυσυλλεκτικό «λαϊκίστικο» κόμμα, «χωρίς πολλές ιδεολογικές ανησυχίες» όπως λέει και ο Γκονθάλεθ. Ένα κόμμα που αποφεύγει πάντα «τις συγκεκριμένες δεσμεύσεις» και διαχειρίζεται —με αρκετή τιμιότητα είναι αλήθεια— τον εκσυγχρονισμό της ισπανικής κοινωνίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι όλοι οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι της «νέας δεξιάς», από τους προοδευτικούς χριστιανοδημοκράτες, μέχρι τους φιλελεύθερους και μερικούς αντιδραστικούς του «Όπους Ντέι» έχουν συσπειρωθεί σήμερα μέσα στο PSOE και καθορίζουν την πολιτική του. Γι' αυτό και η δεξιά δεν μπορεί να «σηκώσει κεφάλι» στην Ισπανία. Η πολιτική του Γκονθάλεθ δεν της έχει αφήσει κανένα έδαφος.

Ο Σαντιάγο Κάριγιο μας είπε ότι η κοινοβουλευτική επιτροπή που συγκροτήθηκε παλιότερα για να εξετάσει την κατηγορία για δωροδοκία του Γκονθάλεθ από το δυτικογερμανικό «συγκρότημα Φλικ» απέδειξε ότι «στην τριετία 1974-75-76 η ηγεσία της Διεθνούς και οι Αμερικανοί έκαναν ό,τι μπορούσαν για να στηρίξουν τα σοσιαλιστικά κόμματα της Ευρώπης και να αποδυναμώσουν το εργατικό και κομμουνιστικό κίνημα». Δεν ξέρουμε πόση αλήθεια κρύβεται πίσω από όσα «αστυνομικά» λέει ο Κάριγιο. Είναι όμως γεγονός ότι στο τέλος αυτής της περιόδου υλοποιείται η δεξιά στροφή προς την «μετριοπάθεια» του PSOE που κατέληξε στην επίσημη αποπομπή του μαρξισμού από το πρόγραμμα του στο περίφημο συνέδριο του 1979. Από τότε, το PSOE, ένα αδύναμο και ολιγάριθμο κόμμα, γίνεται μαζικό και διεκδικεί με επιτυχία την εξουσία.

«Κάποτε το κόμμα μας είχε καθαγιάσει την ταξική πάλη. Σήμερα καθαγιάζει την κοινωνική ειρήνη» λέει ο Νίκολας Ρετόντο που εκτός από πρόεδρος της UGT είναι μέλος του Ε.Γ. του PSOE και, αντιπολιτεύεται εσωκομματικά τον Φ. Γκονθάλεθ.

η νέα ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ 27, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1986

ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

- Μιχάλης Δερμιζάκης και P.Y. Sondaar: Προϊστορικές μορφές ζωής στη Μεσόγειο.

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ

- Αχιλλέας Φακατσέλης: Ο σοβιετικός πόλεμος των άστρων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- Πάνος Πλαγιαννάκος: Σκάνδαλα και δημόσιος τομέας.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

- Τ.Ε.Ε. Κεντρικής Μακεδονίας: Η Θεσσαλονίκη πίσω από τη διτρίνα.

ΧΑΛΚΗ

- Μανόλης Κούκιος: Δράμα σε τρεις πράξεις
- Γιώργος Ράλλης: Απολογισμός της Χάλκης

ΟΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

- Μιχάλης Μοδινός: Οι Μάγια Λακαντόν

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

- Ηλίας Ευθυμίουπουλος: Η Ευρώπη των μεγάλων ταχυτήτων

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

- Κώστας Καρατζόγλου, Ηλίας Ευθυμίουπουλος: Οι ανεμοκίνητες του Λασιθιού.

ΔΑΣΗ

- Γιώργος Ευτυχίδης: Οι ελεγχόμενες πυρκαγιές

Ο ΠΟΛΙΤ(Ο)ΙΚΟΛΟΓΟΣ

- Ο νεκρός του Σταθμού Λαρίσης
- Οικολογία: Πολιτική ή επιστήμη

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

- Μιχάλης Μοδινός: Το σεξ από τηλεφώνου

Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 36.19.837

Η τάση της «σοσιαλιστικής αριστεράς»

Τι έμεινε λοιπόν από το σοσιαλισμό στο ισπανικό σοσιαλιστικό κόμμα; Τίποτα άλλο εκτός από την «ιθικιέρδα σοσιαλίστα» την τάση «σοσιαλιστική αριστερά» που έδωσε— και έχασε πολλές μάχες μέχρι σήμερα για τον χαρακτήρα και την πολιτική του κόμματος. Η τελευταία ήταν εκείνη για το ΝΑΤΟ όταν ο Καστιγιάνο, ο Ρετόντο και άλλοι δεκαπέντε βουλευτές του PSOE εκεδίλωσαν με κάθε τρόπο την αντίθεσή τους για την ένταξη της Ισπανίας στην Ατλαντική Συμμαχία.

«Με τη σοσιαλιστική αριστερά προσπαθήσαμε— λέει ο Πάμπλο Καστιγιάνο— να αντιταχθούμε στο συγκεντρωτισμό, και στην προσωπολατρεία, προτείνοντας μια άλλη πολιτική από αυτήν της επιλογής και της «κοπτάσις» μέσα στο κόμμα. Δεν τα καταφέραμε κυρίως επειδή η τάση μας δεν ήταν αποδεκτή από την δομή του κόμματος». Έτσι η «σοσιαλιστική αριστερά» οδηγήθηκε από το δίδυμο Γκονθάλεθ - Γκέρα (ο πρώτος είναι μόνο ο «σερβιτόρος» όσων «μαγειρεύει» ο δεύτερος) σε μια κατάσταση σύγκρουσης την οποία ο συσχετισμός δυνάμεων δεν επέτρεπε να κερδίσουν ο Καστιγιάνο και οι άλλοι (η σοσιαλιστική αριστερά εκφράζει σήμερα περίπου το 20% των μελών). Προτίμησαν έτσι την τακτική οπισθοχώρηση— ο Καστιγιάνο παραιτήθηκε και από βουλευτής— και σήμερα προσπαθούν να επεξεργαστούν μια νέα σοσιαλιστική πολιτική περιμένοντας να ξεσπάσει η κρίση στο PSOE.

Αυτή η κρίση φαίνεται ότι δεν οφείλεται κυρίως στην δεξιά στροφή του PSOE. Οφείλεται, σύμφωνα με τον Καστιγιάνο στους ίδιους ακριβώς λόγους που επέτρεψαν μέχρι σήμερα στο PSOE να κυριαρχεί: την απουσία, δηλαδή ενός ολοκληρωμένου και συγκεκριμένου προγράμματος για την ισπανική κοινωνία. Η απουσία αυτού του προγράμματος γίνεται σαφής μετά την ολοκλήρωση του «εξευρωπαϊσμού» της Ισπανίας— ένταξη στο ΝΑΤΟ, στην ΕΟΚ κλπ. Σήμερα ο Γκονζάλες δεν έχει να προτείνει τίποτα άλλο για την Ισπανία εκτός από αυτό που κάνει ήδη.

Αλλά μέχρι να ξεσπάσει αυτή η κρίση, το PSOE θα εξακολουθήσει να απολαμβάνει την πολιτική παντοδυναμία του. Η πρώτη αιτία αυτής της παντοδυναμίας είναι η εξουδετέρωση κάθε εκ δε-

ξιών απειλής για το ορατό μέλλον. Η άλλη είναι φυσικά η εξουδετέρωση και κάθε εξ αριστερών απειλής. Η καλύτερα η αυτοεξουδετέρωση της αριστεράς.

Η κρίση του Κομμουνιστικού Κόμματος

Το Κομμουνιστικό Κίνημα της Ισπανίας παραμένει σήμερα βαθιά διαιρεμένο και αποδυναμωμένο. Για τις αιτίες αυτής της αποδυναμωσης έχουν γραφεί πολλά. Επισημαίνουμε όμως τις κυριότερες, όπως μας τις εξέθεσαν οι ίδιοι οι πρωταγωνιστές τους στην Μαδρίτη και εδώ είναι ίσως το μόνο σημείο όπου όλοι οι ηγέτες της ισπανικής κομμουνιστικής αριστεράς συμφωνούν λίγο-πολύ, αν εξαιρέσουμε το ποιος φταίει.

● Πρώτον: Μετά το θάνατο του Φράνκο, το PCE δεν μπόρεσε να προσαρμοστεί στην κατάσταση πλήρους πολιτικής ελευθερίας στην οποία βρέθηκε ξαφνικά ύστερα από μια κατάσταση βαθείας παρανομίας. Από την άλλη μεριά, η μετάβαση στη δημοκρατία δεν έγινε με μια «ρήξη», όπως θα ήθελε η τότε ηγεσία του κόμματος σύμφωνα με τον Καρίγιο αλλά σταδικά και με τον έλεγχο του βασιλιά και του «εντολοδόχου» του, του Άντολφο Σοάρες. Ο Καρίγιο κατηγορείται σήμερα ότι ακολούθησε «πολιτική αύρας» απέναντι στον Σοάρες, δίνοντας έτσι έδαφος στους σοσιαλιστές να εμφανίζονται πιο αριστεροί από τους κομμουνιστές.

● Δεύτερον: Η «ασυνέπεια» του Καρίγιο στην εφαρμογή της πολιτικής του αποκατέστη «ευρωκομμουνισμός» είχαν σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθούν γρήγορα δύο ακριβώς ρεύματα μέσα στο PCE. Το ένα, οι «ανανεωτές», ήθελαν να πάνε τον «ευρωκομμουνισμό» μέχρι τη «σοσιαλδημοκρατία» και οι άλλοι έμειναν πιστοί στο σοβιετικό μοντέλο. Στη μέση ο Καρίγιο προσπαθούσε να συμβιβάσει τα ασυμβίβαστα. Η αντιπαράθεση κλιμακώθηκε μετά τη βαρεία εκλογική ήττα του 1982 (τότε το PCE έχασε ένα εκατομμύριο ψήφους και έμεινε με τέσσερις βουλευτές). Ο Καρίγιο παραιτήθηκε υποδεικνύοντας ως διάδοχό του τον Χεράρδο Ιγκλέσιας, αλλά αυτός στράφηκε αργότερα εναντίον του και τον διέγραψε από το κόμμα μαζί με μερικές χιλιάδες άλλα μέλη.

Σήμερα στο χώρο που κάλυπτε προηγουμένα το PCE υπάρχουν τρεις ομάδες: Το PCE με γραμματέα τον Χ. Ιγκλέσιας, το PCPE («Κομμουνιστικό Κόμμα των λαών της Ισπανίας») με ηγέτη τον Ιγνάθιο Γαλιέγκο, πρώην δεξί χέρι του Καρίγιο και ακραιφνή οπαδό της Σοβιετικής Ένωσης και η «Τράπεζα για την Ενότητα των Κομμουνιστών» του Καρίγιο. Μετά την αλλαγή όμως της στάσης του ΚΚΕΣ (βλ. άλλες στήλες) τα δύο πρώτα τείνουν να ενωθούν. Ήδη συμμετέχουν στην «ενωμένη αριστερά» και διαπραγματεύονται πως θα ενωθούν πάλι. Και όπως φαίνεται μόνον ο Καρίγιο θα μείνει απέξω.

Η «ενωμένη αριστερά» είναι ένας ανομοιογενής εκλογικός σχηματισμός που φιλοδοξεί, σύμφωνα με τον Ιγκλέσιας, να «πιέσει» το PSOE για να επανέλθει «εκεί που ήταν». Προς το παρόν όμως έχει αρχίσει να διαλύεται (την εγκατέλειψαν τα δύο από τα μέλη της, το «περιεργο» Ανθρωπιστικό Κόμμα και οι δεξιοί «καρλιστές» που σημειωτέον, στον εμφύλιο πολέμησαν εναντίον των κομμουνιστών). Πού οδηγεί αλήθεια η επιμονή των Κ.Κ. στα παλιά «ενωτικά σχήματα»; Βέβαια ο Ιγκλέσιας δεν θεωρεί καθόλου περιεργο που οι κομμουνιστές συνεργάστηκαν στις εκλογές με εκπροσώπους της παραδοσιακής δεξιάς, επειδή «αυτό που μετράει είναι το πρόγραμμα». Και όντως το πρόγραμμα αυτό «μέτρησε». Στις εκλογές του Ιουνίου 1986 πήρε το 4,61% των ψήφων, λιγότερους δηλαδή από όσους πήρε το ενιαίο ΚΚ το 1982. (Τον Ιούνιο η ομάδα του Καρίγιο κατέβηκε με τίτλο «Κομμουνιστική Ενότητα» και εξασφάλισε το 1,12% των ψήφων. Το PSOE πήρε το 44,6% (48,40%) και το κύριο κόμμα της δεξιάς, η «Λαϊκή Συμμαχία» το 26% (26,18%).)

Με λίγα λόγια η πρόσφατη ιστορία των ισπανών κομμουνιστών είναι μια ιστορία παλινδρομήσεων από την «πολιτική ουράς» απέναντι στο κέντρο και τους σοσιαλιστές σε μια πολιτική σκληρής αντιπολίτευσης και τούμπαλιν.

Σήμερα και μέσα από μύριες δυσχέρειες φαίνεται ότι αρχίζουν να προσπαθούν να ανανεώσουν τον πολιτικό λόγο τους και να επαναπροσδιορισθούν. Το πόσο το κατορθώνουν φαίνεται και από τα όσα μας είπαν στις συνεντεύξεις τους οι Σ. Καρίγιο και Χ. Ιγκλέσιας. Το πώς κρίνει το Σοσιαλιστικό Κόμμα και τους κομμουνιστές, η «σοσιαλιστική αριστερά» (αριστερή πτέρυγα των σοσιαλιστών) δηλώνεται από τον Π. Καστιγιάνο πρώην βουλευτή και ηγετικό στέλεχος του Σοσιαλιστικού Κόμματος.

Ισπανικά

Εταιρεία Ισπανικών Σπουδών
- ΜΙΓΚΕΛ ΝΤΕ ΘΕΡΒΑΝΤΕΣ -

Καποδιστρίου 2 Τηλ. 3628880

Την τελευταία εβδομάδα
του Ιανουαρίου αρχίζουν:

Α. Καινούργιο εντατικό τμήμα Ισπανικής
γλώσσας για αρχάριους.

Β. Σεμινάριο εισαγωγής στην νεότερη πεζογραφία της
Ισπανόφωνης Αμερικής.
Φανταστική λογοτεχνία, μαγικός ρεαλισμός,
θαυματοργός πραγματικότητα. 10 Μαθήματα από τον
Βίκτορ Ιβάνοβιτς.

1. Θεωρία και εξέλιξη του φανταστικού (2 Μαθήματα).
2. Ο ALEJO CARPENTIER και η "θαυματοργός
πραγματικότητα".
3. Ο BORGES και η διαμόρφωση του φανταστικού
διηγήματος.
4. Ο BORGES και ο μύθος.
5. GARCIA MARQUEZ: Το Φάντασμα του συνταγματάρχη
Αουρελιάνο Μπουεντία.
6. GARCIA MARQUEZ: Ενδογαμία στον Αιώνα μοναξιάς.
7. GARCIA MARQUEZ: Χωροχρόνος στον Αιώνα μοναξιάς.
8. GARCIA MARQUEZ: Η θάλασσα και το καρναβάλι.
9. Ο OCTAVIO PAZ και ο "Γραμματικός Πίθηκος".

Η διάρκεια του σεμιναρίου θα είναι 10 εβδομάδες: ένα
μάθημα την εβδομάδα.

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

Εγγραφές: Από 8 μέχρι 23 Ιανουαρίου
Ολιγομελή τμήματα. Περιορισμένες θέσεις.

ΣΑΝΤΙΑΓΟ ΚΑΡΙΓΙΟ

Είναι περιττό ένα βιογραφικό σημείωμα του Σαντιάγο Καρίγιο. Ηγέτης όχι μόνο του Κομμουνιστικού Κόμματος, αλλά και της αντίστασης στο καθεστώς κατά την περίοδο του «φρανκισμού», θεμελιωτής μαζί με τον Ενρίκο Μπερλιγκουέρ του «ευρωκομμουνισμού» παραιτήθηκε από τη θέση του γενικού γραμματέα του PCE μετά τη βαριά εκλογική του ήττα το 1982 για να διαγραφεί το 1985, μαζί με χιλιάδες άλλα μέλη του κόμματος από τον Χεράρδο Ιγκλέσιας και την ομάδα του, που αυτός είχε υποδείξει ως διαδόχους. Σήμερα έχει συγκροτήσει την «Τράπεζα για την Ενότητα των Κομμουνιστών».

Δεν ήμουν ένας «κριτικός» του λενινισμού...

ΑΝΤΙ: Υποστηρίζεται σήμερα την ενότητα, μελλοντικά, σοσιαλιστών - κομμουνιστών, για μια άλλη διέξοδο στην κρίση της ισπανικής κοινωνίας. Πόσο όμως το PSOE είναι «αριστερό» κόμμα;

Σαντιάγο Καρίγιο: Είναι ένα κόμμα της Αριστεράς παρά το γεγονός ότι εφαρμόζει μια νεοφιλελεύθερη πολιτική. Ένα μεγάλο τμήμα της ισπανικής αριστεράς στηρίζει και πιστεύει σήμερα στους σοσιαλιστές. Για παράδειγμα το δημοψήφισμα για το ΝΑΤΟ ήταν θετικό για τη συμμετοχή μας σ' αυτό επειδή ήταν το Σοσιαλιστικό Κόμμα που το πρότεινε, προβάλλοντας τη θεωρία του «μικρότερου κακού». Αλλά η «ατλαντική πολιτική» του Γκονθάλεθ είναι πολύ δύσκολο να «περάσει» επειδή μέσα στο κόμμα του υπάρχει μια έντονη αντίθεση απέναντι στις σημερινές επιλογές της εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης. Έπειτα ο αντιαμερικανισμός είναι πολύ έντονος στη χώρα αυτή.

Από την άλλη μεριά και η πολιτική της λιτότητας και του φιλελευθερισμού που ακολουθεί η κυβέρνηση Γκονθάλεθ έχει δημιουργήσει σοβαρές αντιδράσεις μέσα στο PSOE. Για παράδειγμα, στη συνάντηση της Βαλάνς των νέων σοσιαλιστών και των διανοούμε-

νων του κόμματος τέθηκε το ερώτημα: «σε ποιο βαθμό οι σοσιαλιστές έχουν επηρεασθεί, καθορισθεί, από την άσκηση της εξουσίας;» Οι ίδιοι «ανησυχούντες» για την πορεία του PSOE θέτουν στην ηγεσία του το εξής πρόβλημα: «Η σοσιαλδημοκρατία της Βόρειας Ευρώπης είχε την ευκαιρία στο παρελθόν να εφαρμόσει αυτό που ονομάστηκε «κράτος της ευμάρειας» (Welfare state). Αλλά στη Νότια Ευρώπη αυτό το «κράτος» δεν υπήρξε ποτέ και οι σοσιαλιστές είναι υποχρεωμένοι να το δημιουργήσουν. Δεν τους το επιτρέπει όμως ο νεοφιλελευθερισμός που ακολουθούν σήμερα. Έχει σημασία να τονισθεί ότι στη συνάντηση της Βαλάνς προήδρευσε το «δεξιό χέρι» του Φελίπε, ο Αλόνσο Γκέρα.

Όλα αυτά σημαίνουν ότι η νεοφιλελεύθερη πολιτική που ακολουθεί σήμερα το PSOE έχει δημιουργήσει μια κρίση μέσα στη ρεφορμιστική τάση της χώρας και έδωσε την ευκαιρία για μια επανεμφάνιση των ριζοσπαστικών τάσεων. Είμαι πεπεισμένος ότι το PSOE βαδίζει προς μια σοβαρή εσωτερική κρίση πράγμα που σημαίνει ότι μια «έξυπνη» πολιτική των κομμουνιστών σήμερα θα οδηγήσει στο μέλλον στην ενότητα με τους σοσιαλιστές, ή τουλάχιστον τους «πιο σοσιαλιστές» του PSOE που από όσα συμβαίνουν σήμερα αναμένεται να διαδραματίσουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο μέσα στο κόμμα τους στο μέλλον.

Αλλά όρος για το διάλογο, την ενότητα, με τους σοσιαλιστές είναι η ενότητα των κομμουνιστών.

ΕΡ.: Είναι όμως γεγονός ότι οι σοσιαλιστές κέρδισαν τους κομμουνιστές με αποτέλεσμα να κυριαρχούν σήμερα στην ισπανική αριστερά. Ποιες είναι οι ευθύνες του κομμουνιστικού κόμματος γι' αυτό;

ΑΠ.: Ακούστε, δεν υπάρχει καμιά ευθύνη από τη μεριά του κομμουνιστικού κόμματος (σ.σ. η αναφορά γίνεται για την περίοδο που γ.γ. του PCE ήταν ο Καρίγιο). Κατά τη γνώμη μου η αιτία αυτής της δυσαναλογίας μεταξύ του σοσιαλιστικού και του κομμουνιστικού κόμματος βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο έγινε η μετάβαση από τον φρανκισμό στη δημοκρατία. Με άλλα λόγια δεν μπορούσαμε να συγκεντρώσουμε αρκετές δυνάμεις για να προκαλέσουμε αυτό που αποκαλούσαμε «δημοκρατική ρήξη». Έτσι η μετάβαση στη δημοκρατία ελέγχθηκε από ένα κόμμα που προερχόταν από το προηγούμενο καθεστώς (Το κόμμα UCD του Αντόλφο Ιορέλ) και από το βασιλιά. Αυτός ο τρόπος μετάβασης ευνόησε τα ρεφορμιστικά κόμματα. Αντίθετα, η «επανάσταση των γαριφάλων» στην Πορτογαλία διέλυσε τις δομές του προηγούμενου καθεστώτος και δημιουργήθηκε μια κατάσταση ευνοϊκή για τους κομμουνιστές. Έτσι ο Κουνιάλ ήταν στην κυβέρνηση ενώ ο Μάριο Σοάρες δεν ήταν. Κάποια νύχτα μάλιστα ήρθε στο σπίτι μου ο Μάριο Σοάρες και μου ζήτησε να μεσολαβήσω στον Κουνιάλ για να δώ αν θα μπορούσαν να κάνουν μια συμφωνία.

ΕΡ.: Κι εσείς τι κάνατε;

ΑΠ.: Δεν είχα τη δυνατότητα να παρέμβω στον Κουνιάλ!

ΕΡ.: Δεν είχατε σχέσεις με το Κομμουνιστικό Κόμμα της Πορτογαλίας;

ΑΠ.: Εκείνη την εποχή η κατάσταση των

σχέσεών μας ήταν πολύ δύσκολη εξαιτίας των διαφορών που υπήρχαν τότε στο κομμουνιστικό κίνημα. Όμως αν εμείς είχαμε στην Ισπανία μια ίδια φάση μετάβασης όπως στην Πορτογαλία, είμαι σίγουρος ότι θα παραιμέναμε η ηγετίδα δύναμη που είμαστε και στην περίοδο της παρανομίας. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα δεν υπήρχε σχεδόν καθόλου τα χρόνια 1973-74. Έτσι ο τρόπος που έγινε η μετάβαση στη δημοκρατία απογοήτευσε πολλούς από τους συντρόφους μας οι οποίοι περίμεναν ότι θα συνεχίζαμε να είμαστε η πρώτη πολιτική δύναμη της Αριστεράς... Την εποχή εκείνη η αστική τάξη της χώρας, οι Ευρωπαίοι, οι Αμερικάνοι προτίμησαν να υποστηρίξουν φυσικά το Σοσιαλιστικό Κόμμα από το Κομμουνιστικό...

ΕΡ.: Πριν μερικά χρόνια πρωτοστατήσατε σ' αυτό που ονομάστηκε

«ευρωκομμουνισμός». Την ίδια εποχή ασκούσατε μια έντονη κριτική στους εσωτερικούς και εξωτερικούς προσανατολισμούς της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά και στη λενινιστική άποψη. Αργότερα όμως αλλάξατε πορεία πλεύσης και όπως λένε ξαναγίνατε «λενινιστής». Δεν ξέρω αν αυτή η στροφή σας ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Τι συνέβη στον «ευρωκομμουνισμό»;

ΑΠ.: Ακούστε: Κατ' αρχήν δεν είναι αλήθεια ότι ήμουν ένας «κριτικός» του λενινισμού. Αυτό που υποστηρίξαμε ήταν ότι πολλές από τις ιδέες του Λένιν που ήταν σωστές τότε δεν ισχύουν σήμερα, δεν είναι πλέον στην επικαιρότητα. Και συνεχίζω να το πιστεύω αυτό.

Για παράδειγμα η ιδέα της μετατροπής του ιμπεριαλιστικού πολέμου σε εμφύλιο — αυτό είναι κάτι αδύνατο στην εποχή των πυρηνικών όπλων — και η θεωρία της δικτατορίας του προλεταριάτου. Υπάρχουν όμως άλλες ιδέες του Λένιν που είναι ακόμα επίκαιρες.

ΕΡ.: Μα τι μένει από το λενινισμό αν του αφαιρέσουμε τη θεωρία της δικτατορίας του προλεταριάτου ή τις αρχές για το κόμμα νέου τύπου;

ΑΠ.: Μένει η μέθοδος, μένει η θεωρία για τις συμμαχίες που ανέπτυξε ο Λένιν και για μένα είναι πολύ σημαντική. Μένουν επίσης οι εργασίες του Λένιν για τα εθνικά προβλήματα. Μένει επίσης σε σχέση με τη θεωρία των συμμαχιών η άποψη του Λένιν ότι η εργατική τάξη πρέπει να κάνει την επανάστασή της μαζί με συμμάχους. Μένει επίσης το πρόγραμμα σκέψης του Λένιν που μπορεί να χρησιμεύσει σήμερα στην εξαγωγή νέων συμπερασμάτων για την πάλη των εργαζομένων. Άλλωστε οι ιδέες που ανέπτυξε ο Λένιν στην εποχή του ασκώντας κριτική στη σοσιαλδημοκρατία παραμένουν κατά τη γνώμη μου πάντα επίκαιρες...

Άσκηση επίσης σοβαρή κριτική σε ορισμένες πλευρές της σοβιετικής εμπειρίας την εποχή εκείνη...

ΕΡ.: Ποια είναι η γνώμη σας για όσα συμβαίνουν σήμερα στη Σοβιετική Ένωση.

ΑΠ.: Πώς εκτιμάται το «πείραμα» Γκορμπατσώφ;

ΑΠ.: Πιστεύω ότι ο Γκορμπατσώφ είναι ένας πραγματικά «νέος» άνθρωπος στην ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης. Αυτό που προσπαθεί να κάνει είναι μια «νέα επανάσταση», μια «επανάσταση μέσα στην επανάσταση», με την έννοια της ρήξης με τους παλιούς δρό-

μους που κράτησαν τη σοβιετική οικονομία σε καθυστέρηση σε σχέση με τις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες. Είναι καιρός ν' αρχίσει και στην ΕΕΣΔ η δεύτερη βιομηχανική επανάσταση. Παράλληλα μ' αυτό ο Γκορμπατσώφ θέτει το πρόβλημα της εκδημοκρατικοποίησης της σοβιετικής κοινωνίας.

Πιστεύω επίσης ότι στο διεθνή χώρο ο Γκορμπατσώφ βρίσκεται στη φάση της αποδοχής μιας νέας στάσης απέναντι στο κομμουνιστικό κίνημα, εντελώς διαφορετικής από αυτήν του παρελθόντος.

ΕΡ.: Έχετε κάποια ένδειξη γι' αυτό;

ΑΠ.: Για παράδειγμα, εκτιμώ ότι αυτό που εδώ αποκαλούμε «φιλοσοβιετικό» κομμουνιστικό κόμμα χάνει την υποστήριξη της Μόσχας. Το ΚΚΣΕ κάτω από την ηγεσία του Γκορμπατσώφ παίρνει σήμερα τις αποστάσεις του από το εσωτερικό πρόβλημα των Ισπανών κομμουνιστών. Και θεωρεί ότι οι κομμουνιστές της Ισπανίας πρέπει να λύσουν μόνοι το πρόβλημά τους. Αυτή είναι η εμπειρία που αρχίζω να έχω τον τελευταίο καιρό...

Πιστεύω λοιπόν ότι ο Γκορμπατσώφ είναι ένα θετικό στοιχείο στην ιστορία του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος και η παρουσία του ανοίγει το ίδιο θετικές προοπτικές για την ενότητα της ευρωπαϊκής αριστεράς.

ΕΡ.: Με ποια έννοια;

ΑΠ.: Με την έννοια ότι ο Γκορμπατσώφ κατανοεί κατά τη γνώμη μου ότι οι κομμουνιστές της Ευρώπης δεν πρέπει να κάνουν πάλι το λάθος που έκαναν στο τέλος της δεκαετίας του '20 και στις αρχές της επόμενης, όταν θεωρούσαν τους σοσιαλδημοκράτες σαν τον κύριο εχθρό της εργατικής τάξης, κατηγορώντας τους για «σοσιαλφασισμό» κτλ. Σήμερα υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μπορεί να αναπτυχθεί πάλι μια παρόμοια σχεταριστική αντίληψη μέσα στο ευρωπαϊκό κομμουνιστικό κίνημα. Και κατά τη γνώμη μου ο Γκορμπατσώφ προσπαθεί να μπλοκάρει αυτή την πιθανότητα. Μ' αυτή την έννοια πιστεύω ότι η πολιτική του Γκορμπατσώφ ευνοεί την ενότητα της αριστεράς. □

ΧΕΡΑΡΔΟ ΙΓΚΛΕΣΙΑΣ

Ο Χεράρδο Ιγκλέσιας 39 χρονών και πρώην μεταλλωρύχος είναι σήμερα γραμματέας του Ισπανικού Κομμουνιστικού Κόμματος (PCE). Διαδέχθηκε στην ηγεσία του PCE τον Σ. Καρίγιο ο οποίος παραιτήθηκε μετά τις βουλευτικές εκλογές του 1982.

Μόνο το Ιταλικό ΚΚ μπόρεσε να ανανεωθεί εγκαιρώς..

ΑΝΤΙ: Η ισπανική αριστερά βρίσκεται σήμερα σε μια βαθιά κρίση και διαίρεση. Ποια είναι η εξήγηση που δίνετε για την κατάσταση αυτή;

Χ. Ιγκλέσιας: Οι αιτίες είναι διάφορες και πολύπλοκες. Αποψη μου είναι ότι η Αριστερά περνά μια κρίση όχι μόνο στην Ισπανία, αλλά σε ολόκληρη την Ευρώπη. Δεν έχει να προσφέρει καμιά εναλλακτική λύση. Υπάρχει τώρα μια περίοδος επανεκτίμησης της κατάστασης όπως διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια. Ενώ πριν τέσσερα χρόνια όλοι χαιρέτιζαν με ενθουσιασμό την άνοδο των σοσιαλιστών (Ισπανία, Πορτογαλία, Γαλλία και Ελλάδα) στην εξουσία, αυτά τα κόμματα δεν προσέφεραν τίποτα διαφορετικό από μια πολιτική της Δεξιάς. Γι' αυτό πρέπει να συμφωνήσουμε ότι η κρίση της Αριστεράς δεν αφορά μόνο την Ισπανία. Αν αφορούσε μόνο αυτή το πρόβλημα δεν θα είχε και τόση σημασία...

ΕΡ.: Η κρίση πώς εκφράζεται στην Ισπανία;

ΑΠ.: Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ισπανίας αντιμετωπίζει μια βαθιά κρίση η οποία προκάλεσε την ακινητοποίηση της Αριστεράς στη χώρα μας και συνέβαλε στη δεξιά στροφή του σοσιαλιστικού κόμματος στην κυβέρνηση. Τις αιτίες της κρίσης που διέρχεται το κομμουνιστικό κόμμα δεν μπορούμε να τις αποδώσουμε μόνο σε συγκεκριμένα λάθη μας. Η κατάσταση που επικράτησε τα

τελευταία χρόνια στη διεθνή σκηνή επέδρασε και σε εμάς. Οπωσδήποτε η κρίση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε δικά μας λάθη και θα υποδείξω ορισμένα από αυτά: ο τρόπος που έγινε η μετάβαση στο δημοκρατικό καθεστώς, χωρίς μια ρήξη, αλλά σταδιακά, αφαιρέσε δυνατότητες από το κομμουνιστικό κόμμα και οδήγησε στην ηγεμονία της Δεξιάς. Το δικό μας το λάθος εκείνη την εποχή ήταν ότι προσπαθώντας να θεσμοποιήσουμε το κόμμα ξεκοπήκαμε τελείως από τις λαϊκές μάζες. Και στηρίξαμε τότε ορισμένα θέματα, όπως η μοναρχία χωρίς να προϋπάρχει μια συζήτηση μέσα στο κόμμα. Φοβούμενοι μήπως μια ακραία στάση θα οδηγούσε στην αποσταθεροποίηση του καθεστώτος φτάσαμε στο σημείο το κομμουνιστικό κόμμα να φαίνεται πιο δεξιά από το σοσιαλιστικό. Όλα αυτά δημιούργησαν σύγχυση στις γραμμές του κόμματος και συνέβαλαν στην ακινητοποίηση των μαζών. Θα μπορούσαμε τότε να υποστηρίξουμε το νεαρό δημοκρατικό καθεστώς χωρίς να φτάσουμε τόσο μακριά. Θεωρώ επικίνδυνο για ένα κομμουνιστικό κόμμα να προσπαθεί να αφομοιώσει στάσεις και θέσεις που δεν έχουν καμιά σχέση με το πολιτικό πρόγραμμα. Θέσαμε τότε το θέμα της πολιτικής και οργανωτικής ανανέωσης του κόμματος και αγκαλιάσαμε αυτό που ονομάστηκε «ευρωκομμουνισμός». Όμως ο «ευρωκομμουνισμός» ήταν μια θέση περισσότερο θεωρητική παρά πραγματική, γιατί

στην πράξη το κόμμα συνέχισε να είναι δεσμευμένο στις παλιές του θέσεις.

Η κρίση του κομμουνιστικού κόμματος είναι η μια αιτία της κρίσης της ισπανικής αριστεράς. Η άλλη είναι η δεξιά πορεία που ακολούθησε το σοσιαλιστικό κόμμα. Έτσι ο πολιτικός χάρτης στην Ισπανία διαμορφώθηκε ως εξής: ένα ηγεμονικό και με δεξιά κατεύθυνση σοσιαλιστικό κόμμα, ένα διαιρεμένο κομμουνιστικό κόμμα και τρίτον διάφορα κοινωνικά κινήματα τα οποία όχι μόνο δεν συνέκλιναν με τα παραδοσιακά κόμματα της αριστεράς, αλλά έχουν διαφοροποιηθεί και τη θέση τους. Εμείς για να αντιμετωπίσουμε αυτή την κατάσταση ακολουθήσαμε μια πολιτική σύγκλισης με άλλες εκφράσεις της Αριστεράς, που υλοποιήθηκε στην «ενωμένη αριστερά».

ΕΡ.: Ας μιλήσουμε λίγο για τα εναλλακτικά κινήματα στην Ισπανία.

ΑΠ.: Τα κινήματα αυτά (ειρηνιστές, οικολόγοι κτλ.) έχουν στη χώρα μας μια τεράστια δυναμική μπορούν και κινητοποιούν χιλιάδες κόσμο και νομίζω ότι η πρόκληση που μπαίνει μπροστά στην ισπανική και ευρωπαϊκή αριστερά είναι πώς θα κατορθώσει να συσπειρώσει όλα αυτά τα κινήματα για τα οποία υπάρχουν διάφορες θεωρίες και στάσεις. Για παράδειγμα, ο Σαντιάγο Καρίγιο, με τον οποίο είχαμε συζητήσει το θέμα στον ίδιο καναπέ πριν από αρκετό καιρό, πιστεύει ότι τα νέα αυτά κοινωνικά κινήματα είναι αυθόρμητα, παροδικά και τίποτα άλλο από μια εκδήλωση διαμαρτυρίας κατά της κρίσης που διέρχεται το σύστημα. Εγώ όμως δεν συμφωνώ με αυτή τη θέση. Πιστεύω ότι μέσα τους υπάρχει το σπέρμα για την ενσωμάτωσή τους στην Αριστερά και —το σημαντικότερο— για την ανανέωσή της. Και αν τελικά η παραδοσιακή αριστερά δεν το κατανοήσει αυτό τότε ποτέ δεν θα μπορέσει να αποκτήσει τον ηγετικό ρόλο που επιδιώκει στην κοινωνία. Η παραδοσιακή αριστερά θα πρέπει να βρει έναν άλλο τρόπο για να κάνει πολιτική. Στη σημερινή κοινωνία υπάρχουν νέα προβλήματα, νέες αξίες και αναφορές και δεν μπορούμε να τα αγνοούμε όλα αυτά.

Το γεγονός ότι η κομμουνιστική αριστερά δεν μπόρεσε να ανανεωθεί εγκαίρως εκφράζεται και σε όσα συμβαίνουν σήμερα στη Σοβιετική Ένωση. Μόνο το Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα μπόρεσε να ανανεωθεί εγκαίρως.

ΕΡ.: Ο Σαντιάγο Καρίγιο μου είπε ότι κατά τη γνώμη του οι Σοσιαλιστές εξακολουθούν να είναι αριστερή δύναμη και ότι οι κομμουνιστές δεν πρέπει να διαπράξουν ξανά το λάθος της δεκαετίας του '30. Μια οποιαδήποτε αριστερή λύση πρέπει να στηριχθεί στην ενότητα κομμουνιστών και σοσιαλιστών. Ποια είναι η δική σας άποψη;

ΑΠ.: Εμείς θεωρούμε σήμερα το PSOE αριστερό κόμμα για έναν απλούστατο λόγο: η βάση που το στηρίζει είναι μια αριστερή βάση. Εμείς κάνουμε τη διάκριση μεταξύ του τι είναι το Σοσιαλιστικό Κόμμα με τα εκατό χρόνια ιστορίας που έχει πίσω του και στο τι είναι ο «φελιπισμός»;

Σήμερα η ενότητα κομμουνιστών σοσιαλιστών δεν είναι δυνατή πρώτον γιατί δεν τη θέλει το PSOE και δεύτερον επειδή η πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση Γκονθάλεθ δεν ε-

πιτρέπει αυτή την ενότητα. Μια ενότητα σήμερα με τους σοσιαλιστές θα σήμαινε αποδοχή από τη μεριά μας της πολιτικής του ατλαντισμού και του ανταγωνισμού των εξοπλισμών και της οικονομικής πολιτικής που επιβάλλει το διεθνές νομισματικό ταμείο. Η «ενωμένη αριστερά» δεν γεννήθηκε για να εξαφανιστεί από τον πολιτικό χάρτη της Ισπανίας το Σοσιαλιστικό Κόμμα αλλά για να το εξισορροπήσει, να το κάνει να επιστρέψει στις ρίζες του. Αν δηλαδή περιμέναμε να κάναμε την ενότητα αφού ο Φελίπε Γκονθάλεθ θα άλλαζε τις σημερινές πολιτικές θέσεις του δεν θα γινόταν ποτέ αυτή η ενότητα, ούτε θα υπήρχε η ανάγκη για μια αριστερή «αλτερνατίβα».

ΕΡ.: Τι προτείνει το PCE για την ενότητα της κομμουνιστικής οικογένειας της Ισπανίας;

ΑΠ.: Εγώ πιστεύω ότι μπορούν να υπάρξουν αρκετές κομμουνιστικές ομάδες και κόμματα. Και εκ των πραγμάτων υπάρχουν. Θα μπορούσαμε να ονομάσουμε κόμμα, το κόμμα του Γαγιέγκο επειδή έχει κάποια βάση. Η ομάδα όμως του Καρίγιο δεν μπορεί να ονομαστεί κόμμα επειδή δεν την αποτελούν παρά μόνον αυτός και λίγοι συνεργάτες του. Υπάρχουν επίσης πολλοί κομμουνιστές που δεν ανήκουν σε καμιά από τις τρεις αυτές ομάδες. Θα πρέπει επίσης να παρθεί υπόψη ότι ο κορμός του κομμουνιστικού κινήματος σήμερα στην Ισπανία είναι το PCE. Αυτή είναι η κατάσταση, άσχετα αν το σοσιαλιστικό κόμμα προσπαθεί μέσω της τηλεόρασης και των μέσων μαζικής ενημέρωσης να υποστηρίξει τον Καρίγιο και την ομάδα του.

Τελευταία έχουν γυρίσει στο PCE αρκετά μέλη μεταξύ των οποίων, πρέπει αυτό να υπογραμμισθεί, η ομάδα του Ενρίκε Λίστερ. Από την άλλη η ομάδα του Ιγνάθιο Γαγιέγκο βρίσκεται κι αυτή στην «ενωμένη αριστερά» κι αυτή τη στιγμή κάνει τη δική μας πολιτική, επειδή ακριβώς δεν έχει άλλη πολιτική. Τώρα διεξάγουμε συνομιλίες για την ενσωμάτωση στο PCE. Όμως, το βασικό σημείο διαφωνίας μαζί τους, η πολιτική γραμμή, έχει λυθεί...

Ο Καρίγιο δεν έχει πολιτική γραμμή, πριν λίγο μας κατηγορούσε ότι είμαστε μετριοπαθείς προς τους σοσιαλιστές τώρα μας κατηγορεί ότι είμαστε σκληροί απέναντί τους, προηγούμενως ήταν αντισοβιετικός τώρα είναι φιλοσοβιετικός κ.ο.κ. Εμείς πάντως επιδιώκουμε την ενσωμάτωση της ομάδας Καρίγιο στο κόμμα και μέχρι στιγμής έχουν γίνει κάποια βήματα προς αυτή την κατεύθυνση.

ΕΡ.: Τι εκτιμάτε για το «πείραμα»

Γκορμπασώφ;

ΑΠ.: Η άποψή μου είναι θετική για ό,τι κάνει ο Γκορμπασώφ. Η πολιτική του δίνει αξιοπιστία στην ΕΣΣΔ, π.χ. στο θέμα της ειρήνης. Αυτό όμως που δεν γνωρίζω είναι αν ο Γκορμπασώφ είναι διατεθειμένος να φτάσει στα άκρα αυτή την πολιτική, να αντιταχθεί δηλαδή στον κυρίαρχο σήμερα διπολισμό. Αυτό που με ενδιαφέρει εμένα είναι αν ο Γκορμπασώφ είναι διατεθειμένος να διαλυθούν τα δυο στρατιωτικά μπλοκ. Και αν η κάθε χώρα θα μπορεί να αποφασίζει για το μέλλον της χωρίς αυτές οι αποφάσεις να περνούν αναγκαστικά από την έγκριση των δύο υπερδυνάμεων...

ΠΑΜΠΛΟ ΚΑΣΤΙΓΙΑΝΟ

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα είναι σήμερα ένα «ακατανόητο τέρας»...

Ο Καστιγιάνο (αριστερά) με το συνεργάτη μας.

Ο Πάμπλο Καστιγιάνο είναι σήμερα μια από τις προσωπικότητες - κλειδιά για το μέλλον της Αριστεράς στην Ισπανία. Μέλος της Κεντρικής Επιτροπής του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος της Ισπανίας (PSOE) και πρόεδρος της ομοσπονδιακής οργάνωσης του στην Εστρεμαδούρα είναι ταυτόχρονα ο ηγέτης της αριστερής πτέρυγας του κόμματος — «σοσιαλιστική αριστερά» — η οποία έχει συγκροτήσει αυτήν την εποχή μια «επιτροπή για το συντονισμό της δουλειάς της» με στόχο την υιοθέτηση ενός εναλλακτικού και αριστερού προγράμματος για το Σοσιαλιστικό Κόμμα της Ισπανίας. Πρόσφατα, παραιτήθηκε από βουλευτής επειδή, όπως λέει, «δεν ήθελε να δημιουργήσει σκάνδαλο με μια δημόσια αντιπαράθεση στον "γκονσαλισμό"».

ΑΝΤΙ: Ύστερα από τέσσερα χρόνια στην εξουσία τι έμεινε από το σοσιαλιστικό όραμα στην Ισπανία; Και πώς μπορούμε να χαρακτηρίσουμε σήμερα το PSOE; Είναι ένα κόμμα «ρεφορμιστικό», «πραγματιστικό», ή ένα κόμμα «οπορτουνιστικό»;

Π. Καστιγιάνο: Κατά τη γνώμη μου η κρίση ταυτότητας των σοσιαλιστικών κομμάτων αρχίζει να εκδηλώνεται αμέσως μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου. Τα σοσιαλιστικά και κομμουνιστικά κόμματα, κυρίως τα σοσιαλιστικά, βρέθηκαν τότε σε μια κατάσταση πολύ δύσκολη, σε μια τραγική γι' αυτά αντίφαση: Ενώ κατά τη διάρκεια του πολέμου υποστήριζαν τη λαϊκή πάλη εναντίον του φασισμού, μετά το τέλος του βρέθηκαν στην ανάγκη να υποστηρίξουν το σύστημα της ιδιωτικής οικονομίας, της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και των αστικών μεταρρυθμίσεων. Παράλληλα βρέθηκαν με το μέρος της μιας από τις αντίπαλες παρατάξεις του Ψυχρού Πολέμου. Από την άλλη μεριά τα κομμουνιστικά κόμματα της ανατολικής Ευρώπης βρέθηκαν σε μια κατάσταση γραφειοκρατικοποίησης. Ανάμεσα στο καπιταλιστικό κράτος και στον κρατικό καπιταλισμό τα πραγματικά θύματα ήταν τα σοσιαλιστικά και τα κομμουνιστικά κόμματα.

Είναι την περίοδο αυτή που το σοσιαλιστικό κόμμα της Ισπανίας άρχισε να εφαρμόζει τις γραφειοκρατικές μεθόδους. Μιλάει ακόμα για μεγάλα σχέδια, για «επαναστατικό σοσιαλισμό» για μαρξισμό, αλλά η πολιτική του εξελίχθηκε σιγά σιγά σε μια πολιτική φιλελεύθερη και καλύτερης διαχείρισης του συστήματος το οποίο υποτίθεται ότι έπρεπε να μετασχηματίσουμε. Αντί για την αλλαγή του συστήματος εμείς θεμελιώσαμε βαθύτερα τη σταθερότητά του.

Μετά το θάνατο του Φράνκο το PSOE γίνεται η πρώτη πολιτική δύναμη της χώρας χάρις στην ιδεολογία του και στην υποστήριξη από το εξωτερικό (κατά την προηγούμενη περίοδο της παρανομίας το σοσιαλιστικό κόμμα ήταν μικρό αριθμητικά και στηριζόταν οικονομικά και πολιτικά από τη διεθνή σοσιαλδημοκρατία). Η νέα ηγεσία του κόμματος κατόρθωσε να δημιουργήσει μιαν αποδοτική εικόνα του κόμματος στους κόλπους της ισπανικής αστικής τάξης και των μεσαίων στρωμάτων. Αντίθετα, το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν μπόρεσε να προσαρμοσθεί στις συνθήκες του «περάσματος» στη δημοκρατία και διασπάστηκε.

Σήμερα το PSOE είναι ένα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, «βορειοευρωπαϊκού τύπου» (Γαλλία, Νορβηγία κτλ.). Πιστεύω επίσης ότι είναι κάτι περισσότερο από «πραγματιστικό» κόμμα, επειδή η πολιτική του δεν δικαιολογείται ούτε με την «μετριοπάθεια», ούτε με όρους «στρατηγικής και τακτικής». Ήδη η κυρίαρχη ομάδα «οι φελιστές» αρχίζουν να αμύνονται για την πολιτική τους απέναντι στη σοσιαλιστική τάση. Οι αντιθέσεις είναι πολύ σοβαρές και εγκυμονούν ήδη την κρίση μέσα στο κόμμα. Μένει βεβαίως η ρητορική μιας μαρξιστικής κατεύθυνσης, αλλά η πολιτική πρακτική είναι τόσο κεντροδεξιά που μας εξηγεί γιατί η ισπανική δεξιά συναντά τόσες δυσκολίες στο να οργανωθεί. Για παράδειγμα οι Ισπανοί Χριστιανοδημοκράτες δεν κατόρθωσαν ποτέ να συγκροτήσουν ένα αληθινό χριστιανοδημοκρατικό κόμμα όπως αυτό της Ιταλίας. Μπήκαν στο σοσιαλιστικό κόμμα. Όσο για τους φιλελεύθερους που κι αυτοί δεν μπόρεσαν ποτέ να συγκροτήσουν ένα μεγάλο φιλελεύθερο κόμμα στα πρότυπα των άλλων της δύσης και οι οποίοι έχουν σήμερα ενταχθεί στην ισπανική δεξιά είναι συντηρητικής και αντιδραστικής κατεύθυνσης.

Αντίθετα, οι προοδευτικοί φιλελεύθεροι είναι αυτοί που κάνουν σήμερα το οικονομικό πρόγραμμα του σοσιαλιστικού κόμματος. Μέσα στο PSOE υπάρχει όμως μια ριζοσπαστική τάση.

Όλα αυτά δείχνουν ότι το Σοσιαλιστικό Κόμμα της Ισπανίας είναι μάλλον ένα «λαϊκίστικο» κόμμα, που συσπειρώνει δυνάμεις που κυμαίνονται από τους χριστιανοδημοκράτες μέχρι τους κομμουνιστές και όλα αυτά κάτω από έναν «χαρισματικό ηγέτη». Το PSOE είναι σήμερα ένα «ακατανόητο τέρας» που όμως έχει πολύ τύχη: δεν υπάρχει στα αριστερά του μια δύναμη ικανή να οργανωθεί σαν η εναλλακτική λύση. Μπορεί έτσι και κάνει όσες «πιρουέτες» θέλει.

ΕΡ.: Αλλά ο «λαϊκισμός» δεν αποτελεί ευνοϊκό πεδίο δράσης μόνο για το κόμμα σας. Το ίδιο μπορούμε να παρατηρήσουμε και στα άλλα σοσιαλιστικά κόμματα της Νότιας Ευρώπης.

ΑΠ.: Βεβαίως. Μόνο το Σοσιαλιστικό Κόμμα της Ιταλίας συναντά μεγάλες δυσκολίες στο να παίξει το ρόλο αυτό γιατί δεν μπορεί να πείσει τις λαϊκίστικες δυνάμεις του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος να αλλάξουν παράταξη. Του Ιταλικού Κομμουνιστικού Κόμματος που δεν είναι παρά ένα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, το πραγματικά σοσιαλδημοκρατικό κόμμα της Νότιας Ευρώπης. Αλλά τα σοσιαλιστικά κόμματα της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, που τα γνωρίζω περισσότερο από το δικό σας ΠΑΣΟΚ, είναι «λαϊκίστικες εκφράσεις» που θυμίζουν πολύ την «ιβηροαμερικανική» τάση μέσα στη Σοσιαλιστική Διεθνή, τα κόμματα APRA του

Περού, το κόμμα του Αλεσάντρο Πέρες στο Περού, του Μάρτο Ρίχος στον Παναμά.

ΕΡ.: Ποια είναι η σημερινή πολιτική κατεύθυνση της τάσης «σοσιαλιστική αριστερά» του PSOE, τι ακριβώς θα συζητήσετε στη διάσκεψη στην Εσπεραδοούρα, σε λίγες μέρες;

ΑΠ.: Έχουμε μπροστά μας τέσσερα σημαντικά θέματα: Ανάλυση της διεθνούς κατάστασης και της κρίσης της Αριστεράς, κάποιες σκέψεις για το σοσιαλισμό και το μέλλον του, περισσότερο θεωρητικές παρά πραγματικές, και μερικά συμπεράσματα για τη μέχρι τώρα δράση του PSOE και της αριστερής τάσης του.

ΕΡ.: Ποιες είναι οι αιτίες της κρίσης της Αριστεράς και ποιοι είναι οι τρόποι που προτείνετε για να ξεπεραστεί;

ΑΠ.: Δεν έχουμε ολοκληρώσει ακόμα τις σχετικές επεξεργασίες, αλλά μπορώ να σας δώσω την προσωπική μου άποψη. Η κρίση της ευρωπαϊκής αριστεράς έχει πολλές αιτίες. Μιλήσαμε, ήδη, για το σημείο αφετηρίας της μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, τη διαίρεση σε μπλοκ. Υπάρχει επίσης η περιοριστική αντίληψη για την Ευρώπη στο δυτικό κόσμο. Τι εννοώ με όλα αυτά; Πρώτον: οι αντιθέσεις που γέννησε ο πόλεμος και η έκβασή του, η διαίρεση σοσιαλδημοκρατών και σοσιαλιστών από τη μια και η διαίρεση των δύο μπλοκ από την άλλη δεν επέτρεψε κατά τη γνώμη μου τη διαμόρφωση μιας κατάστασης που θα επέτρεπε στην εργατική τάξη να πρωταγωνιστήσει, αλλά οδήγησε σε μια γραφειοκρατικοποίηση της κοινωνίας και του κινήματος, σε μια κατάσταση τυπικών ελευθε-

ριών επάνω στην οποία θα πρέπει να σκεφτούμε πολύ. Από την άλλη μεριά θα πρέπει να σκεφτούμε πολύ επάνω στην αντίληψη που έχουμε για την Ευρώπη και το ρόλο της στο διεθνές σύστημα. Την Ευρώπη που εκμεταλλεύεται με το δικό της τρόπο τις χώρες του Τρίτου Κόσμου, που ακολουθεί έναν δρόμο της ιμπεριαλισμού, τη δική της αποικιοκρατία, μέσω της τεχνολογίας κτλ. Υπάρχει μια πολύ μεγάλη αντίφαση στην αριστερή σκέψη στο σημείο αυτό.

Έπειτα υπάρχει η τεχνολογική επανάσταση της οποίας κύριο προϊόν είναι η δημιουργία ενός νέου στρατιωτικοβιομηχανικού μπλοκ δύναμης, που δεν μπορούμε ακόμα να το ονομάσουμε τάξη, αλλά το οποίο αμβλύνει σταθερά τη λαϊκή κυριαρχία. Το πραγματικό κέντρο της εξουσίας είναι αυτό το «μπλοκ» και όχι οι άλλες παραδοσιακές εξουσίες του κοινοβουλευτικού συστήματος.

Έχουμε έτσι τη διαίρεση της Ευρώπης, την τεχνολογική επανάσταση σε συνδυασμό με τον ανταγωνισμό των εξοπλισμών και την εκμετάλλευση του Τρίτου Κόσμου και τη νέα αποικιοκρατία από τη μια μεριά και την προνομιούχα εξάρτηση της εργατικής τάξης από τη γραφειοκρατία της χώρας της από την άλλη. Είναι προβλήματα επάνω στα οποία πρέπει να σκεφτούμε.

Σε τι συνίσταται η κρίση της Αριστεράς; Πρόκειται για την «κρίση ασυναρτησίας» ενός μακροπρόθεσμου πολιτικού προγράμματος, λίγο πολύ «ουτοπικού», και μιας καθημερινής πραγματικότητας που κάθε φορά απομακρύνει όλο και πιο πολύ τις πιθανότητες υλοποίησης αυτού του προγράμματος... □

ΜΕΓΑΛΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ

- ΓΚΡΑΧΑΜ ΓΚΡΗΝ
Μονοκινιόρ Κιχότης
Ουσία και βάθος
Οι Θεατρίνοι
Ο δέκατος άνθρωπος
- ΣΟΛ ΜΠΕΛΟΥ
Ένας ανήλικος Δεκέμβρης
- ΣΟΥΣΑΚΟΥ ΕΝΤΟ
Οι Σαμουράι
- ΜΠΕΡΝΑΡΝΤ ΜΑΛΑΜΟΥΝΤ
Η τελευταία χάρη
- ΣΟΛ ΣΤΑΪΝ
Άλλοι άνθρωποι
- ΜΥΡΙΕΛ ΣΠΑΡΚ
Μια εκέμυθη γραμματέας
- ΜΙΧΑΕΛ ΕΝΤΕ
Ιστορία χωρίς τέλος
Η Μόμο
- ΟΥΙΛΙΑΜ ΓΚΟΛΝΤΙΝΓΚ
Ελεύθερη πτώση
- ΠΑΤΡΙΚ ΖΥΣΚΙΝΤ
Το άρωμα
- ΝΟΡΤΡΟΥΝΤ ΜΠΟΓΚΕ - ΕΡΛΙ
Ενάντια στον άνεμο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 1 - 106 79 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 3602535 - 3618654

Για αναγνώστες με απαιτήσεις

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΝΕΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Για παιδιά 7-15 χρόνων

- ΓΡΑΜΜΕΝΟ ΑΠΟ ΠΑΙΔΙΑ 50 ΚΑΙ ΠΛΕΟΝ ΧΩΡΩΝ
Αγαπώ με τους
• ΜΑΡΙΑ ΓΚΡΙΠΕ
Η μικρή Ζοζεφίνα
Ούγκο και Ζοζεφίνα
Ούγκο
- ΤΖΟΥΛΙΑΝΟ ΑΜΙΤΣΙ
Έρχονται οι διασημάνθρωποι
- ΝΤΑΓΚΜΑΡ ΓΚΑΛΙΝ
Οι περιπέτειες τριών φίλων
- ΤΖΕΙΜΣ ΚΡΟΥΣ
Ο αϊτός και το περιστέρι
- ΓΙΕΛΑ ΛΕΓΜΑΝ
Ο παπαγάλος σταδμάρχης
- ΝΙΚΟΛΑΪ ΝΤΟΥΜΠΟΦ
Διακοπές στο δάσος
- ΠΙΕΡ ΠΕΛΩ
Το παιδί και το αστέρι
- ΠΟΛΑ ΦΟΞ
Τα νεφελόψαρα ζούνε στη θάλασσα
- ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΦΑΕΛΛΟΥ
Μικροί ντετέκτιβς
- ΜΠΕΒΕΡΛΥ ΚΛΗΡΥ
Η Ραμόνα και ο μπαμπάς
- ΚΑΘΡΙΝ ΟΛΦΡΕΪ
Ο Λάμπης
- ΚΡΙΣΤΙΝΕ ΝΕΣΤΛΙΝΓΚΕΡ
Η Ροδομπλιά
Ιστορίες του Φραντς
- ΟΤΦΡΙΝΤ ΠΡΟΪΣΛΕΡ
Το μικρό φαντασματάκι

Ζαχάρωφ: Η κορυφή του παγόβουνου

της Τέτας Παπαδοπούλου

Ο διασημότερος από τους αντιφρονούντες, τιμημένος με το βραβείο Νόμπελ για την ειρήνη το 1975, Αντρέι Ζαχάρωφ και η γυναίκα του Έλενα Μπόνερ επέστρεψαν στη Μόσχα στις 23 Δεκεμβρίου μετά από επτά χρόνια εξορία στο Γκόρκυ, πόλη την οποία απαγορεύεται να επισκεφθούν οι ξένοι.

Δέκα ημέρες πριν, πέθανε στις φυλακές του Τσίτσουμπολ, σε ηλικία 48 ετών, από εγκεφαλική αιμορραγία ο Ανατόλι Μαρτσένκο, φίλος του Ζαχάρωφ, εβραϊκής καταγωγής, ένας από τους ιδρυτές των ελευθερων συνδικάτων στην ΕΣΣΔ. Το θάνατό του τον πληροφορήθηκε η γυναίκα του δια τηλεγραφήματος. Η τελευταία φορά που οι αρχές της είχαν επιτρέψει να επισκεφθεί το σύζυγό της ήταν πριν από... τρία χρόνια.

Ο Μαρτσένκο, ο οποίος από τον περασμένο Αύγουστο έκανε επί πολλές εβδομάδες απεργία πείνας, είναι ο έκτος αντιφρονών που πεθαίνει στις φυλακές από τον ανέβηκε στην εξουσία ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ το Μάρτιο του 1985. Ο θάνατός του ίσως επέσπευσε τη φημολογούμενη εδώ και καιρό απελευθέρωση του Αντρέι Ζαχάρωφ.

Φτάνοντας στο σιδηροδρομικό σταθμό Γιαροσλάβ της Μόσχας, περικυκλωμένος από κόσμο, φωτορεπόρτερ, ξένους ανταποκριτές, διεθνή τηλεοπτικά συνεργεία, ο Ζαχάρωφ δήλωσε:

«Θα συνεχίσω να αγωνίζομαι με όλες μου τις δυνάμεις για την ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Θα υπάρξουν πολλές δυσκολίες, ελπίζω όμως τώρα να είμαι πραγματικά ελεύθερος. Η μοίρα των κρατουμένων φίλων μας που βρίσκονται σε στρατόπεδα συγκέντρωσης ή σε φυλακές είναι τραγική. Δυστυχώς δεν μπορούσαμε να σώσουμε το Μαρτσένκο, αλλά πρέπει να κατορθώσουμε να σώσουμε άλλους».

Είναι η πρώτη φορά στην ΕΣΣΔ που γίνονται σε δημόσιο χώρο τέτοιες δηλώσεις και δεν επεμβαίνει η αστυνομία για να συλλάβει τους «πράκτορες του εχθρού», αλλά αντίθετως αστράφτουν τα φλας, και τα μαγνητόφωνα καταγράφουν τα λεγόμενα.

Χωρίς δισταγμούς ή διπλωματικές εκφράσεις ο Αντρέι Ζαχάρωφ υπογράμμισε ότι είναι ανάγκη να αποκτήσουν οι σοβιετικοί πολίτες το δικαίωμα της ελευθέρης εξόδου από τη χώρα, όπως επίσης και το δικαίωμα της ελευθέρης μετακίνησης στο εσωτερικό. Καταλήγοντας αναφέρθηκε στο θέμα του Αφγανιστάν. Το χαρακτήρισε «τραγωδία η οποία πρέπει να τερματιστεί».

Τι σύμπτωση και τι ειρωνεία της τύχης. Ο Ζαχάρωφ εξορίστηκε στο Γκόρκυ μετά από τις καταγγελίες του εναντίον της εισβολής των σοβιετικών στρατευμάτων στο Αφγανιστάν, το Δεκέμβριο του 1979.

Η επιστροφή του στη Μόσχα συνέπεσε με την έβδομη επέτειο της αξιοθρήνητης εκδήλωσης της στρατοκρατικής διεθνιστικής αλληλεγγύης της ΕΣΣΔ προς τους Αφγανούς.

Το ταξίδι του Αντρέι Ζαχάρωφ και της Έλενας Μπόνερ στη Μόσχα είναι η κατάληξη μιας έντονης και απροσδόκητης σε εξελίξεις εβδομάδας.

Όλα ξεκίνησαν όταν αναπάντεχα κατέφθασε στο σπίτι τους γύρω στις δέκα το βράδυ ένας υπάλληλος της κρατικής εταιρείας τηλεπικοινωνιών για να τους βάλει, λέει, τηλέφωνο, κάτι που επτά ολόκληρα χρόνια ήταν απολύτως αδιανόητο ότι μπορούσαν να το αποκτήσουν.

Την επομένη η συσκευή κουδουνίζει. Ποιός μπορεί να είναι; Ποιός μπορεί να γνωρίζει τον αριθμό τους; Η απορία λύνεται αμέσως. Στο τηλέφωνο, ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, ο οποίος τους ανακοινώνει ότι είναι ελεύθεροι να επιστρέψουν στη Μόσχα. Αμέσως μετά το τηλεφώνημα εξαφανίζεται ως δια μαγείας ο αστυνόμος - φρουρός που επί εικοσιτετταρικού βάσεως στεκόταν έξω από το σπίτι τους.

Την άλλη μέρα επισκέπτεται το Ζαχάρωφ ο Γκούρι Μαρτσούκ, ο νέος πρόεδρος της Ακαδημίας Επιστημών της ΕΣΣΔ, για να συζητήσει μαζί του εξ ονόματος του σοβιετικού ηγέτη.

Οι δυο άνδρες συναντώνται για πρώτη φορά στο Γκόρκυ. Γνωρίζονται καλά από

Αντρέι Ζαχάρωφ

- Γεννήθηκε στη Μόσχα το 1921 σε οικογένεια διανοουμένων με φιλελεύθερη παράδοση. Δε γίνεται ποτέ μέλος της Κομσομόλ ούτε του κόμματος. Σπουδάζει φυσική στο πανεπιστήμιο της σοβιετικής πρωτεύουσας, όπου πολύ γρήγορα αναγνωρίζονται οι εξαιρετικές του ικανότητες.
- Το 1947-48 συμμετέχει στις έρευνες που θα καταλήξουν στη δημιουργία της σοβιετικής υδρογονοβόμβας, της οποίας θεωρείται ο πατέρας.
- Το 1953 σε ηλικία 32 ετών γίνεται μέλος, το νεότερο απ' όλα τα άλλα, της Ακαδημίας Επιστημών.
- Το 1958 σε εμπιστευτικές επιστολές του προς το Νικήτα Χρουστώφ εκφράζει την ανησυχία του για την πυρηνική εξέλιξη της ΕΣΣΔ.
- Το 1960 δέχεται την πρώτη επίσημη μομφή, διότι τόλμησε να κρίνει τις θεωρίες του Λυσένκο περί γενετικής.
- Το 1968 κυκλοφορεί σε σαμιζντάτ ένα κείμενο με τίτλο «Σκέψεις για την πρόοδο, την ειρηνική συνύπαρξη και την πνευματική ελευθερία». Λίγο αργότερα καταγγέλλει την εισβολή στην Τσεχοσλοβακία. Οι ενέργειές του αυτές τον φέρνουν σε πλήρη ρήξη με τη σοβιετική εξουσία. Οι αρχές του απαγορεύουν να συνεχίσει το ερευνητικό του έργο.
- Το 1970 ιδρύει μαζί με τους φυσικούς Α. Ντερντοχλέμπωφ και Β. Τσαλνίζε την επιτροπή για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην ΕΣΣΔ. Πρόκειται για την πρώτη επίσημη και οργανωμένη ομάδα αντιφρονούντων. Από τότε έως σήμερα ο Ζαχάρωφ θα υ-

ποστηρίζει σταθερά όλους όσοι διεκδικούν το δικαίωμα να εκφράζονται ελεύθερα, ανεξάρτητα από την πολιτική ή ιδεολογική τους τοποθέτηση.

- Το 1971 παντρεύεται με τη γιατρό Έλενα Μπόνερ.

- Το 1974 κάνει απεργία πείνας με αίτημα την απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων και το δικαίωμα της ελεύθερης εξόδου από τη χώρα.

- Το 1975 του απονέμεται το βραβείο Νόμπελ για την Ειρήνη. Δεν του επιτρέπουν όμως να ταξιδέψει στο Όσλο για να παραστεί στην τελετή της απονομής. Το βραβείο το παραλαμβάνει η γυναίκα του.

- Το 1980 καταγγέλλει τη σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν. Με εντολή του ανώτατου σοβιέτ, το οποίο του έχει ήδη αφαιρέσει κάθε δημόσιο τίτλο, συλλαμβάνεται και εξορίζεται στο Γκόρκυ, 400 χλμ. από τη Μόσχα. Το καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς κυκλοφορεί σε σαμιζντάτ το κείμενό του «Μια εποχή αγωνίας», στο οποίο αναφέρει μεταξύ άλλων: «Πιστεύω στο μέλλον ενός κινήματος με ηθικές αρχές, που έχει ως προϋπόθεσή του τον πλουραλισμό και τις δημοκρατικές διαδικασίες. Και τα δύο είναι αναγκαία στη χώρα μας αλλά και απαραίτητα σ' ολόκληρη την ανθρωπότητα για να διατηρηθεί η ειρήνη».

- Το 1982 άγνωστος του επιτίθεται καθώς βαδίζει σε κεντρικό δρόμο του Γκόρκυ. Λίγο αργότερα χάνονται τα χειρόγραφα με τα απομνημονεύματά του.

- Το 1983 ο Αντρέι Ζαχάρωφ και η Έλενα Μπόνερ εκφράζουν την επι-

θυμία να εγκαταλείψουν την ΕΣΣΔ και να εγκατασταθούν στο εξωτερικό. Οι σοβιετικές αρχές αρνούνται, με το αιτιολογικό ότι ο Ζαχάρωφ γνωρίζει κρατικά μυστικά.

- Τον Απρίλιο του 1984 χειρουργείται (υποφέρει από θρομβοφλεβίτιδα). Τον επόμενο μήνα αρχίζει απεργία πείνας για να δοθεί άδεια στη γυναίκα του να ταξιδέψει στο εξωτερικό για λόγους υγείας. Τον Ιούνιο εξορίζεται και η Έλενα Μπόνερ στο Γκόρκυ, για πέντε χρόνια.

- Το 1985 κάνει πάλι απεργία πείνας, με επιτυχή έκβαση αυτή τη φορά. Οι αρχές επιτρέπουν στη γυναίκα του να ταξιδέψει στο εξωτερικό για να χειρουργηθεί.

- Το Φεβρουάριο του 1986 στέλνει επιστολή στο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ στην οποία τον καλεί να απελευθερώσει όλους τους κρατουμένους συνειδήσεως.

- Στις 18 Δεκεμβρίου του 1986 ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ ανακοινώνει ο ίδιος τηλεφωνικά στον Ζαχάρωφ ότι είναι ελεύθερος να επιστρέψει στη Μόσχα μαζί με τη γυναίκα του, της οποίας χαρίζεται το υπόλοιπο της ποινής της.

παλιά, από τη δεκαετία του '50 όταν είχαν συνεργασθεί σε ερευνητικά προγράμματα.

Η μεταξύ τους συζήτηση διαρκεί πολύ. Ο Ζαχάρωφ ζητάει κάποιες εγγυήσεις για να επιστρέψει στη Μόσχα, εγγυήσεις που αφορούν το δικαίωμά του να εκφράζεται ελεύθερα, την επαναδραστηριοποίησή του στο Ινστιτούτο Φυσικής και τη διευθέτηση ορισμένων ατομικών περιπτώσεων τις οποίες απαριθμεί λεπτομερώς, όπως να δοθεί άδεια να ταξιδέψει στις ΗΠΑ για να χειρουργηθεί η Ίβνα Μιμάν, σύζυγος του στενού του φίλου, μαθηματικού Ναούμ Μιμάν.

Η «διαπραγμάτευση» ολοκληρώνεται. Τα αιτήματα γίνονται δεκτά. Ο Ζαχάρωφ και η γυναίκα του αρχίζουν να μαζεύουν τα πράγματά τους και να ετοιμάζουν τις βαλίτσες τους.

Λίγο αργότερα, στη Μόσχα, ο υφυπουργός εξωτερικών κ. Πετρόφσκυ δίνει συνέντευξη τύπου και ανακοινώνει το νέο στους ξένους ανταποκριτές. Οι ερωτήσεις πέφτουν βροχή, όπως, είναι επόμενο και όλοι φυσικά θέλουν να πληροφορηθούν την επίσημη αιτιολογία, το επίσημο σκεπτικό αυτής της απόφασης.

Απαντώντας ο κ. Πετρόφσκυ διευκρινίζει ότι τα αρμόδια όργανα, και η Ακαδημία Επιστημών μεταξύ άλλων, έλαβαν σοβαρά υπόψη τους ότι η εκτόπιση είχε διαρκέσει πολύ.

Έτσι ωμά, απροκάλυπτα, κυνικά, απάντησε ο σοβιετικός αξιωματούχος. Ήθελε άραγε να πει ότι επτά χρόνια στο Γκόρκυ είναι αρκετά για να παραδειγματιστεί κανείς; Ότι επτά χρόνια στο Γκόρκυ φτάνουν για να μάθει κανείς ως ποιο σημείο μπορεί να μιλάει και πότε πρέπει να σω-

παίνει; Μήπως αναφερόταν έμμεσα στην κλονισμένη από τις ταλαιπωρίες υγεία του Ζαχάρωφ και της Μπόνερ; Ίσως πάλι η φράση αυτή να δηλώνει τα όρια της νέας τακτικής της σοβιετικής ηγεσίας ως προς τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Τον τελευταίο καιρό γίνεται πολύς λόγος για το θέμα αυτό. Σίγουρα ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ έκανε κάποιες εντυπωσιακές κινήσεις. Επέτρεψε στον Ανατόλυ Σαράνσκυ να φύγει για το Ισραήλ, έστω ανταλλάσσοντάς τον με σοβιετικούς κατασκόπους. Άφησε το Γιούρι Ορλώφ και τη γυναίκα του να αναχωρήσουν για τις ΗΠΑ. Πριν από δύο μήνες έδωσε άδεια στην ποιήτρια Ιρίνα Ραντουσίνσκαγια και τον άντρα της, Ιγκόρ Γκερασένκο, να εγκαταλείψουν την ΕΣΣΔ και να εγκατασταθούν στο Λονδίνο. Τώρα «έφερε» στη Μόσχα από την εξορία τον Γκόρκυ τον Ζαχάρωφ, το σύμβολο των αντιφρονούντων.

Αλλά μέχρι πού θα φτάσει ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ; Θα συνεχίσει να απελευθερώνει και να δίνει βίζα για το εξωτερικό μόνο στους πολύ επώνυμους αντιφρονούντες ή θα λάβει γενικότερες αποφάσεις ως προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις πολιτικές ελευθερίες στην ΕΣΣΔ;

Μέχρι στιγμής πάντως φαίνεται ότι ο σοβιετικός ηγέτης δε σκοπεύει να περάσει... σε ανώτερες μορφές πάλης. Θέλει απλώς να τακτοποιήσει τις πιο κραυγαλέες περιπτώσεις, εκείνες που τον δυσφημούν ανεπανόρθωτα, εκείνες που χαλάνε το πρόσωπό του στο εξωτερικό. Οι αποφάσεις του παραμένουν στα πλαίσια της διακριτικής του ευχέρειας, ευχέρειας που εξατομικεύει το θέμα των ανθρώπινων δικαιωμάτων και δημιουργεί εντυπώσεις πολύ μεγαλύτερες από αυτό που συμβαίνει

στην πραγματικότητα.

Λέξη δεν έχει πει ο κ. Γκορμπατσώφ για μια νομοθετική ή θεσμική αλλαγή σχετικά με τις πολιτικές ελευθερίες. Κουβέντα για τα στρατόπεδα εργασίας, τις φυλακές, τα ψυχιατρεία. Καμιά απάντηση δεν έχει δώσει στην επιστολή που του έστειλε τον περασμένο Φεβρουάριο ο Αντρέι Ζαχάρωφ, στην οποία τον καλούσε να απελευθερώσει τους πολιτικούς κρατούμενους, να δώσει δηλαδή γενική αμνηστία.

Υπάρχουν υπέρβηροι κρατούμενοι συνειδήσεων, άνθρωποι πάνω από ογδόντα ετών, όπως υπάρχουν και άλλοι που εκτίουν τόσο μακρόχρονες ποινές στα στρατόπεδα, που μοιάζει σαν να «εκτίουν» την ίδια τους τη ζωή, όπως ο Λιθουανός Γκαζγκέισκας, που βρίσκεται στο στρατόπεδο από το 1951, τριανταπέντε ολόκληρα χρόνια.

Τους ανθρώπους που απελευθέρωσε ο Μιχαήλ Γκορμπατσώφ πολύ καλά έκανε και τους απελευθέρωσε. Ωστόσο υπάρχουν χιλιάδες ανώνυμοι που βρίσκονται στη θέση που βρίσκονταν ο Αντρέι Ζαχάρωφ ως την προηγούμενη εβδομάδα κι άλλοι που κινδυνεύουν να υποστούν τη μοίρα του Ανατόλυ Μαρτσένκο.

Επιπλέον ας μη λησμονούμε ότι όταν ο Νικήτα Χρουστώφ ήταν στις δόξες του πήρε πολύ τολμηρότερα μέτρα. Απέλυσε χιλιάδες από τις φυλακές και τα στρατόπεδα. Μόνο που δυστυχώς τίποτα δεν εμπόδιζε τόσο τον ίδιο όσο και τους διαδόχους του αργότερα να τα ξαναγεμίσουν.

Ο Αντρέι Ζαχάρωφ δεν είναι παρά η κορυφή του παγόβουνου. Για να λιώσουν όμως οι πάγοι χρειάζεται να εκλείψουν οι λόγοι που οδήγησαν στα Γκουλάγκ και τα ψυχιατρεία.

Ανατόλυ Μαρτσένκο

- Γεννήθηκε το 1938 και η ζωή του είναι η ιστορία ενός εβραίου σοβιετικού εργάτη που αναγκάστηκε να γίνει συγγραφέας για να μιλήσει για τα «ταξίδια» που έκανε χωρίς τη θέλησή του. Υπήρξε ο εμψυχωτής του κινήματος των ελεύθερων συνδικάτων στην ΕΣΣΔ.

- Ο Ανατόλυ Μαρτσένκο με πολύ μικρά διαλείμματα πέρασε σχεδόν είκοσι χρόνια σε φυλακές, στρατόπεδα και εξορίες.

- Το 1960 επιχειρεί να αποδράσει από την ΕΣΣΔ. τον συλλαμβάνουν όμως στα ιρανοσοβιετικά σύνορα. Καταδικάζεται έξι χρόνια για «προδοσία της πατρίδας».

- Το 1968 κυκλοφορεί στο εξωτερικό το βιβλίο του «Η μαρτυρία μου», που είχε ήδη ευρέως διαδοθεί σε σμιζντάτ και στο οποίο παραθέτει τις εμπειρίες του. Για το λόγο αυτόν συλλαμβάνεται και καταδικάζεται σε τρία χρόνια.

- Το 1971, αμέσως μετά την επιστροφή του από την εξορία, συμμετέχει στην επιτροπή για την υπεράσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

- Το 1975 καταδικάζεται εκ νέου. Αυτή τη φορά τον στέλνουν στη Σιβηρία για τέσσερα χρόνια. Η Σιβηρία θα αποτελέσει την αφορμή για το δεύτερο βιβλίο του με τίτλο «Από την Ταρούσια στο Τσουνά».

- Το Μάρτιο του 1981 συλλαμβάνε-

ται ξανά και δικάζεται κεκλεισμένων των θυρών με την κατηγορία της αντισοβιετικής προπαγάνδας. Στα στοιχεία που στοιχειοθετούν την κατηγορία συμπεριλαμβάνεται και η γραπτή διαμαρτυρία του κατά

της εκτόπισης του φίλου του, Αντρέι Ζαχάρωφ, στο Γκόρκυ. Καταδικάζεται στη μέγιστη προβλεπόμενη ποινή, που είναι δεκαπέντε χρόνια, τα δέκα σε στρατόπεδο και τα υπόλοιπα φυλακή.

Ο Ανατόλυ Μαρτσένκο (αριστερά) με τη γυναίκα του και ένα φίλο.

Το πρακτορείο ΤΑΣΣ μετέδωσε, όταν τελείωσε η δίκη, ότι ο Μαρτσένκο «από το 1975 ως το 1981 έγραψε και διέδωσε συστηματικά αντισοβιετικά ψεύδη, συκοφαντούσε το καθεστώς και καλούσε τις δυτικές χώρες να ενισχύσουν τις εχθρικές τους ενέργειες κατά της ΕΣΣΔ. Δεδομένου του επικίνδυνου χαρακτήρα του κατηγορουμένου, το δικαστήριο τον καταδίκασε σε δεκαπέντε χρόνια...» κλπ. κλπ...

- Τον περασμένο Αύγουστο αρχίζει απεργία πείνας με αιτήματα: να πάψει η κακομεταχείριση των κρατούμενων, να δικαστούν οι φρουροί που τον κακοποίησαν το Δεκέμβριο του 1985 και να μπορεί να τον επισκέπτεται η σύζυγός του.

- Τον περασμένο Νοέμβριο η Κα Γκε Μπε καλεί τη σύζυγό του, Λαρίσα Μπογκοράζ, και της προτείνει να υπογράψει για να δοθεί άδεια στον Ανατόλυ Μαρτσένκο, την ίδια και τον 13χρονο γιόλο τους Πάβελ να φύγουν για το Ισραήλ. Εκείνη ζητάει πριν υπογράψει οτιδήποτε να την αφήσουν να δει τον άντρα της, τον οποίο έχει να δει τρία χρόνια, ώστε να αποφασίσουν από κοινού. Οι αρχές δεν της επιτρέπουν να τον επισκεφθεί.

- Τις πρώτες μέρες του Δεκεμβρίου ο Ανατόλυ Μαρτσένκο πέθανε από εγκεφαλική αιμορραγία στις φυλακές του Τσιστομπόλ.

Η ευρωπαϊκή σύμβαση για την καταστολή της τρομοκρατίας

των Ανδρέα Λοβέρδου και Αργύρη Πασσά

I. Καταγραφή των πλευρών του ζητήματος

1. Στον ημερήσιο Τύπο της 31/10/86 μπορούσε κανείς να πληροφορηθεί πως η Ελλάδα κινεί πλέον — με εννέα χρόνων καθυστέρηση — τις διαδικασίες κύρωσης της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης (Σ.Ε.) «για την καταστολή της τρομοκρατίας», που τόσο θόρυβο είχε ξεσηκώσει τον καιρό της υπογραφής της (Ιανουάριος του 1977) στον πολιτικό αλλά και το νομικό κόσμο της δυτικής Ευρώπης.

2. Ότι το σχέδιο νόμου που κατέθεσε ο υπουργός Δικαιοσύνης στη Βουλή και με το οποίο θα επικυρωθεί από τη χώρα μας η ευρωπαϊκή αυτή σύμβαση δεν είναι «κεραυνός εν αιθρία», θα προσπαθήσουμε να αποδείξουμε σε επόμενες παραγράφους αυτού μας του σημειώματος¹ εισαγωγικά όμως είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε τις εξής δύο παρατηρήσεις:

α) Ο ελληνικός Τύπος σχεδόν με τυμπανοκρουσίες παρουσίασε την εκκίνηση αυτής της επικυρωτικής διαδικασίας, παρουσιάζοντάς την περίπου σαν φάρμακο στον αγώνα για την καταστολή της τρομοκρατίας «που επιτέλους αρχίζει δυναμικά να αντιμετωπίζεται από την Ελλάδα» και τους ευρωπαίους συμμάχους της (λ.χ. «ευρωπαϊκό μέτωπο κατά της τρομοκρατίας», Ελευθεροτυπία της 31/10/86). Εκείνο όμως που αποσιωπήθηκε είναι το παρελθόν της σύμβασής αυτής: ούτε για τις διαμαρτυρίες σοσιαλιστικών βουλευτών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που ισχυρίστηκαν ότι η σύμβαση για την καταστολή της τρομοκρατίας αποτελεί «κίνδυνο για τις ατομικές ελευθερίες» και «οπισθοδρόμηση όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ευρώπη»², έγινε λόγος, ούτε στις επισημάνσεις του νομικού κόσμου της Ευρώπης, πως με τη σύμβαση αυτή καταργείται πλέον το πολιτικό άσυλο³, έγινε κάποια έστω και υπαινικτική αναφορά, ούτε τέλος, επισημάνθηκε το γεγονός πως μετριούνται στα δάκτυλα του ενός χεριού τα κράτη - μέλη του Σ.Ε. που την έχουν υπογράψει και επικυρώσει.

β) Καμία όμως μνεία δεν έγινε και σε ορισμένα γεγονότα που συνθέτουν μία, από πρώτη άποψη, παράδοξη κατάσταση: το 1977 μετά την υπογραφή της σύμβασης, η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας δεν κίνησε τη διαδικασία επικύρωσής της, ώστε να μετατραπεί αυτό το κείμενο του διεθνούς δικαίου σε εσωτερικό δίκαιο της χώρας. Έτσι, μαζί με το Βέλγιο, την Ολλανδία, την Ιταλία και τη Γαλλία, η Ελλάδα αρνήθηκε να συμπράξει στο χωρίς αρχές μέτωπο κατά της τρομοκρατίας, που και πολιτικά προβλήματα θα δημιουργούσε στην ελληνική κυβέρνηση (με δεδομένη την τότε ανάπτυξη του δημοκρατικού κινήματος) αλλά και τεράστια νομικά ζητήματα θα έθετε, εφόσον η σύμβαση του '77 ουσιαστικά καταργεί τις παραδοσιακές φιλελεύθερες, αλλά και χρήσιμες, δικαιικές κατασκευές: της κατηγορίας των πολιτικών εγκλημάτων και του πολιτικού ασύλου. Η κυβέρνηση όμως της ΝΔ, αντί της σύμβασης, προτίμησε να προωθήσει τον αντιτρομοκρατικό νόμο 774/78, που ουσιαστικά δεν στρεφόταν, άμεσα τουλάχιστον, εναντίον κανενός, εφόσον στην Ελλάδα της εποχής ελάχιστα έως ανύπαρκτα ήταν τα κρούσματα τρομοκρατίας.

Το παράδοξο, λοιπόν, είναι πως ενώ η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ το 1982 καταργεί το απότοκο της σύμβασης του '77 νόμο 774/78, κινεί σήμερα τη διαδικασία επικύρωσης της αντιτρομοκρατικής σύμβασης του Σ.Ε. Ίσως χηθεί πια ως κοινός τόπος η διαπίστωση πως συγκλίνουν, ή και ταυτίζονται, οι πολιτικές θέσεις ή η πρακτική των δύο μεγάλων ελληνικών κομμάτων. Θα άξιζε, όμως, τον κόπο να προσδιοριστεί το σημείο της νέας τους σύμπτωσης: τόσο για τη ΝΔ όσο και για το ΠΑΣΟΚ, η νομοθετική ρύθμιση

του τρομοκρατικού φαινομένου προϋποθέτει τη σταδιακή απόκλιση από την πορεία προς ένα επεικέστερο πλέγμα ποινικών διατάξεων: και μάλιστα η απόκλιση αυτή, στην προκειμένη περίπτωση, δεν συντελείται με μία συγκεκριμένη επιβολή βαρύτερων ποινών για εγκλήματα μέσω των οποίων ασκείται η τρομοκρατία, αλλά με την εξαφάνιση εκείνων των κατασκευών και μέτρων του ποινικού δικαίου που αποτρέπουν την ταύτιση πολιτικής και ποινής, την τυπική δηλαδή εκδήλωση του φασισμού.

3. Η δική μας ωστόσο εξήγηση σε αυτή την παράδοση χιαστή σχέση (ΝΔ: δεν επικυρώνει τη σύμβαση, επιλέγει το ν. 774/78, ΠΑΣΟΚ: καταργεί το ν. 774/78, επιλέγει την επικύρωση της αντιτρομοκρατικής σύμβασης) είναι η εξής: ο διεθνής χαρακτήρας της τρομοκρατίας (με την έννοια ότι, η συχνά σοβαρή οργάνωση των τρομοκρατικών ομάδων, επιτρέπει στα μέλη τους να κινούνται από χώρα σε χώρα) οδηγεί τις κυβερνήσεις των κρατών, στις οποίες αυτή έντονα ασκείται, να αναζητούν κυρίως τη συνδρομή άλλων κυβερνήσεων, ώστε μέσω της έκδοσης ο τρομοκράτης να συλληφθεί, να εκδοθεί και να καταδικαστεί. Ο διεθνής λοιπόν χαρακτήρας της τρομοκρατίας ανάγει το θεσμό της έκδοσης σε κύριο μέσο για την καταστολή της: έτσι βασικό μέλημα των κρατικών εξουσιών, δεν είναι τόσο η ενδυνάμωση του αυταρχικού χαρακτήρα των ποινικών και ποινικών δικονομικών νομοθεσιών, όσο η εξασφάλιση της έκδοσης του τρομοκράτη που στράφηκε εναντίον τους. Όταν, λοιπόν, η ΝΔ επειδή ακριβώς δεν είχε ξεσπάσει στην Ελλάδα κύμα τρομοκρατίας, δεν επικύρωνε τη σύμβαση του '77 αλλά ψήφισε στη Βουλή τον αντιτρομοκρατικό νόμο 774/78, αφενός θωράκιζε το νομικό πλαίσιο της Ελλάδας για μια ενδεχόμενη μεταφορά της τρομοκρατίας, δίνοντας παράλληλα στα άλλα κράτη - μέλη του ΣΕ τις εγγυήσεις για το πώς αντιλαμβανόταν το ζήτημα «τρομοκρατία», δίχως όμως, αφετέρου, να εμπλέκεται στα νομικο - πολιτικά ζητήματα που θα έθετε η επικύρωση της αντιτρομοκρατικής σύμβασης. Και το ΠΑΣΟΚ έκανε ακριβώς το αντίθετο: καταργεί το ν. 774/78, κερδίζει τις εντυπώσεις μιας άλλης πολιτικής, και στο βαθμό που το τρομοκρατικό φαινόμενο γίνεται έντονα αισθητό στην Ελλάδα, ανατρέχει στη σύμβαση του 1977, που φαινομενικά τουλάχιστον είχε αφεθεί στην αποτυχία της.

II. Πολιτικό έγκλημα και τρομοκρατία

1. Ήδη, όμως, η αναφορά μας στην αντιτρομοκρατική σύμβαση εμπεριείχε και την έντονη αρνητική της αξιολόγηση. Τα συμπεράσματά μας, που αμέσως παρακάτω θα παραθέσουμε, θεμελιώνονται στην ανάλυση του περιεχομένου των βασικών άρθρων της σύμβασης: πιο συγκεκριμένα των άρθρων 1, 2 και 13.

2. Ας μας συγχωρεθεί εδώ η επανάληψη της κοινής διαπίστωσης, ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο ως βασικότερο μέσο για την καταστολή της τρομοκρατίας αποτελεί η έκδοση⁴ και επιβεβαίωση της παραπάνω διαπίστωσης είναι η επίκλησή της στο προοίμιο της σύμβασης του '77.

3. Η απελευθέρωση, όμως, της έκδοσης προσκρούει στην παραδοσιακή πια ρύθμιση πως ουδέποτε εκδίδονται οι δράστες πολιτικών εγκλημάτων. Η Ευρωπαϊκή σύμβαση, λ.χ., του 1957⁵ για την έκδοση, την αποκλείει όταν πρόκειται για δράστες πολιτικών αδικημάτων, το δε άρθρο 5 § 2 του ισχύοντος συντάγματος απαγορεύει «... την έκδοση αλλοδαπού για την υπέρ της ελευθερίας δράση του». Αυτός ακριβώς ο σκόπελος επιδιώκεται να ξεπεραστεί με την αντιτρομοκρατική σύμβαση του 1977.

4. Κατά τη διάρκεια των προπαρασκευαστικών εργασιών της σύμβασης, εντοπίστηκε η ανάγκη να ξεκαθαριστούν οι έννοιες του πολιτικού εγκλήματος και της τρομοκρατίας και να διαγραφούν τα μεταξύ τους όρια. Έτσι, η απελευθέρωση της έκδοσης θα βα-

σιζόταν σε διεργασίες που θα κινούνταν σε σύγχρονα επιστημονικά πλαίσια. Γρήγορα, όμως, έγινε αντιληπτό πως ο ακριβής προσδιορισμός των ορίων ανάμεσα στο πολιτικό έγκλημα και την τρομοκρατία προϋποθέτει ιδιαίτερα δυσχερή επιστημονική εργασία, της οποίας τα πορίσματα συνήθως δεν επιδέχονται ομοφωνίες. Τόσο το πολιτικό έγκλημα όσο και η τρομοκρατία σίγουρα επιδέχονται περιγραφές αλλά όχι σαφείς, σύντομους και περιεκτικούς ορισμούς. Έτσι οι συντάκτες της σύμβασης του '77 διάλεξαν την εύκολη οδό: εξαφάνισαν την έννοια - εμπόδιο: στέρησαν από πεδίο εφαρμογής την κατηγορία του πολιτικού εγκλήματος, καταργώντας έτσι, έμμεσα, τη δυνατότητα παροχής πολιτικού ασύλου σε όσους προέρχονται αλλά και καταφεύγουν σε χώρες του ΣΕ.

5. Πριν, όμως, εξετασθεί η μέθοδος με την οποία παραγκωνίζεται η κατηγορία των πολιτικών εγκλημάτων, για να διευκολυνθεί η έκδοση, χρήσιμη θα ήταν η επιγραμματική αναφορά στην έννοιά της. Σύμφωνα με τη διάκριση των εγκλημάτων σε πολιτικά και κοινά, ο πολιτικός εγκληματίας, σε αντίθεση με τον κοινό, είναι «ευγενής» εγκληματίας και τα εγκλήματά του δεν επισύρουν τόσο έντονη κοινωνική αποδοκιμασία. Βέβαια τιμωρείται ανάλογα με τη βαρύτητα των πράξεών του, όμως οι νομοθεσίες επιφυλάσσουν για αυτόν ευνοϊκότερο, από ό,τι στον κοινό εγκληματία, καθεστώς. Από το 1830, όταν πρώτη φορά στο συνταγματικό χάρτη της Γαλλίας χρησιμοποιήθηκε ο όρος αυτός συνδυασμένος με την επεικέστερη αντιμετώπιση των πολιτικών εγκλημάτων, όλα τα κράτη το ένα μετά το άλλο, άρχισαν να τον συμπεριλαμβάνουν στις νομοθεσίες τους. Εκείνο όμως που παρά τον επί ενάμιση αιώνα προσπαθειών δεν κατορθώθηκε ήταν ο συγκεκριμένος και κοινά αποδεκτός προσδιορισμός της έννοιας του πολιτικού εγκλήματος. Το ευνοϊκό για το δράστη πολιτικών εγκλημάτων συνταγματικό καθεστώς που ισχύει στη χώρα μας είναι το ακόλουθο: δεν του επιβάλλεται η ποινή του θανάτου (άρθρο 7 § 3), δεν εκδίδεται (άρθρο 5 § 2), τα εγκλήματά του αμνηστεύονται (άρθρο 47 § 3), για τα εγκλήματά του αρμόδια είναι τα μικτά ορκωτά δικαστήρια (άρθρο 97 § 1-2), και, τέλος, αν ο πολιτικός εγκληματίας είναι βουλευτής, δεν διώκεται από τη στιγμή της διάλυσης της Βουλής και έως την ανάδειξη των βουλευτών της νέας Βουλής (άρθρο 62 § 1).

6. Ήδη όμως η δικαϊκή κατασκευή του πολιτικού εγκλήματος είναι γερασμένη. Κατά την απονομή της δικαιοσύνης συστηματικά αποφεύγεται κι αυτό αφενός γιατί έγινε κατάχρηση της χρησιμοποίησής της από στελέχη δικτατοριών ή άλλους εγκληματίες και αφετέρου (και κυρίως) γιατί η πολιτική εξουσία συνήθως αποφεύγει να χαρακτηρίσει ως πολιτικό υποκείμενο αυτόν που στρέφει τα όπλα εναντίον της και αρνείται τη συνταγματική λογική των πολιτειακών διαδικασιών. Από καμία, όμως, έννομη τάξη δεν έχει απαλειφθεί ο όρος πολιτικό έγκλημα, ακριβώς γιατί κανείς δεν επιθυμεί να απεκδυθεί το φιλελεύθερο - νομιμοποιητικό του μανδύα: απλώς συστηματικά παραγκωνίζεται εντούτοις, και μόνον η διατήρησή του στο πλαίσιο της ελλληνικής έννομης τάξης παρέχει τις δυνατότητες κάποιας ενεργοποίησής των σχετικών με το πολιτικό έγκλημα διατάξεων. Ας θυμηθούμε την υπόθεση του R. Phole ή την παροχή πολιτικού ασύλου σε δεκάδες Τούρκους πολιτικούς πρόσφυγες.

7. Η αδυναμία προσδιορισμού, λοιπόν, των ορίων της έννοιας του πολιτικού εγκλήματος οδηγεί τόσο στη χωρίς μέτρο επίκλησή του όσο και στην αυταρχική απόρριψη από τα δικαστήρια της πολιτικής ιδιότητας εγκλημάτων, που πράγματι ήταν ή είναι πολιτικοί: χαρακτηριστική περίοδος για τα όσα εδώ γράφονται ήταν αυτή που ακολούθησε το τέλος του εμφυλίου πολέμου. Εντούτοις η επιείκεια για τον πολιτικό εγκληματία βρίσκει, ανάλογα με την πολιτική συγκυρία και τους συσχετισμούς δυνάμεων, ευκαιρίες να εκδηλωθεί. Και αυτές ακριβώς τις διαδικασίες θέλει συνολικά να αποφύγει η αντιτρομοκρατική σύμβαση του ΣΕ. Με ποιον, όμως, τρόπο; Η παράγραφος Ι του άρθρου Ι είναι σαφής: «Για τις ανάγκες της έκδοσης μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών, κανένα από τα κατωτέρω αναφερόμενα εγκλήματα δεν θα θεωρείται πολιτικό ή έγκλημα συναφές προς πολιτικό έγκλημα ή έγκλημα που εμπνέεται από πολιτικά κίνητρα». Άρα, λοιπόν, για να λειτουργήσει η έκδοση, ως το αποτελεσματικότερο μέσο για την καταστολή της τρομοκρατίας, θα πρέπει να υπάρξει προηγούμενη κοινή ρύθμιση για το πολιτικό έγκλημα: και ως μέθοδος επιλέχθηκε η ειδική και η γενική αποπολιτικοποίηση της τρομο-

κρατίας. Με τη λογική της ειδικής αποπολιτικοποίησης (άρθρο Ι α,β,γ) συγκεκριμένα εγκλήματα, όπως η αεροπειρατεία, η προσβολή της σωματικής ακεραιότητας προσώπων που απολαμβάνουν διεθνούς προστασίας κτλ., θεωρούνται πάντα ως μη πολιτικά. Σύμφωνα όμως με τη γενική αποπολιτικοποίηση (άρθρο Ι δ,ε) η απαρίθμηση κάποιων μέσων τέλεσης ενός εγκλήματος καθορίζει τον α priori μη πολιτικό του χαρακτήρα. Και συγκεκριμένα: «δ. Οι παραβάσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν απαγωγή, αρπαγή ομήρων ή αυθαίρετη κατακράτηση. ε. Οι παραβάσεις που περιλαμβάνουν τη χρήση βομβών, χειροβομβίδων, πυραύλων, αυτομάτων πυροβόλων όπλων ή επιστολών ή δεμάτων παγιδευμένων, στο μέτρο που η χρήση αυτής παρουσιάζει κίνδυνο για τα πρόσωπα». Όλα τα εγκλήματα, λοιπόν, που τελούνται με κάποιο από τα παραπάνω μέσα δεν μπορούν να θεωρηθούν από τα κράτη που υπογράφουν τη σύμβαση ως πολιτικά και οι δράστες τους πρέπει να εκδίδονται. Και για να αποφευχθεί η περίπτωση που ο επιδοξος πολιτικός εγκληματίας σοφιστεί κάποιο μέσο που δεν απαριθμείται στο άρθρο αυτό, η διάταξη του άρθρου 2 § 1 συμπληρώνει πως δεν θεωρείται πολιτικό έγκλημα και «... κάθε σοβαρή πράξη βίας που δεν προβλέπεται από το άρθρο Ι η οποία στρέφεται κατά της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας ή της ελευθερίας των προσώπων».

8. Γίνεται, από τα παραπάνω, σαφές πως με τα άρθρα 1 και 2 καθορίζεται η έκδοση ως το βασικό μέσο που παρέχει η σύμβαση για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας: για τη διευκόλυνσή της όμως διευρύνονται έτσι τα όρια της τρομοκρατίας ή, καλύτερα, της τρομοκρατικής πράξης, ώστε να καλύπτουν όλη σχεδόν την έκταση της έννοιας του πολιτικού εγκλήματος. Η σύγκρουση, λοιπόν, των δύο αυτών εννοιών ρυθμίζεται με την εξαφάνιση του πεδίου εφαρμογής του πολιτικού εγκλήματος. Αν και θεωρητικά είναι αλήθεια ότι η έννοια του πολιτικού εγκλήματος δεν εξαντλείται στις πράξεις των άρθρων 1-2, ωστόσο είναι σίγουρο ότι η υποχρέωση (άρθρο Ι) και η δυνατότητα (άρθρο 2) αποπολιτικοποίησης, που διαμέσου αυτών επιχειρείται, εξαφανίζει την περίπτωση εφαρμογής της κατηγορίας του πολιτικού εγκλήματος, αφού είναι μάλλον αδύνατο να επιχειρηθεί η ανατροπή μιας πολιτικής εξουσίας χωρίς τη συνδρομή κάποιων από τα «μέσα» που ο συνδυασμός των δύο αυτών άρθρων χαρακτηρίζει «τρομοκρατικά» και άρα μη πολιτικά. Η αναφορά της σύμβασης στο πολιτικό έγκλημα — με την αρνητική έννοια του τι δεν είναι — είναι πλέον «τύπος», αφού ο όρος αυτός εισχωρεί στο κείμενο ως αδρανής και στερημένος πεδίου εφαρμογής. Η τήρηση όμως αυτού του «τύπου», καλύπτει τη σύμβαση με φιλελεύθερο μανδύα, αφού και την παραδοσιακά φιλελεύθερη κατασκευή του πολιτικού εγκλήματος μεταχειρίζεται και αποφεύγει τις θεωρητικές συγκρούσεις που θα προκαλούσε μια *expressis verbis* κατάργηση της κατηγορίας του πολιτικού εγκλήματος ή, ενός των προνομίων του πολιτικού εγκληματία, της έκδοσης.

9. Περιοριστικά, υποτίθεται, ως προς την απόλυτη ισχύ του άρθρου Ι είναι δυνατό να λειτουργήσει το άρθρο 13, στο βαθμό που το κράτος που το επικαλείται έχει δηλώσει, κατά τη διάρκεια της υπογραφής ή της επικύρωσης, ότι επιφυλάσσεται του δικαιώματος να αρνηθεί την έκδοση για εγκλήματα που περιλαμβάνονται στο άρθρο Ι, στο μέτρο που τα θεωρεί πολιτικά. Το άρθρο αυτό επικρίθηκε από τους υποστηρικτές της σύμβασης που το χαρακτήρισαν συμβιβαστικό, σε σχέση με την αποφασιστικότητα του άρθρου Ι. Δεν νομίζουμε όμως ότι τίθεται θέμα συμβιβασμών. Το άρθρο αυτό αποτελεί τη «ρήτρα δημοκρατικού ύφους» για εκείνα τα συμβαλλόμενα μέρη που τα ενδιαφέρει η διατήρηση του προοδευτικού τους κύρους. Οι επιφυλάξεις του άρθρου 13 — κλασικές για όλες τις σχετικές συμβάσεις — δεν παρεμβαίνουν στη σχέση «πολιτικό έγκλημα - τρομοκρατία» που με καθοριστικό τρόπο ρυθμίζεται από το άρθρο 1, αλλά διευκολύνουν απλώς την υπογραφή της σύμβασης, παρέχοντας την ψευδαίσθηση της δυνατής αποστασιοποίησης (που βέβαια μόνο από τα ισχυρότερα κράτη μπορεί να πραγματοποιηθεί).

10. Επιλέγεται, λοιπόν, από την κυβέρνηση της χώρας για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας η ευρωπαϊκή σύμβαση του 1977 και γίνονται αποδεκτά τόσο το οριστικό τέλος της δικαϊκής κατασκευής του πολιτικού εγκλήματος όσο και η κατάργηση του πολιτικού ασύλου για τους πολιτικούς εκείνους φυγάδες που προέρχονται από κράτη - μέλη του ΣΕ. Και όλα αυτά για μία σύμβαση

που ούτε υπογράφηκε ούτε επικυρώθηκε από δύο μέλη του ΣΕ. (Ιρλανδία - Μάλτα), που υπογράφηκε αλλά δεν επικυρώθηκε από πέντε κράτη - μέλη (Γαλλία, Ολλανδία, Βέλγιο, Ιταλία, Ελλάδα) ενώ έξι κράτη την υπέγραψαν και την επικύρωσαν με την επιφύλαξη του άρθρου 13 (Κύπρος, Δανία, Ισπανία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Σουηδία)· αν δε προστεθούν στα παραπάνω και οι αντιδράσεις που προκάλεσε στο νομικό και πολιτικό κόσμο η κατάρτιση και υπογραφή της, τότε ανεπιφύλακτα μπορεί να υποστηριχθεί ότι η σύμβαση αυτή έχει αποτύχει. Αυτό άλλωστε ομολογεί και το ίδιο το ΣΕ όταν η 32η τακτική σύνοδος της κοινοβουλευτικής του συνέλευσης (26/3/81) ψήφισε την απόφαση 916 με την οποία κάλεσε την Επιτροπή των Υπουργών να προωθήσει έναν ομοιογενή προσδιορισμό του τρομοκρατικού εγκλήματος στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών - μελών.

11. Τέλος, το άρθρο II της αντιτρομοκρατικής σύμβασης που επιτρέπει τη συνυπογραφή της μόνο από κράτη - μέλη του ΣΕ (αποκλείονται λ.χ. χώρες όπως το Ισραήλ που επιδίωξε να συμμετάσχει) δεν διασώζει αυτούς που την προτίμησαν ως μέσο για την καταστολή της τρομοκρατίας. Ο ισχυρισμός ότι οι παραπάνω ρυθμίσεις γίνονται «ανάμεσα σε δημοκράτες» δεν ευσταθεί διότι και η δικτατορική Τουρκία είναι μέλος του ΣΕ και η Αγγλία και η Ισπανία βρίσκονται σε εμπόλεμη περίπου κατάσταση με τα θρησκευτικά και εθνικιστικά κινήματα που δρουν στο εσωτερικό τους, ενώ υπάρχουν άφθονα παραδείγματα για το πώς χρησιμοποιήθηκε το δικαίο στη δυτική Γερμανία στην προσπάθεια καταστολής της τρομοκρατίας. Η επιλογή, λοιπόν, να ανασυρθεί στην επιφάνεια η ευρωπαϊκή αντιτρομοκρατική σύμβαση πράγματι δεν ήταν η ενδεχόμενη.

12. Η διαπίστωση και τεκμηρίωση της συντηρητικής μετατόπισης της ελληνικής κυβέρνησης στο ζήτημα της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας δεν αποτελεί σε καμιά περίπτωση «κεραυνό εν αιθρία». Πέρα από την προσπάθεια ερμηνείας που επιχειρήθηκε προηγούμενα, σε σχέση με το καθ' αυτό ζήτημα της καταστολής της τρομοκρατίας και τον τρόπο ρύθμισής της από τη σύμβαση του ΣΕ, πρέπει η πολιτική αυτή πράξη να τοποθετηθεί στο πλαίσιο της δράσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚ). Η αντιμετώπιση αυτή είναι τόσο αναγκαία όσο και καταλυτική, και τούτο για τους εξής λόγους:

- α) οι ΕΚ έχουν αναπτύξει δραστηριότητα στον τομέα της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας·
- β) η δραστηριότητα αυτή εντάσσεται στην ευρύτερη επιδίωξη των ΕΚ για τη δημιουργία ενός «ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου», ως στοιχείου της πολιτικής ενοποίησης της δυτικής Ευρώπης δηλαδή της σχεδιαζόμενης «Ευρωπαϊκής Ένωσης»·
- γ) τόσο οι ΕΚ (άρθρο 230 συνθήκης ΕΟΚ) όσο και το ΣΕ επιδιώκουν την εναρμόνιση των δραστηριοτήτων τους.

III. Η αρμοδιότητα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

I. Το πρωταρχικό ερώτημα που τίθεται είναι αν οι ΕΚ έχουν τέτοια αρμοδιότητα ώστε να αναπτύξουν και σχετική με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας δραστηριότητα, ή και ευρύτερα αν τα όργανα των ΕΚ είναι αρμόδια να προωθήσουν την εναρμόνιση των εθνικών ποινικών τους νομοθεσιών. Η απάντηση είναι κατηγορηματική: οι συνθήκες δεν προβλέπουν, τουλάχιστον ρητά, τέτοιες αρμοδιότητες. Λέμε «τουλάχιστον ρητά», διότι στο πρόσφατο παρελθόν καταγράφηκαν προσπάθειες στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αναζήτησης νομικής βάσης πάνω στην οποία θα στηρίζονταν η δυνατότητα της Επιτροπής να εκδίδει οδηγίες για τη δημιουργία «ευρωπαϊκής δικαστικής συνεργασίας» και πρωτίστως σχετικά με την καταστολή της τρομοκρατίας «για την έκδοση των εγκληματιών μεταξύ των κρατών - μελών»⁵. Ειδικότερα στο ζήτημα της τρομοκρατίας η αναρμοδιότητα των κοινοτικών οργάνων δεν απορρέει από αυτή ή την άλλη ερμηνεία των συνθηκών αλλά και από τον ίδιο τον τρόπο που οι κοινότητες ανέπτυξαν δραστηριότητα στον τομέα αυτό, αποδεχόμενες δηλαδή την αναρμοδιότητά τους.

2. Παράλληλα, όμως, οι κυβερνήσεις των κρατών - μελών των ΕΚ έχουν —ήδη από το 1972 στη σύνοδο κορυφής του Παρισιού— εκφράσει ρητά την πολιτική τους θέληση «να μετατρέψουν το σύνολο των σχέσεων μεταξύ των κρατών τους σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση»⁶. Τη δημιουργία δηλαδή μιας ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής κοινοτικής εξουσίας. Στο πλαίσιο αυτής της επιδιωκόμενης πολι-

τικής κατασκευής εγγράφεται και ο στόχος για «κοινή ανάλυση και εναρμονισμένες ενέργειες για να αντιμετωπιστούν τα διεθνή προβλήματα δημόσιας τάξης, οι βαριές εκδηλώσεις βίας, το οργανωμένο διεθνές έγκλημα και η διεθνής εγκληματικότητα γενικότερα»⁷.

IV. Η δράση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

I. Η κοινοτική δράση στον τομέα της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας υπερβαίνει τις προβλεπόμενες από τις συνθήκες αρμοδιότητες. Στηρίζεται στην καταρχήν πολιτική συμφωνία των κρατών - μελών στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (άτυπου —όταν συνεδριάζει για θέματα εκτός κοινοτικής αρμοδιότητας). Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι εκείνο που «δίνει τη γενική πολιτική ώθηση στην οικοδόμηση της Ευρώπης» και «εγκαινιάζει νέους τομείς δραστηριότητας για τη συνεργασία»⁸.

2. Με βάση λοιπόν αυτή τη γενική λογική αρθρώθηκε η κοινοτική δράση μέσα από άτυπες κατασκευές «αρμόδιες» για θέματα σχετικά με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας:

α) Συμβούλιο Υπουργών «TREVΙ», η ομάδα «TREVΙ». Η ομάδα «TREVΙ» δημιουργήθηκε με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που συνήλθε στη Ρώμη το Δεκέμβριο του 1975. Η δομή της προσομοιάζει με εκείνη της Πολιτικής Συνεργασίας και αποτελείται από τα εξής όργανα:

- το Συμβούλιο υπουργών Εσωτερικών (ή και Δικαιοσύνης όταν αντίστοιχο δεν υπάρχει) —στο πλαίσιο του οποίου λειτουργεί το σύστημα «τρόικα» — μία ομάδα στελεχών των εθνικών υπουργείων, ειδικές ομάδες εργασίας και ένα γραφείο σύνδεσης.

Οι αρμοδιότητες του Συμβουλίου «TREVΙ» όπως καθορίστηκαν στην πρώτη του συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο τον Ιούνιο του 1976 και διευρύνθηκαν πρόσφατα στη Ρώμη το 1985 και στη Χάγη τον Απρίλιο του 1986 είναι: ανταλλαγή πληροφοριών, αλληλοβοήθεια και συντονισμός όταν πρόκειται για θέματα τρομοκρατίας - συνεργασίας για θέματα ασφάλειας της πολιτικής αεροπορείας (πρόσφατα με πρόσκληση του προεδρεύοντος του Συμβουλίου «TREVΙ» συνεδρίασαν στη Χάγη οι αστυνομικοί υπεύθυνοι των αεροδρομίων των κρατών - μελών) —ανταλλαγή τεχνικών πληροφοριών καθώς και ανταλλαγή πείρας και προσώπων— κοινή προσέγγιση του θέματος των απαγωγών, της διακίνησης ναρκωτικών, όπλων καθώς και άλλων μορφών διεθνούς εγκληματικότητας.

β) Το Συμβούλιο υπουργών Εξωτερικών που συνέρχεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας. Πρόκειται για το γνωστό, άτυπο, Συμβούλιο υπουργών όπου γίνεται η επεξεργασία θεμάτων διεθνούς πολιτικής με στόχο την επίτευξη κοινής πολιτικής τοποθέτησης των δώδεκα και όπου συζητούνται και θέματα σχετικά με τη διεθνή τρομοκρατία. Πρόσφατα στο επίπεδο του Συμβουλίου «TREVΙ» αποφασίστηκε να παρέχονται όλες οι επεξεργασμένες πληροφορίες, οι σχετικές με την τρομοκρατία, στο Συμβούλιο Υπουργών Εξωτερικών για τη διευκόλυνση της κοινής πολιτικής θέσης των δώδεκα.

γ) Το Συμβούλιο υπουργών Δικαιοσύνης. Κατ' αρχήν πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι υπουργοί Δικαιοσύνης συνέρχονται συχνά στο πλαίσιο του Συμβουλίου ΕΟΚ για θέματα της αρμοδιότητάς τους που απορρέουν από τις συνθήκες. Στην περίπτωση που μας απασχολεί πρόκειται για ένα άτυπο, εκτός συνθηκών, όργανο που συνήλθε μετά από απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στη σύνοδό του του Ιουλίου 1976 στις Βρυξέλλες, εξέδωσε μία δήλωση που αφορούσε την τρομοκρατία, όπου μεταξύ άλλων ζητούσε από τους υπουργούς Δικαιοσύνης να επεξεργαστούν μία σχετική σύμβαση.

Στη συνεδρίασή του τον Οκτώβριο του 1978 το Συμβούλιο υπουργών Δικαιοσύνης συμφώνησε, μετά από σχετικό πόρισμα της ομάδας εργασίας, να υποβάλλει για υπογραφή στους εννέα εταίρους μια συμφωνία περί της εφαρμογής της ευρωπαϊκής σύμβασης για την καταστολή της τρομοκρατίας του ΣΕ και κάλεσε όλα τα κράτη-μέλη να υπογράψουν και να επικυρώσουν το συντομότερο τη συμφωνία αυτή. Πράγματι η συμφωνία για την εφαρμογή της ευρωπαϊκής σύμβασης υποβλήθηκε για υπογραφή στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου το Δεκέμβριο του 1979. Η συμφωνία του Δουβλίνου αν και υπογράφηκε από τους εννέα δεν επικυρώθηκε από τα κράτη - μέλη και ναυάγησε.

Παράλληλα όμως, μετά από πρόταση - πρωτοβουλία του Γάλλου προέδρου Giscard d'Estaing αποφασίστηκε σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου η σταδιακή επεξεργασία του λεγόμενου «Ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου» που θα αποτελούσε την έκφραση, στον τομέα του δικαίου, της προσπάθειας των κρατών - μελών για «μετατροπή του συνόλου των μεταξύ τους σχέσεων σε μια ευρωπαϊκή Ένωση». Την επεξεργασία του στόχου της δικαστικής συνεργασίας ανέλαβε το Συμβούλιο υπουργών Δικαιοσύνης με τη βοήθεια της ομάδας των ανωτέρων υπαλλήλων των εθνικών υπουργείων.

V. Το πρόβλημα της μεθόδου

1. Η διαπίστωση των ορίων της αρμοδιότητας των ΕΚ και της πολιτικής πρακτικής των κυβερνήσεων των κρατών - μελών, που επεκτείνεται σε πέραν των ορίων αυτών δραστηριότητες, μας οδηγεί στην, έστω και επιγραμματική, θεώρηση της μεθόδου για την προώθηση της πολιτικής ενοποίησης της δυτικής Ευρώπης.
2. Όπως προκύπτει από την προηγούμενη αναφορά μας στη δημιουργία της ομάδας TREVI αλλά και από την ευρύτερη εμπειρία της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας οι κυβερνήσεις ακολουθούν τη μέθοδο της άτυπης διακυβερνητικής συνεργασίας:

- διατύπωση, στο επίπεδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, πολιτικής συμφωνίας στις αρχές και τους γενικούς προσανατολισμούς (λ.χ. αντιμετώπιση της τρομοκρατίας και της διεθνούς εγκληματικότητας - πολιτικές και οικονομικές πτυχές της άμυνας και της ασφάλειας)
- με βάση αυτούς τους γενικούς προσανατολισμούς δημιουργία άτυπης δομής (ομάδα TREVI) της οποίας τα όργανα λειτουργούν με τη μέθοδο της διακυβερνητικής συνεργασίας — ισότιμη δηλαδή εκπροσώπηση των κρατών και ομοφωνία ως κανόνας λήψης των αποφάσεων — διαμορφώνοντας έτσι θετικό πολιτικό πλαίσιο επεξεργασίας αυτών των θεμάτων
- η άτυπη αυτή δομή λειτουργεί στο πλαίσιο του κοινοτικού περιβάλλοντος, στο περιθώριο της λειτουργίας των επίσημων οργάνων των ΕΚ. Η διαπίστωση αυτή είναι πολιτικά ιδιαίτερα σημαντική για τους εξής λόγους:
 - α) ο συνδυασμός των δύο δομών, με τις αντίστοιχες αρμοδιότητες και λειτουργίες, αποτελεί σταδιακή πραγματοποίηση της στρατηγικής των μικρών βημάτων στην κατεύθυνση της πολιτικής ενοποίησης. Προσδίδει δηλαδή στο κοινοτικό οικο-

δόμημα μια νέα δυναμική ώθηση και παρουσία

β) η αρχή της ισοτιμίας στη συμμετοχή των δώδεκα κυβερνήσεων των κρατών - μελών της ΕΟΚ στα άτυπα Συμβούλια (π.χ. «TREVI») ουσιαστικά αλλοιώνεται εφόσον εκ των πραγμάτων λειτουργεί με φόντο την ευρύτερη κοινοτική διαπραγμάτευση και τους διαμορφούμενους εκεί συσχετισμούς. Οι άτυπες δηλαδή δομές δεν λειτουργούν στο κενό ή στο αποκλειστικό πλαίσιο των υπό διαπραγμάτευση ζητημάτων (π.χ. καταστολή της τρομοκρατίας στο κοινοτικό πλαίσιο)

3. Στο σημείο αυτό εγείρεται και το ζήτημα της «κεκτημένης πορείας» αυτών των δομών ή με άλλες λέξεις αν και κατά πόσο η λειτουργία αυτών των άτυπων οργάνων αποτελεί «κοινοτικό κεκτημένο». Βέβαια, εδώ γίνεται συνειδητή κατάχρηση του προσδιορισμένου όρου «κοινοτικό κεκτημένο» για πολιτικούς - μεθοδολογικούς λόγους. Είναι δεδομένο ότι τα άτυπα αυτά όργανα δεν παράγουν κανόνες δικαίου ούτε και οι αποφάσεις τους δεσμεύουν τις κυβερνήσεις των κρατών - μελών. Ο ρόλος τους είναι κύρια πολιτικός, συντονισμού δράσης των εθνικά αρμοδίων οργάνων και έμμεσης προσπάθειας εναρμόνισης με βάση τη διαμορφούμενη κοινή πολιτική ανάλυση - τοποθέτηση. Η ίδια όμως η ύπαρξη και λειτουργία των άτυπων οργάνων αποτελεί «κοινοτικό κεκτημένο». Με την έννοια ότι η εκεί συμμετοχή των κρατών είναι άρρηκτα δεμένη, αν και δεν απορρέει από κάποια τυπική υποχρέωση, με την ένταξη και δράση τους στις ΕΚ. Βέβαια η με περισσότερη ακρίβεια αντιμετώπιση του φαινομένου και η αποφυγή κάθε, έστω και συνειδητής κατάχρησης των αυστηρά προσδιορισμένων όρων, θα μπορούσε να μας οδηγήσει στη χρήση του όρου «πολιτικό κεκτημένο». Ο όρος αυτός έχει κατ'επανάληψη χρησιμοποιηθεί στη σχετική βιβλιογραφία. Τυπική υποχρέωση συμμετοχής των κρατών μπορεί να εγερθεί μετά τη θεσμοθέτηση αυτών των οργάνων (βλ. Ενviaία Ευρωπαϊκή Πράξη, Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία - τίτλος III άρθρ. 30).
4. Τελευταία φάση αυτής της μεθόδου αποτελεί η νομική κατοχύρωση της άτυπης δομής και των αρμοδιοτήτων της. Δηλαδή η θεσμοθέτηση και αναγόρευση των οργάνων και των λειτουργιών σε «ικά επίσημα όργανα, τα οποία λειτουργούν παράλληλα με τους επίσημους θεσμούς των ΕΚ. Οι εσωτερικές αρχές λειτουργίας (ισοτιμία - ομοφωνία) διατηρούνται σταθμισμένες όμως, όπως αναφέραμε προηγούμενα, από την επίδραση του ευρύτερου κοινοτικού περιβάλλοντος. Το ξεπέρασμα αυτών των αρχών

Σκηνές από ταινία με κατασκόπους: 1

Ο σύνδεσμος από τη Συρία

Ο φάκελος με θέμα την ανάμειξη της Συρίας σε τρομοκρατικές ενέργειες που παρουσίασε ο σερ Τζέφρυ Χάου δεν έπαισε το σύνολο των υπουργών Εξωτερικών της ΕΟΚ ότι θα έπρεπε να παρθούν μέτρα εναντίον αυτής της χώρας. Ωστόσο, ολοένα και κερδίζει έδαφος η άποψη ότι, για κάποιες χώρες της Μέσης Ανατολής, οι τρομοκρατικές ενέργειες έχουν γίνει ένα από τα αποτελεσματικότερα μέσα άσκησης της κρατικής εξωτερικής πολιτικής.

Σ' αυτό το θέμα αναφέρεται και το ακόλουθο απόσπασμα από μια συνέντευξη που έδωσε πρόσφατα στον *Νουβέλ Ομπσερβατέρ* (26/9-2/10 1986) ο Πιέρ Μαριόν, διευθυντής των γαλλικών Υπηρεσιών Ασφαλείας την περίοδο 1981-1982. Μιλά για τη συνάντησή του με τον Ριφάατ Αλ-Ασσαντ, αδελφό του προέδρου της Συρίας και υπεύθυνο των συριακών Υπηρεσιών Ασφαλείας.

Ν.Ο.: Μετά τη δολοφονία του πρεσβευτή Λουί Ντελαμάρ, στη Βηρυττό, οργανώσατε επιχειρήσεις αντιποίνων εναντίον συγκεκριμένων προσώπων;

Π. Μαριόν: Ναι.

Ν.Ο.: Πόσες; Πέντε; Έξι;

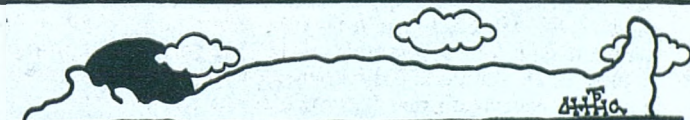
Π. Μαριόν: Λιγότερες.

Ν.Ο.: Ποιοί ήταν οι στόχοι; Άτομα που είχαν συμμετάσχει άμεσα στη δολοφονία ή προσωπικότητες σύμβολα;

Π. Μαριόν: Και τα δύο.

Ν.Ο.: Μετά τις εκκρήξεις στην οδό Μαρμπέφ, στο Παρίσι, πήγατε να δείτε τον Ριφάατ Αλ-Ασσαντ στο Σαιν-Νον-Λα-Μπρετές κάνοντάς του γνωστό ότι είχατε επισημάνει αρκετούς Σύρους πράκτορες;

Π. Μαριόν: Ναι ...ο στόχος μου ήταν να τον πείσω να σεβαστεί το

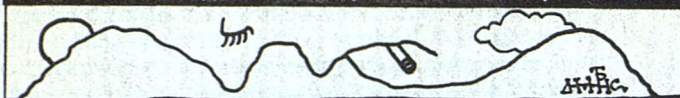
γαλλικό έδαφος. Είχα τρία επιχειρήματα. Το πρώτο ήταν: αν συνεχίσετε, θα απαντήσουμε, το δεύτερο, ότι είχε και ο ίδιος δεσμούς με τη Γαλλία... Το τρίτο, ήταν οι ιστορικές σχέσεις ανάμεσα στις δύο χώρες. Στην αρχή ξέσπασε σ'ένα χείμαρρο από διαμαρτυρίες...

Όταν τελείωσε, ξανάρχισα να εκθέτω τα επιχειρήματά μου. Η πρώτη συνομιλία κράτησε πέντε ώρες... Ξαναβρεθήκαμε ύστερα από οκτώ μέρες. Ενδιαμέσως είχε γίνει η έκκληση στο κτίριο της ισραηλινής πρεσβείας που προκάλεσε διαδηλώσεις μπρος από την κατοικία του στο Σαιν-Νον-Λα-Μπρετές και αρκετά ακριβείς καταγγελίες από την τηλεόραση. Για δύο ώρες ακόμα έπρεπε να υποστώ τις διαμαρτυρίες του. Μετά περάσαμε στο τραπέζι για ένα ανατολίτικο γεύμα και εγώ ξανάρχισα να εκθέτω τα επιχειρήματά μου. Σιγά σιγά, ο τόνος άλλαξε... Μου πρόσφερε ως δώρο δύο αράπικα άλογα που εγώ αρνήθηκα. Μέχρι το τέλος του γεύματος αρνούσαν με έμφαση κάθε ανάμιξη του σε τρομοκρατικές ενέργειες και κάθε σχέση με τον Αμπού Νιντάλ. Όταν μας έφεραν το επιδόρπιο, τον κοίταξα στα μάτια και του είπα: «Εξοχώτατε, θέλω να μου υποσχεθείτε ότι δεν θα γίνουν άλλες τρομοκρατικές ενέργειες στη Γαλλία». Μου το υποσχέθηκε. Και κράτησε το λόγο του.

Ν.Ο.: Το συμπέρασμά σας είναι ότι, αν ήθελε κανείς να πάψουν οι πράξεις τρομοκρατίας εκείνη την περίοδο στη Γαλλία, έπρεπε να συζητήσει ως ίσος προς ίσον με τις συριακές υπηρεσίες ασφαλείας;

Π. Μαριόν: Ναι ...υπό τον όρο ότι θα βρισκόταν σε θέση ισχύος. Ο Ριφάατ Αλ-Ασσαντ γνώριζε πως είχαμε τη δυνατότητα να επιβάλλουμε αντίποινα.

Σκηνές από ταινία με κατασκόπους: 2

Τα συμβόλαια εκπαίδευσης

Πολύ συχνά όταν μιλούμε για την τρομοκρατία, έχουμε στο μυαλό μας τη φιγούρα ενός πυρήνα φανατικών αλλά εντονότατα πολιτικοποιημένων και προσηλωμένων στις ιδέες τους ατόμων. Κοντολογίς, μια ομάδα σαν τη «17 Νοέμβρη» ή τον «ΕΛΑ». Ωστόσο, φαίνεται πως τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά την οργανωτική αποδυνάμωση της Οργάνωσης για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης και τη διάλυση του Λιβάνου, πολλοί πυρήνες που ξεπήδησαν από τη Μέση Ανατολή έπαψαν να συνδέουν τόσο άμεσα τη συγκεκριμένη ενέργεια με τις ιδιαίτερες πολιτικές επιδιώξεις τους, και αναλαμβάνουν πλέον «συμβόλαια» από ποικίλους εργοδότες.

Από μέλη τέτοιων πυρήνων που έχουν κατά καιρούς συλληφθεί, προκύπτει ένα ακόμα ενδιαφέρον ενδεχόμενο. Οποιοδήποτε αυτοαποκαλούμενο «κίνημα απελευθέρωσης» μπορεί να εξασφαλίσει σε ορισμένες χώρες μια εκπαίδευση μερικών εβδομάδων υπό τον όρο ότι θα συμφωνήσει με τους «εκπαιδευτές» να εκπληρώσει δύο «συμβόλαια» την ημερομηνία που θα συμφωνηθεί και εναντίον στόχων που θα του υποδειχθούν. Τέτοιες «δεσμεύσεις» συμφωνούνται συνήθως επιτόπου, κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης.

Στο μέτρο που κάποιες οργανώσεις έχουν ανάγκη από πόρους για να συντηρήσουν τους μαχητές τους, είναι δυνατόν τα «συμβόλαια» να αφορούν την εκτέλεση μιας συγκεκριμένης ενέργειας αντί ενός ποσού που συμφωνήθηκε.

Προφανώς, αυτή η εικόνα δεν είναι εντελώς πρωτότυπη. Η λογική της τρομοκρατίας την περιέχει ακόμα και στις καλύτερες και αγνότερες εκδοχές της. Αυτό που φαίνεται πως είναι σχετικά νέο, είναι η διαμόρφωση ενός είδους επαγγελματικής τρομοκρατίας που αποσυνδέει όλο και περισσότερο τις ενέργειες από τους ιδεολογικοπολιτικούς στόχους. Καθώς το παιχνίδι γίνεται όλο και πιο σύνθετο στη Μέση Ανατολή και οι συγκρούσεις όλο και πιο ωμές, ενώ οι αντιστροφές συμμαχιών δεν εκπλησσουν πλέον κανέναν, η πρόβλεψη πως τα κατασταλτικά μέτρα μόνον να ανακόψουν μπορούν αυτή τη σπειροειδή ανάπτυξη της «πλουραλιστικής τρομοκρατίας», μοιάζει εντελώς θεμελιωμένη.

λειτουργίας ορίζεται από τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων των ΕΚ και τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής εξουσίας. Η επιλεγμένη στρατηγική των μικρών βημάτων έχει ως στόχο τη διαμόρφωση της πολιτικής εκείνης κατάστασης που προλείπει να δαφνιστεί και θέτει τις βάσεις για περισσότερο ολοκληρωμένες -τελικές λύσεις.

VI. Η κοινοτική διάσταση της επικύρωσης της σύμβασης του 1977

1. Στο σημείο αυτό πρέπει να καταγράψουμε τέσσερις διαπιστώσεις των οποίων η σύνθεση στοιχειοθετεί την ευρύτερη πολιτική ευθύνη της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ στο πλαίσιο των ΕΚ:

α) η συμμετοχή των εκάστοτε Ελλήνων εκπροσώπων στα άτυπα όργανα είναι δεδομένη και καλύπτεται πολιτικά —εφόσον τυπική υποχρέωση δεν υφίσταται— από τους σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου κοινά διακηρυγμένους στόχους·

β) η επικύρωση της σύμβασης του 1977 του ΣΕ αποτελεί εκφρασμένη βούληση των κοινοτικών εταίρων (βλ. συμφωνία για την εφαρμογή της ευρωπαϊκής συμβάσεως στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Δουβλίνου το 1979)·

γ) η προσπάθεια των ΕΚ για την εναρμόνιση των σχετικών με την καταστολή της τρομοκρατίας εθνικών νομοθεσιών, αποτελεί βήμα για τη δημιουργία του «ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου» στοιχείου της πολιτικής Ένωσης της δυτικής Ευρώπης·

δ) το υπαρκτό πρόβλημα της τρομοκρατίας και η διεθνής του διάσταση.

2. Δεν είναι του παρόντος άρθρου η προσπάθεια πολιτικο - κοινωνικής ανάλυσης του τρομοκρατικού φαινομένου, που εξάλλου αποτελεί δύσβατο και ιδεολογικό - πολιτικά φορτισμένο φαινόμενο. Το γεγονός όμως αυτό δεν μας εμποδίζει να διαπιστώσουμε

ότι, όπως αναλυτικά αναφέρθηκε στο πρώτο μέρος του άρθρου, η προσπάθεια και τα μέσα ρύθμισης που προτάσσει η σύμβαση του ΣΕ του 1977 κάθε άλλο παρά διέπονται από διάθεση στήριξης στις πραγματικές γεννεσιουργές αιτίες (πολιτικές, κοινωνικές, κ.ά.) του φαινομένου της τρομοκρατίας. Επιπρόσθετα η επικύρωση της σύμβασης αυτής είναι δηλωτική της απουσίας διάθεσης ερμηνείας και πολιτικής εκτίμησης των επιπτώσεων από την εφαρμογή της.

3. Παράλληλα στο διεθνές επίπεδο γίνεται προσπάθεια ερμηνείας των τρομοκρατικών ενεργειών με γνώμονα την επίρριψη ευθυνών σε μεμονωμένα κράτη ή ομάδες κρατών (Λιβύη - Συρία). Με βάση αυτή την αντίληψη επιχειρήθηκε η νομιμοποίηση των απροκάλυπτων στρατιωτικών επεμβάσεων των Αμερικανών όπως λ.χ. στον κόλπο της Σύρτης στη Λιβύη. Ταυτόχρονα εντάθηκαν οι αμερικανικές πιέσεις προς τους ευρωπαίους με στόχο την πολιτική ευθυγράμμιση, τη νομιμοποίηση αυτής της ενέργειας καθώς και τη λήψη μέτρων εναντίον της Λιβύης.

4. Από την πλευρά των ΕΚ ενεργοποιούνται και συστηματοποιούνται όλοι οι «αρμόδιοι» για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας μηχανισμοί:

- Οι υπουργοί Εξωτερικών οι οποίοι συνέρχονται στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνεργασίας προχωρούν σε κοινές δηλώσεις και μέτρα. Η ελληνική κυβέρνηση συμπαρατάσσεται με τους κοινοτικούς εταίρους «για να μην κατηγορηθεί για κακή πίστη και συνενοχή στην εξάπλωση της τρομοκρατίας» (βλ. Agence Europe 24/4/1986, No 4.307, σ. 4) ζητά, όμως, πρόσθετες αποδείξεις για τις ευθύνες της Λιβύης οπότε και θα εφαρμόσει τα κοινά αποφασισμένα μέτρα.

- Ομάδα εκπροσώπων σε υψηλό επίπεδο της Πολιτικής Συνεργασίας καταρτίζει ανεπίσημο κατάλογο όπου κατατάσσει τις χώρες σε τέσσερις ομάδες, οι οποίες κατά την εκτίμηση των κοινοτικών εταίρων ενέχονται εμμέσως είτε αμέσως σε τρομοκρατικές ενέργειες (Agence Europe, 18.4.1986, No 4303, σ. 4).

- Το Συμβούλιο «TREVΙ» ενεργοποιεί σε στενότερη βάση τους μηχανισμούς και αποφασίζει την ανάπτυξη και επέκταση των δραστηριοτήτων «TREVΙ» και σε άλλους τομείς (αυτές τις ημέρες συζητήθηκαν στην Αθήνα οι δώδεκα αστυνομικοί διευθυντές στο πλαίσιο της ομάδας «TREVΙ», Ελευθεροτυπία 6/10/1986).

- Η Αγγλία προσπαθεί να επιρρίψει ευθύνες στη Συρία για συμμετοχή σε τρομοκρατικές ενέργειες και πιέζει τις υπόλοιπες χώρες - μέλη να καταδικάσουν τη Συρία και να λάβουν μέτρα εναντίον της. Η ελληνική κυβέρνηση δεν προτίθεται να ακολουθήσει αυτήν την κατεύθυνση.

Ταυτόχρονα το Συμβούλιο της Ευρώπης σε πρόσφατη, αυτές της ημέρες σύνοδο του αναπτύσσει δραστηριότητα στην κατεύθυνση της επικύρωσης από το σύνολο των εικοσιένα κρατών -μελών του της σύμβασης του 1977 (επειδή η σύνοδος έγινε τις ημέρες που γράφονταν το άρθρο αγνοούμε τις ακριβείς αποφάσεις).

5. Ακριβώς, λοιπόν σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να τοποθετηθεί και η απόφαση της ελληνικής κυβέρνησης να επικυρώσει τη σύμβαση του 1977 του ΣΕ. Η απουσία ρητής αναθεώρησης ή αλλαγής της άποψης της κυβέρνησης σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης της τρομοκρατίας μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι τόσο το διεθνές κλίμα και οι αμερικανικές πιέσεις όσο και το άμεσο κοινοτικό περιβάλλον δεν είναι αμέτοχα με αυτή την «ξαφνική» μετατόπιση της ελληνικής θέσης.

6. Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι:

α) Κατά παράδοξο, και πάλι τρόπο, η επικύρωση της σύμβασης του ΣΕ του 1977 από την ελληνική κυβέρνηση γίνεται σε περίοδο έντασης της διεθνούς κρατικής τρομοκρατίας και όχι της τρομοκρατίας εναντίον του κράτους, τις πράξεις της οποίας επιδιώκει να τιμωρήσει αποτελεσματικότερα η σύμβαση.

β) Ο ορισμός, από τη σύμβαση, κοινού εδαφικού χώρου μέσα στον οποίο θα ισχύουν οι αυτές ποινικές διατάξεις και θα απονέμονται κατά τον ίδιο τρόπο η ποινική δικαιοσύνη, αν τοποθετηθεί στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, αποκτά, όσο και προσδίδει, νέα δυναμική.

Είναι γεγονός πως η επεξεργασία και η σύνταξη της σύμβασης έγινε στο πλαίσιο του ΣΕ επειδή ακριβώς ο οργανισμός αυτός αποτελεί το μοναδικό, έως, σήμερα, χώρο όπου συνέρχονται οι ευρωπαϊκές χώρες και μπορούν να συζητούν θέματα τέτοιας φύσης. Λέμε μοναδικό διότι όπως προκύπτει από την προηγούμενη

μας ανάπτυξη οι δώδεκα κοινοτικές χώρες αδυνατούν να επιδώθουν στο έργο αυτό στο πλαίσιο των ΕΚ. Επιπλέον, τα θέματα αυτά αφορούν ευρύτερα όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες και συνέρχονται (σύνολο είκοσιένα) στο πλαίσιο του ΣΕ.

γ) Πλαίσιο λοιπόν ερμηνείας της πολιτικής μεταστροφής της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ αποτελούν και οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες οι οποίες εντάσσουν την προσπάθεια εναρμόνισης των σχετικών με την καταστολή της τρομοκρατίας εθνικών ποινικών νομοθεσιών και το συντονισμό δράσης των αρμόδιων δικωτικών, αστυνομικών και διοικητικών, οργάνων σε μία ευρύτερη πολιτική επιδίωξη: την πραγματοποίηση της ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι καταδειχνεται η έμπρακτη αλλά σιωπηρή συμμετοχή της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ στην πορεία για την πολιτική ενοποίηση της δυτικής Ευρώπης και μάλιστα από ανασταλτικές για τα δημοκρατικά δικαιώματα θέσεις.

VII. Τελικές σκέψεις

1. Αναμφισβήτητος είναι, πράγματι, ο διεθνής χαρακτήρας της τρομοκρατίας· αν και συνήθως όταν γίνεται λόγος για αυτή τη διεθνικότητα υπονοούνται ενιαία κέντρα κατάστροφης και καθοδήγησης της τρομοκρατικής πρακτικής (με αποκλειστικά αποδεικτικά στοιχεία την πάντα επίκαιρη αλλά και ανιστόρητη πρακτορολογία, την καχυποψία ή τους τερατώδεις συσχετισμούς), οι διεθνείς διαστάσεις της τρομοκρατίας προσδιορίζονται: και από το γεγονός πως τα κρατικά σύνορα δεν αποτελούν εμπόδιο για τις καλά οργανωμένες τρομοκρατικές ομάδες, αλλά και από την εξάπλωση της «εισαγόμενης» τρομοκρατίας· και είναι «εισαγόμενη» η τρομοκρατία που δεν στρέφεται εναντίον της εξουσίας των κρατών στα οποία ασκείται, αλλά απλώς ο εδαφικός χώρος όπου μια κρατική εξουσία είναι έγκυρη γίνεται θέατρο τρομοκρατικών ενεργειών των οποίων ο στόχος είναι άλλο κράτος (λ.χ. η δράση των Αρμενίων του ASALA στη Γαλλία). Το διεθνή χαρακτήρα του τρομοκρατικού φαινομένου αναδεικνύει και εκείνη η όψη του, που τα τελευταία δύο χρόνια βρίσκεται σε έξαρση: η κρατική τρομοκρατία. Σε αυτήν, όμως, την τελευταία δεν αντιστοιχεί η σύμβαση του ΣΕ. Κάποιο, ίσως, άλλο κείμενο του διεθνούς δικαίου που θα προσομοίαζε με τις συνθήκες, λ.χ., «αποκηρύξεως από του πολέμου», έπρεπε να προηγείται στην ημερήσια διάταξη των διεθνών προσπαθειών για την καταστολή της τρομοκρατίας.

2. Ο διεθνής, λοιπόν, χαρακτήρας της τρομοκρατίας, νομιμοποιεί την αναζήτηση κάποιων διεθνών ρυθμίσεων. Άρα νομιμοποιούνται και όσοι γνωρίζουν από πιο κοντά τα διεθνή ζητήματα ή έχουν πιο άμεση σχέση με την καθημερινή άσκηση της πολιτικής να ερωτούν: «τι να κάνουμε;» Αυτό όμως το ερώτημα ούτε απαλλάσσει από τις ιδεολογικές τους ταυτότητες ούτε ομαδοποιεί αυτούς που είναι χρεωμένοι να απαντήσουν. Και όσον αφορά την εκκίνηση των διαδικασιών επικύρωσης από την Ελλάδα της αποτυχημένης σύμβασης του 1977 για την καταστολή της τρομοκρατίας —που όπως επίμονα προσπαθήσαμε να αποδείξουμε δεν είναι κεραυνός εν αιθρία αλλά υπακούει σε μία διεθνή και ειδικότερα ευρωπαϊκή —κοινοτική— λογική— το κόστος προσδιορίζεται από:

- τον αυταρχικό παράμερισμό της κατηγορίας των πολιτικών εγκλημάτων,
- την εξαφάνιση της παροχής πολιτικού ασύλου σε άτομα που προέρχονται από κράτος - μέλος του ΣΕ·
- την απώλεια των δηλούμενων ή και πραγματικών πολιτικών και ιδεολογικών ταυτοτήτων, τόσο των κυβερνήσεων των κρατών - μελών του ΣΕ που αποφασίζουν να ανασύρουν στην επιφάνεια τη σύμβαση του '77, όσο, όμως, και των άλλων πολιτικών δυνάμεων που θα συμμετάσχουν με την ψήφο τους στην επικύρωσή της από τα κοινοβούλια.

1. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Έγγραφο 1.593/79.

2. Βλ. Monde Diplomatique, Νοέμβριος 1976, Le Monde 16/11/76, Annuaire Francais de Droit International, 1976, σελ. 757, Journal des Tribunaux, 23/9/77, σελ. 500, κτλ.

3. Βλ. Αποστολόπουλου, Καμινάρη, Κομματά, Κότσιφα «Το πολιτικόν εγκλημα», εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1978, σελ. 87.

4. Σ.Ε., Recommandation n. 916/1981, Επίσημο Έγγραφο 4688, 13.d.

5. Βλ. Έκθεση TYRRELL εγγρ. 1-318/82 (Ε.Ε. 238/83 της 13.9.82).

6. «Πανηγυρική Διακήρυξη για την Ευρωπαϊκή Ένωση» του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στουτγάρδης —Δελτίο ΕΚ 6-1983 σ. 26.

7.8 Όπ. π. σ. 27.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

ΠΟΙΗΣΗ

1. Νάσος Βαγενάς
Η ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ
ΕΝΟΣ ΜΗ ΤΑΞΙΔΙΩΤΗ
2. Κώστας Κ. Παπαγεωργίου
ΚΑΤΩ ΣΤΟΝ ΥΠΝΟ
3. Κωστής Γκιμοσούλης
ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΚΛΕΦΤΗΣ
4. Βικτωρία Θεοδώρου
Η ΝΥΧΤΩΔΙΑ ΤΩΝ
ΣΥΝΟΡΩΝ

Νάσος Βαγενάς

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ
ΕΝΟΣ ΜΗ ΤΑΞΙΔΙΩΤΗ

ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΚΑΤΩ ΣΤΟΝ ΥΠΝΟ

ΚΕΔΡΟΣ

ΚΩΣΤΗΣ ΓΚΙΜΟΣΟΥΛΗΣ

Τό στόμα κλέφτης

ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Η νυχτωδία των συνόρων

ΚΕΔΡΟΣ

ΟΑΕΔ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η κατάρτιση των νέων στην τεχνολογία γίνεται απ' τη νέα τεχνολογία καθώς και η επιμόρφωση και ο αναπροσανατολισμός, των ήδη εργαζομένων στους παραδοσιακούς κλάδους της οικονομίας μας, αποτελεί το κύριο μέλημα του ΟΑΕΔ στην προσπάθεια του για την αντιμετώπιση της ανεργίας.

Η ανάπτυξη και στη χώρα μας των νέων τεχνολογιών έχει περιορίσει σημαντικά τις ανάγκες της αγοράς εργασίας σε ανειδίκευτους εργαζόμενους.

Για το λόγο αυτό ο Οργανισμός πιστεύει ότι η εκμάθηση ενός τεχνικού επαγγέλματος αποτελεί την καλύτερη επαγγελματική κατεύθυνση.

Προς την κατεύθυνση αυτή στράφηκαν οι ενέργειες της διοίκησης του ΟΑΕΔ τα τελευταία χρόνια και θα συνεχιστούν με μεγαλύτερη ένταση στο άμεσο και απώτερο μέλλον.

Εφαρμόσε προγράμματα τόσο Μαθητείας όσο και Ταχύρρυθμης

Επαγγελματικής Κατάρτισης σε πολλές νέες τεχνικές ειδικότητες.

Πρώτο και κύριο μέλημα του Οργανισμού αποτέλεσε η διεξαγωγή στη χώρα μας έρευνας σχετικά με τη ζήτηση επαγγελμάτων στην αγορά εργασίας. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής δόθηκαν οι σωστές κατευθύνσεις στον προγραμματισμό της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχεται από τον ΟΑΕΔ αλλά και κάθε άλλο εκπαιδευτικό φορέα, στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προγραμματισμού της χώρας μας.

Δεν περιορίστηκε όμως μόνο στην εφαρμογή νέων ειδικοτήτων στις σχολές του ΟΑΕΔ αλλά προώθησε άμεσα την ανέγερση νέων εκπαιδευτικών συγκροτημάτων με σύγχρονο εξοπλισμό (Χαλκίδα, Καστοριά, Καρδίτσα, Καλαμάτα) που ήδη λειτουργούν. Ταυτόχρονα εκπονούνται οι μελέτες για εν νέα ακόμα νέες σχολές από τις οποίες οι πέντε στην Αθήνα (Παλήνη, Αγ. Ανάργυροι, Π. Ράλλη, Ελευσίνα και Άλιμο) και από μια στα Αντίκυρα Βοιωτίας, τη Χίο, Θεσσαλονίκη και Κρήτη.

Παράλληλα εκσυγχρόνησε τα εκπαιδευτικά προγράμματα που ήδη εφαρμόζονται στις σχολές του Οργανισμού.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Ένας ακόμη τομέας στον οποίο έστρεψε τις προσπάθειές του ο ΟΑΕΔ μέσα στο 1986 ήταν η παραπέρα ανάπτυξη του θεσμού του επαγγελματικού προσανατολισμού.

Σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού τοποθετήθηκαν σ' όλα τα κέντρα και τις υπηρεσίες Ε.Π. του Οργανισμού καθώς και στα Γραφεία Εργασίας του ΟΑΕΔ. Οι σύμβουλοι βοηθούν τόσο τους νέους όσο και τους ενήλικες να διαλέξουν το επάγγελμά τους παίρνοντας υπόψη τις προσωπικές τους προτιμήσεις αλλά και τις σημερινές ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Ζήτηση στην αγορά εργασίας καθώς επίσης και για τις ευκαιρίες εκπαίδευσης.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Στον τομέα της απασχόλησης ο Οργανισμός εφαρμόζει μια νέα πο-

λιτική με κύρια χαρακτηριστικά την επιδότηση της εργασίας σε αντίθεση με το παρελθόν που ο ΟΑΕΔ ήταν αποκλειστικά «Οργανισμός χορήγησης επιδομάτων».

Με στόχο τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις οποίες θα απασχοληθούν άνεργοι ο ΟΑΕΔ εφαρμόζει μια σειρά από προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης. Με τα προγράμματα αυτά επιδοτούν νέες προσλήψεις σε Δήμους, Κοινότητες, Κοινωφελείς Οργανισμούς, ιδιωτικές επιχειρήσεις και συνεταιρισμούς με ποσά που κυμαίνονται από 800 έως 1.800 δρχ. την ημέρα για ένα χρόνο, για κάθε νεοπροσλαμβανόμενο άνεργο. Έτσι δημιουργήθηκαν το 1984 10.373 θέσεις εργασίας, το 1985 29.517, το 1986 37.000, ενώ το 1987 προβλέπεται να δημιουργηθούν 50.000 περίπου νέες θέσεις.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας αντιμετώπισης του προβλήματος της ανεργίας, που αποτελεί κύριο μέλημα της κυβέρνησης, ο ΟΑΕΔ:

- Αναμόρφωσε τις Υπηρεσίες Απασχόλησης με τη σύσταση και θέση σε λειτουργία νέων Γραφείων Εργασίας, θεσμού ιδιαίτερα σημαντικού που για πρώτη φορά εφαρμόστηκε στη χώρα μας από το 1982 και έχει σαν βασικό στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας τριβής, δηλαδή της αδυναμίας σύμπτωσης της προσφοράς εργασίας με την α-νάλογη ζήτηση.

- Ίδρυσε από το 1985 και έθεσε σε λειτουργία το «Γραφείο Στελεχών Επιχειρήσεων» που αποτελεί μια άλλη προσπάθεια του Οργανισμού με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων επιστημόνων και στελεχών επιχειρήσεων με ταυτόχρονη ικανοποίηση των αναγκών δημόσιων, ιδιωτικών, κοινωνικοποιημένων επιχειρήσεων και συνεταιρισμών για άτομα εξειδικευμένων γνώσεων.

Με σκοπό την εξασφάλιση εργατικού δυναμικού για εργασίες που χαρακτηρίζονται από υψηλή εποχικότητα και σε περιοχές

Εφαρμόστηκαν παράλληλα ειδικά προγράμματα ενεργού επαγγελματικού προσανατολισμού για την ενημέρωση των νέων που σταματούν το σχολείο, γύρω απ' τα επαγγέλματα που έχουν αυξημένη

που η τοπική προσφορά δεν επαρκεί, ο ΟΑΕΔ έχει προωθήσει το πρόγραμμα προσωρινής διακίνησης με την παροχή σχετικών οικονομικών κινήτρων.

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ (ΕΣΠΑ)

Ο ΟΑΕΔ διαπιστώνοντας την ανάγκη ένταξης των νέων στο απασχολούμενο δυναμικό της χώρας δημιούργησε το απαραίτητο νομικό πλαίσιο για την υλοποίηση αυτού του στόχου.

Έτσι με το νόμο 1545/85 καθιερώθηκε το Εθνικό Σύστημα Προστασίας από την Ανεργία (ΕΣΠΑ) που κάλυψε το θεσμικό κενό που υπήρχε σ' αυτόν τον τομέα.

Ένα μέρος αυτού του νόμου - πλαισίου αφορά την επαγγελματική αποκατάσταση των νέων και φέρει καθαρά τη σφραγίδα του «κράτους - πρόνοιας». Επίσης με το ΕΣΠΑ προβλέπεται και οικονομική υποστήριξη των νέων για διάστημα 5 μηνών με τη μορφή επιδότησης έστω και αν δεν εργάστηκαν ποτέ και δεν είχαν συνεισφέρει στους πόρους του Οργανισμού.

ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Στο 1987 ο Οργανισμός θα επεκτείνει το πρόγραμμα— που άρχισε να εφαρμόζεται πειραματικά το 1986— ενίσχυσης ανέργων για αυτοαπασχόληση ή για τη δημιουργία μικρών επιχειρήσεων και συνεταρισμών.

Με την εφαρμογή του νέου αυτού προγράμματος το 1987 θα επιχορηγηθούν 2.000 άνεργοι 18-25 ετών και 3.000 άνεργοι μακράς διάρκειας 25-50 ετών.

Το συνολικό ποσό της επιχορήγησης είναι 300.000 δρχ. ένα μέρος (100.000 δρχ.) προκαταβάλλεται ενώ το υπόλοιπο δίνεται ανά δίμηνο σε πέντε δόσεις των 40.000 δρχ.

Όταν πρόκειται για επιχειρήσεις εταιρικής μορφής η επιχορήγηση αυξάνεται ανάλογα με τον αριθμό των ομόρρυθμων εταίρων μέχρι 3 άτομα. Στις περιπτώσεις νέων συναιτερισμών το ποσό της ενίσχυσης καλύπτει αντίστοιχα μέχρι 7 άτομα.

ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Ο ΟΑΕΔ επιχορηγεί, με 1500 δρχ. την κάθε εργάσιμη ημέρα και για 12 μήνες, εργοδότες που προσλαμβάνουν άτομα με ειδικές ανάγκες ενώ συμμετέχει στις εργονομικές διευθετήσεις με ποσό μέχρι 50.000 δρχ.

Ο Οργανισμός θεωρεί ότι η καλύτερη διαδικασία για την ομαλή κοινωνική ένταξη των ατόμων αυτών είναι η επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Προς αυτή την κατεύθυνση ο ΟΑΕΔ ίδρυσε Γραφεία Εργασίας Αναπήρων, προώθησε νομοθετικά τη δυνατότητα επιδότησής τους για απασχόληση, την υποχρεωτική πρόσληψή τους σε ποσοστό 5% στο Δημόσιο και μεριμνούσε για την επαγγελματική τους κατάρτιση στις σχολές του.

ΙΣΟΤΗΤΑ

Υλοποιώντας τις κυβερνητικές εξαγγελίες για την προώθηση της υπόθεσης της ισότητας των φύλων, το 1986 ο ΟΑΕΔ σύστησε και έθεσε αμέσως σε λειτουργία Γραφείο Ισότητας των Φύλων που στόχος του είναι να πετύχει τη συμμετοχή των γυναικών σ' όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Στο πλαίσιο αυτό το Γραφείο Ισότητας μελετά, προτείνει και εφαρμόζει τα μέτρα εκείνα που στηρίζουν και διευκολύνουν τις γυναίκες στην προσπάθεια της επαγγελματικής κατάρτισής τους και της με επιτυχία εισόδου τους στην επαγγελματική ζωή.

ΑΠΟΦΥΛΑΚΙΖΟΜΕΝΟΙ

Ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης και απασχόλησης εφαρμόζει ο ΟΑΕΔ από το 1984 για κρατούμενα άτομα στις φυλακές καθώς και για αποφυλακιζόμενους, συμβάλλοντας έτσι στη γενικότερη προσπάθεια του Υπουργείου Δικαιοσύνης για αναβάθμιση του σωφρονιστικού συστήματος και στην ομαλή επανένταξη των ατόμων αυτών στην κοινωνία.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΕΣ

Στα πλαίσια των δυνατοτήτων που παρέχονται από το Ν. 1416/84 για τη σύναψη προγραμματικών συμβάσεων μεταξύ Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και κρατικών φορέων, ο ΟΑΕΔ υπέγραψε προγραμματικές συμβάσεις με Δήμους και Κοινότητες έτσι ώστε οι υπηρεσίες του να παρέχονται ευχερέστερα σε κάθε γωνία της χώρας.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Οι προσλήψεις, από επιχειρήσεις, πολιτικών προσφύγων ή παλιννοστούντων επιδοτούνται από τον ΟΑΕΔ με 1100 δρχ. την ημέρα.

Ταυτόχρονα ο Οργανισμός επιχορηγεί τους παλιννοστούντες που εγκαθίστανται εκτός των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης με το ποσό το οποίο κυμαίνεται από 50.000 - 100.000 δρχ. ανάλογα με τον αριθμό των προστατευομένων μελών καθώς και μηνιαίο επίδομα ενοικίου για δύο χρόνια 3.000 για άγαμους και 5.000 για έγγαμους.

Στις σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ προβλέπονται 150 θέσεις για τα παιδιά των μεταναστών της Β' γενιάς, ενώ ταυτόχρονα συνεχίζονται έντονες διαβουλεύσεις με την κυβέρνηση και τον αντίστοιχο οργανισμό απασχόλησης της Δ. Γερμανίας για το συνολικό πρόβλημα της επαγγελματικής εκπαίδευσης εκεί των Ελληνόπουλων, καθώς και το συνολικότερο ζήτημα της παλιννόστησης των μεταναστών μας με σωστό προγραμματισμό για την επανένταξή τους στην ελληνική αγορά εργασίας και την κοινωνία γενικότερα.

Η ανεργία— η χειρότερη μορφή κοινωνικής αδικίας— αντιμετωπίζεται τώρα πια ως «ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ» και γι' αυτό απαιτείται η συνεργασία όλων των φορέων για την καταπολέμησή της.

Σ' αυτή τη μάχη θα πρέπει να γίνει συνειδηση η ανάγκη συστράτευσης όλων των δυνάμεων του τόπου μας με στόχο την ανάπτυξη της χώρας μας και την προκοπή του λαού μας.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Κάτι ακόμη για το μονοτονικό

του Εμμ. Κριαρά

Μαζί με πολλούς άλλους πιστεύω ότι το μονοτονικό κάνει το δρόμο του κερδίζει καθημερινά νέες συνειδήσεις και προπαντός έχει κατακτήσει τα νεότερα στην ηλικία άτομα, το χώρο της οικονομικής ζωής, καθώς και καθένα που απροκατάληπτα αντιμετωπίζει το ζήτημα. Παράδειγμα ότι και ο συνάδελφός μου κύριος Δ. Λουκάτος (βλ. γράμμα στο «Αντί», τχ. 327, της 29/9-2/10 1986), μολονότι εξακολουθεί θεωρητικά να υποστηρίζει και να χρησιμοποιεί το πολυτονικό, αναγκάζεται να δεχθεί ότι το πολυτονικό δεν μπορεί να γυρίσει πίσω. Ρητά γράφει: «Δεν εξήγησα την επιστροφή στο πολυτονικό». Απλώς προτείνει μια «ύστατη περίπτωση». Ζητεί κάποιες «νησίδες πολυτονικού», που θα έπρεπε να μείνουν στα αναγνωστικά του σχολείου για να θυμίζουν το παρελθόν.

Ποιοι όμως είναι εκείνοι που εξακολουθούν είτε να υποστηρίζουν το πολυτονικό, είτε να το χρησιμοποιούν ακόμη στα γραπτά τους; Δεν προχώρησα σε στατιστικές, όμως μερικά πράγματα εύκολα κανείς τα διαπιστώνει. Νομίζω ότι μια πρώτη κατηγορία αποτελούν ορισμένοι «φύσει» συντηρητικοί, που κάθε νεοτερισμός τους αναστατώνει. Ανάμεσα σ' αυτούς τους συντηρητικούς μερικοί γράφουν δημοτική (ή κάποια δημοτική). Μια δεύτερη κατηγορία συγκροτούν ορισμένοι φιλόλογοι - ερευνητές (στη γενικότερη χρήση του όρου) που έχουν την εντύπωση ότι κλονίζεται το γόητρό τους αν δεχτούν κάτι που αυτοί δεν το εισηγήθηκαν (νεοελληνική αδυναμία). Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν οι νωχελείς που θεωρητικά δέχονται την ανάγκη του μονοτονικού, όμως δεν το εφαρμόζουν γιατί «πνίγονται» από τη συνηθεια και δεν θεωρούν χρέος τους, για να είναι συνακόλουθοι με τον εαυτό τους, να ασκηθούν —λόγιοι καθώς είναι— δύο και μόνο μέρες για να συνηθίσουν να χρησιμοποιούν το μονοτονικό. Μέσα σ' αυτές τις κατηγορίες (ίσως να υπάρχουν και άλλες) βρίσκουν θέση και εκείνοι για τους οποίους ο Τριανταφυλλίδης έγραφε τούτο: δεν πρέπει να παραξενευόμαστε αν μερικοί σε ορισμένα ζητήματα θέλουν να μείνουν τελευ-

ταίοι. Και όμως όλοι όσοι ανήκουν στις παραπάνω κατηγορίες είναι μοιραίο να δώσουν κάποτε τη θέση τους στους εκπροσώπους των νέων γενεών, που κατά κανόνα έχουν αποδεχθεί το μονοτονικό και θα αποτελέσουν στο μέλλον ένα σύνολο που θα εφαρμόζει χωρίς αμφισβητήσεις ένα σύστημα που θα έχει διδαχθεί στο σχολείο και θα διευκολύνει σε μέγιστο βαθμό την καθημερινή πράξη.

Όμως, για να γυρίσω στο γράμμα του κ. Λουκάτου, ξεκινώ από την άποψή του ότι «η γνώση του πολυτονικού συστήματος είναι παραδοσιακά απαραίτητη». Αν νομίζει ο κ. Λουκάτος ότι κερδίζουμε στη γνώση και τη σοφία μας ξέροντας τα μυστικά του παλιότερου πολυτονικού συστήματος ποιος θα μπορούσε να έχει αντίρρηση; Βέβαια εδώ κάνουμε λόγο για τονικό σύστημα στα νέα ελληνικά κείμενα· δεν πρόκειται για τα αρχαία. Λοιπόν ρωτώ: ξέραμε με το «παραδοσιακό σύστημα» που έπρεπε να βάλομε περισπωμένη και πού οξεία; Και δεν αναφέρομαι στη συναφή αδυναμία των ασόφων, αλλά και στη «σοφία των σοφών»· και εννοώ συγκεκριμένα τους ειδικούς ακόμα φιλόλογους. Έγραψα και άλλοτε ότι ακόμη και ειδικοί φιλόλογοι δεν μπορούν να συμφωνήσουν μεταξύ τους αν σε ορισμένες λέξεις της νέας μας γλώσσας (το ζήτημα είναι ακόμη δυσκολότερο αν πρόκειται για μεσαιωνικά δημώδη κείμενα) πρέπει να χρησιμοποιηθεί περισπωμένη ή οξεία. Όταν λοιπόν ειδικοί φιλόλογοι βρίσκουν επιχειρήματα για να αντικρούσουν συναδέλφους τους σε ζητήματα τονισμού, πώς μπορούμε να αξιώνουμε από έναν μη φιλόλογο Νεοέλληνα να είναι σε θέση σωστά να τονίζει τις λέξεις της γλώσσας του; Και τι χρησιμότητα θα είχε το πολυτονικό σύστημα αν ο καθένας τόνιζε κατά τις γνώσεις του ή κατά το κέφι του της στιγμής; Ένας λοιπόν ακόμη λόγος μας ωθεί στην εγκατάλειψη του πολυτονικού και την αποδοχή του μονοτονικού συστήματος. Όμως το να εξοικειωθεί (τότε που αυτό επιβάλλεται) ο μαθητής στην ιστορία και την προϊστορία του τονικού συστήματος της γλώσσας του είναι αληθινά επαινετή προσπάθεια. Αυτό

βέβαια πρέπει να γίνει τη στιγμή που ο μαθητής θα έρχεται σε επαφή με τα αρχαία κείμενα (όχι νωρίτερα), μια και τα κείμενα αυτά θα του παρέχονται με το παλιό πολυτονικό σύστημα.

Διαφωνώ από το άλλο μέρος ριζικά με τον κ. Λουκάτο όταν υποστηρίζει ότι «δεν υπήρχε λόγος να φτάσει σε νομοθέτημα για την παιδεία και την όλη γραφή του έθνους η ελεύθερη γνώμη ικανών έστω φιλόλογων για το μονοτονικό». Νομίζω ότι υποστηρίζοντας αυτά ο κ. Λουκάτος βρίσκεται έξω από τα πράγματα. Δε φαντάζομαι να αγνοεί ότι σε πολιτισμένες χώρες εκδίδονται διατάγματα όταν πρόκειται να καθορισθεί και η απλούστερη απλοποίηση στην ορθογραφία των λέξεων. Είναι γνωστό λ.χ. ότι η ορθογραφία της γαλλικής γλώσσας κατά καιρούς τροποποιήθηκε ή απλοποιήθηκε με διατάγματα, που τις επιτάγες τους οφείλουν να ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί στην καθημερινή επαγγελματική τους απασχόληση.

Τώρα κατά ποιον τρόπο, αν παρέμενε η «παραδοσιακή γραφή» (μα δεν πρόκειται για γραφή γενικότερα, αλλά μόνο για το τονικό θέμα!), «θα διευκόλυνε περισσότερο τη ροή και τη μορφοπλασία» του δημοτικού λόγου, μου είναι ακατανόητο. Δεν ξεχωρίζει ο κ. Λουκάτος το νόημα «γλώσσα και δημοτικός λόγος» από το θέμα αν οι λέξεις αυτές του δημοτικού λόγου θα εξοπλίζονται με λιγότερα και απλούστερα τονικά σημάδια; Σημάδια που είναι —και πρέπει να είναι— απλώς βοηθητικά για μια κανονική και σωστή ανάγνωση και που δεν έχουν καμιά σχέση ούτε με την ίδια τη γλώσσα ούτε με το ύφος οποιουδήποτε γραπτού;

Τι θέλει να πει η «λαιογραφική» τάχα διαπίστωση ότι «ο λαός μας έχει χάσει το θάρρος της ελεύθερης γραφής του» και ότι χρειάζονται οι «γραφομεσάζοντες», κατά το νεολογισμό του κ. Λουκάτου; Η απάντησή μου είναι τούτη: τις τελευταίες δεκαετίες —εννοώ κυρίως τις μεταπολεμικές— που είχε χρεοκοπήσει και εν μέρει εξαθλιωθεί η καθαρεύουσα κάτω από την πένα και αξιόλογων επισημόνων δεν ξέρει ο κ. Λουκάτος ότι στους «γραφομεσάζοντες» κατέφευγαν

πολλοί ερευνητές ελπίζοντας, όχι πάντα δικαιολογημένα, ότι θα έφταναν με τον τρόπο αυτό σε ένα γραπτό, αν όχι άμεπτο, τουλάχιστον απαλλαγμένο από χοντρά γλωσσικά σφάλματα; Πότε ο λαός μας —για να έρθουμε τώρα και σ' αυτόν— (και εννοώ εκείνους που εφοίτησαν και συμπλήρωσαν τα μαθήματά τους στη μέση εκπαίδευση) ποτέ ήταν σε θέση να γράφει σε ανεκτή γλώσσα τα νοήματά του —αν φυσικά εξαιρέσουμε ορισμένα άτομα με ειδικότερα ενδιαφέροντα και προικισμένα με ιδιαίτερες ικανότητες;

Αλλά και δεν θεωρώ ασήμαντο, όπως το νομίζει ο κ. Λουκάτος, το ότι αφαιρέσαμε κόπους από τα παιδιά. Η καθημερινή εμπειρία μας μας διδάσκει ότι αυτό συνετέλεσε με επιτυχία. Αλλά και μόνο από τους δασκάλους αν αφαιρέσαμε κόπους, όπως νομίζει ο κ. Λουκάτος, δεν είναι κέρδος μέγιστο; Δεν μπορούν οι δάσκαλοι να χρησιμοποιήσουν τον οικονομημένο χρόνο τους σε πιο δημιουργικά διδακτικά έργα;

Πλανάται ο κ. Λουκάτος αν νομίζει ότι ο φιλομαθής μαθητής ή γενικότερα ο φιλομαθής νέος δε θα διαβάσει με ευκολία κείμενα τυπωμένα με το πολυτονικό σύστημα. Πλανάται επίσης αν νομίζει ότι πλουτίζονται οι γνώσεις και η σοφία του καθενός (δεν εννοώ εκείνους που αποκτούν κάποια κλασική μόρφωση) αν είναι ενήμερος του τρόπου με τον οποίο οι παλαιοί γραμματικοί ορθογραφούσαν τα αρχαία, τα κλασικά κείμενα.

Επίσης δεν κατανοώ την άποψη του κ. Λουκάτου ότι «σημασία ψυχολογική έχει και η χειρόγραφη ελευθερία του καθενός, που τον βοηθάει στην έκφραση». Αναρωτιέμαι: ποιος εμποδίζει τον καθένα όταν γράφει ιδιωτικά ή για τον εαυτό του να χρησιμοποιεί όποια γλώσσα προτιμά και όποιο τονικό σύστημα; Όμως το να διακηρύσσουμε και έμμεσα, έστω, να συμβουλευόμαστε αυτή τη «χειρόγραφη ασυδοσία», όπως εγώ θα την ονόμαζα, είναι εντελώς ανεύθυνο. Φοβούμαι ότι όλοι γίναμε «δημοτικιστές», αλλά ο καθένας μας έχει και τις δικές του, καμιά φορά πολύ ιδιότυπες, αντιλήψεις, που καλό δεν κάνουν στο σύνολο, και ιδιαίτερα στην πορεία της γλώσσας μας.

Τέλος, αστείο θεωρώ να αποφάσιζε η πολιτεία να εφαρμόσει το μονοτονικό μόνο στην εκπαίδευση και όχι στη διοίκηση και στη δικαιοσύνη, όπως εύχεται καθυστηρημένα ο κ. Λουκάτος. Ο δημόσιος βίος ενός λαού επιβάλλει σε ορισμένες εκφάνσεις του που σχετίζονται με την επαφή και τη συνεννόηση πολιτείας και πολίτη να χρησιμοποιούνται, όσο γίνεται, ενιαία μέσα επαφής και επικοινωνίας.

Αρχαία ελληνικά χωρίς δάκρυα

του Ανδρέα Παναγόπουλου

Ο φιλόλογος Ανδρέας Παναγόπουλος με το άρθρο που μας έστειλε, σχολιάζει το δημοσίευμα στο τχ. 333 με τίτλο «Είναι ένας δρόμος, κύριε υπουργέ της Παιδείας, που οδηγεί "θάττον ή βράδιον" στον... περασμένο αιώνα».

Το άρθρο εκείνο της Άννας Φραγκουδάκη εγκαινίασε στο ANTI τη συζήτηση για τη σκοπιμότητα της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών στο Γυμνάσιο και το Λύκειο.

Η κ. Α.Φ. με ιερό ζήλο έκαμε μια βίαιη επίθεση στην ιδέα επιστροφής των αρχαίων ελληνικών στα σχολεία και την έκαμε «κατά το μάλλον ή ήττον» από το σωστό δρόμο: αμφισβήτησε τη συμβολή των αρχαίων ελληνικών στην απόκτηση επαρκούς γλωσσικής ικανότητας. Ο δρόμος είναι σωστός στο μεγαλύτερο τουλάχιστον μέρος του· άλλο αν ατύχησε στη μέθοδο, στη συλλογιστική και, συνεπώς, στα συμπεράσματα.

Της αναγνωρίζει βέβαια κανείς ότι δεν επικαλέστηκε συναισθηματικά κριτήρια, π.χ. την προσωπική μας —κάποτε τραυματική— σχέση με τα αρχαία ελληνικά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Και κυρίως, προφανώς για να μη βαρύνει αυτό υπέρ των επιχειρημάτων της, δεν αποκάλυψε πουθενά στους «μη παροικούντας εν Ιερουσαλήμ», ότι η κ. Α.Φ. είναι καθηγήτρια της Παιδαγωγικής στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (Τ.Α.Σ. = Τμήμα Αγγλικών Σπουδών). Αντίθετα, επικαλέσθηκε ειρωνικά το «προγονικό κλέος», που, όπως δηλώνει, «μας παρηγορεί για τα κοινωνικά προβλήματα του παρόντος», και τους «αρχαίους "προγόνους"», οι οποίοι, όπως, πάλι χωρίς επιχείρημα, η κυρία καθηγήτρια δηλώνει, αποτελούν τη μόνη διακόσμηση, που κάνει ανεκτή την εθνική μας ταυτότητα, η οποία θεωρείται κατώτερη και περιφρονητέα.

Βέβαια το δρόμο το σωστό δεν τον ακολουθήσε παντού: τα γλωσσικά και γενικότερα τα επιστημονικά της επιχειρήματα τα άφησε στην άκρη και τη διαλεκτική την κακοποίησε βάνουσα, όταν το έριξε στην πολιτολογία και μίλησε για την κακή Δεξιά και τον Τύπο της που θέλει τα αρχαία (και, a contrario, για την καλή Αριστερά που δεν τα θέλει). Εδώ ξεχνάει η κ. Α.Φ. ότι ο δικτάτορας Ι. Μεταξάς προστάτευσε τη δημοτική και ο κ. Γ. Ράλλης με τους «ανεγκέφαλους» της «πεφωτισμένης» περιόρισαν τη διδασκαλία των αρχαίων. Ο θρίαμβος της κυρίαρχης ιδεολογίας της φάρμας των ζώων («Four legs good, two legs bad!»).

Ας τα παραβλέψουμε όμως όλα αυτά τα δευτερεύοντα ολισθήματα μεθόδου και ας δούμε τι γίνεται με το κυρίως ζητούμενο: η κ. Α.Φ. ξεκινάει την επιχειρηματολογία της με μία εμφοτική «πρόληψη του ζητουμένου» (οι αυτοσυναγκηρυσσόμενοι ή θεωρούμενοι διαλεκτικοί στον ευλογημένο αυτό τόπο αρχίζουν συνήθως τη «διαλεκτική» τους επιχειρηματολογία ανάποδα, από τα συμπεράσματα): «Το ιδεολογικό παραμύθι των "προγόνων", λέει, δεν έχει καμιά σχέση με τη γλώσσα ούτε με τις γνώσεις που διαθέτουμε στην εποχή μας

για τις γλώσσες». Αν αποκωδικοποιήσει κανείς τη δήλωση αυτή, έχει: «τα αρχαία ελληνικά δεν έχουν καμία σχέση με την τωρινή μας γλώσσα ούτε με τις γλωσσικές γνώσεις, που διαθέτουμε στην εποχή μας». Το να περιγράφεις («ιδεολογικό»), να κρίνεις («παραμύθι») και να υπαινίσσεσαι ('προγόνων' = δήθεν προγόνων) αντί να ονομάζεις τα πράγματα («τα αρχαία ελληνικά») είναι προϊόν γλωσσικής σύγχυσης, που κι αυτή με τη σειρά της είναι αποτέλεσμα διανοητικής σύγχυσης (βλ. και Judith Green, *Thinking and Language*, London, 1975, 126 κε.).

Και η κ. Α.Φ. συνεχίζει: «Μόνο η άγνοια δικαιολογεί την πεποίθηση ότι μια γλώσσα «φτωχαίνει», επειδή εξελίσσεται και αλλάζει, είτε ότι μια γλώσσα «φτωχαίνει», επειδή λέξεις αλλοιώνονται ή ξεχνιούνται και χάνονται». Κανείς όμως δεν είπε κάτι τέτοιο οπότε όλη η παρακάτω κοινοτοπική, σχεδόν λαπαλιστική επιχειρηματολογία «οι λέξεις σε όλες τις γλώσσες αλλάζουν κλπ.» στηρίζεται σε μια ψευδή βάση, που η ίδια έθεσε. Ο υπουργός δεν είπε τα παραπάνω της κ. Α.Φ., αλλά διατύπωσε (αντιγράφω από τις εφημερίδες) «την ανησυχία του για την κατάργηση της συστηματικής μελέτης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στο γυμνάσιο και στο λύκειο»... κατάργηση, που «μπορεί να οδηγήσει σε γλωσσική πενία και πολιτιστική ασυνέχεια».

Αυτά είπε ο υπουργός και δεν «φτωχαίνει», φυσικά, η γλώσσα επειδή αλλάζει, ούτε επειδή «λέξεις αλλοιώνονται ή ξεχνιούνται ή χάνονται». Φτωχαίνει, και για την ακρίβεια μπορεί να φτωχύνει αν συνεχιστεί ο αποκλεισμός της αρχαίας ελληνικής, γιατί α) συρρικνώνεται το λεξιλόγιό της, β) μειώνεται η αντιληπτικότητα μας και σε βασικές ακόμη έννοιες (όπως «ευδοκίμηση» και «αρωγή») και γ) περιορίζεται η ποικιλία στη σύνταξη (π.χ. μας φαίνεται ήδη αρχαϊσμός ή καθαρευουσιανισμός π.χ. το «καλώς εχόντων των πραγμάτων»).

Δεν έχει δίκιο η κ. Α.Φ., όταν ισχυρίζεται ότι «μορφώνει φυσικά η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών, όπως μορφώνει η διδασκαλία και άλλων γλωσσών, η διδασκαλία τεχνικών γλωσσών (της μαθηματικής, της γλώσσας των υπολογιστών), η διδασκαλία της μουσικής, της βιολογίας, της εθνολογίας κ.ο.κ.». Αυτό θα ήταν σωστό π.χ. για έναν Ιάπωνα, όχι όμως για έναν Έλληνα, που ακόμα τώρα χρησιμοποιεί το ίδιο αλφάβητο και το ίδιο λεξιλόγιο στις πολύ βασικές έννοιες (π.χ. *αέρας, φως, θάλασσα, ειρήνη, πόλεμος, ουρανός, ελευθερία, γράφω με αυτόματη γραφή*) από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα,

που έχει τους ίδιους γλωσσικούς —άρα και νοητικούς— συνειρμούς από τον Όμηρο μέχρι τώρα.

Η διδασκαλία βέβαια των αρχαίων ελληνικών έτσι που γινόταν, και κατάφεραν οι τότε φιλόλογοι να κάνουν τον Όμηρο δέκα στίχους κειμένου το χρόνο και δεκάδες ώρες γραμματική και τον Σοφοκλή εξήντα στίχους και δεκάδες ώρες συντακτικό, όντως, δεν πρόσφερε πολλά. Αλλά δεν «θα ήταν όλοι οι Έλληνες πολίτες που έχουν φοιτήσει στο γυμνάσιο από τις αρχές του αιώνα μέχρι το 1974 γλωσσικά ξεφτέρια, μετά από 6-9 ώρες αρχαία την εβδομάδα», όπως λέει η κ. Α.Φ. Γιατί δεν φταίνε τα αρχαία, αλλά ο τρόπος διδασκαλίας τους στο παρελθόν και η δυσμάθεια όσων δεν έγιναν γλωσσικά ξεφτέρια. Έτσι και πανεπιστημιακοί καθηγητές ακόμη δεν μπορούν να διακρίνουν ανάμεσα π.χ. στο *πλουτώ* και *πλουτίζω* («θα πλουτίσει ή θα εξυψωθεί με την καταφυγή της στα αρχαία», αντί *πλουτίζει* της κ. Α.Φ., σελ. 48) ή ακόμη και φιλόλογοι, όπως ο πρόεδρος της ΟΛΜΕ, σκέπτονται και γράφουν ως εξής: «η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών συνιστά πισωγύρισμα της αντίδρασης (ποιον πισωγυρίζει εδώ); και επιστροφή σε περίοδο πενίας του μαθητικού κόσμου της χώρας» (*Ελευθεροτυπία* 10/11/86).

«Τα αίτια», λέει ακόμη η κ. Α.Φ., «της παλαιοκαθαρευουσιάνικης αντίληψης για τη γλωσσική διδασκαλία είναι κοινωνικά, όπως ξέρουμε από τον καιρό ήδη των κλασικών δημοτικιστών». Διπλό λάθος εδώ: πρώτον ανεπίτρεπτη σύγχυση μεταξύ αρχαίων ελληνικών και καθαρευουσας, ενώ καμιά *πραγματική* σχέση δεν έχουν αυτά τα δύο· και δεύτερον, αν αυτό ισχύει στην εποχή της διαμάχης Μυστριώτη - Ψυχάρη, δεν ισχύει πια τώρα ούτε καν για την καθαρεύουσα. Σήμερα οι περισσότεροι υποστηρικτές των αρχαίων ελληνικών είναι δημοτικιστές και τα επιχειρήματά τους υπέρ αυτών δεν είναι κοινωνικά (ή αντικοινωνικά), αλλά γλωσσικά και γενικότερα επιστημονικά. Ενώ αντίθετα οι πολέμιοι των αρχαίων ελληνικών επικαλούνται στην ουσία ιδεολογικά και, όπως στην περίπτωση της κ. Α.Φ. κομματικά, ούτε καν πολιτικά επιχειρήματα με τα όσα π.χ. λέει η ίδια, για τη

Δεξιά, τον Τύπο και τις σχετικές συνεντεύξεις. Και ακριβώς αυτό που εσύ κάνεις, δηλαδή επιχειρηματολογείς με ιδεολογήματα, το καταλογίζεις στους άλλους· και όσο περισσότερο δεν μιλάνε αυτοί, τόσο νομίζεις ότι τους έπεισες όλους και επανέρχεται δριμύτερος.

Και κάτι ακόμα: «εκείνος που μιλάει», λέει η κ. Α.Φ., «τη λόγια δημοτική», ας πούμε σαν το Σεφέρη, δεν είναι γιατί διδάχτηκε αρχαία (αυτό είναι ελαφρώς ασύντακτο, αλλά όλοι καταλαβαίνουμε τι σημαίνει, είναι στο *περίπου*, δηλ. στη γλωσσική διατύπωση των περισσότερων «ξεφτεριών» του γυμνασίου). Όσοι λίγοι μιλούν τη λόγια δημοτική έτσι, έχουν μελετήσει εξίσου αρχαία φιλολογία και... τη γλώσσα του στρατηγού Μακρυγιάννη, ελληνική και παγκόσμια φιλολογία, γνωρίζουν ξένες γλώσσες κτλ.» Κι αυτό είναι ιδεολόγημα της αστικής νοοτροπίας και αγωγής της κ. Α.Φ. Μόνον όσοι διδάχτηκαν αρχαία από καλούς δασκάλους και είχαν και οι ίδιοι την ευφυΐα να καταλάβουν τίποτε από το γράμμα (και το πνεύμα) των αρχαίων, μπορούν να μιλάνε καλά τη λόγια δημοτική· και πάλι όχι όπως ο Σεφέρης: για να τη *μιλήσεις* (και να τη γράψεις) σαν το Σεφέρη, πρέπει να *είσαι* σαν το Σεφέρη, γιατί η γλώσσα «ουκ έρχεται μόνη»· θέλει και ανάλογο ψυχισμό και άσκηση.

Συμφωνώ πάντως με την κ. εκπρόσωπο της παιδαγωγικής ότι «ο διάλογος για τη γλωσσική διδασκαλία στα σχολεία πρέπει πράγματι να ανοίξει, αλλά με όρους σύγχρονους και με τα δεδομένα της γλωσσολογίας και της κοινωνιογλωσσολογίας», με δύο υποδείξεις: πρώτον όχι «τη γλωσσική διδασκαλία» αλλά με το ζητούμενο, που είναι η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών, και δεύτερον με πράγματι σύγχρονους όρους και όχι με ιδεολογήματα του 1910, που τα έχει εξαφανίσει ως επιχειρήματα η ίδια η πορεία των πραγμάτων και η ιστορία της εκπαίδευσης στη χώρα αυτή.

Λίγο περιέργη μου φαίνεται η άποψη της κ. Α.Φ. ότι «άλλωστε δεν έχει σχέση με τη γλώσσα και τη γλωσσική διδασκαλία η ιδεολογική καταφυγή στην αρχαιότητα κάθε φορά που η ελληνική κοινωνία βρίσκεται σε

κρίση αξιών και ιδεών». Προφανώς η ελληνική κοινωνία στη διάρκεια των δύο δικτατοριών δεν χρειαζόταν να καταφύγει στην αρχαιότητα, γιατί δεν περνούσε κρίση αξιών και ιδεών, ούτε καν στη διάρκεια του Εμφυλίου: κρίση διέρχεται μόνο σήμερα.

Δύο ακροτελεύτιες παρατηρήσεις: πρώτον, υπάρχει ένας τομέας, τουλάχιστον όπου η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών έχει άμεση και οφθαλμοφανή (ακόμα και για δυσμαθείς ή ανόητους) σχέση με την απόκτηση επαρκούς γλωσσικής ικανότητας, το ετυμολογικό. Είναι αυτό που θα εμπόδιζε π.χ. την ΕΤΒΑ να συσχετίζει το «αυγάτισμα» των χρημάτων (από το *αύζω*, *αυζάνω*, *αυgeo*) με τα ...αυγά (από το *ώον*) ή την ΕΡΤ να λέει «ανταπεξέρχεται» αντί «αντεπεξέρχεται» (αντί + επί + εξ + έρχεται). Και είναι γελοίος ο ισχυρισμός ότι «δεν είναι καθόλου η ετυμολογία που δίνει σε μια νέα λέξη την εθνικότητά της». Κι ας λέει ο Μπενβενίστο (ή η κ. Α.Φ., ότι «η λέξη 'μικρόβιο' είναι λέξη γαλλική γιατί στη γαλλική εφευρέθηκε το σημαίνον, σε αυτήν κατασκευάστηκε από την αρχαία ελληνική πηγή η καινούργια (sic) λέξη και από τη γαλλική μπήκε σ' όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες (και τα ελληνικά)». Ο Γ. Χατζιδάκις θα τους έλεγε ότι η λέξη 'μικρόβιο' είναι διπλό *δάνειο* της γαλλικής από τα αρχαία ελληνικά (μικρός + *βίος*, το β είναι το δίγαμμα) και η λέξη για τη νεοελληνική γλώσσα είναι *μεταδάνειο* (και πολλοί άλλοι νεολογικοί, επιστημονικοί ή τεχνολογικοί όροι, όπως το γκάζ(ι) από το *ghas* ή *gas* —από το αρχαίο ελλ. χάος, από όπου βγαίνει το αέριο, το σινεμά, ο στυλός, το ταξί, το αεροπλάνο κτλ.).

Και δεύτερον, ακριβώς επειδή η κ. Α.Φ. φαίνεται ικανοποιημένη με το να τελειώνει η ελληνική γλωσσική διδασκαλία στα σχολεία με την «Οδύσσεια σε μετάφραση», γι' αυτό το γλωσσικό της αίσθημα και οι γνώσεις της στη μητρική της γλώσσα της επιτρέπουν να γράφει «γεωγραφικές διαλέκτους» αντί «τοπικές διαλέκτους» (παλιά οι κλασικοί δημοτικιστές τις έλεγαν (ν)τοπολαλιές) και να συντάσσει έτσι: «...είναι φανερό ότι η τόσο ακραία περιφρονητική αξιολόγηση της γλώσσας που μιλάει η ελληνική εθνική κοινότητα δεν μπορεί να εξηγηθεί με επικλήσεις στην επιστήμη (της επιστήμης εννοεί), δεν αφορά την γλώσσα αλλά την πατριδογνωσία» !;!, όπου η κυρία καθηγήτρια «φωράται» να μην ξέρει όχι μόνο στοιχειώδες συντακτικό, αλλά ούτε τι σημαίνει «πατριδογνωσία». Είναι θαρρώ ο ίδιος λόγος που έκαμε το συντάκτη του κειμένου εκείνης της προεκλογικής αφίσας, που έλεγε ότι «ο Μπέης χρειάζεται»: δεν έμαθε ποτέ (θα ήταν ένα άλλο από τα «ξεφτέρια» στο γυμνάσιο) ότι τα αποθετικά ρήματα δεν χρησιμοποιούνται μονολεκτικά ως παθητικά.

Συμπέρασμα: πρώτον, τα αρχαία χρειάζονται και στο γυμνάσιο, αλλά όχι όπως διδάσκονταν παλιά. Δεύτερον, ο διάλογος για τη διδασκαλία τους πρέπει ν' ανοίξει, αλλά με όρους πράγματι σύγχρονους και με τα δεδομένα της γλωσσολογίας, της ψυχολογολογίας και της κοινωνιογλωσσολογίας, ώστε να εξασφαλιστούν στα σχολεία καλά αρχαία ελληνικά «χωρίς δάκρυα», ψυχικά τραύματα και μνησικακίες.

Βιβλία του ΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ

σε οριστική τυποποιημένη έκδοση

1 ΟΔΡΟΜΟΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
Φιλοσοφία. Τέταρτη έκδοση.

2 ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΓΑΤΩΝ
Ποίηση. Τρίτη έκδοση.

3 ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΠΑΝΤΑ
Σάτιρα. Τέταρτη έκδοση.

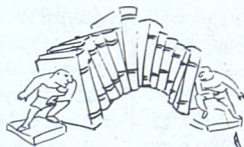
4 ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ
Πεζά. Δεύτερη έκδοση.

5 ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
Φιλοσοφία. Τέταρτη έκδοση.

6 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
Δοκίμια. Τρίτη έκδοση.

7 Η ΔΥΣΤΥΧΙΑ
ΤΟΥ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ
Σάτιρα. Δεκάτη τέταρτη έκδοση.

8 ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ
Φιλοσοφία. Πέμπτη έκδοση.

9 ΠΟΙΗΜΑΤΑ
1950-1980

10 ΞΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
Μεταφράσεις 1957-1982

11 ΟΙ ΝΕΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ
Πέμπτη έκδοση.

12 ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΕΣ
Τρίτη έκδοση.

13 Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΒΟΥΔΔΑΣ
Ιστορία. Δεύτερη έκδοση.

14 ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΚΑΙ ΤΟ ΤΑΒΑΙ
Φιλοσοφία. Δεύτερη έκδοση.

15 Η ΧΑΜΕΝΗ ΤΑΞΗ
Δεύτερη έκδοση.

16 ΜΙΚΡΑ ΒΗΜΑΤΑ
Χρονολογήματα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομυιάλη 9 - Τηλ. 3807 744

Χαρίστε στα παιδιά σας βιβλία χαρίστε εκδόσεις Καστανιώτη

ΠΡΟΣ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ ΣΩΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 3, 106 78 ΑΘΗΝΑ. Τηλ: 360.32.34 - 360.13.31

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑΣ

Παρακαλώ να μου στείλετε με το ταχυδρομείο ☐, πρακτορεία ☐, τα βιβλία που σημειώνω με ☐. Θα πληρώσω το αντίτιμο μόλις παραλάβω το πακέτο με τα βιβλία που έχω σημειώσει. Για παραγγελίες άνω των 10 βιβλίων δε θα πληρώσω ταχυδρομικά έξοδα.

ΝΕΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

- ☐ 32. Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη
Μύθοι και θρύλοι της Ρώμης... 500
- ☐ 33. Κάρολος Ντίκενς
Χριστουγεννιάτικη ιστορία... 400
- ☐ 34. Μαρία Μιχαήλ-Δέδε
Θρύλοι των ιθαγενών της
Αυστραλίας... 400
- ☐ 35. Έλλη Αλεξίου
Μύθοι του Αισώπου... 400
- ☐ 36. Χάρης Σακελλαρίου
Η φωτιά που δε σβήνει... 400
- ☐ 37. Ράντγιαντ Κίπλινγκ
Το ωραιότερο διήγημα του
κόσμου... 400
- ☐ 38. Ανατόλι Αλέξιν
Η τρελή Ευδοκία... 400
- ☐ 39. Νίτσα Τζώρτζογλου
ΣΟΣ - Κίνδυνος... 400
- ☐ 40. Ντίνος Δημόπουλος
Ο μαστρο-Πολύξενος
κι η παλιοπαρέα του... 400
- ☐ 41. Ι. Δ. Ιωαννίδης
Τα τρία παιδιά... 400
- ☐ 42. Ι. Δ. Ιωαννίδης
Το άσπρο άλογο... 400
- ☐ 43. Ι. Δ. Ιωαννίδης
Ένα καράβι στη βιτρίνα... 400
- ☐ 44. Ι. Δ. Ιωαννίδης
Η ιστορία με το γαλάζιο
μολύβι... 400
- ☐ 45. Ότφριντ Πρόισλερ
Ο Νερούλιнос, το πνεύμα της
λίμνης... 300
- ☐ 46. ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
Ιστορίες των δερβισιάδων... 400
- ☐ 47. Ανατόλι Αλέξιν
Τηλεφωνήστε κι ελάτε... 400
- ☐ 48. Ράντγιαντ Κίπλινγκ
Η εταιρεία Στάλκι & Σία... 700
- ☐ 49. Έρνεστ Χεμινγκγουέι
Ο γέρος και η θάλασσα... 400
- ☐ 50. Άντον Τσέχωφ
Αστείες ιστορίες... 400
- ☐ 51. Ελένη Σαραντίτη-Παναγιώτου
Ο κήπος με τ' αγάλματα... 300

- ☐ 52. Ειρήνη Μάρρα
Μια ιστορία για δύο... 400
- ☐ 53. Σοφία Φιλντισίη
Ορέστης... 400
- ☐ 54. Χάρης Σακελλαρίου
Διηγήματα των Χριστουγεννίων,
της Πρωτοχρονιάς, των Φώτων 700
- ☐ 55. Τζ. Μιντ Φάκνερ
Μούνφλιτ (Το μυστήριο του
θρυλικού διαμαντιού)... 600
- ☐ 56. Ευγενία Παλαιολόγου-
Πετρώνα
Στη χώρα του Φαραώ... 400
- ☐ 57. Κίρα Σίνου
Ελένη Χουκ-Αποστολοπούλου
Το χέρι στο βυθό... 400
- ☐ 58. Άλμπερτ Λιχάνοφ
Η έκλειψη του ήλιου... 400
- ☐ 59. Ιβάν Τουργκένιεφ
Οι αφηγήσεις ενός κυνηγού... 400
- ☐ 60. Μαρκ Τουέιν
Οι περιπέτειες του Χακ Φιν... 700
- ☐ 61. Χάρης Σακελλαρίου
Ο Σπιθοβολάκης... 300
- ☐ 1. Έλλη Αλεξίου
Ρωτώ και μαθαίνω... 700
- ☐ 2. Ζωρζ Σαντ
Ιστορία ενός αγαθούλη... 300
- ☐ 3. Φώντας Λάδης
Άλκης ο ψεύτης... 300
- ☐ 4. Τζων Στάνιμπεκ
Το κόκκινο αλογάκι... 400
- ☐ 5. Ελένη Σαραντίτη-Παναγιώτου
Ιόλη, ή Τη νύχτα που ξεχείλισε
το ποτάμι... 400
- ☐ 6. Βίκτωρ Ουγκώ
Απ' όσα έχω δει... 500
- ☐ 7. Όσκαρ Ουάιλντ
Ο ευτυχισμένος πρίγκιπας... 400
- ☐ 8. Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη
Ο μικρός περιηγητής Α'... 500
- ☐ 9. Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη
Ο μικρός περιηγητής Β'... 500

- ☐ 10. Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη
Ο μικρός περιηγητής Γ'... 600
- ☐ 11. Μάνος Κοντολέων
Ο Εέ από τ' άστρα... 400
- ☐ 12. Νίτσα Τζώρτζογλου
Ο χρυσός δαρεϊκός... 400
- ☐ 13. Χέντρικ Βαν Λουν
Η ιστορία της ανθρωπότητας... 800
- ☐ 14. Αθηνά Παπαδάκη
Παλιές ιστορίες του κόσμου
(Ευρώπη)... 400
- ☐ 15. Αθηνά Παπαδάκη
Παλιές ιστορίες του κόσμου (Ασία)... 400
- ☐ 16. Μαρία Μιχαήλ-Δέδε
Ινδιάνικοι θρύλοι... 300
- ☐ 17. Όσκαρ Ουάιλντ
Το φάντασμα του Κάντερβιλ... 400
- ☐ 18. Τζακ Λόντον
Αγάπη για τη ζωή... 400
- ☐ 19. Αλέξανδρος Δουμάς
Ιστορία ενός καρυοθραύστη... 400
- ☐ 20. Αλφόν Ντλωντέ
Ο Ταρταρέν της Ταρασκόν... 400
- ☐ 21. Ιφιγένεια Αλμπανοπούλου
Χόπιτι-Χοπ... 300
- ☐ 22. Τζακ Λόντον
Πειρατικές ιστορίες... 400
- ☐ 23. Ράντγιαντ Κίπλινγκ
Απίθανες ιστορίες... 400
- ☐ 24. Κατερίνα Γλυκοφρύδη
Μελήσοιπος... 600
- ☐ 25. Νικολάι Βορόνοβ
Το κυνήγι των περιστερών... 400
- ☐ 26. Λίτσα Ψαραύτη
Στα βήματα του Σαμοθήριου... 400
- ☐ 27. Άννα Γκρέτα Βίνμπεργκ
Μια Πέμπτη του Οκτώβρη... 450
- ☐ 28. Νικολάι Βαρόνοβ
Μάσα, ένα σύγχρονο κορίτσι... 400
- ☐ 29. Νίτσα Τζώρτζογλου
Το τσίρκο της Ίρμας... 400
- ☐ 30. Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον
Το νησί των θησαυρών... 600
- ☐ 31. Αλέξανδρος Δουμάς
Η μαύρη τουλίπα... 500

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΚΩΔΙΚΑΣ ΠΟΛΗ.....
ΤΗΛΕΦΩΝΟ

Νέες Εκδόσεις

Θεοφάνης Δ. Χατζηστεφανίδης

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (1821-1986)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑΣ

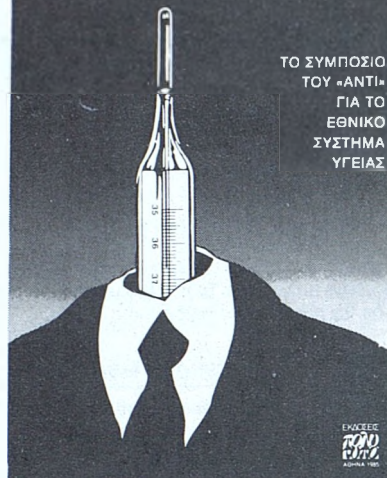
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπλοκράτους 8
τηλ. 36.27.318

ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
από τις εκδόσεις «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Υγεία-Κοινωνία-Πολιτική

ΤΟ ΣΥΜΠΟΣΙΟ
ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»
ΓΙΑ ΤΟ
ΕΘΝΙΚΟ
ΣΥΣΤΗΜΑ
ΥΓΕΙΑΣ

Δεινοκράτους 131,
Αθήνα 115 21 Τηλ. 72.29.237

τετράδια

πολιτικού διαλόγου έρευνας και κριτικής

τετράδιο δέκατο πέμπτο

χειμώνας '86-'87

Λεωνίδας Λουλούδης
Δημοτικές εκλογές και «δεξιά στροφή»
Δημήτρης Κωνσταντακόπουλος
Μετά το Ρένιασθι: Διπλωματία και πυρηνικά
Italo Calvino

Η ιταλική, μια γλώσσα ανάμεσα στις άλλες γλώσσες. Απάντηση στον
P.P. Razzolini

Αβραάμ Μπεναρόγια
Αφηγήσεις για τον Βενιζέλο
Σωτήρης Καραγιάννης

Ταξικά σύμβολα στον μεσοπόλεμο. Γέννηση, ακμή και παρακμή των
όρων «Βενιζελισμός» και «Αντιβενιζελισμός»
Αρά Μπαλιόζιαν

Η γενοκτονία των Αρμενίων και η λύση

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Η διακήρυξη της αντιπολίτευσης στις ανατολικές χώρες για το 1956
Τόλης Γιαννάκης, Δημήτρης Δελιολάνης, Μιχάλης Μοδινός,
Πάυλος Νεράντζης, Δημήτρης Ραυτόπουλος

ΛΟΓΟΣ - ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ - ΜΑΛΟΓΟΣ

Μιχάλης Χαρολαμπίδης: Η γέννηση, η μετεξέλιξη του ΠΑΣΟΚ. Η
πάλη των απόψεων
Χρήστος Κ. Τυροβούνης - Ηλίας Ευθυμίου: Πυρηνική ενέργεια
και πολιτική

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

Ταξίδια - Ανακαλύψεις

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΒΙΚΙΝΓΚΣ

Φερνάντο Κορτές

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΣΙΚΟΥ

ΦΕΡΝΑΝΤΟ ΚΟΡΤΕΣ: Η ΚΑΤΑ-
ΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΣΙΚΟΥ

Μάρκο Πόλο

ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

ΜΑΡΚΟ ΠΟΛΟ: ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΝΤΕ ΛΑΣ ΚΑΖΑΣ

Σύνοψη ανακάλυψης της
καταστροφής των Ινδιών

ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ ΝΤΕ ΛΑΣ ΚΑ-
ΖΑΣ: ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ
ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΙΝ-
ΔΙΩΝ

Μαυρομυιάλη 39
Τηλ. 3601956, 3610445
Αθήνα 10680

Κυκλοφορεί ο 23ος τόμος του ΑΝΤΙ
β' εξάμηνο 1985 (τεύχη 294-307)

Φύλακες, και γρηγορούν

Το νυχτερινό ωράριο
και η αστυνόμευση του ελεύθερου χρόνου μας

Αποτράπηκε τελικά η παράταση του ωραρίου των νυχτερινών κέντρων κατά δύο ώρες την περίοδο των εορτών, μειναμε δηλαδή στα παραδεδεγμένα, δύο κάθε βράδυ και τρεις τις γιορτές, και τέλος Ιανουαρίου θα ρυθμιστεί το θέμα και νομοθετικά.

Θα εξασφαλιστεί έτσι διά νόμου η μειωμένη κατανάλωση αλκοόλ, η μειωμένη διακίνηση και χρήση ναρκωτικών, η μειωμένη εγκληματικότητα και η αυξημένη παραγωγικότητα, η εξοικονόμηση γενικά ενέργειας, και δη «ανθρώπινης», όλα όσα καταφέραμε με το μειωμένο ωράριο, από Καραμανλή και εντεύθεν, καθώς μας διαβεβαιώνουν τα समाτεία και οι αρμόδιοι σύλλογοι των εργαζομένων στα κέντρα διασκέδασης.

Άλλωστε το ισχύον ωράριο αποτελεί «κατάκτηση των εργαζομένων» και «είναι παράλληλα κι ένα μέτρο εξανθρωπισμού της κοινωνικής μας ζωής», όπως σημειώνει λ.χ. ο Δημήτρης Γκιώνης, στην *Ελευθεροτυπία* της 20ής Δεκεμβρίου 1986.

Και «επειδή οι άνθρωποι που εργάζονται στα μαγαζιά αυτά υπόκεινται σε κάθε είδους εκβιασμούς και πιέσεις, η λύση είναι μία: να τηρηθεί το περιοριστικό ωράριο (μέχρι τις 2, και πολύ είναι), με αυστηρές συνέπειες για όσους το παραβιάζουν ή όσους συνεργούν στην παραβίασή του» (ό.π.).

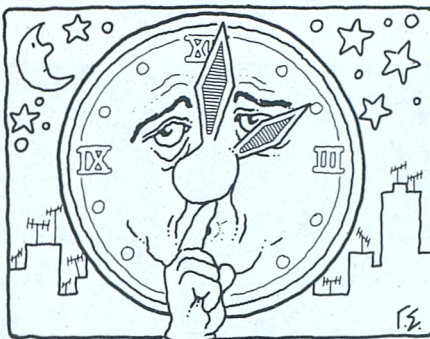
Ίσως λοιπόν η λύση να είναι «άλλη μία»: να μειωθεί περαιτέρω δραστικά το ωράριο.

Να μη χρειαστεί να ηχήσει ο πικρός, ονειδιστικός λόγος του Κ. Γεωργουσόπουλου:

«Εμπρός για μια Ελλάδα νέα, εμπρός για νέα ξενύχτια, νέες "μπόμπες", νέες στρωμένες τσόχες, νέες γαρδένιες, νέα σπασίματα. Εμπρός για την παραγωγικότητα των σκυλάδικων, για τον έντονο ανταγωνισμό στο ποντάρισμα, εμπρός για να δικαιωθούν οι προσδοκίες των προστατών και των προαγωγών...» (*Νέα* 18.12.1986).

Ως τότε, τη σφυρίχτρα του κυρίου Γκιώνη, παρακαλώ! Και το περιπολικό του κυρίου Γεωργουσόπουλου!

Αν μένει ένα ελάχιστο περιθώριο να σοβαρευτούμε, πρέπει να αραδιάσουμε καινοτοπίες, γι' αυτό το αυτόχηρμα ανελεύθερο μέτρο και την πρόδηλη αντισυνταγματικότητά του, που ορίζει ποιος, πόσο και πού θα ξενυχτήσει και θα ξοδέψει, τότε και πόσο θα δουλέψει κτλ.

Πράγματα δηλαδή αυτονομία, που ωστόσο αποσιωπούνται, ένοχα τις πιο πολλές φορές, γιατί χρειάζεται να απαντήσουν σε κάποια άλλα, επίσης «αυτονόητα»: Ότι δουλειά, λόγω χάρη, νοείται μόνο η πρωινή, και το ξενύχτι είναι λοιπόν εις βάρος της δουλειάς. Πώς το ξενύχτι είναι άλλωστε εξ' ορισμού κακόν, όπως και το να πίνεις, να καπνίζεις, να ξοδεύεις και λοιπά. Κι ότι ξενύχτι σημαίνει μπαρ κακόφημα, σκυλάδικα και τέτοια. Και πως ξενύχτης ίσον εργολάβος οικοδομών, μεγαλοκαρχαρίας με κοιλιά και πούρο, άντε κατσιφάρας. Οπότε πώς, διανοούμενοι εμείς, μέσα στα όζοντα μπουζούκια ή τα κέντρα τα λαμέ! Ή πώς σε καφενέδες και σε μπαρ, τριχοτομούντες λέει και ομφαλοσκοπούντες, οι κουλτουριάρηδες λοιπόν και οι ελίτες, ρεμάλια της πλατείας Εξαρχείων και λοιπά.

Κι εκεί όπου τελειώνουν τα πλέγματα αυτά αρχίζει ο λαϊκισμός: κατάκτηση των εργαζομένων, που δικαιούνται και αυτοί να πάνε σπίτι τους μια ώρα ανθρωπινή κτλ.

Που και βέβαια δικαιούνται, αλλά όσο ακριβώς δικαιούται και ο κάθε εργολάβος να τα σπάει, να ξοδεύει, να πετά, κι ας πιάνουμε τη μύτη, οι άμωμοι εμείς. Που καλά κάνουμε, αν θέλετε, μα θα εισηγηθούμε τότε και να κλείσουν εντελώς τα κέντρα αυτά; Κι αν όχι, γιατί; Τάχα εκεί θα κωλώσουμε και δεν θα τολμήσουμε να πούμε ότι το ζητούμε επειδή τα θεωρούμε *εμείς* κακά; Ή θα σκεφτούμε τους εργαζομένους που θα ρίξουμε στην ανεργία; Ή μήπως τότε θα μιλήσουμε και για ελευθερίες;

Και σταθήκαμε στις ακραίες περιπτώσεις (σκυλάδικο κτλ.), εκεί όμως που δοκιμάζονται πάντοτε οι δημοκρατικές ευαισθησίες και οι φιλελεύθεροι αναστεναγμοί μας.

Αλλιώς είν' εύκολο να κλιμακώνεται η ανοχή μας: ε, ένα ποτηράκι... άντε, ως τις 2... καλά, ένα καφενείο στα αεροδρόμια και τους σταθμούς...

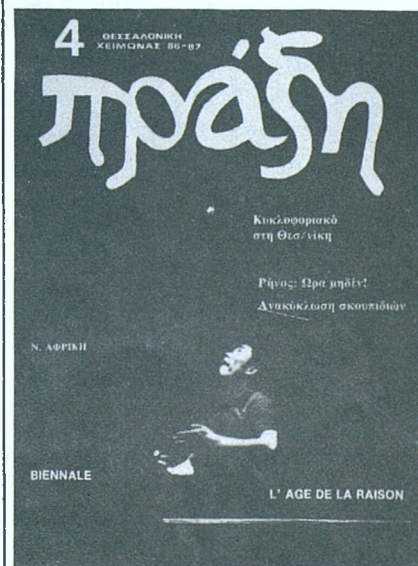
Όσο για την κατάκτηση των εργαζομένων, μία ακόμη πλάι στις άλλες: όπου δικαιούνται —και βέβαια δικαιούνται— πενθημερο οι εργαζόμενοι στις βιβλιοθήκες, και οι εργαζόμενοι στα ταχυδρομεία και οι εργαζόμενοι στον ΟΤΕ και τους άλλους οργανισμούς κοινής ωφελείας (αιφνης οι εργαζόμενοι στον ΗΣΑΠ, που παραμονή Χριστουγέννων εκκλείσαν το σταθμό του Ηλεκτρικού δέκα μιση με έντεκα παρά το βράδυ).

Για να εξανθρωπίζεται εξοχώς η ζωή μας, στο σπίτι σου κλεισμένος να ορίζεις τη ζωή σου όπως θέλεις, κι όπου δε φτάνει το τηλέφωνο να επικοινωνήσεις και με κάνα φίλο, στην τηλεόραση έχει χιλιάδες, κι έχεις και τ' αυτοκίνητο να οδηγείς σε άδεια πόλη, στη σιγουριά σου δηλαδή πως άμα δεις ψυχή στο δρόμο θα είναι κλέφτης, πούστης, τραβεστί, ή τρομοκράτης, ή κι ο βιαστής σου, να ξέρεις, αδερφέ, να φυλαχτείς.

Πώς μπορείς, μονάχος. Γιατί κι οι τροχονόμοι του δημόσιου και του μικρού, του πενιχρού ιδιωτικού σου βίου έχουν ωράριο κι αυτοί.

Γιάννης Η. Χάρης

πράξη

Κυκλοφόρησε
το 4ο τεύχος

Φροντίδα για την αρχιτεκτονική κληρονομιά

του Δημήτρη Φιλίππιδη

Η συνάντηση αυτή θα μπορούσε να ήταν η προβολή του πρώτου σταδίου μιας πολύ ευρύτερης παρέμβασης, που φιλοδοξούσε να αποκαταστήσει εκείνες τις ισορροπίες που δεκαετίες ολόκληρες εγκατάλειψης και κακής οργάνωσης είχαν κλονίσει. Ήδη από την ιταλική κατοχή, η επιλογή της επέκτασης του κέντρου της πόλης στο νεώτερο κομμάτι της έξω από τα τείχη, παρόλες τις σημαντικές προσπάθειες αναστήλωσης της μεσαιωνικής πόλης, έδωσε το σύνθημα για τη σταδιακή φυγή κατοίκων και εξυπηρετήσεων. Η κατάσταση επιδεινώθηκε μεταπολεμικά, όταν η νέα πόλη άρχισε να ξαπλώνεται προς όλες τις κατευθύνσεις και η εισβολή της τουριστικής ανάπτυξης στο νησί έγινε η αιτία να συγκεντρωθεί εκεί εργατικό δυναμικό από τα γύρω φτωχά νησιά. Τα νέα αυτά στρώματα, πάντα με τα χαμηλότερα εισοδήματα μέσα στην ιλιγγιώδη ευημερία της πόλης, αναγκάστηκαν να αναζητήσουν φτηνή στέγη στην υποβαθμισμένη Χώρα —μετατρέποντάς την σε «γκέτο». Ο μεσαιωνικός οικισμός διατήρησε έτσι μια πρόσθετη γραφικότητα για τους ξένους επισκέπτες, που μαζί με την περιήγηση στην οδό Ιπποτών και στα μουσεία μπορούσαν μετά να χαθούν στα στενά δρομάκια χαζεύοντας την αυθεντικά «λαϊκή» ζωή των ιθαγενών. Πρόκειται για τη γραφικότητα της αθλιότητας εκείνων που εξακολουθούν να ζουν κάτω από «απαράδεκτες» συνθήκες στο πιο εξευρωπαϊσμένο κομμάτι της επικράτειας!

Στοιβαγμένοι σε ανήλιαγα και υγρά ισόγεια, χωρίς συχνά τρεχούμενο νερό ή μπάνιο, οι νέοι κάτοικοι τα τελευταία χρόνια διεκδικούσαν και αυτοί μια θέση στον ήλιο: άρχισαν να νοικιάζουν δωμάτια σε ξένους, τα περισσότερα αδήλωτα. Παράλληλα τα τουριστικά μαγαζιά, σωστά χρυσωρυχεία, επεκτείνονταν σε βάρος της κατοικίας, αρχίζοντας από την οδό Σωκράτους και εισδύοντας μέσα στα στενά ολοένα και περισσότερο. Και τέλος, σαν να μην έφταναν αυτά, η γνωστή «μάστιγα» των ξένων που αγοράζουν κρυφά ιδιοκτησίες (βλέπε Λίνδο), εκτοπίζοντας έναν άγνωστο αριθμό από ντόπιους.

Η παραπάνω εικόνα διαγράφηκε με ειλικρίνεια από το Νομάρχη και το Δήμαρχο Ρόδου στη διάρκεια της συνάντησης. Ο δεύτερος μάλιστα είπε και άλλα: μίλησε με πικρία για τις δυσάρεστες εμπειρίες που αφήνει πάντα η συνεργασία με κεντρικές υπηρεσίες, για τις απαράδεκτες καθυστερήσεις των υποθέσεων που

διαβιβάζονται στο ΚΑΣ (Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο), για τις μιζέριες της χρηματοδότησης όταν κολλάνε σε παρέδρους - σατραπίσκους και για τον τρομακτικό όγκο δουλειάς που έχει φορτωθεί η ηρωική ομάδα πονιέρων της προγραμματικής σύμβασης (10 άτομα όλα κι όλα). Μίλησε ανοιχτά για λάθη που έγιναν στη σύνταξη της σύμβασης —που απειλούν την ύπαρξη του έργου— για τα φανερά συμφέροντα που κρύβονται πίσω από τη σημερινή κατάσταση στην Παλιά Πόλη και για τις περιορισμένες δυνατότητες του σημερινού θεσμικού πλαισίου.

Για όσους στο ακροατήριο είχαν έρθει να ακούσουν τι «πραγματικά» συμβαίνει σήμερα στη Ρόδο και ποιες προοπτικές πιθανώς ανοίγονται για αντίστοιχες προσπάθειες αλλού, τα παραπάνω λόγια ήταν παλύτιμα και διδακτικά. Θα περίμενε κανείς να

ανοίξει έτσι ένας διάλογος ανταλλαγής απόψεων και εμπειριών πάνω στο πρόγραμμα, που να δικαιολογεί τουλάχιστον τα έξοδα οργάνωσης της συνάντησης. Και αν κάτι τέτοιο ήταν δύσκολο, έστω να γίνει μια ανταλλαγή γνώσης ανάμεσα στους καλεσμένους «θεωρητικούς» πανεπιστημιακούς και υπαλλήλους του ΥΠΠΟ από τη μια πλευρά και τους διοικητικούς - διαχειριστές από την άλλη. Ίσως να μη χρειαζόταν καν ο διάλογος να αφορά τη συγκεκριμένη Παλιά Πόλη, μια και τα θέματα είναι γενικότερα και οι ευκαιρίες, να βρεθούν όλες αυτές οι ειδικότητες μαζί και να τα πουνε, ελάχιστα.

Μόνο που δεν έγινε τίποτε τέτοιο, λες και τα κρίσιμα προβλήματα της πράξης δε βρίσκονται ακριβώς πάνω στο σημείο τριβής μεταξύ αυτών των δύο περιοχών. Αντί γι' αυτό βρεθήκαμε αντιμέτωποι σε μια σειρά από τυπικές

Τον περασμένο μήνα (27-29 Νοέμβρη) έγινε στη Ρόδο μια επιστημονική συνάντηση με θέμα την ιστορία και τα προβλήματα συντήρησης της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου. Είχε σχεδόν κλείσει ένας χρόνος από την έναρξη του σχετικού προγράμματος, που πρώτη φορά εμφανιζόταν στην Ελλάδα, με τη συνεργασία ΥΠ.ΠΟ., ΤΑΠΑ (Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων) και Δήμου Ρόδου. Με τη μεσολάβηση του ΥΠ.ΠΟ., το ΤΑΠΑ παρέχώρησε στο Δήμο 20 τίτσηματα μέσα στον ιστό της Παλιάς Πόλης («Χώρας») για αποκατάσταση.

«συγκρούσεις» που συνηθίζονται μέσα στο σινάφι των «ειδικών». Οι αρχαιολόγοι συνυπήρχαν άβολα με τους αρχιτέκτονες, οι παλιότεροι έβλεπαν με συγκатаβατική καχυποψία τους νεώτερους, οι τεχνοκράτες απέρριπταν τους εμπειρικούς, οι πολεοδόμοι τους συντηρητές κτλ. Λες και κάθε μια ομάδα μιλούσε μια διαφορετική γλώσσα που δεν ήθελε (ή ενδιαφερόταν) να μοιραστεί με τις άλλες. Αυτή η επίτηδες ασυνεννοησία κατέληγε αυτόματα σε διαστρέβλωση των προβλημάτων και σε αποπροσανατολισμό. Βρεθήκαμε έτσι να συζητάμε, συχνά με μεγάλο πάθος, για διάφορα επουσιώδη πράγματα και να δεχόμαστε απόψεις - κονσέρβες για το ρόλο του κυρίαρχου τουρισμού, των «καλών» αρχαιολόγων στην αιώνια πάλη τους με τα αδιάστατα συμφέροντα, της διατήρησης κελύφους σε πολεοδομική ανάπτυξη με κοινωνικό πε-

ριεχόμενο. Με κάποιο τρόπο, οι μεσαιωνικές «γλώσσες» —ιπποτικά καταλύματα ανάλογα με την προέλευσή τους— είχαν βρει το σύγχρονο ανάλογό τους: τη Βαβέλ της εξειδίκευσης.

Το πρόβλημα όμως ενυπάρχει ήδη στον τίτλο «ιστορία και προβλήματα συντήρησης». Κάτω από μια τέτοια ομπρέλα ακούστηκαν ορισμένες εξαιρετικά ενδιαφέρουσες ανακοινώσεις (γιατί για ανακοινώσεις πρόκειται και όχι για εισηγήσεις των 15 λεπτών) για τη δομή της αρχαίας πόλης (Β. Χέπφνερ), το τείχος του Κολλάκιου (Η. Κόλλιας), για τα προβλήματα τεκμηρίωσης των μνημείων (Φ. Καρασάββα - Τσιλιγγίρη) κτλ. ενώ από τα ίδια τα μέλη του Γραφείου Συντήρησης και Αποκατάστασης ακούστηκαν ορισμένες εξίσου γοητευτικές αναλύσεις για την αποκατάσταση συγκεκριμένων κτισμάτων (Κ. Μανούσου - Ντέλλα, Γ. Ντέλλας, Ν. Ζαρίφης). Με την ίδια λογική αναπτύχθηκαν οι γενικές διαστάσεις του θέματος (τοπικό ΤΕΕ, Στ. Σωτηράκης) χωρίς πουθενά να φαίνεται η σχέση ανάμεσα σε μεγάλη και μικρή κλίμακα, ανάμεσα σε «γενικό» και «ειδικό»: με άλλα λόγια, χωρίς υποψία μιας έστω στοιχειώδους προγραμματικής διάστασης. Το λεγόμενο «πρόγραμμα» είχε ταυτιστεί με την «προγραμματική σύμβαση», δηλαδή με ένα θεσμικό κατασκευάσμα, σίγουρα το απαραίτητο πρώτο βήμα για να ξεκινήσει η δουλειά, αλλά χωρίς να ξέρουμε τι θέλουμε και πού πάμε. Γιατί, όπως συχνά συμβαίνει, κάποιος δίνει το σύνθημα να ξεκινήσει η διαδικασία και τα υπόλοιπα αντιμετωπίζονται στο δρόμο με την τεχνική «βλέποντας και κάνοντας». Έτσι τουλάχιστον μας άφησαν να καταλάβουμε.

Γιατί εδώ το πρόγραμμα μπηκε μπροστά (και πολύ καλά έκανε!)

χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η μελέτη Αναθεώρησης της Ρόδου, οπότε ήταν αδύνατο —τουλάχιστον από όσα ακούστηκαν— να προβλεφθεί ο βαθμός συντονισμού ανάμεσα σε «πολεοδομους» και «συντηρητές». Με αποτέλεσμα να μη φαίνεται από πουθενά πως θα αντιμετωπισθούν τα προβλήματα της Χώρας, όπως στην πραγματικότητα υπάρχουν, δηλαδή πάντα διακλαδικά, πάντα μπλεγμένα με πολλαπλές διασυνδέσεις σε διάφορα επίπεδα.

Οπότε φυσικό ήταν να αποσυνδεθούν οι συσχετισμοί και να αποποιηθούν μέχρι αφέλειας οι προεκτάσεις της οποιασδήποτε επέμβασης στην Παλιά Πόλη. Με συνέπεια την απομόνωση των προβλημάτων της σε στεγανά κουτάκια: τώρα μιλάμε για το τάδε θέμα, μετά θα μιλήσουμε για το άλλο, χωρίς να χρειαστεί πουθενά ο συνεκτικός κρίκος —που βγάζει μάτι.

Οι μόνοι που είχαν κάτι να πουν πάνω στο θέμα (γιατί να κρυβόμαστε;) ήταν δύο καθηγητές από το Πανεπιστήμιο Βενετίας (Ντ. Πίνι, Ρ. Σορντινα), που ήρθαν να προσφέρουν την πείρα τους με έτοιμη μια προκαταρκτική πρόταση - δείγμα, πάνω σε υλικό που συγκέντρωσαν σπουδαστές τους. Σε ένα κείμενο που μοίρασαν προειδοποιούσαν για την ανάγκη «οικειοποίησης των ιστορικών και περιβαλλοντικών αξιών» της Χώρας και τόνιζαν την ανάγκη παρέμβασης σε «ορισμένες στρατηγικές περιοχές» αντί για τη γνώριμη πρόταση που θα έβγαине από ένα «ρυθμιστικό σχέδιο». Η δυσκολία όμως γλωσσικής επικοινωνίας (οι παρεμβάσεις τους έγιναν με παράλληλη μετάφραση) δεν άλλαξε σε τίποτα τη γενική μακαριότητα. Ακόμα και η προοπτική οργάνωσης ενός μεταπτυχιακού προ-

γράμματος διαχείρισης παραδοσιακών οικισμών από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου (Χ. Κοκκώσης) δε στάθηκε ικανή να ταραξεί τα νερά.

Την ίδια στιγμή, στον ισόγειο χώρο του θαυμασίου κτιρίου της Καστελλανίας όπου είχαμε μαζευτεί, λειτουργούσε μια έκθεση με θέμα «Πρόβλημα και Προοπτικές» της μεσαιωνικής πόλης, φανερά στημένη έτσι ώστε να τραβήξει το ενδιαφέρον των περαστικών. Στο μικρό κείμενο του καταλόγου ήταν διατυπωμένος με σαφήνεια ο στόχος του προγράμματος: «Να δούμε το χώρο και τον άνθρωπο μαζί, σε συσχετισμό και αντιπαράθεση, τις δυσκολίες που ο χώρος θέτει στον άνθρωπο, και αντίστοιχα, τις καταστροφές που κάνει ο άνθρωπος σ' αυτόν». Φυσικό είναι να διαρωτηθεί κανείς σε ποιους απευθύνεται η έκθεση και κατ'επέκταση, η ίδια η συνάντηση. Τι μπορούν να καταλάβουν οι «υποβαμισμένοι» κάτοικοι της περιοχής από τέτοιες δηλώσεις (ή εκδηλώσεις) που λειτουργούν μέσα σε κλειστά κυκλώματα; Πού βρίσκονταν εκείνοι οι κάτοικοι που για χάρη τους ξεδεύονταν τόσα κονδύλια; Αν δεν ήταν ένα απλό λεκτικό σχήμα η προστασία του υπάρχοντος πληθυσμού, με ποιους μηχανισμούς προβλέπονταν η ένταξή τους σε μηχανισμούς πληροφόρησης και συμμετοχής; Γιατί δε βρίσκονταν εκεί εκπρόσωποι τους, έστω κάποιοι διαμεσολαβητές που θα τους μετέφεραν τα «πορίσματα»;

Αυτή έλλειψη αποκαλύφθηκε όταν μια «γριούλα», που έτuche να ακούσει για τη συνάντηση, διέκοψε ξαφνικά μια εισήγηση (του Ι. Στεφάνου) και διαμαρτυρήθηκε για το σπίτι της, που οι αρχαιολόγοι δεν την αφήνουν να χτίσει εδώ και δέκα χρόνια. Πραγματική ιστορία ή φτιαχτή,

δεν έχει σημασία. Το σημαντικό είναι ότι το προεδρείο της ζήτησε ευγενικά να σωπάσει για να συνεχιστεί η ομιλία. Ο κίνδυνος πέρας και κατόπιν ξεχάστηκε τελείως η υπόθεση. Λίγο έλειψε όμως να βρεθούμε σε μια άλλη λογική, με μια βιαιότητα που απειλούσε την ίδια την υπόσταση της επιστημονικής συνάντησης και τις ιδεολογικές της επιλογές. Πόσο άραγε από το ακροατήριο έπιασαν το «μήνυμα»;

Όταν τελείωσε η συνάντηση κάναμε μια μεγάλη βόλτα με τη λιακάδα στα υψώματα πάνω από τη σύγχρονη πόλη, στο τοπίο των ελληνιστικών ιερών, που ακόμα διατηρεί την αυθεντικότητά του παρόλα τα μπάζα, τα κοτέσια και τα αυθαίρετα. Μετά κατηφορίζοντας πάλι προς την πόλη, πέσαμε πάνω σε άλλη μια σωστική ανασκαφή ανάμεσα στα πρώτα σπίτια. Ταχτικά σκαμμένα θεμέλια και δάπεδα σε στρώματα, ηλυσωλήνες δικτύων και σε μερικά σημεία στρωμένα φύλλα πλαστικού για την προστασία ευαίσθητων στοιχείων. Ο αρχαίος κόσμος να ξεπηδά μέσα στις πιλοτές. Και έξω στο δρόμο οι γείτονες έπλεναν τα αυτοκίνητά τους για την κυριακάτικη βόλτα —η τυπική σκηνή σε ολόκληρη την Ελλάδα. Γι' αυτούς εδώ έξω η μεσαιωνική πόλη δεν τους λείει τίποτα, και ας ζουν όπως όλοι από το ξεπούλημά της. Πραγματικά από αυτή την απόσταση η Χώρα έμοιαζε με παράσταση παλιού περιηγητικού βιβλίου: θα μπορούσαν και να μην είχαν ποτέ υπάρξει τα προβλήματά της που μας απασχόλησαν τρεις μέρες. Άλλωστε, ποιος ενδιαφέρεται για τέτοια περιθωριακά ζητήματα. Η φτενινή σαϊζόν μόλις είχε κλείσει επίσημα, μπήκαν λουκέτα στα μαγαζιά και οι Ροδίτες έφευγαν για διακοπές, μεταμορφωμένοι σε τουρίστες.

ΣΤΟΥΝΤΙΟ ΤΕΧΝΗΣ ΦΑΝΗ

Πλούσια συλλογή για δώρα:

- Πίνακες
- Κεραμικά
- Κασέλες

Για την περίοδο των γιορτών τιμές εργαστηρίου
Δωδώνης 105 (Σεπόλια) • τηλ: 52.41.378 • ΑΘΗΝΑ

Τώρα -

ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία

Έγκυκλοπαίδειες μισοτιμής
Ευκολίες πληρωμής

ΜΗΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92. ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

28
ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

BIBLIA ΚΑΙ
ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ
COMPUTERS

KARTEΣ

UNICEF

Ο Μανώλης
Μπαρμπουνάκης
και οι συνεργάτες του
σας περιμένουν στα βιβλιοπωλεία

- 1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682
- 2 ΕΓΚΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916
- 3 ΤΟ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853
- 4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

Ι. ΚΑΚΡΙΔΗ
η ελληνική μυθολογία

Με βιβλία, χιλιάδες βιβλία για σας και
τα παιδιά σας από 30 δρχ.
Έγκυκλοπαίδειες, παιδικές και μεγάλες,
με τις καλύτερες τιμές.

28 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΕΓΑΛΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

BIBΛΙΟ

Επιμέλεια
Χριστίνα Ντουνιά

ΠΑΤΡΙΚ ΖΙΣΚΙΝΤ

Το άρωμα

Μετάφραση: Μαρία Αγγελίδου
Εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 1986, σελ. 253

«Ο Γκρενούιγ ξεχάστηκε γιατί η μεγαλοφροσύνη του και η μοναδική του φιλοδοξία περιορίζονταν σ' ένα πεδίο που δεν αφήνει ίχνη στην ιστορία: στο φευγαλέο βασίλειο της όσφρησης».

KAREN ΜΠΛΙΞΕΝ

Επτά γοτθικές ιστορίες

Προλογικό σημείωμα: Χάνα Αρέντ

Μετάφραση: Κώστας Κουντούρης
Εκδ. Μέδουσα, 1986, σελ. 461

Το άρωμα

Ο 18ος αιώνας δεν είναι μόνο ο αιώνας του διαφωτισμού. Είναι επίσης ο αιώνας που θέτει το φιλοσοφικό ερώτημα του περάσματος από τις αισθήσεις στη λογική κρίση. Αυτό το ερώτημα βρίσκεται πίσω από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δείχνουν πολλοί φιλόσοφοι της εποχής για τους τυφλούς. Ο Λοκ, ο Μπέρκλεϋ, ο Βολταίρος, ο Κοντιγκιάκ, ο Λα Μετρί, ο Ντιντερό συζητούν σε βάθος το ζήτημα αν ένας εκ γενετής τυφλός, που αργότερα βρίσκει το φως του, είναι ικανός χωρίς την αφή να αναγνωρίσει έννοιες ή αντικείμενα που του είναι γνωστά μέσα από αυτή την αίσθηση.

Σ' αυτόν το φιλοσοφικό ορίζοντα εγγράφεται και το ιδιοφυές «Άρωμα» του Πατρίκ Ζίσκιντ. Ο ήρωας του μυθιστορήματος είναι το φιλοσοφικό τέκνο του 18ου αιώνα. Σ' αυτόν η βασική αίσθηση δεν είναι η όραση ή η αφή, αλλά η όσφρηση. Με την τερατώδη όσφρησή του ταξινώνει τον κόσμο, αποκτά συνείδηση του εαυτού του και αναζητά το απόλυτο. Όλες οι περιπέτειές του είναι οι περιπέτειες της όσφρησης. Με μια λεπτή ειρωνεία, ο Π. Ζίσκιντ αντικαθιστά στην αφήγησή του το ρόλο της όρασης με την όσφρηση. Το αποτέλεσμα είναι εκπληκτικό. Η μυρωδιά αποδεικνύεται ένα εξαιρετικά πλούσιο ταξινομικό σύστημα που επιτρέπει να συλληφθούν όλες οι όψεις του κόσμου: κοινωνικές, επαγγελματικές, ηθικές, οικονομικές, πολιτικές, ερωτικές, πολιτιστικές, βιολογικές κτλ.

Παραφράζοντας τον Βιτγκενστάιν θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα όρια του αρώματος είναι τα όρια του κόσμου του ήρωα. Ό,τι δεν μυρίζει δεν είναι ούτε αντιληπτό ούτε ρητό. Σ' αυτό τον κόσμο, που η ουσία κάθε αντικειμένου είναι η ιδιότυπη μυρωδιά του, το τυφλό σημείο είναι ο ίδιος ο ήρωας. Αυτός που διαθέτει μια τερατώδη όσφρηση είναι ο ίδιος άοσμος. Από αυτή τη θεμελιώδη αντίφαση και από την αναζήτηση του απόλυτου αρώματος —εδώ ο ήρωας αποκτά τα χαρακτηριστικά του σατανικού μάγου και του ακάματου αλχημιστή— παράγεται και η πλοκή του μυθιστορήματος. Ο Π. Ζίσκιντ δημιουργεί έτσι ένα εξαιρετικά πρωτότυπο και ενδιαφέρον μυθιστόρημα που γνωρίζει ήδη μια διεθνή επιτυχία.

Επτά γοτθικές ιστορίες

Εγώ είμαι μια απλή αφηγήτρια και τίποτ' άλλο. Αυτό που μ' ενδιαφέρει είναι η ίδια η ιστορία που έχω να πω και πώς θα την αφηγηθώ καλύτερα. Η Κάρεν Μπλιξεν τοποθετούσε τις Χίλιες και μια Νύχτες, στην κορυφή της πυραμίδας των λογοτεχνικών της προτιμήσεων. Αυτή η Δανέζα βαρόνη που αγάπησε τόσο το ρόλο της Σεχραζάτ, ασχολήθηκε συστηματικά με το γράψιμο σε αρκετά ώριμη ηλικία, όταν πλέον πλησίαζε τα πενήντα. Ωστόσο, γνώριζε από μικρή τη δύναμη και τη γοητεία της αφήγησης. Οι ιστορίες έσωσαν τον έρωτά της κι αυτές έσωσαν και τη ζωή της μετά την καταστροφή, γράφει η Χάνα Αρέντ στον πρόλογο του βιβλίου που κυκλοφόρησε πρόσφατα στα ελληνικά.

Οι επτά γοτθικές ιστορίες, διαδραματίζονται κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, αλλά η ατμόσφαιρά τους παρουσιάζει αρκετές συγγένειες με την παράδοση της λεγόμενης γοτθικής νουβέλας της ρομαντικής περιόδου. Μυστήριο, πάθη, υπερφυσικά φαινόμενα, μεταμορφώσεις, μονομαχίες φαντάσματα και μεγάλοι έρωτες συνδυάζονται με την τέχνη των παραμυθιών της ανατολής. Η κάθε ιστορία εμπεριέχει άλλες μικρότερες, που ενώ είναι αυτοτελείς, συνθέτουν ένα οργανικό σύνολο, όπως στις Χίλιες και μια Νύχτες. Ο αναγνώστης οδηγείται έτσι, σε ένα μαγικό λαβύρινθο όπου το πραγματικό διαλέγεται με το φανταστικό, η αλήθεια με το ψέμμα, η ζωή με την τέχνη. Ένα βιβλίο χορταστικό για όσους αγαπούν να ταξιδεύουν με το διάβασμα.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΖΟΖΕΦ ΚΟΝΡΑΝΤ

Ο αράπης του Νάρκισσου

Μετάφραση Ξενοφών Κομνηνός
Εκδ. Ζώδιο, 1986, σελ. 231

Μια εξαιρετικά φροντισμένη έκδοση του γνωστού μυθιστορήματος του Τζόζεφ Κόνραντ, που έχει ως θέμα του τον κόσμο ενός καραβιού που ωστόσο αποτελεί μια μικρογραφία του φυσικού και του ανθρώπινου τοπίου. Ο αργός θάνατος ενός νέγρου θα προκαλέσει καταστάσεις που δημιουργούν μια κλιμακούμενη ένταση. Έτσι η εξιστόρηση του ταξιδιού του ιστοφόρου Νάρκισσος από τη Βομβάη στο Λονδίνο, μια ιστορία που προχωρεί και τελειώνει μέσα σε τέσσερις μήνες, γίνεται η αφετηρία για ένα έργο, όπου ο άνθρωπος μόχθος, ο φόβος του θανάτου, το μίσος, η αγάπη, το έλεος κυριαρχούν πάνω στα πρόσωπα και τα μεταβάλλουν σε συμβολα διαχρονικά. Το κείμενο έχει αποδοθεί με επιτυχία στα ελληνικά. Οι παλιοί ναυτικοί όροι που χρησιμοποιούνται διευκρινίζονται στο γλωσσάρι, που περιλαμβάνεται στο τέλος του βιβλίου.

ΕΝΡΙΚΟ ΕΣΤΡΑΖΟΥΛΑΣ

Οι φωτιές του Παραδείσου

Μετάφραση: Έλλη Νεζερίτη
Εκδ. Εκάνη, 1986, σελ. 194

Ο Ενρίκο Εστραζούλας ένας από τους σημαντικότερους συγγραφείς της Λατινικής Αμερικής, πίσω από τον περιπετειώδη ευχάριστο τρόπο της γραφής του κρύβει ένα βαθύτατο ανθρώπινο πρόσωπο. Ο άκρατος ρεαλισμός διαδέχεται το όνειρο, η ελπίδα την απογοήτευση, η πίκρα τον κυνισμό, η αισιοδοξία την απόγνωση και την τρέλα. Οι φωτιές του Παραδείσου είναι ένα έργο στο οποίο αναγνωρίζει κανείς όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά του ύφους του συγγραφέα, συνοδευόμενα από ένα διάφανο λυρισμό.

ΛΩΤΡΕΑΜΟΝ

Τα άσματα του Μαλντορόρ

Πρόλογος: Εντμόν Ζαλού

Μετάφραση: Έλλη Νεζερίτη
Εκδ. Εκάνη, 1986, σελ. 216

Τα πασιγνώστα Άσματα του Μαλντορόρ τυπώθηκαν για πρώτη φορά το 1867. Ο συγγραφέας τους ήταν τότε μόλις είκοσι χρόνων. Ο τρόμος, το αίμα και η καταδίκη της ανθρώπινης μοίρας, προβάλλουν μέσα από εκπληκτικής φαντασίας και κάλλους εικόνες και σφραγίζουν την επαναστατική αυτή για την εποχή της γραφή. Ο Λωτρεαμόν υπήρξε ο πρόδρομος του υπερρεαλισμού, —τίτλο που του απέδωσαν οι ίδιοι οι υπερρεαλιστές— σαράντα χρόνια πριν από την επίσημη εμφάνιση του κινήματος. Το λεκτικό παραλήρημα μιας μαγευτικής συνειρμικής γραφής συνδυάζει τον κυνισμό με τον λυρισμό, το ρομαντισμό και το σαρκασμό,

στοιχεία που χαρακτηρίζαν άλλωστε και την προσωπικότητα του Λωτρεαμιόν. Ο πρόλογος του βιβλίου ανήκει στο Γάλλο κριτικό Εντμόν Ζαλού, ο οποίος επιχειρεί μια διεισδυτική προσέγγιση του έργου και του ανθρώπου.

ΠΑΣΚΑΛ ΜΠΡΥΚΝΕΡ

Το μέγαρο των χαστουκιών
Μετάφραση: Αλόνισκα Αβαγιανού
Εκδ. Ασάρτη, 1986, σελ. 123
Μετά τα Μαύρα φεγγάρια του έρωτα κυκλοφόρησε στα ελληνικά το δεύτερο βιβλίο του Πασκάλ Μπρυκνέρ. Το μέγαρο των χαστουκιών είναι ένα βιβλίο διασκεδαστικό όπου το γέλιο αναβρύζει αβίαστα, και οι περιπέτειες διαδέχονται η μια την άλλη. Κύριο πρόσωπο του βιβλίου ένας μεγαλομανής δικτάτορας που αποφασίζει να επιβάλει μια φοβερή κοινωνική μεταρρύθμιση και για το σκοπό αυτό κρατικοποιεί τον ξυλοδαρμό.

Είτε πρόκειται για πολιτικό - φιλοσοφικό λιβέλο, όπως το είδαν μερικοί κριτικοί, είτε πρόκειται για διασκεδαστικό ανάγνωσμα που απευθύνεται στα παιδιά, το βιβλίο παραμένει ενδιαφέρον και πρωτότυπο.

ΜΕΛΕΤΗ / ΔΟΚΙΜΙΟ / ΕΡΕΥΝΑ

ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ-ΠΟΥΛΟΥ

Έλληνες αντιφασίστες εθελοντές στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο (1936 - 1939)

Εκδ. Φιλιπότη, 1986, σελ. 144
Μέσα από τις σελίδες του βιβλίου αυτού μπορεί να παρακολουθήσει κανείς τη δράση των τετρακοσίων περίπου Ελλήνων αντιφασιστών εθελοντών που πολέμησαν στο πλευρό της Δημοκρατικής Ισπανίας στα 1936-39, αλλά και τη γενικότερη βοήθεια που πρόσφερε ο λαός μας, και ιδιαίτερα οι ναυτικοί, σ' αυτή την υπόθεση.

Οι Έλληνες που πήγαν στην Ισπανία κυρίως από το εξωτερικό (Κύπρο, Αίγυπτο, ΕΣΣΔ, Γαλλία, Αγγλία, ΗΠΑ κλπ.) αλλά και αρκετοί ναυτεργάτες που ξεμπάρκαβαν από τα καράβια που δούλευαν πήραν μέρος σ' όλες τις μεγάλες μάχες και πολέμησαν με ηρωισμό και αυταπάλη.

Στο παράρτημα που συνοδεύει το κείμενο, δίνεται ονομαστικός κατάλογος 231 εθελοντών με σύντομα βιογραφικά σημειώματα, ενώ υπάρχουν και αρκετές φωτογραφίες, μερικές από τις οποίες δημοσιεύονται για πρώτη φορά.

ΧΕΡΜΠΕΡΤ ΡΗΝΤ, κ.α.

Λεξικό Εικαστικών Τεχνών
Μετάφραση: Ανδρέας Παππάς
Σύμβουλος έκδοσης: Αλέξανδρος Ξύδης.

Εκδ. Υποδομή, 1986, σελ. 379
Ένα εξαιρετικά εύχρηστο και καλαισθητό τομίδιο με 2.400 λήμματα και 372 εικόνες είναι το Λεξικό Εικαστικών Τεχνών. Περιεκτικό και ενημερωμένο με τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στο χώρο των εικαστικών τεχνών, φιλοδοξεί να καλύψει ένα πραγματικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία. Το φάσμα των θεμάτων που καλύπτονται από την τελευταία αυτή έκδοση του Λεξικού ξεκινάει από την Τέχνη των Σπηλαίων και φτάνει ως τις γνωστές ως Bad Art νεοεξπρεσιονιστικές τάσεις της δεκαετίας του 1980.

ΤΖΩΝ ΜΙΟΥΡΗ

Οι αρχαίοι Έλληνες ιστορικοί
Μετάφραση: Φανούρης Βώρος
Εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1986, σελ. 256

Ένα χρήσιμο βιβλίο που διατρήχει την ελληνική ιστοριογραφία από την εμφάνισή της ως τον τελευταίο προχριστιανικό αιώνα. Αρχίζει δηλαδή από τους Ίωνες Λογογράφους, αναλύει το έργο του Ηροδότου, του Θουκυδίδη, του Ξενοφώντα, του Πολύβιου κ.ά., καθώς και την επίδραση αυτού του έργου στους Ρωμαίους ιστορικούς Τάκιτο, Σαλλούστιο, Λίβιο και Καίσαρα.

Η έκδοση περιλαμβάνει τριάντα εικόνες εκτός κειμένου και πέντε χάρτες.

Ε.Β. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Η διάλυση της Βουλής
Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 120

Η διάλυση της Βουλής υποστηρίζεται ότι υπήρξε το κομβικό σημείο της αναθεώρησης του Συντάγματος του 1985-86. Η ερμηνευτική προσέγγιση του θεσμού της διάλυσης της Βουλής όπως διαμορφώθηκε με την αναθεώρηση φωτίζει όχι μόνο τα επίμαχα άρθρα, αλλά και συνολικά τη λογική και τους στόχους της αναθεώρησης του Συντάγματος.

Η συζήτηση στην ολομέλεια της «ΣΤ' Αναθεωρητικής Βουλής» γύρω από το θέμα αυτό περιλαμβάνεται στις σελίδες 3635 επ. των πρακτικών της Α' Συνόδου της Δ' περιόδου, ενώ τα ίδια περίπου επιχειρήματα είχαν αναπτυχθεί και στην πρώτη φάση της.

Όπως επισημαίνει ο συγγραφέας του βιβλίου, οι τελικές τοποθετήσεις των αγορητών των κομμάτων δίνουν μια κωδικοποιημένη εικόνα των εκατέρωθεν αντιλήψεων για το ρόλο του αρχηγού του κράτους και τις σχέσεις μεταξύ τους Βουλής - Κυβέρνησης - Προέδρου της Δημοκρατίας.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΡΑΝΑΣΗΣ
Ωσαννά!

(ποίηση)
Αθήνα 1986, σελ. 43

ΑΝΤΩΝΗ ΤΣΙΜΠΙΛΙΝΙΔΗ

Αγγελίες μιας Άνοιξης
(ποίηση)
Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 63

ΓΙΑΝΝΗ ΑΝΔΡΙΩΤΗ

Το υποσυνείδητο βγήκε βόλτα απ' το παράθυρο
(πεζογραφήματα)
Εκδ. Αίολος, 1986, σελ. 93

ΓΙΩΡΓΙΟΣ ΤΖΕΒΕΛΕΚΑΚΗΣ

Όπως τα πετρώματα
(ποίηση)
Εκδ. Πλέθρον, 1986, σελ. 57

Ν. Α. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

4 μορφές της λογοτεχνίας μας
Άγιος Θέρος - Κλέανδρος Καρθαίος - Ανδρέας Καρκαβίτσας - Άρης Χατζηδάκης
(μελέτηματα)
Έκδοση του συγγραφέα, 1985, σελ. 150

ΕΛΕΝΗ ΑΙΤΕΛΗ

Αγγελικό και μαύρο φως
(πεζογράφημα)
Εκδ. Κένταυρος, 1986, σελ. 148

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΕΝΑΚΗ

Λου
(μυθιστόρημα)
Εκδ. Καστανιώτη, 1986, σελ. 183

ΕΡΝΕΣΤ ΧΕΜΙΝΓΟΥΕΪ

Ο γέρος και η θάλασσα
Μετάφραση: Φώντας Κονδύλης
Εικονογράφηση: Ντίνος Πετράτος
Εκδ. Καστανιώτη, Νεανική βιβλιοθήκη 1986, σελ. 116

ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ

Στη μουβιόλα
(ποίηση)
Εκδ. Εμαε, Αθήνα 1986

ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ

Σαν τον τυφλό μπροστά στον καθρέφτη
(ποίηση)
Εκδ. Υάκινθος, Αθήνα 1986, σελ. 78

ΚΩΣΤΑΣ ΧΩΡΕΑΝΘΗΣ

Η Βερενίκη των ψιμυθίων
(ποίηση)
Εκδ. Ωρίων, Αθήνα 1986, σελ. 49

Β. Κ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

Ποιήματα (1965-1985)
Εκδ. Ηριδανός, Αθήνα 1986, σελ. 90

ΣΤΑΘΗΣ ΚΑΒΒΑΔΑΣ

Το τσιμεντένιο άγαλμα της Αφροδίτης
(ποίηση)
Εκδ. Διογένης, Αθήνα 1986, σελ. 58

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΚΛΕΟΠΑΣ

Ραδιενεργά τοπία
(ποίηση)
Εκδ. Έψιλον, Αθήνα 1986, σελ. 4

ΕΛΕΝΑ ΠΕΤΚΑ

Αυτή Θερινή
(αφήγημα)
Εκδ. Άγρρα, 1986, σελ. 29

Π. ΝΙΚΗΤΕΑΣ

Καθημερινές τοιχογραφίες
(ποίηση)
Έκδοση του συγγραφέα, 1985, σελ. 20

ΑΡΓΥΡΗΣ ΧΙΟΝΗΣ

Σαν τον τυφλό μπροστά στον καθρέφτη
(ποίηση)
Εκδ. Υάκινθος, 1986, σελ. 78

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΩΓΟΥ

Απόντες
(ποίηση)
Εκδ. Καστανιώτη, 1986, σελ. 40

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΠΑΣ

Εν πλώ
(ποίηση)
Εκδ. Πλέθρον, 1986, σελ. 42

Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΗΣ

Χειρόγραφα
(σχέδια)
Εκδ. Υάκινθος, 1986

Ν. Γ. ΔΑΒΒΕΤΑΣ

Λευκή φούγκα
(ποίηση)
Εκδ. Υάκινθος 1986, σελ. 29

ΤΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Πρώτη Τριλογία
(ποίηση, δ' έκδοση)
Έκδοση του συγγραφέα, 1986, σελ. 351

ΤΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Δεύτερη τριλογία
(ποίηση, γ' έκδοση)
Έκδοση του συγγραφέα, 1986, σελ. 161

ΞΕΝΗ ΣΚΑΡΤΣΗ

Σχεδιάσματα
(ποίηση)
Εκδ. Μικρά Όστρακα, 1986, σελ. 20

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑΣ

Ο άρχοντας του μεγάλου δόκανου
(ποίηση)
Έκδοση του συγγραφέα, Μύκονος 1986, σελ. 44

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑΣ

Το ρόδο της φωτιάς
Δύο κείμενα για τον Καβάφη και τον Έλιοτ
Έκδοση του συγγραφέα, Μύκονος 1985.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΣΑΘΑΝΑΣ

Ακαρίαία
(ποίηση)
Έκδοση του συγγραφέα, 1986, σελ. 86

ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΓΚΕΝΙΕΦ

Οι αφηγήσεις ενός κυνηγού
Μετάφραση Λάμπρος Πετσίνης
Εικονογράφηση: Στάθης Σταυρούπουλος
Εκδ. Καστανιώτη, Νεανική βιβλιοθήκη 1986, σελ. 176

**Πήρες σήμερα
τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;**

**Ο Μικρός
ΗΡΩΑΣ**

**ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ
ΕΝΑΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ
ΤΟΜΟΣ**

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

**8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ**

της πρώτης έκδοσης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3, τηλ. 36.02.007

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Δήμητρα Σωτήρη Πέτρουλα

**«ΠΟΥ 'ΝΑΙ Η ΜΑΝΝΑ
ΣΟΥ ΜΩΡΗ;»**

ΔΗΜΗΤΡΑ ΣΩΤΗΡΗ ΠΕΤΡΟΥΛΑ

**«ΠΟΥ 'ΝΑΙ
Η ΜΑΝΝΑ ΣΟΥ,
ΜΩΡΗ;»**

ΚΕΔΡΟΣ

Η φοβερή εποχή της προετοιμασίας ενός εμφύλιου πολέμου, όπως ακριβώς την έζησε ένα παιδί τριιάμισι χρόνων. Το παιδί αυτό δεν είχε συναίσθηση της πραγματικότητας. Για χρόνια κρατούσε τις εικόνες χωριστά από τις έννοιες. Ώσπου κάποτε τις ένωσε για να συνειδητοποιήσει

με φρίκη πως ήτανε αυτόπτης μάρτυρας της δολοφονίας της ίδιας του της μάνας, των αδερφάδων του και άλλων συγγενών του.

**Χαρίστε στα παιδιά σας
αυτό που πραγματικά τους αξίζει**

ΧΑΡΟΥΜΕΝΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Χαρούμενες διακοπές
Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά
Ρένα Καρθαίου
Κατ. Μάνου - Πασσά

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΛΑΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

- Παραμύθια της Στερεάς Ελλάδας
- Κρητικά παραμύθια
- Ακαρνανικά παραμύθια (Τη σειρά διευθύνει ο καθηγητής Μ.Γ. Μερακλής)

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Οι ιστορίες μιας αυτόματης γιαγιάς Νημίτερ Ινκίοφ
- Ο κύριος των ελεφάντων Ρενέ Γκιγιό
- Ο Αντώνης και η Κουκιδίτσα Έρικ Καϊόντερ
- Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή Μισέλ Τουρνιέ
- Ο μικρός αδελφός Λότιν Πέιροβιτς - Ανδρουτσόπουλου
- Και άλλα 15 διβλία που τρίζουν τη σειρά μας.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ

- Νεανικό ημερολόγιο με σταγόνες νεοελληνικής ποίησης
- Η χρονιά μου... με αυτοκόλλητα (ημερολόγιο για παιδιά 6-12 ετών)
- Λαογραφικό ημερολόγιο

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ ΑΥΤΟΚΟΛΛΗΤΑ

ΖΩΡΖ ΣΑΡΗ

- Η κυρία Κλοκλό στο σουπερμάρκετ
- Η κυρία Κλοκλό μαγειρεύει
- Η κυρία Κλοκλό στολίζεται
- Η κυρία Κλοκλό διαβάζει

Τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν, αντικαθιστώντας τις εικόνες με αντίστοιχες αυτοκόλλητες λέξεις.

**Και άλλες
σειρές**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

**Σύγχρονα βιβλία
με σεβασμό στην υπεύθυνη γνώση**

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362

Για την κοινωνική σκέψη στην Ελλάδα

του Βασίλη Καραποστόλη

Θα αρχίσω με μερικές βασικές διαπιστώσεις που αφορούν την εσωτερική δύναμη της κοινωνικής σκέψης και έρευνας στην Ελλάδα και ιδίως τους περιορισμούς που τίθενται στην ανάπτυξη της δυναμικής αυτής.

Πρώτη διαπίστωση είναι ότι ατροφεί η έρευνα που υιοθετεί κυρίως, ποιοτικές μεθόδους, η έρευνα δηλαδή εκείνη που αποκόβεται από την παράδοση του ποσοτικισμού, του στατιστικού ταξινομητισμού, καθώς και από εκείνη την πλατύτερη των σχηματοκρατικών αφαιρέσεων. Οι παραδόσεις αυτές φαίνεται ότι εξακολουθούν να προκαθορίζουν όχι μόνο τις μεθόδους αλλά και τα γνωστικά πεδία, υποδεικνύοντας τη συνέχιση ή επανάληψη ερευνών πάνω σε ζητήματα με τα οποία καταπιόσθηκαν άλλες παλιότερα και οι οποίες άφησαν κενά που θα 'πρεπε να συμπληρωθούν. Ζητήματα κοινωνικής δομής, συνολοποιήσεων κοινωνικών ομάδων, ζητήματα ιστορικής εξέλιξης διαφόρων οικονομικών τις περισσότερες φορές μεγεθών, ζητήματα ακόμη «κατανομών» των πολιτικών πεποιθήσεων, της εξουσίας κτλ., όλα αυτά θεωρήθηκε συχνά ότι αποτελούν τα κατ'εξοχήν αντικείμενα της έρευνας και τα κατ'εξοχήν προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας. Και ακόμη πως από τη φύση τους απέρree και η προσέγγιση προς αυτά: απέναντι στο υπό μέτρηση και υπό κατάταξη «αντικείμενό» της η σκέψη όφειλε να είναι μετρητική και κατατακτική: ο θετικισμός επιβαλλόταν δήθεν εκ των πραγμάτων.

Θα ήταν μάλλον άγριο να προσαρμόσει κανείς να αναζητήσει τους κρίσιμους παράγοντες για τη διαμόρφωση των τάσεων αυτών στην καθυστέρηση της υλικο-τεχνικής υποδομής, τις προτεραιότητες της εκπαίδευσης ή το μικρό αριθμό των ερευνητών που έχουν κατάρτιση στις ποιοτικές μεθόδους πχ. στην παρατήρηση - συμμετοχή, στις ανασκοπικές τεχνικές των συνεντεύξεων, στην ανάλυση των συνομιλιακών πρακτικών. Ασφαλώς όλα τα πιο πάνω ισχύουν: η υποδομή δεν είναι επαρκής, η εκπαίδευση σ' όλα τα επίπεδα αποθαρρυντική για τέτοιες κατευθύνσεις, οι επιστήμονες με ειδική τέτοιου είδους εκπαίδευση λιγότεροι συγκριτικά με τους υπόλοιπους. Όμως δε θα ήταν αρκετά αυτά για να εξηγήσουν τη διαφαινόμενη έλλειψη διάθεσης για τέτοια εγχειρήματα. Οι πιο πρόσχειρες παρατηρήσεις πάνω στις προσφορές για έρευνα που γίνονται στα ερευνητικά κέντρα, θα έδειχναν νομίζω πως τέτοιες εργασίες κατά κανόνα αποφεύγονται.

Το κείμενο που ακολουθεί, ήταν η εισήγηση του Βασίλη Καραποστόλη στο Διήμερο Συζήτησης με θέμα «Κοινωνιολογία στην Ελλάδα», που οργάνωσε ο Ελληνικός Κοινωνιολογικός Σύλλογος στο Πολυτεχνείο στις 24 και 25 Οκτωβρίου 1986.

Για ποιες όμως συγκεκριμένα εργασίες μιλάω; Πρόκειται για τρεις κύριους τομείς όπου η ερευνητική εργασία η πρωτογενής και πολύ λιγότερο η προχωρημένη και κριτικά εμβαθυντική είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Πρώτος ο τομέας της γλώσσας και των χρήσεών της. Αφημένη από χρόνια η γλώσσα ως κοινωνικό και πολιτισμικό φαινόμενο στις φιλολογικές διαμάχες, τον ιδεολογισμό, το σχολαστικισμό, επανέρχεται κάθε τόσο ως «γλωσσικό πρόβλημα»: τυπολογίες και αντιτυπολογίες, καθαρολογίες και εκσυγχρονισμοί τρέφουν συνεχώς διαμάχες που ασφαλώς δεν τους λείπει η αιτιολογία: κάθε άλλο, απηχούν και πραγματοποιούν ταυτόχρονα καμπές καιριές για τον πολιτισμό—κι ωστόσο τους λείπει συχνά η αίσθηση του ζωντανού, αυτού που ανήκει στα ζωντανά, τα πραγματικά μέλη μιας κοινωνίας, που εκφράζονται με τη γλώσσα, που φτιάχνουν τους εαυτούς τους με τη γλώσσα, ή αλλιώς που ζουν μαζί με τη γλώσσα μέσα σ' ένα κοινωνικό κόσμο που είναι γλωσσικός αλλά και μη-γλωσσικός. Ελάχιστες λοιπόν προσπάθειες γίνονται προς την κατεύθυνση αυτή, όπου θα ανασκάπτονταν οι κοινωνικοί όροι των γλωσσικών χρήσεων και όπου η γλώσσα θα μας μάθαινε για την κοινωνία όπως αυτή την υποστασιώνει, αντί να εμφανίζεται ως ένα απλό παράγωγο της.

Ένας άλλος συναφής με τον πιο πάνω τομέας απομακρυσμένος κι αυτός από το εγχώριο κοινωνιολογικό ενδιαφέρον, είναι αυτός της μελέτης της καθημερινότητας. Κάτω από την πίεση των παραδόσεων που ήδη ανέφερα, αυτό που συμβαίνει γύρω μας, που συγκροτεί κατά τρόπο άμεσο και αυθόρμητο τον παραδεδομένο κόσμο, θεωρήθηκε επώδυνο, σκανδαλώδες ή αινιγματικό, μόνο όμως για τους ιδιωτικούς απολογισμούς μας και τις «μεταξύ μας» κουβέντες και όχι για την κριτική σκέψη που όφειλε υποτίθεται να στοχεύει απ' ευθείας στο γενικό. Το γενικό θα διαφώτιζε το μερικό, οι δομές τα υποκείμενα, το δάσος τα δέντρα. Κι όμως, όσο η γενικόλογη αυτή και αφηρημένη αντίληψη επαναλαμβανόταν, προσφεύγοντας απροσχημάτιστα πολλές φορές σε θεωρητικά δάνεια που μικρή ή καμιά σχέση δεν μπορούσαν να έχουν με την εγχώρια πραγματικότητα, όσο πλάταινε το φάσμα

των μακροστόχων, τόσο σωρευόταν το ζέον υλικό των εμπειριών, των σημασιών, των συγκρούσεων στους κόλπους της καθημερινότητας. Μάταια όμως η γλώσσα, οι συμπεριφορές, οι πράξεις απ' όπου μπορούσε κανείς να καταλάβει πολλά για τη συγκρότηση του ελλαδικού κοινωνικού κόσμου, συνδέοντάς τα, χωρίς άλλο, με μείζονες κοινωνικές διαδικασίες, όλα αυτά παρέμεναν επεισόδια, ύλη για την κοινή συνείδηση που παραχωρούσε στη συνέχεια τα δικαιώματά της σε ρεπορτάζ εφημερίδων και σε νούμερα επιθεωρήσεων.

Συνδεδεμένη μ' αυτό είναι και η εγκατάλειψη των κοινωνικών εμπειριών και βιωμάτων στο έλεος μιας θρησκευολογικής ρητορικής που επιχειρεί να υποκαταστήσει την κοινωνική σκέψη καθώς και μιας κοινωνιολογικής ρητορικής που φιλοδοξεί να υψωθεί στις σφαίρες της θεολογίας. Εδώ φυσικά δεν πρόκειται να ανοίξουμε συζήτηση για τη θέση των κατηγοριών της εμπειρίας και του βιώματος στην ιστορία της φιλοσοφίας, της ατομικής ή της κοινωνικής ψυχολογίας. Εκείνο όμως που αξίζει να προσέξουμε είναι η προγραμματική σχεδόν παράκαμψη των προβλημάτων που θέτει η ερμηνευσή τους στο όνομα της αποφυγής του ψυχολογισμού, της ενδοσκοπικής ή του σολινισμού. Όλα αυτά μοιάζουν πολύ εσωτερικά, μυρίζουν μυστικισμό, ενώ η κριτική μας, αντίθετα, πρέπει να συνεχίζει να σκαλίζει την κοινωνία, όπως σκαλίζουμε, περιεργαζόμαστε κάτι που είναι έξω από μας και περιμένει υπομονετικά τη διάνιά μας να το διαπεράσει.

Αυτές οι προκαταλήψεις που σκιαγράφησα εδώ δεν θα ήταν τόσο παράδοξες, θα μπορούσαν μάλιστα να μας απασχολήσουν μόνο ως στοιχεία για τη γενική πορεία ενός επιστημονικού κλάδου, όπως είναι η κοινωνιολογία, σε μια χώρα όπου για λόγους ιστορικούς οι κοινωνικές επιστήμες έχουν πίσω τους ένα πενιχρό παρελθόν. Αλλά δεν πρόκειται καθόλου για ένα «στάδιο» εξέλιξης και αν άρχιζε μια συζήτηση με τέτοιους όρους: καθυστέρηση / πρόοδος κτλ., έχω την εντύπωση πως δεν θα προσέθετε τίποτα καινούργιο σε όσα κατά καιρούς έχουν λεχθεί—τετριμμένα συνήθως—πάνω στις υλικές συνθήκες και τα πνευματικά έργα. Αυτό όμως που χρειάζεται να σημειωθεί είναι ότι οι προκαταλή-

ψεις αυτές σε βάρος μιας κριτικής στραμμένης προς τα πιο πάνω πεδία, έρχονται σε αντίφαση με τους πιο αδρούς χαρακτήρες της ελληνικής κοινωνίας στην οποία αναφέρονται. Προσπαθούν μ' ένα ρηχό αντικειμενισμό να «συλλαβούν» μια κοινωνία όπου το δι-υποκειμενικό είναι καθοριστικό—το δι-υποκειμενικό όχι των ψυχολογικών εγώ, αλλά των δράντων ατόμων και συνόλων που μέσα στη δράση τους και με τη δράση τους εγγράφουν τις επιθυμίες και τις προσβλέψεις τους ως όψη, ή αν θέλετε, στιγμή της αντικειμενικότητας. Είναι πραγματικά ειρωνικό: σε μια χώρα όπου κοχλάζουν τα πάθη και οι αυθαιρεσίες τους, το επιστημονικό «πνεύμα» θέλει να εμψυχήσει νόμους πραγμάτων αντί να βρει αιτίες και κίνητρα πράξεων.

Καποτε επίσης άλλοι επιχειρούν να τακτοποιήσουν μέσα σε εννοιακά σχήματα την ελληνική κοινωνία, σάμπως αυτή να μην ήταν ρευστή, σε μια εκκρεμότητα που δεν αναγγέλει τη διάδοχη φάση της. Εκλαμβάνουν την κοινωνία σαν να ήταν τελειωμένη, τμήμα ενός μοντέλου πάνω στο οποίο εξασκήθηκαν για καιρό και το οποίο όταν το συγκροτούσε η δυτική θεωρία δεν περιείχε βέβαια καθόλου τις ιδιαιτερότητες των χωρών - υπολοίπων στις οποίες θα εφαρμόζονταν. Και φυσικά η παραγνώριση των ιδιαιτεροτήτων από εκείνους που τις ζουν και τις υφίστανται τους στέρησε και τη δυνατότητα να διακρίνουν πως η μελέτη τους μακριά από το να είναι αυτοσκοπός, μπορεί να τους γυμνάσει πάνω στο συγκεκριμένο και να τους κάνει πιο επινοητικούς στην κριτική τους και πιο διεισδυτικούς στις συγκρίσεις τους. Ένα εκτεταμένο καινούργιο πεδίο στο οποίο οι επικρατούσες αξίες αναπαράγονται, η αποξένωση υποτροπιάζει και παίρνει νέες μορφές, η χειραγώγηση εντείνεται, είναι σαν να μην υπάρχει για τη σκέψη επειδή η σκέψη, επαγγελματοποιημένη πια, ακαδημαϊκή, επιμένει να κοιτάει μακριά, πέραν εκείνων που συμβαίνει μέρα με τη μέρα και μπροστά στα μάτια μας. Κατά κάποιον τρόπο και μ' αυτό θα κλείσω τη σύντομη εισήγησή μου, η θεωρία, η έρευνα και ιδίως η κριτική στην Ελλάδα απομένει όχι να προχωρήσουν, αλλά να επιστρέψουν—να επιστρέψουν στα θεμελιώδη, στα στοιχειακά, στα βιοτικά πράγματα που προσπεράστηκαν τόσο από τον οικονομισμό και τον ιστορικισμό, όσο και από την πνευματοκρατία. Όχι για να έχουμε μια «ελληνική» κοινωνική σκέψη, αλλά για να τρέφεται συνέχεια η σκέψη από την κοινωνία μέσα στην οποία γεννιέται.

ΑΡΓΟΣ: ΑΝΤΙΘΕΤΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

● Στο άρθρο για τις δημοτικές εκλογές στο Άργος του Β. Δωροβίνη («Το μάθημα από το Άργος» ΑΝΤΙ τχ. 331) αναφέρονται οι επιστολές που ακολουθούν. Στις επιστολές διατυπώνονται διαφορετικές εκτιμήσεις για την κατάσταση στο Άργος από αυτές που διατυπώνονταν στο παραπάνω άρθρο και ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την ΕΠΑ. Το ΑΝΤΙ δημοσιεύσε το επίμαχο άρθρο όπως δημοσιεύει και τις επιστολές που ακολουθούν χωρίς αυτό να σημαίνει υιοθέτηση οιασδήποτε συμπεράσματος. Επιφυλασσόμαστε για μια έρευνα του περιοδικού για τα προβλήματα της πόλης του Άργους. Ελπίζουμε ότι ο διάλογος θα συμβάλει θετικά στην αντιμετώπιση των πραγματικών προβλημάτων. Η πρώτη επιστολή από τον βουλευτή Άργους του ΠΑΣΟΚ, κ. Γιάννη Κουτσογιάννη.

Κύριε διευθυντά,

Στο τεύχος 331 της επιθεώρησης σας της 24ης Οκτωβρίου 1986, στη σελίδα 38 και με τίτλο «Το μάθημα από το Άργος», ένας επιστολογράφος σας, ο οποίος σύμφωνα με τα υπάρχοντα στοιχεία κατ'άγεται από το ΑΡΓΟΣ, επιχειρεί να περιγράψει την κοινωνική δυναμική και τις κομματικές ρήξεις στο χώρο της πόλης και όπως τονίζει η προμετωπίδα της επιστολής του καταλήγει σε συμπεράσματα τα οποία αποκαλεί «μ'άθ'ημ'α». Στην επιστολή του αυτή, ο εν λόγω κύριος, στρέφεται εναντίον πολλών, επιτίθεται όμως και σε μένα με χαρακτηριστική, αλλά όχι βέβαια και ανεξήγητη, εμπάθεια.

Παρακαλώ επομένως να δημοσιεύσετε, σύμφωνα με το Νόμο περί Τύπου, την ακόλουθη απάντησή μου:

Κύριε διευθυντά,

Μελέτησα με εξαιρετική προσοχή το κείμενο του επιστολογράφου σας και πρέπει να σας βεβαιώσω ότι δεν μπόρεσα να αντιληφθώ περί τίνος πρόκειται. Δεν νομίζω κατ'αρχήν ότι είναι μελέτη. Δεν έχει επίσης τα στοιχεία και τη δομή μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης. Ασχολείται εντελώς αποσπασματικά με ποικιλία θεμάτων, κατά τρόπο που δημιουργεί σύγχυση. Τελικά δε, όπως θα είδατε και σεις, το εν λόγω κείμενο δεν καταλήγει σε συμπεράσματα και βέβαια δεν έχει προτάσεις. Είναι ένα κείμενο μάλλον ασυνάρτητο, με φτωχά περιεχόμενα και χαμηλή ποιότητα, πλούσιο εν τούτοις σε ύβρεις, σε συκοφαντίες και σε χυδαιότητα, που φαίνεται ότι εκ-

φράζει με ακρίβεια την ποιότητα του επιστολογράφου σας. Είναι ένα κείμενο που κινείται σε χαμηλά επίπεδα και ασφαλώς δεν εκφράζει την άποψη των συμπολιτών μας.

Είναι φανερό, κ. διευθυντά, ότι δεν μπορώ να απαντήσω σε ένα τέτοιο κείμενο και να συντελέσω έτσι στην υποβάθμιση του πολιτικού μας επιπέδου και της αρμόζουσας ποιότητας του διαλόγου, που είναι απαραίτητος για την προώθηση και λύση των προβλημάτων μας. Παρ' όλα αυτά θεωρώ αναγκαίο να αναφέρω και να επισημάνω ορισμένα στοιχεία, τα οποία είναι χρήσιμα για τη δική σας ενημέρωση, αλλά και διότι δεν πρέπει να αφήνονται απροστάτευτοι οι αναγνώστες σας στην εκτεταμένη ρύπανση που κάθε τόσο επιχειρεί ο επιστολογράφος σας.

Επιθυμώ κατ'αρχήν να σας βεβαιώσω ότι δεν πρόκειται να υποβάλλω μήνυση για όσα ψευδή, υβριστικά, συκοφαντικά και λασπολογικά αναφέρονται στο σχετικό κείμενο. Αυτό είναι ίσως εκείνο που επιθυμεί και επιδιώκει από μακρού χρόνου ο φίλος σας, διότι ίσως πιστεύει ότι μια σύγκρουση με δημόσια πρόσωπα θα τον φέρει στην επιφάνεια. Δεν θα τον κάνουμε αυτή τη χάρη.

Ο άνθρωπός μας, κύριε διευθυντά, παρουσιάζεται συνήθως ως στοιχείο της Αριστεράς, χωρίς εν τούτους να τολμάει και να το δηλώσει ευθέως, ώστε να υπάρχουν και οι ανάλογες ευθύνες. Εδώ, κύριε διευθυντά, πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τα πράγματα. Ο φίλος σας έχει πράγματι ένα θαυμάσιο δημοκράτη - αγωνιστή πατέρα που τιμά την πόλη μας. Είναι λυπηρό όμως ότι ο ίδιος ακολούθησε τον ακριβώς αντίθετο δρόμο. Στους δύσκολους χρόνους της εφτάχρονης τυραννίας διεκρίθη εις Παρισίους ως χειροκροτητής του κ. Καραμανλή και μικροαυλικός του κ. Πλυτά. Από το 1974 μέχρι και το 1981 υπήρξε ένας από τους χυδαιότερους υβριστές του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ και σημερινού Πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου. Το 1980 (νομίζω) προσελήφθη με σύμβαση ορισμένου χρόνου στο τότε Υπουργείο Χωροταξίας, από τον φίλο του κ. Πλυτά, στο γραφείο του οποίου και α γ ω ν ί σ θ η κ ε το 1981 για τη νίκη της Νέας Δημοκρατίας. Το 1982 έγινε π ρ ά σ ι ν ο ς, αλλά αμέσως μετά, στις Δημοτικές εκλογές του ίδιου χρόνου, υποστήριξε τους αποστάτες του ΠΑΣΟΚ στο ΑΡΓΟΣ, οι οποίοι διακρίθηκαν στις ύβρεις κατά της κυβέρνησης και του πρωθυπουργού (για να μην ξεχνιούνται και οι συνήθειες). Εν τω μεταξύ στο υπουργείο Χωροταξίας σχηματίζεται ογκώδης φά-

κελος, με το βίο και την πολιτεία του εν λόγω κυρίου και το 1985, με τη λήξη της σύμβασής του, απολύεται (Ανεργία μήτηρ πάσης κακίας).

Στις πρόσφατες δημοτικές εκλογές του ΑΡΓΟΥΣ, σύμφωνα με απόλυτα εξακριβωμένες πληροφορίες, ψήφισε (τουλάχιστον τη δεύτερη Κυριακή) τον υποψήφιο της Νέας Δημοκρατίας κ. Δημ. Παπανικολάου, ο οποίος χρημάτισε «Κυβερνητικός Επιτροπος της Χούντας» και πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου στο ΑΡΓΟΣ, κατά τη διάρκεια της τυραννίας. Ο ξεπεσμός του επιστολογράφου σας είναι τέτοιος, ώστε αποκαλεί σήμερα (σελίδα 40) τον χουντικό επιτροπο «άνθρωπο με α ν α ν ε ω τ ι κ ό πρόγραμμα» και σχεδόν ε λ π ί δ α της πόλης. Τι να πει κανείς...

Κύριε διευθυντά,

Δύο περιкопές της δημοσιευμένης επιστολής πρέπει να επισημανθούν:

α) Ο άνθρωπός μας (σελίδα 40) χαρακτηρίζει τμήμα του πληθυσμού της πόλης μας ως «λούμπεν πληθυσμό». Αυτό, όπως αντιλαμβάνεσθε, είναι μία δεινή ύβρις κατά των συμπολιτών μας. Εξ όσων είναι γνωρίζουμε, υπάρχουν ίσως λούμπεν στοιχεία σε διάφορες πόλεις, αλλά είναι βάνυση πρόκληση να χαρακτηρίζεται σήμερα στη χώρα μας με τέτοιο τρόπο τμήμα του λαού μας. Αυτό, κύριε διευθυντά, είναι μια καθαρά φασιστική άποψη και την επισημαίνουμε για να στιγματίσουμε τον υβριστή και να τον κατατάξουμε στο χώρο που πράγματι ανήκει.

β) Ο επιστολογράφος σας, με χαρακτηριστική περιφρόνηση, αποκαλεί τον πλειοψηφισαντα σύμβουλο του Δημοκρατικού Συνδυασμού του κ. Θωμόπουλου «λ α ι κ ό τ ύ π ο». Αυτή είναι νομίζουμε μια θέση πολύ κοντά στη γνωστή χιτλερική άποψη περί εκλεκτών και μη. Ίσως, ο περί ος ο λόγος κύριος, λόγω της σχετικής μακράς παραμονής και του σχετικού εθισμού τους εις Παρισίους, δεν μπορεί να αντιληφθεί ορισμένα απλά πράγματα, που είναι εν τούτοις θεμέλια της Δημοκρατίας και της λαϊκής κρυσταλλικής.

Κύριε διευθυντά,

Πολλά αναφέρει κατά καιρούς ο άνθρωπός μας για την ΕΠΑ στο ΑΡΓΟΣ. Είναι βέβαια φυσικό δικαίωμα του καθενός, σε μια δημοκρατική χώρα, να έχει τις απόψεις του και τουλάχιστον έχουμε αγωνιζόμαστε γι' αυτό. Έχουμε όμως μια ερώτηση: τον περασμένο χρόνο στο ΑΡΓΟΣ, στα πλαίσια του Νόμου 1337/84 και της ΕΠΑ, έγιναν πέντε ανοικτές λαϊκές συνελεύσεις για το σχέδιο πόλης. Ανεξάρτητα από την ποιότητα αυτών των συνελεύσεων (υπήρξε ανοικτή υπονόμευση από την πλευρά της Δεξιάς), ο

καθένας μπορούσε να πει τη γνώμη του και να κάνει προτάσεις. Πού ήταν άραγε αυτός ο δημοκρατικός αγωνιστής, αυτός ο παντογνώστης; Γιατί δεν ήλθε να μας βοηθήσει; Τι είδους σωτήρας της πόλης μπορεί να είναι αυτός, που αποπειράται να μας σώσει «ε ξ α π ο σ τ ά σ ε ω ς»;» Μήπως άραγε τον ενοχλεί ο «λούμπεν πληθυσμός» ή μήπως φοβόταν το δημόσιο διασυρμό του και τις συγκρίσεις αν τολμούσε να πει αυτά που γράφει στα διάφορα έντυπα περί στρατώνων κλπ.;

Είναι φανερό, κύριε διευθυντά, ότι ένας τέτοιος άνθρωπος δεν μπορεί να κάνει μαθήματα περί Δημοκρατίας και δεν μας επιτρέπεται να διατηρήσουμε διάλογο μαζί του.

Προτάσεις:

1. Να στείλεται στο ΑΡΓΟΣ ένα σοβαρό συνεργάτη σας για να συγκεντρώσει στοιχεία για τον επιστολογράφο σας. Να δει και τους στρατώνες. Να ακροασθεί και τους κατοίκους της πόλης και στη συνέχεια να σας ενημερώσει. Θα είναι μια σημαντική υπηρεσία σε όλους εμάς και στο ΑΡΓΟΣ.

2. Όποιος θέλει να διορθώσει ή να σώσει τους άλλους, πρέπει πρώτα να σώσει τον εαυτό του. Ο φίλος μας λοιπόν πρέπει πρώτα να λύσει τα προσωπικά του προβλήματα και μετά να σώσει το ΑΡΓΟΣ.

Με τιμή

Γιάννης Κουτσογιάννης

● Η δεύτερη επιστολή από τον δήμαρχο Άργους κ. Γ.Δ. Πειρούνη.

Κύριε διευθυντά,

Αναφερόμενος στο κείμενο δημοσιεύματος του κ. Βασιλή Δωροβίνη, που καταχωρήθηκε στο υπ' αριθ. 331 τχ. του «Αντί» με τίτλο «Το μάθημα από το Άργος» έχω να παρατηρήσω τα εν συνεχεία και παρακαλώ να τα καταχωρήσετε στην επιθεώρησή σας.

Κατ'αρχήν δεν θα ασχοληθώ στις αιτιάσεις του κειμένου που αναφέρονται στο πρόσφατό μου ή στις «αναλύσεις» των Δημοτικών μας πραγμάτων γιατί τις θεωρώ ανάξιες απαντήσεως.

Θα σταθώ μόνον σε ό,τι αναφέρεται στην Ε.Π.Α. της πόλης μας σαν χρέος ευθύνης και σαν μία ακόμη απάντηση στην κακοήθεια της παραπληροφόρησης που εσκεμμένα (ολίγοι ευτυχώς ανεύθυνοι) καλλιέργησαν στην πόλη μας.

Η Ε.Π.Α. στο Άργος παρέδωσε ένα ολοκληρωμένο πολεοδομικό σχέδιασμα ο οποίος αποτελεί και το θεσμοθετημένο πλαίσιο ρυθμίσεων στην άμεση και στην ευρύτερη περιοχή (Φ.Ε.Κ. 737/13-12-1985).

Με βάση το Γ.Π.Σ. της Ε.Π.Α. ρυθμίζονται σήμερα σημαντικά έργα όπως η διώρυγα του Αναβάλου, Ανατολικός παρακαμπτήριος, η προσωρινή περιφερειακή

αρτηρία Ο.Σ.Ε., τα Έργα Αστικής Ανάπλασης κτλ.

Οι διαδικασίες αυτού του σχεδιασμού έγιναν Δημόσια και με τη μεγαλύτερη δυνατή ενημέρωση και συμμετοχή Δήμου - Φορέων, κατοίκων, σε δεκάδες πραγματικά δεκάδες —συμμετοχικές διαδικασίες.

Ο συντάκτης του κειμένου διαμένων στην Αθήνα δεν παρηκολούθησε καμία από αυτές και ούτε φυσικά φρόντισε και να μάθει για να μπορεί κατά τη συνήθη του τακτική εκ των υστέρων να διατυπώσει αναλήψεις και αυθαίρετες κρίσεις για την Ε.Π.Α. και τα δημόσια πράγματα στην πόλη.

Αυτό προς αποκατάσταση της αλήθειας σε αυτό το τόσο ευαίσθητο θέμα.

Ο Δήμαρχος Άργους
Γεώργιος Δ. Πειρούνης

● Η τρίτη επιστολή από την κ. Ελ. Μακρή:

Κύριε Διευθυντά,
Στο τχ. 331 του «Αντί» και σε ενυπόγραφο άρθρο με τίτλο «Το μάθημα από το Άργος» μεταξύ των αναγραφόμενων γίνεται αναφορά και στο Πολεοδομικό Σχέδιασμα του Άργους (Ε.Π.Α.).

Για την ενημέρωσή του αναγνωστικού σας κοινού, σας γνωστοποιούμε ότι:

α) Η Ε.Π.Α. στο Άργος άρχισε τον Αύγουστο του 1983.

Στη φάση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου που εγκρίθηκε ομόφωνα από τα παριστάμενα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου στις 21-10-85, αποτελεί πλαίσιο ρυθμίσεων της περιοχής.

Το ως άνω γενικό Πολεοδομικό εγκρίθηκε με απόφαση του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ που δημοσιεύθηκε στο Δ ΦΕΚ 734, 31/12/85.

β) Το ως άνω Γ.Π.Σ. είναι προϊόν θεσμοθετημένων διαδικασιών που πραγματοποιήθηκε δημόσια και στηρίχθηκε δε στη συνεργασία με το Δήμο και τους κοινωνικούς φορείς (Εργατικό Κέντρο Άργους - Σύλλογος Μη/κών -Ε.Γ.Ε. - Πολεοδομικές Επιτροπές γειτονιάς κτλ.).

Πρέπει επίσης να υπογραμφισθεί ότι οι μελετητές της Ε.Π.Α. Άργους κάλυψαν το πρόγραμμα της Ε.Π.Α. με τους πιο γρήγορους ρυθμούς και συνετέλεσαν στην εφαρμογή των νέων πολεοδομικών θεσμών.

Η προϊστάμενη
Τ.Π. και Π.Ε.

Ελ. Μακρή

Αρχιτέκτων Μηχανικός

ΤΟ ΛΑΘΟΣ ΤΟΥ ΜΙΚΗ

● Για τις συνομιλίες του Μίκη Θεοδωράκη και την πολιτική σημασία τους γράφει ο Ν. Ρίζος:

Κύριε Διευθυντά,

Το φασιστικό καθεστώς της Τουρκίας, δεν θα μπορούσε να βρει πιο γυαλιστερή βιτρίνα από αυτή που του προσφέρει ο υποτιθέμενος προοδευτικός κ. Θεοδωράκης.

Αναρωτιέμαι μόνο, γιατί ο κ. Μ.Θ. δεν πηγαίνει να δώσει κάποια συναυλία του, στο ηρωικό και αγωνιζόμενο Κουρδιστάν, στην Ανατολική Τουρκία.

Μήπως γιατί οι νεόκοποι φίλοι του, οι κρατικοί παράγοντες του Εβρέν δεν του έδωσαν την άδεια, ή μήπως γιατί τον κυνηγάνε κάποιες ένοχες τύψεις;

Μήπως ο κ. Μ.Θ. πιστεύει ότι η παρουσία του στη φασιστική Τουρκία, θα ανοίξει κάποιους δρόμους δημοκρατίας για τους σγωνιζόμενους Τούρκους δημο-

κράτες;

Αστείο πράγμα.

Αλήθεια ποιους αφελείς Έλληνες προσπαθεί να κοροϊδέψει ο κ. Μ. Θεοδωράκης όταν αυτοονομάζει την επίσκεψή του αυτή σαν «εκστρατεία λαϊκής διπλωματίας»;

Καμία αντίρρηση για την ανάπτυξη της ελληνοτουρκικής φιλίας. Όμως αυτή μπορεί να γίνει πραγματικότητα, μέσα από την ανάπτυξη σ' όλη την Ελλάδα, ενός μαζικού αντιδικτατορικού μετώπου που θα βοηθήσει τους

λαούς της Τουρκίας να τσακίσουν τον φασισμό του Εβρέν.

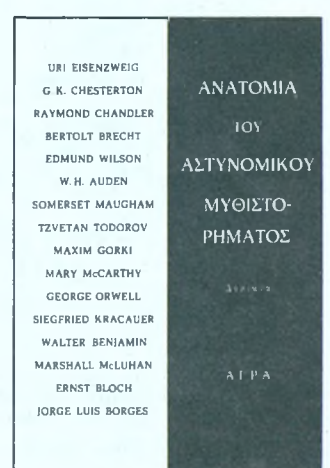
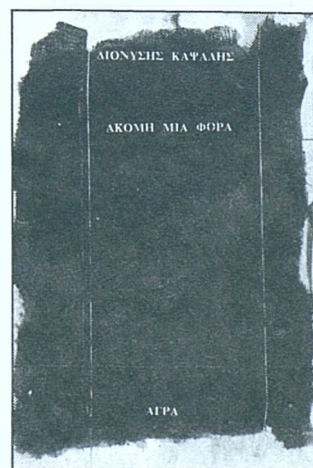
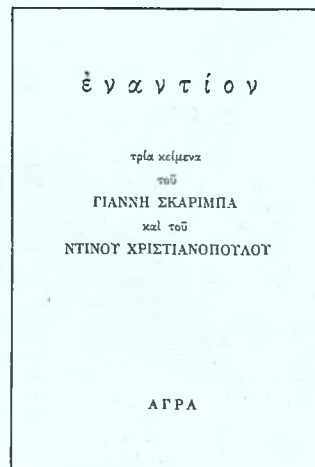
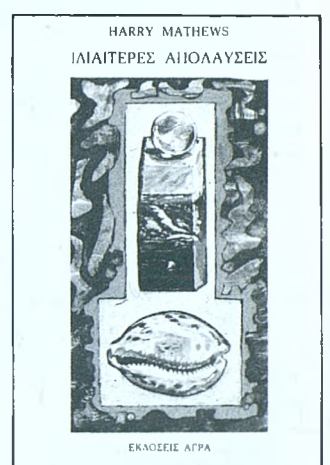
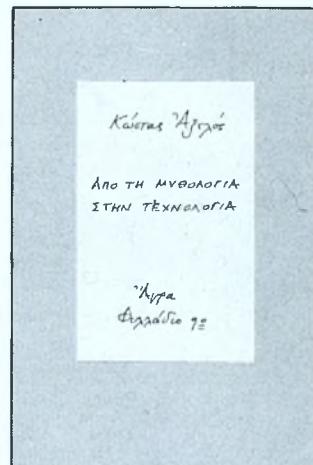
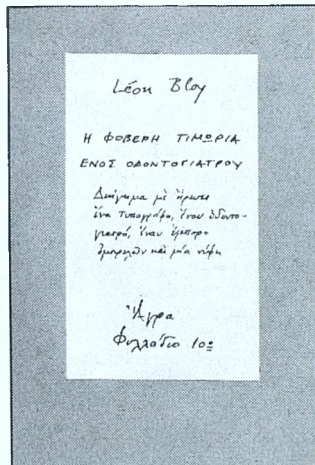
Και όχι με επισκέψεις και στημένες καλλιτεχνικές ανταλλαγές, που δίνουν το «δημοκρατικό άλλοθι» που τόσο μεγάλη ανάγκη έχει, ο κάθε Εβρέν.

Τέλος, ελπίζω κ. Μ. Θεοδωράκη να αισθάνεται πολύ άνετα και να δικαιώνεται η εκστρατεία της «λαϊκής διπλωματίας σου» μετά τις δηλώσεις του νέου σου φίλου κ. Οζάλ....

Τα σχόλια περιττεύουν...

Νικόλας Ρίζος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

«ΕΛΕΥΘΕΡΗ» ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ

● Από την Πέρσα Ζέρη, σχετικά με το άρθρο «το σύγχρονο ιστορικό της ελεύθερης ραδιοφωνίας» (τχ. 333) το γράμμα που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Είναι μεν δύσκολο να μαντέψει κανείς τις διεργασίες και διαβουλεύσεις που γίνονται στο κυβερνητικό παρασκήνιο γύρω από τη μορφή της νομιμοποίησης της μη κυβερνητικής ραδιοφωνίας (κοινωνοφελής ή ιδιωτικοοικονομική ή κρατική ή συνδυασμός όλων αυτών), απ' την άλλη μεριά όμως είναι απίθανο να μην πάει ο νους του υποψιασμένου πολίτη (που ξέρει ότι σ' όλο τον κόσμο η ιδιωτική ραδιοτηλεόραση βρίσκεται στην επίθεση) στις σκοπιμότητες που κρύβονται πίσω από τη θεσμοποίηση της λεγόμενης ελεύθερης ραδιοφωνίας. Απ' ό,τι φαίνεται το πρόβλημα που βασανίζει τους πολιτικά υπεύθυνους είναι η δημιουργία ενός διπολικού ραδιοηλεκτρικού συστήματος, με τον επιτυχή συνδυασμό ενός κυβερνητικού ραδιοηλεκτρικού φορέα (που να τον έχουμε γερά στα χέρια μας) από τη μια μεριά και μιας ιδιωτικοοικονομικά οργανωμένης ραδιοτηλεόρασης από την άλλη (για να κλείσουμε το στόμα των μεγαλοεκδοτών και —επιχειρηματιών).

Τι σημαίνουν επιτέλους οι λέξεις «ελεύθερη ραδιοφωνία» που τις χρησιμοποιούν ταυτόχρονα δεξιοί, πασόκοι και αριστεροί χωρίς να ξεκαθαρίζουν τι εννοούν;

Τα αφελή «οράματα» του ντισκ τζόκεϋ σε πανεπιστημιακό αμερικανικό σταθμό που πλανιούνται στο κεφάλι του γιου του Παπανδρέου κρύβουν την πραγματικότητα του ραδιοηλεκτρικού συστήματος των ΗΠΑ. Με εξαίρεση το δημόσιο κανάλι PBS, του οποίου φορείς είναι κρατικά ιδρύματα, σχολεία, πανεπιστήμια, Δήμοι (το παρακολουθούν μόνο 2% των ακροατών / θεατών), όλοι οι άλλοι ραδιοηλεκτρικοί σταθμοί και δίκτυα είναι ιδιωτικές εμπορικές επιχειρήσεις (τα προγράμματά τους παρακολουθούν 95% των θεατών / ακροατών), που λειτουργούν με στόχο να ελέγχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο ποσοστό ακροατών / θεατών και να το πουλούν στις διαφημιστικές εταιρείες στην καλύτερη δυνατή τιμή. Τα επίπεδα προγράμματά τους αποτελούνται κύρια από σήριαλ, σόου, ταινίες κτλ. Είναι αυτό ελεύθερη ραδιοφωνία;

Βέβαια ελεύθερη ραδιοφωνία δεν είναι ούτε η ΕΡΤ, γιατί το κράτος / κυβέρνηση όχι απλώς την ελέγχει, αλλά και τη διευθύνει, αντισυνταγματικά κατά την άποψή μου. Πρέπει να αναφέρω,

έστω και σχηματικά, ότι η οργάνωση ραδιοηλεκτρικών και ραδιοηλεκτρικών εκπομπών είναι μια θεμελιώδης ελευθερία (με την κοινωνική μεταλλαγή και την πραγματικότητα της επικράτησης οικονομικών οργανώσεων, μαζικά οργανωμένων κομμάτων, συνδέσμων, οργανωμένων συμφερόντων άλλαξε το σημείο αναφοράς των ατομικών ελευθεριών κι έτσι τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν προστατεύουν μόνο αφηρημένες ατομικές ελευθερίες, αλλά κύρια τη συγκεκριμένη ελευθερία ενός κοινωνικού πεδίου μέσω της οργάνωσής του), που προστατεύει τη θεσμοποιημένη απρόσωπη διαδικασία της ραδιοηλεκτρικής παραγωγής κι επικοινωνίας και δεν επιτρέπεται να υπονομευθεί από οικονομικά συμφέροντα.

Και να μεν το Σύνταγμα κατοχυρώνει έμμεσα την ελευθερία της ραδιοτηλεόρασης στο άρθ. 15 Π, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο του συντάγματος περί ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, τη θέτει όμως κάτω από τον έλεγχο του κράτους. Ήταν κι αυτό μια άποψη των συνταγματικών πατέρων! Επομένως προέχει η δημιουργία μιας ελεύθερης ραδιοηλεκτρικής επικοινωνιακής διαδικασίας μέσω της δημόσιας οργάνωσής της, χωρίς την επέμβαση του κράτους, κι αποτρέποντας την αγοραστική (ιδιωτικοοικονομική) δόμησή της.

Ελεύθερη ραδιοφωνία δεν σημαίνει ελευθερία της Βλάχου, του Κοσκωτά, Λαμπράκη κτλ. να ιδρύουν ραδιοηλεκτρικά κανάλια, γιατί τότε θα υπερσκελίζονταν ο ελεύθερος ραδιοηλεκτρικός χώρος από τα ιδιωτικά οικονομικά συμφέροντα.

Όσον αφορά τον μη εμπορικό, τοπικό ραδιοηλεκτρικό σταθμό περιορισμένης ακτίνας εκπομπής, το λεγόμενο ελεύθερο ράδιο, με τη διεύρυνση των δυνατοτήτων εκπομπής στο χώρο των γίγα-ερτζιανών, έχει γίνει δυνατή η ατομική λειτουργία του με φτηνό τεχνικό εξοπλισμό και ελάχιστα έξοδα. Επικοινωνία σ' αυτό το επίπεδο των σχετικά φτηνών ραδιοσταθμών είναι μια μορφή επανάκτησης ατομικής αυτονομίας. Εδώ θα ήταν δυνατό όπως στο Βέλγιο και τη Γαλλία —στα πλαίσια των οικονομικών δυνατοτήτων να δοθούν άδειες εκπομπής. () νομοθέτης πρέπει να προσδιορίσει όρους, οδηγίες, αξιώσεις για τους παραγωγούς, κατοχύρωση από καταχρήσεις κτλ.

Πολύ φοβάμαι όμως ότι όλος αυτός ο ντόρος για τη νομιμοποίηση της ελεύθερης ραδιοφωνίας δεν αναφέρεται τόσο στη νομιμοποίηση των ερασιτεχνικών σταθμών, αλλά αποτελεί το πρώτο σκαλοπάτι για τη νομιμοποίηση της εμπορικής ραδιοτηλεόρασης. Εμχομαι να διαψευστώ.

Με φιλικούς χααιρετισμούς
Πέρσα Ζέρη

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Υπεύθυνος, σύμφωνα με το νόμο:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπάρτακου 9, Καλλιθέα
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52 — Μοσχάτο
Τηλ. 48.16.322

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 1.100 δρχ. - Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 7.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

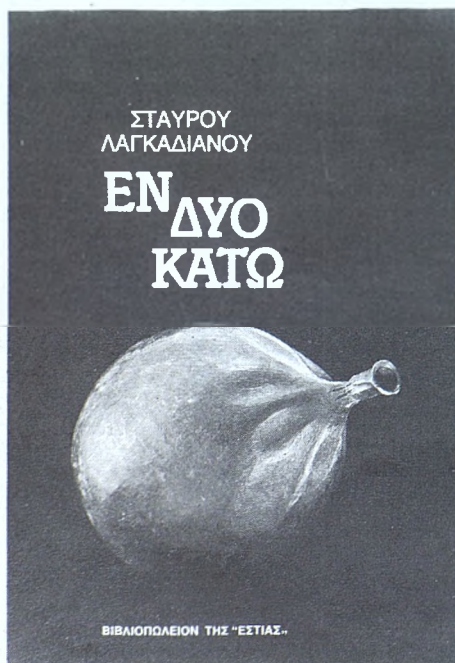
- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 150

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Κ
Υ
Κ
Λ
Ο
Φ
Ο
Ρ
Ε
Ι
σε Γ' έκδοση συμπληρωμένη

«...Πήδηξα απ' το ΡΕΟ και καθώς ήμουν ασυνήθιστος στο ύψος έσκισα στο δάπεδο, τα πόδια μου λύγισαν και σωριάστηκα κάτω. Το ίδιο κι ο Μύρωνας με τα μικρά μύρα καταϊδρωμένα απ' το φόβο του μάτια, το ίδιο κι ο γιατρός, σωριάστηκε κι αυτός, 30 χρονών, 2 μέτρα ψηλά το ΡΕΟ, πού ν' αντέξει! Σκληρό το έδαφος σου πατρίδα! Κι η νοτάδα έπαψε να φέρνει μπόχες σαπισμένων φυκιών, στεκάμενων νερών και πεθαμένων ψαριών από τον υγρό τάφο της λίμνης

χάρτης

Αφιέρωμα

ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ:
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΛΥΤΗΣ

XAVIER BORDES
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΝΙΗΛ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΡΟΥΛΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ
ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ ΙΑΚΩΒ
VICTOR IVANOVICI
Μ. Ζ. ΚΟΠΙΔΑΚΗΣ
ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΡΚΙΔΗΣ
ΡΑΟΛΑ ΜΑΡΙΑ MINUCCI
ΑΝΤΡΕΑΣ ΜΠΕΛΕΖΙΝΗΣ
ΑΡΗΣ ΜΠΕΡΛΗΣ
ΣΤΡΑΤΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΟΖΑΝΗΣ
PHILIP SHERRARD
ΑΛΙΚΗ ΤΣΟΤΣΟΡΟΥ
ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΕΙΜΩΝΑΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Σ' αυτούς
που ψάχνουν
για νέους ορίζοντες

η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Λέει: **Ναι**

Τώρα ανανεωμένη,
με νέο πρόσωπο σ' όλη την Ελλάδα,
η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
συμβάλλει δυναμικά στην οικονομική,
κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου.